

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

MEMET FUAT ÇAĞDAŞ TÜRK ŞİİRİ ANTOLOJİSİ

A D A M

ÇAĞDAŞ

Türk Şiiri

3 ANTOLOJİSİ

MEMET FUAT

1. cilt

1

ADAM

ADAM

Ücretsiz E-Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi

•

Memet Fuat

ADAM YAYINLARI

©

Adam Yayıncılık ve Matbaacılık A. Ş.

Eğitim ve Öğretim Kitapları Dizisi 1

Bu antoloji Nisan 1985'te Birinci Basımı yapılan biçimiyle
daha önce 12 kez basılmıştır.

Genişletilmiş Birinci Basım Temmuz 1999
İkinci Basım Ekim 1999

Memet Fuat

Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi
1920 - 1970

I

Bu antoloji, 1920'lerin ikinci yarısından 1970'lere kadar uzanan bir zaman dilimini kapsıyor. Şiirimizin ortaöğretim kurumlarında yeterince incelenmeyen bir dönemini seçme örneklerle el altına getirmenin önemli bir eksikliği gidereceği düşüncesinden yola çıkıldı.

Seçilen şiirleri baştan sona doğru, yazılış ya da yayım tarihlerine dikkat ederek okuyanlar, çağdaş şiirimizin 1929'da 8.35 *Satır*'la başlayışını, 1941'de *Garip*'le yenilenip büyük bir yaygınlık kazanışını, bu akıma katılmayan toplumsalcı şairlerin Serbest nazmı çeşitli yönleriyle sürdürüşlerini, Nedim - Yahya Kemal - Nâzım Hikmet çizgisinin karşısı olan Şeyh Galip - Ahmet Haşim - Necip Fazıl çizgisinin uzantısı sayılabilecek Dağlarca şiirinin her şeyi içererek yücelişini, 1950'lerin sonlarına doğru İkinci Yeni akımının parlayışını, bu akım içinde şiire başlayan gençlerin 1970'lerde yeniden toplum sorunlarına yönelen bir şiiri öne çıkarışlarını izleyeceklerdir.

Sergilenen şiirin niteliği de, niceliği de şaşırtıcıdır. Elli altmış yıl gibi kısa bir zaman diliminde, böylesine renkli, böylesine çok yönlü bir şiir birikimi başka bir ülkede görülmüş müdür, bilmiyorum. Ama Türkiye'de Kurtuluş Savaşı'ndan bu yana yazılan vazgeçilmez şiirleri bir araya toplamaya bu oldukça büyük, tıka basa doldurulmuş antolojinin sayfaları bile yetmedi. Seçtiğim şiirlerin birçoğunu dışarda bırakmak zorunda kaldım.

Aynı bir antoloji dolduracak kadar çok olan Kurtuluş Savaşı şiirlerini, Atatürk şiirlerini seçme dışı bıraktığım gibi, uzun şiirlerden de pek az örnek verebildim. Bu arada *Memleketimden İnsan Manzaraları*, Orhan Veli'nin, Dağlarca'nın, Külebi'nin, Gülten Akin'in destanları, Melih Cevdet Anday'ın, Edip Cansever'in, Hasan Hüseyin'in, Refik Durbaş'ın, daha başkalarının uzun şiirleri hep seçme dışı kaldı. Şairlerin gelişmelerini kısa örneklerle gösterme olanağı bulamadığım durumlarda ise, bazı uzun şiirlerden parçalar almak yoluna saptım.

Seçmeleri yaparken genel değerlendirmelerden kaçınmak gibi bir kaygım olmadı. Tersine, "beğenisiyle öne çıkmaya, kimselere benzememeye çabalayan bir seçici" durumuna düşmekten kaçındım. Gene de okurlar her antolojiye girebilecek nitelikte gördükleri bazı şiirleri bu antolojide bulamayabilirler. Üstelik, büyük bir olasılıkla, kendilerine geniş yer ayırdığım şairlerden çok daha fazlası vardır. Çünkü seçmeleri yaparken her saire aynı anlayışla yaklaşmadım.

Tutarlı bir şiiri olan, gittikçe daha ustalaşarak, ama değişmeyen bir şiir anlayışı içinde yazmış olanlardan, örnekse Ahmet Muhip Dıranas'tan, Asaf Hâlet Çelebi'den, Nahit Ulvi Akgün'den, Ahmed Arif'ten, güzel olduğuna inandığım şiirleri seçtim. Buna karşılık, Nâzım Hikmet, Oktay Rifat, Melih Cevdet Anday, İlhan Berk, Kemal Özer gibi, şiirini birkaç kez değiştirmiş olan şairlerin çeşitli dönemlerinden, sırasını da gözeterek, ayrı ayrı seçmeler yaptım. Gene en güzel şiirlerini seçmeye özen gösterdim, ama bir döneminde çok başarılı olan bir şair, başka bir döneminde o kadar başarılı olmayabileceği için, genel bir değerlendirmede altta kalacak şiirler, salt şairin gelişmelerini gösterdiklerinden, daha güzel şiirlerinin üstüne çıkıp antolojiye girebildiler.

Ayrıca, bu kaygı şairlere ayrılan sayfalar bakımından da bir dengesizliğe yol açtı. Çağdaş Türk şiirinin büyük şairlerinden, değişik anlayışlarla şiir yazmış olanlara, şiir anlayışlarını baştan sona değiştirmemiş olanlardan çok daha fazla yer ayırmak gerekti. Ahmet Muhip Dıranas gibi, Cahit Sıtkı Tarancı gibi büyük şairlere on sayfanın altında yer verilirken, kimi şairlere daha fazla yer ayrılmış olması, kesinlikle bir nitelik değerlendirmesinden değildir. Bu dengesizliğin nedeni, çeşitli anlayışlarla şiir yazanların birkaç sayfa içinde tanıtılamamasıdır. Gene, kısa şiir yazarlarla uzun şiir yazarlar arasında da, kendilerine ayrılan sayfa sayıları bakımından bir dengesizlik olduğu kolayca görülecektir.

Bu antolojide şairler okura bütün önemli özellikleriyle sunulmak istenmiş, kitabın çok büyümemesi için de, ayrı ayrı her şairde en az sayfa sayısına inilmeye çalışılmıştır. Oldukça uzun çalışmalar sonunda, örnekse Ahmet Muhip Dıranas'ın dört sayfada "şiirinin gücü duyurularak" verilebildiği, buna karşılık, gene örnekse Dağlarca'da bu iş için yirmi sayfanın üstüne çıkmak gerektiği görülmüştür.

Antolojinin başında kısa bir örneklemeyle çağdaş Türk şiirinin başlangıç yıllarındaki şiir ortamı yansıtılmıştır. İki büyük şair, Ahmet Haşim ile Yahya Kemal Beyatlı, ulusal edebiyat kaygıları içindeki Beş Hececiler, onları izleyenler...

Gerçi bu bölümde yer alan şiirlerden birkaçı daha sonraki yıllarda yazılmış ya da tamamlanmış şiirler, ama vazgeçilemeyecek güzellikte örnekler, üstelik yazılış tarihlerine karşın, gene de çağdaş Türk şiirinin içinde olduğu ortamın şiir beğenisini yansıtıyorlar.

Antolojideki şairlerin sıralanması doğum tarihlerine göredir, ama bazı durumlarda başka kaygılarla bir şairi öne ya da arkaya aldığım da oldu. Doğum tarihleri yüzünden şiirimizin gelişmelerindeki görünümün bozulmamasına özen gösterdim. Yalnız Oktay Rifat ile İlhan Berk'in İkinci Yeni akımı çerçevesinde yazdıkları şiirler, İkinci Yeni'nin yoğun-

laştığı bölümden çok önlerde kaldı. Bunu önlemenin çaresini bulamadım. Ama böyle durumlarda okurların yanılmamaları için şiirlere tarih koydum. Ayraç içindeki tarihler şiirlerin yazıldığı ya da dergilerde çıktığı tarihleri, köşeli ayraç içindeki tarihler ise ilk yer aldıkları kitapların birinci basım tarihlerini gösteriyor.

Ayrıca, her şairin şiirlerini de yazılış tarihlerine göre sıralamaya çaba gösterdim. Yazılış ya da ilk yayım tarihlerini çıkaramadığım durumlarda şiirleri aldığım kitaplardaki sıralamalara uydum. Şairlerin gelişmelerini önceki şiirlerinden, sonraki şiirlerine doğru giderek yansıtmaya çalıştım.

Bu arada birçok şairin, kitaplarının yeni basımlarında şiirlerini düzeltmiş olduklarını gördüm. Genellikle son basımlara uymakla birlikte, bazı durumlarda ilk biçimlere bağlı kaldım. Örneğe Nâzım Hikmet'in 835 *Satır*'ından seçtiğim şiirler, Orhan Veli'nin "Kitabe-i Seng-i Mezar"ı bu antolojide ilk biçimleriyle yer almışlardır.

Nisan 1985, Memet Fuat

İKİNCİ BASIM İÇİN

Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi umduğumun üstünde bir ilgi gördü. Şiirlerin seçiminde uygulanan yöntemin değişikliği, önce yadırgandıysa da, giderek benimsendi, şairlere ayrılan sayfaların, sanatlarındaki gelişmeleri göstermeye yetmediğinden söz edilir oldu. Çok daha geniş, sayfa sınırlaması olmayan bir antoloji düzenlemeyi ben de özlüyorum. Ne var ki sekiz ay sonra yapılan bir ikinci basımda böyle bir özlemi gerçekleştirme olanağı yok. Bu basımda yalnızca görebildiğim bir iki dizgi, düzenleme yanlışını düzeltmekle yetindim.

Şubat 1986, Memet Fuat

ON ÜÇÜNCÜ BASIM İÇİN

"Sekiz ay sonra yapılan bir ikinci basımda böyle bir özlemi gerçekleştirme olanağı yok, demiştim. Tam on dört yıl geçti üstünden, nasıl olduysa, o olanağı bir türlü bulamadım. On iki basım pek az değişikliklerle birbirini izledi.

İlk iki basımda Fazıl Hüsnü Dağlarca istemiyor diye, yasal bir engel olmadığı halde, ondan seçtiğim şiirlerin yalnızca adlarını vermiştim. Bu durum bütün yönleriyle yansıtmaya çalıştığım çağdaş şiirimizde önemli bir boşluk yarattı. Başka yayınevlerinin yayımladığı antolojilerin, yasaların tanıdığı serbestlikten yararlanarak, Dağlarca'nın şiirlerine yer verdiklerini görünce, ben de üçüncü basımdan sonra, daha önce adlarını sıralamakla yetindiğim şiirleri antolojime aldım.

Bunun dışında pek bir değişiklik yapılmadı on iki basımda.

Her yıl yayın toplantılarımızda, düşündüğüm değişiklikleri anlatıyor, ama hep, "Gelecek basımda!" yanıtını alıyordum. Belki de anlattıklarım arkadaşlarımın akılları yatmıyor, iyi satılan bir antolojiyi geliştireyim derken hozabileceğimden korkuyorlardı.

Kaçıncı basımdaydı, bilmiyorum, bir kez antolojinin sonlarına doğru bir yere, çok direnerek bir şiir sokmayı başarmıştım.

Ofset baskı tekniği iyi, hoş da yazarlar açısından önemli bir sorun yaratıyor. Yayınevleri yeni basım yaparken bir önceki basımda gözden kaçmış dizgi yanlışlarının bile düzeltilmesinden hoşlanmıyorlar. Hele sayfaların yürümesine neden olacak değişiklikler!..

Eskiden kitaplar her basımda yeniden dizilirdi. Şimdi filmler saklanıyor, yeniden dizmek filan yok. Saklanan filmleri basımevine göndermek yetiyor.

Onun için de bir değişiklik önerdiniz mi, "Gelecek basımda!" karşılığını alıyorsunuz.

Yayımcılıkta zaten işler hep kovalamaca oynar gibi...

On dört yıl gözden geçirme olanağı bulamadığım antolojime kaçıncı basımında yeni biçimini verebileceğimi bilmiyorum.

Gene de ben başladım çalışmaya...

On ikinci basım Mayıs 1998'de yapılmıştı. Ortalama bir yılda tükeniyor. Şimdi eylüldeyiz, demek ki aşağı yukarı sekiz ay var. Belki on üçüncü basımda gerçekleştirebileceğim düşündüğüm değişiklikleri.

Neler yapacağım?

En başta, her şeyi tek cilde toplama sınırlamasına uymayacağım. “Yedi yüz sayfayı geçerse iki cilt olur,” diyorlar... Olsun...

İlk basım yayımlandığında yapılan eleştirileri yeniden okuyup değerlendireceğim. Eksik olduğu söylenen adlar üzerinde duracağım.

1945'ten önce doğmuş şairlerin son yıllarda yazdıklarından seçmeler yaparak daha günümüze doğru gelmeye çalışacağım.

Duyarlı okurlara göz kırpar gibi yaptığım birtakım inceliklerin ayrımlarına varılamadığı, yer yer de yanlış yorumlandığı kanısındayım. Bunlardan bir şey beklemeden daha açık olacağım.

Her şairin bölümüne kısaca yaşamöyküsünü vererek başlayacağım.

Bu iş için Ana Yayıncılık'ın *AnaBritannica, Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi*, Behçet Necatigil'in *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*, Şükran Kurdakul'un *Şairler ve Yazarlar Sözlüğü* adlı yapıtlarını kullanacağım.

Elden geldiğince bilgi verici olacağım.

Aralara şairlerin kendi sözleriyle şiir anlayışlarını ortaya vuran alıntılar ekleyeceğim.

Şiirimizin gelişmelerini yansıtabilmek açısından bu alıntılara çok önem veriyorum. Sürükleyici şairlerin sözleriyle örneklerin bir arada verilmesi aydınlatıcı olacak.

Eylül 1998'de başlamıştım antolojimi gözden geçirmeye. Şimdi Şubat 1999. Gerekli eklemeler yapılırca, nerdeyse 1000 sayfayı buldu...

Günümüze yaklaştığımızdan değil...

Günümüze yaklaştık yaklaşmasına, ama eskilerin yeni şiirleriyle. Antolojideki en gençler gene 1944 doğumlu. 1970'lerden sonra ülenenler yok. Onlar apayrı, başına buyruk bir antoloji olarak biçimleniyor kafamda. Açıkçası, onları elemek istemiyorum. Okurların yapmadığı bir işi yapmaya kalkmak ürkütüyor beni.

Bu yeni derlemeye kimler girdi, bir sıralayıp bakalım

Nail V. Vasfi Mahir Kocatürk, Mümtaz Zeki Taşkın, Arif Dino, Sait Faik Abasıyanık, Tevfik Akdağ, Sait Maden, Cevat Çapan, Cengiz Bektaş, Ergin Günce, Eray Canberk, Metin Altıok, Özkan Mert, Güven Turan...

Kimileri şiirimizin gelişmeleri açısından önemliydiler, ortalarda dolaşmasalar da bu tür bir antolojide mutlaka yer almaları gerekirdi, atlamıştım, kimileriye gizlendikleri köşelerinden yıllar sonra uç gösterişle-

riyle, kimileri de toplu yapıtlarını yayımlayışlarıyla ilgi kaynağı oldular.

Bu adlar da eklenince 1920 ile 1970 yılları arasında Çağdaş Türk şiirine emek vermiş herkesin bir araya getirildiğini sanmayın. Şimdi bütün antolojileri açsam önüme, birinde olup da öbüründe olmayan, kim bilir kaç şair daha çıkarırım.

Önce seçiyor, sonra sınırlamaları gidiyorsunuz, bütün tutarsızlıklar da işte bu ayıklama döneminde oluşuyor. Antoloji yayımlanıp ellerine geçince de eleştirmenler başlıyorlar sormaya “Şu niye var, şu niye yok?”

Deneyimli bir antolojici ise çalışmalarını sırasında herkesten önce başlıyor bu soruyu kendine sormaya. Ama herhalde bu sorunun doğru dürüst bir karşılığı yok ki, kimse doyurucu olamıyor.

Memet Fuat
Çamlıca, Şubat 1999

GİRİŞ

Çağdaş Türk şiirine kesin bir başlangıç noktası göstermek gerekir mi? Değişik dünya görüşlerine bağlı eleştirmenler siyasal kaygılarla, kendilerini kuşaklar arasındaki çekişmelere kaptıran eleştirmenler ise bireysel kaygılarla, çağdaş Türk şiirini başlatan şair olarak Haşim'i, Yahya Kemal'i, Nâzım Hikmet'i, ya da Orhan Veli'yi anarlar. Daha gerilere, Nedim'e, Şeyh Galip'e kadar gidenler de çıkar. Üstelik bütün bu görüşlere akla yakın gerekçeler bulunabilir. Çünkü sanatların gelişiminde yer alan en keskin dönemeçler bile tam bir kopukluğu getirmez. Nedim - Yahya Kemal - Nâzım Hikmet - Orhan Veli, hiç benzemeyen yanlarına karşın, şiirlerinin bazı belirleyici özellikleriyle, birbirlerine yol açmış şairlerdir. Çağdaş Türk şiirini hem getiren, hem de içinde süren çizgilerden biridir bu. İkinci bir çizgi de şöyle çizilebilir - Şeyh Galip - Haşim - Necip Fazıl - Fazıl Hüsnü Dağlarca.

"Çağdaş" dediğimiz, "yeni" dediğimiz şiir bu çizgilerin neresinde başlamıştır?

Ayrıca, bu çizgilerin üstünde, sanatlarıyla daha alt düzeyde kalmış olsalar da, önemli atılımları gerçekleştirmiş başka şairler de var. Örnekse Yahya Kemal ile Nâzım Hikmet arasında, aruzdan heceye geçişi sağlayan, ama sonradan - belki de serbest nazmın gördüğü büyük ilgi yüzünden - şiiri bırakıp başka alanlara kayan sanatçılar yer alır.

İlle bir başlangıç noktası aramak gerekirse şöyle bir yöntem uygulanabilir

Bir şiirin çağdaş kaygılar, çağdaş düşünceler, duygularla yazılıp yazılmadığı, okurken kolaylıkla anlaşılır. Örnekse Rabia Hatun'un şiirleri, çağımızda yazılmış, ama çağdaş olmayan şiirlerdir. Günümüzün insanı o şiirleri Fuzuli'nin, Bâki'nin, Nedim'in şiirlerini sevdiği gibi sever. Çok güzel şiirler olmasalar çağımızda yazılmış olmalarındaki tersliğin ağırlığını belki de taşıyamazlardı.

Şimdi soralım - Nedim'i, Yahya Kemal'i, Nâzım Hikmet'i, Orhan Veli'yi ya da Şeyh Galip'i, Haşim'i, Necip Fazıl'ı, Fazıl Hüsnü Dağlarca'yı okuyunca hangilerinin şiirleri günümüzde, çağdaş kaygılar, çağdaş düşünceler, duygularla yazılmış izlenimi veriyor? Benim görüşüme göre, bu çizgilerden ilkinde Nâzım Hikmet'ten, ikincisinde ise Necip Fazıl'dan geriye gidilemez.

Nedim'de, Şeyh Galip'te, Yahya Kemal'de, Haşim'de çağdaş şiirin belli özellikleri, belli oranlarda bulunsa da, "yolu açmış" olmanın ötesi-

ne geçtiklerini söylemek kolay değildir; çağdaş şairler oldukları ileri sürülemez. Ne var ki bu durum onların çağdaş Türk şiirinin oluşumundaki etkilerini yok etmiyor. Kendileri "çağdaş" olmasalar da, arkalarından gelenlere çağdaşlaşmaya dönük pek çok şey bıraktıkları yadsınamaz.

Öte yandan şunu da hiçbir zaman unutmamak gerekir Çağdaş Türk şiiri eskiyi yok sayarak, eskiden gelen her şeyi silerek gelişmedi. Batı'ya yönelip kendi geçmişine sırt çevirmedi. Çok kısa süren dönemlerde eskiye karşı zorlu çıkışlar yapıldığı, eskilerin toptan küçümsendiği oldu. Uygulamadan çok kuramda görüldü bu gibi küçümsemeler. Ama, yalnız yakın dönemlerin değil, edebiyatımızın çok daha eski dönemlerinin de güzel ürünleri, güçlü ustaları çağdaş şiirimizde hep yankılandı. Divan edebiyatından, Halk edebiyatından bazen örtülü, bazen açık olarak büyük oranda yararlanıldı. Kimi şairler çağdaşlıklarından hiçbir şey yitirmeden Divan şiiri tarzında yazmayı bile denediler, eskinin güzelliklerinden nasıl yararlanılabileceği konusunda tartışmalara girdiler, görüşlerini çeşitli uygulamalarla savundular. Çağdaş Türk şiirinin eski edebiyatımızla ilişkiler açısından çok aşırı gittiği bile ileri sürülebilir. Ama şu da bir gerçek Bu aşırılık, bu eskilerdeki her güzelliği arayıp bulma, bugüne getirme çabası, dünyaya açılma, uygar uluslar arasına girme savaşımları verilen bir dönemde (çok kısa sürede büyük bir hızla pek çok konuda, pek çok şey öğrenilen, onun için de uygar ulusların kültürlerine hayranlıkla bakılan bir dönemde), şiirimizin Batı kopyacılığına düşmemesini, özgün bir şiir olarak çağdaş dünya edebiyatı içinde yerini almasını sağladı. Bugün bir iki şiirimizin ulaştığı uluslararası başarılarla, Türkçe yaygın bir dil olsaydı ya da yaygın dillere ters düşen bir yapıda olmasaydı çağdaş şairlerimizden belki ondan fazlası ulaşırdı.

1920'lerin ikinci yarısında Serbest nazım akımı başlarken Türk şiiri ne durumdaydı?

Divan şiirinden uzaklaşma; özgürlük, vatan sevgisi gibi kavramları, toplumsal sorunları şiire sokan Namık Kemal; bireyci, aşırı duygusal Servet-i Fünun şairleri; Tevfik Fikret'in ikinci dönemindeki, günün siyasal gelişmelerini izleyen güçlü, çarpıcı şiirleri; herkesin anlayacağı bir dille öğretici şiirler yazan Mehmet Akif; halkçı, memleketçi, aydınlık manzumeleriyle Mehmet Emin Yurdakul; Ahmet Haşim, yani Batı'yı daha bir yakından, anlayarak kavrama; Yahya Kemal'le eski şiir geleneğinin gücüne yeniden yaslanış; Arız-Hece, Osmanlıca-Türkçe, Kır-Kent çatışmaları; yüzyıllardır aydın gözlerden uzak akıp gitmiş olan Halk şiirinin ortaya çıkışı; Kurtuluş Savaşı'nı yaratan toplumsal gelişmelerin yansıması olan kültür değişiminin ürünü Heceçiler, heceçiliği manzumecilikten uzaklaştırma yoluna giren Fanık Nafiz Çamlıbel...

Ahmet Kutsi Tecer, Kemalettin Kamu daha işin başındalar. Ahmet Muhip Dıranas, Ziya Osman Saba, Cahit Sıtkı Tarancı ise şair olarak hiç yoklar ortada; yaşları on beş, on altı...

Bu ortama serbest nazmı getirecek olan Nâzım Hikmet ise, büyük hayranlık duyduğu, ilk şiirlerini gösterip düzelttirdiği edebiyat öğretmeni Yahya Kemal'i gözleyerek şairliğe bağlanan, hececilere katılışıyla da birdenbire parlayan genç bir yetenek. Aruz, Osmanlıca'yı bilmiyor. Onun için de bu gibi tartışmaların bütünüyle dışında. İşgal altındaki bir ülkenin acılarını şiirlerinde büyük bir coşkuyla yansıtan direnişçi bir şair. Kimi şiirlerini Faruk Nafiz, Yusuf Ziya, Orhan Seyfi gibi ünlülere adıyor; karşılığında bu ünlüler de ona şiir adıyorlar. Ödüller alıyor, övgülere boğuluyor. 1921 başlarında, Kurtuluş Savaşı'na katılmak amacıyla, gene kendisi gibi bir şair olan Vâlâ Nureddin'le birlikte Anadolu'ya geçiyor. Bolu'da öğretmenlikle görevlendiriliyorlar. Bir yandan da Kurtuluş Savaşı'nı destekleyen şiirler yazacaklar.

Bolu'da Türk halkının, köylülerin yaşamını yakından görünce emperyalizme karşı hüsbütün bileniyor, ayrıca dinsel yobazlığın yoğun baskısını duyarak büyük bir karamsarlığa kapılıyorlar. Sovyet Devrimi üzerine anlatılanlar, yirmisine yeni girmiş bu iki genç şairi yerinde görmek, öğrenmek özlemiyle, emperyalistlere karşı Anadolu hükümetini destekleyen Sovyetler Birliği'ne çekiyor.

Moskova'ya giderken uğradıkları Batum'da Nâzım Hikmet, "İzvestiya" gazetesinde gördüğü herhalde Mayakovski'nin olan bir şiirin uzunlu kısıklı dizelerine, basamaklı istifine ilgi duyuyor. Daha Rusça bilmediği için içeriğini anlayamasa da bu şiirin "çok iyi tanıdığı" Fransız serbest ölçüsünden ya da Türk şiirindeki serbest müstezattan başka bir şey olduğunu seziyor.

Belli kurallar çerçevesinde, belli dizelerde ölçü değiştirmeye izin veren, "Müstezat" bir Divan şiiri kalıbıdır. Biri Mefûlü mefâilü mefâilü fe-ûlün ölçüsüyle uzun, öbürü Mefûlü feülün ölçüsüyle kısa iki dizeden oluşur. Servet-i Fünun şairleri müstezatın kesin kurallarını kırıp aynı şiirin değişik dizelerinde değişik aruz kalıpları kullanmaya başlayınca buna "Serbest Müstezat" denmiştir. Daha sonra hececiler de şiirlerinin değişik dizelerinde değişik hece kalıpları kullanarak hecenin serbest müstezatını, yani hece kalıplarıyla yazılan bir tür serbest nazmı denemişlerdir. Ama kimi hececilerin bir yenilik olarak benimsedikleri bu tarz fazla bir yaygınlık gösterememiştir.

Nâzım Hikmet "İzvestiya" gazetesindeki şiiri gördüğünde bir hececiler olarak serbest müstezat denemeleri yapmakta değildi. "Cok iyi tanıdığı" Fransız serbest ölçüsü yolunda da herhangi bir çalışması olmamıştı.

Moskova'ya giderken geçtikleri açlık bölgelerinde gözlediklerinin etki-
siyle yazmaya giriştiği "Açların Gözbebekleri"ni, hece ölçüsüne sokama-
dığını görünce, "İzvestiya"daki şiirin biçimsel çağrışımlarından güç ala-
rak, basamaklı yazmayı denedi. Ortaya yer yer hece kalıplarıyla kurul-
muş olsa da, kurallara uymayan, serbest bir ölçü çıktı.

İçine girdiği yeni dünyanın düşünce, duygu yükü altında, bu serbest
ölçüyle yazdığı şiirler birbirini izledi. Rusça öğrenince, devrimci bir or-
tamda geçmişin bütün değerlerini hiçe sayarak yazan genç Sovyet şair-
lerini okumaya başladı. Bunlar İtalya'da Marinetti'nin başlattığı Gelecek-
çilik (Futurizm) akımının etki alanında, geçmişi yadsıyan, her şeyi gele-
cekte gören devrimci şairlerdi.

Aşağı yukarı yedi yıl sonra, 1929'da, 835 *Satır* adlı kitap Türk şiirin-
de bir bomba gibi patladı "Güneşi İçenlerin Türküsü" "Salkımsöğüt"
"Orkestra" "Piyer Loti" "Makinalaşmak" "Açların Gözbebekleri" "Göv-
demdeki Kurt" "Bahri Hazer", "Yangın", "Yanardağ", "Sanat Telakkisi"
"Korsan Türküsü" "Rodos Heykeli" "Berkley"

Bu şiirlerin sunulduğu ortam Haşim'e, Yahya Kemal'e, Fecr-i Ati'ye,
Hececiler'e alışık, şiirde sürekli ama yavaş bir gelişmeyi yaşayan, arayış-
lar içinde bir ortamdı. Yedi Meşaleciler'e genç yetenekler diye umutla
bakılıyor, hecede manzumecilikten uzaklaşmaya çalışılıyor, Fransız
edebiyatının gittikçe daha yakından tanınmasıyla şiirin ölçü ile uyağı
aşan yanlarına, içerik sanatlarına yöneliniyordu. Gene de şiir bir incelik
işiydi, şiire her düşünce, her duygu, her sözcük giremezdi.

Nâzım Hikmet bu ortama birdenbire yepyeni bir şiirle gelmiş, o gü-
ne kadar şiire girmez sayılan konuları, alışılmış kuralları altüst eden bir
serbestlikle şiirleştirmişti.

Böylesine aşırı bir yeniliği yadsımak istemeleri doğal olan, alışkan-
lıklarına yenik ustalar bile, önlerine konan bu aykırı güzellik karşısında
olumsuz bir tavır takınamadılar, mırın kırın etseler de, genel beğenin
baskısı altında, boyun eğmek zorunda kaldılar.

Dönemin ünlü edebiyat adamı Yakup Kadri şöyle diyordu

"835 *Satır* Türk şiirindeki, hatta Türk dilindeki inkılâbın ilk satırıdır.
(...) O, yalnız Türk şiirinde çığır açmış bir edebiyat inkılâpçısı değil, hiç
görmeğe alışık olmadığımız yepyeni bir şair tipidir."

Dönemin en sevilen şairlerinden Ahmet Haşim ise, kendi anlayışına
çok uzak olan bu şiiri şöyle değerlendiriyordu

kadar kullandığı lisana benzemiyor. Nâzım Hikmet Bey, tarzını kendi icat etmedi, bu biçimde şiirler şimdi dünyanın her tarafında yazılıyor. Nâzım Hikmet Bey bu tarzı anlamış, Türkçeleştirmiş, bu iklimin toprağında tutturabilmiş büyük bir yeni şairimizdir. Bu şiirin eskisine nazaran rüchanı muhakkak. Eskiden şiir bir tek düdükle söylenirdi. Nâzım Hikmet Bey bir tek alet yerine koca bir orkestra takımı vücuda getirmiş. Fakat bu zengin orkestra, yalnız marş nevinden birtakım heyecanlı havalar çalıyor.”

Kendisinden önceki sanatçılara karşı yaptığı çıkışlar, aşırı bir yenilik getirmiş olması, Nâzım Hikmet'i, önceleri, Gelecekçilik'ten kaynaklanan Batı'daki akımların etkisinde geçmiş i hiçe sayan bir şair gibi gösterdi. Her şeyi yıkarak, Türk şiir geleneğinden kopmak istediği sanıldı. Bağlandığı dünya görüşü de bu sanıyı güçlendiriyordu. Ne var ki, yerel koulardan uzak, uluslarüstü yaklaşımına, insanı soyutlayarak ele alma eğilimine karşın, aynı yıl yayımlanan ikinci kitabı *Jokond ile Si-Ya-U*'da, Nâzım Hikmet'in, geleneksel şiirimizle bağlarını koparmak istemediği, bir bireşim arama özlemi içinde olduğu açıkça görüldü.

Varan 3; 1+1=1 (1930); *Sesini Kaybeden Şehir* (1931); *Benerci Kendini Niçin Öldürdü*; *Gece Gelen Telgraf* (1932); *Taranta Babu'ya Mektuplar* (1935) – kitaplar birbiri ardına geldikçe, “yalnız marş nevinden bir takım heyecanlı havalar” çalınmadığı, daha yumuşak, daha alçak sesli şiirlere yönelindiği, bir yandan da, türler arasındaki engellerin zorlandığı izlendi. En önemlisi de, soyut, uluslarüstü kişilerden, somut, yerel kişilere doğru gidilmekte, toplumsalcı içerikte yeri yok sanılan bireysel duygular, insanlara özgü tutkular bu büyük orkestrada gittikçe daha fazla yer almaktaydı.

Simavne Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin Destanı'nda (1936) ise, Nâzım Hikmet özlediği bireşime varmış, Türk şiir geleneğinin, Türkçenin güzelliklerini çeşitli yönleriyle kucaklayan, hem Divan şiirinden, hem Halk şiirinden etkiler alan, çok güçlü bir “yeni” şiire ulaşmıştı.

Çağdaş Türk şiirinin başlangıç yıllarında en önemli, en göze batan değişiklikleri gerçekleştirmiş olan Nâzım Hikmet'in, sekiz yıl süren bu ilk yayın döneminde, bir yandan da kendi şiir anlayışı değişmiş, gelişmişti. 20 Nisan 1937'de “Her Ay” dergisinde çıkan bir soruşturmaya verdiği yanıtta bu gelişmeyi şöyle özetliyordu

“Ben şiirde realiteyi bütün mürekkepliği, mazi, hal, istikbal unsurlarıyla ve hareket halinde veren bir realizme ulaşmak istiyordum. Fakat, hâlâ ulaşamadım. Birçok yazılarımın realizmi tek taraflıdır. Bundan dola-

yı da çok defa fazla haykıran bir 'propaganda' edası taşıyorlar. Bu hatamı anladım. Yeni verimlerimde bu hataya bir daha düşmeyeceğim. Cihanı görüş, anlayış bakımından değil, bu cihanı görüş ve anlayışın sanattaki tezahürü bakımından telakkilerim bir hayli değişti.

Nâzım Hikmet'in şiir anlayışında önemli bir değişimin gelmekte olduğunu *Şeyh Bedreddin Destanı* zaten 1936'da göstermişti. Belki de bu tedirginlik yüzünden 1937 ürünsüz geçti. 1938'de ise cezaevi yılları başladı. İçerde yazdıkları yayımlanamadığı gibi, eski kitaplarının yeni baskıları da yapılamadı. Birkaç yıl içinde Nâzım Hikmet şiiri ortadan silindi. Yapıtları özel kitaplıklarda bile en gizli köşelere saklandı. Yeni şiirleri ise ancak yakınlarının, dostlarının, cezaevi yöneticilerinin çevresinde okundu.

Serbest nazım 1929-1938 arasında yaygın bir akım görünümü kazanmış mıydı?

1920'lerin sonunda bu yola giren birkaç şair görüldüyse de, yaygın bir akımın oluştuğu söylenemez. Nâzım Hikmet'in siyasal eylemleri yüzünden sürekli kovuşturmalara uğraması, öte yandan şiirindeki çok belirgin özelliklerin, kendisini izleyenleri "taklitçi" durumuna düşürmesi, okurlar arasında büyük ilgi görmesine karşın, serbest nazımın yaygınlık kazanamamasına, siyasa ile koşutluk içindeymiş gibi görünmesine neden oldu.

1929'da *24 Saat*, 1930'da *A-Birinci Forma*, *Herhangi Bir Şiir Kitabı* adlı yapıtları yayımlanan İlhami Bekir Tez, Serbest nazım akımında Nâzım Hikmet'in en yakın yol arkadaşıydı. Aynı dünya görüşünü, benzer şiirleştirme yöntemlerini paylaşıyordu. Ama bu arkadaşlık uzun sürmedi. İlkokul öğretmeni olan İlhami Bekir Tez geri çekilmek, şiire de, Nâzım Hikmet'e de uzak durmak zorunda kaldı. Bir ara Halkevi çevrelerinde görüldü. Daha sonra ise bu gibi çevrelere de, ilerici dergilere de yaklaşmadan, şiirini kendi dünyasına kapattı. Ortamını buldukça kitapçıklar yayımladı. Az sayıdaki ölçülü uyaklı şiirlerinin dışında, Serbest nazım dönemindeki şiirleştirme yöntemlerinden hiçbir zaman vazgeçmedi.

$1+1=1$ 'deki (1930) şiirleriyle Serbest nazım akımı içinde yer alan Nail V. de 1932'deki bir tutuklanma olayının getirdiği bunalımlarla Nâzım Hikmet'ten uzaklaştı. Daha sonra bazı dergilerde şiirleri çıktıysa da arkası gelmedi.

Bu şairler yalnız bir şiir anlayışını değil, bir dünya görüşünü de paylaşmışlardı Nâzım Hikmet'le. Oysa aynı dönemde Serbest nazım akımı içinde siyasal eğilimlerini şiirlerine yansıtmayan şairler de vardı.

1921-1925 yılları arasında Berlin'de tiyatro eğitimi gören Ercüment

Behzad Lav, Batı dünyasındaki yeni şiir akımlarıyla ilgilenmiş, yurda döndükten sonra, Gerçeküstücülük, Gelecekçilik, Dadacılık gibi akımların etkisinde şiirler yayımlamaya başlamıştı. Eski şiire karşı çıkışta serbest nazmı seçmiş olmanın ötesinde, Nâzım Hikmet'le ortak bir yanı yoktu, ondan etkilenmiş de değildi. Serbest nazmı Batı'da görüp özenmiş, yıkıcı yönüne yakınlık duymuş, toplumsal bir eylem için kullanmayı düşünmemişti. Sonradan, 1950'lerde, ortaya çıkan toplumsalcı eğilimleri de o günlerde açık değildi. Gene Serbest nazım anlayışı içinde, ama daha çok biçimsel kaygılarla, seçkin aydınlara dönük bir şiir yazıyordu. İlk kitabı *S.O.S.* 1931'de, ikincisi *Kaos* 1934'te yayımlanmış, fazla bir ilgi görmemişti.

Mümtaz Zeki Taşkın'ın, Mustafa Niyazi ile birlikte 1934'te yayımladıkları, *Allo Allo* adlı, Dadacı şiire özenen kitap da bir yankı uyandırmadı.

Serbest nazım akımının Batı'dan esinlenen kolu, genç Sovyet şairlerinden esinlenen, ama kendi şiir geleneğimizden de kopmayan koluna gösterilen ilgiyi görmedi, bir sevgi ortamı yaratamadı.

Kentsoylu yaşamıyla çatışmaya giren, ama bir çıkış yolu bulamayan, altyapıda değiştiremediği şeylerin yansıması olan üstyapıyı değiştirmekle, içindeki karşı koyma, yıkma, isyan etme özlemini doyuran Batılı sanatçıların, kültür alanında yarattıkları yozlaşmalar, şiirimize Ercümen Behzad'la, Mümtaz Zeki'yle gelmişti. Ama bir şeyleri karşıladığı için değil, Batı'da görüldüğü için, bir öykünme sonucu yazılmıştı bu şiirler.

Serbest nazım akımının Nâzım Hikmet öncülüğündeki şairlerinin ise, yadırganan biçim değişiklikleri getirirlerken, aslında, içeriğe daha fazla önem verdikleri bir gerçektir. Serbest nazmı söyleyecekleri şeylere daha yakın düştüğü için, aradıkları ses tonuna onda ulaşabildikleri için seçmişlerdi. Onların Türk şiirine getirdiklerini, basamak basamak dizeler, değişik uyaklar gibi ilk bakışta görünen yanlarıyla sınırlamak çok yanlış olur. Bu şairler dünyaya başka bir toplum katının görüş açısından bakmak istemişler, sanatı kentsoyluların tekelinden çıkarmaya çabalamışlardır. Ayrıca şiiri inançlarının savunma aracı olarak gören Namık Kemal, Tefik Fikret gibi şairlerden bir adım daha ileri giderek, sınıflar arası bir kavga aracı olarak kullanmışlardır.

Böylece, 1940 yılı eşiğine, bir yanda yozlaşmakta olan Batı kentsoylu kültürünün etkisindeki aşırı biçim deneyleri; öte yanda içerikte yepyeni atılımlar, içeriğin zorlamasıyla ortaya çıkmış değişik biçimler, değişik söyleyişler; 28 yıla yargılı bir şair; İkinci Dünya Savaşı'nın tehlikeleri karşısında iyice hoşgörüsüzleşmiş, baskıcı yöneticilerle gelinmiştir.

Bir de bu yenilikçiliğe açık öncü şiirin ötesindeki durum var. Yarı

aydınların, Nâzım Hikmet'in yanı sıra, onunla birlikte sevmeyi sürdürdükleri, en büyükler arasındaki yerleri hiç sarsılmayan iki şair, Yahya Kemal ile Ahmet Haşım, gene gönüllerde, gene şiir defterlerinin baş köşelerindedirler. Nâzım Hikmet'e düşünceleri yüzünden yakınlık duymayan, halka yöneliyorum diye şiire kabadayı ağzını sokmasını hoş karşılamayanların yücelttikleri genç şair ise Necip Fazıl Kısakürek'tir. Heceyle yazan, heceyi manzumecilikten uzaklaştırmakta bir adım daha ileri giden bu özgün sanatçı, ölçü ile uyağın şiirleştiriciliğine yenik düşmeden, şiirselliği içerikte aramış, Halk şiirimizin incelikleriyle Fransız şiirinin yetkinliğini birleştiren söyleyişlere ulaşmıştır. Nâzım Hikmet'in dışa dönük, maddeci, toplumsal şiirine karşı, Necip Fazıl içe dönük, maneviyatçı, bireysel bir şiirin başarılı örneklerini vermiştir. Daha sonraki yıllarda İslamcılık yolunda gittikçe gizemselleşecek olan bu şiir, 1940 öncesi ürünleriyle, Türk şiirinde daha az gürültüyle olsa da hep süren bir çizginin (Şeyh Galip'ten Dağlarca'ya gelen çizginin) önemli bir halkasıydı.

Fransız şiirinin Verlaine, Rimbaud, Baudelaire gibi büyük ustalarını, Necip Fazıl şiirini tanıyarak yazmaya başlayan daha gençlerin, 1909-1910 doğumluların arasından Serbest nazım akımından hiç etkilenmeyen şairler çıkmıştır. Ahmet Muhip Dıranas, Cahit Sıtkı Tarancı, Ziya Osman Saba gibi. Bu şairlerin özelliği hece kalıplarını kullanırken, şiiri ölçü ile uyağa yaslanarak yakalamaktan, manzumecilikten bütünüyle sıyrılıp içerik sanatlarına yönelmiş olmalarıdır. Bu kılı kırk yaran biçimciler, aslında şiiri hep içerikte aramışlardır.

Nâzım Hikmet'in büyük bir ilgiyle karşılandığı, övgülere boğulduğu bir dönemde işe yeni başlayan yetenekli gençlerin Serbest nazım akımından etkilenmemeleri, Fransız şiirine, Necip Fazıl'a daha yakın durmaları, üstünde düşünülmesi gereken bir olgudur. Türk şiiri Serbest nazım akımını tanımış, bu yolda çok güçlü, etkili, başarısını dostuna düşmanına kabul ettiren bir şair yetiştirmiş, ama yolunu değiştirmemişti.

Aslında Ahmet Haşım, Yahya Kemal, Faruk Nafiz, Anadolu bir şiiri manzumeciliğin tatsızlığından iyice kurtulmuş bir anlayışla geliştiren Kemallettin Kamu, Ahmet Kutsi Tecer, hecede Yahya Kemal'in söyleyişini arayan Ahmet Hamdi Tanpınar, Fransız şiirinden güç alan ustalığında yabancı kokusu hiç sezilmeyen Necip Fazıl da yenilikçi şairlerdir. Ayrım şurada. Bu yenilikçilik bir gelişme niteliğindedir, her şeyi yıkıp yeniden kurmak gibi devrimci bir yönü yoktur; şiire siyasal bir görev yüklemekten ise bütünüyle uzak durmaktadır.

Sabri Esat Siyavuşgil, Cevdet Kudret, Vasfi Mahir Kocatürk, Yaşar Nabi Nayır gibi Yedi Mesale'ci genç yetenekleri umutsuzluğa düşürerek şiirden uzaklaştıran Serbest nazım akımının, Ahmet Muhip Dıranas, Ca-

hit Sıtkı Tarancı, Ziya Osman Saba ile, görece daha tutucu olan evrimci çizginin yeniden filizlenip gelişmesine engel olamadığı bir gerçektir.

Bu arada Mustafa Seyit Sütüven gibi hem aruzu, hem heceyi, hem de serbest nazmı deneyen, helki de o yüzden ulaşabilecekleri düzeyin altında kalan, kararsızlıklarına kurban giden şairler de olmuştur. Nâzım Hikmet'in siyasa alanındaki eylemlerinin yarattığı hava öyleydi ki, serbest nazımla hece arasında bir seçim yapanlar siyasal bir seçim de yapmış gibi görünüyordular. Hele 1938'de Nâzım Hikmet cezaevine sokulup şiiri ortadan kaldırılınca, serbest nazmın çağrışımlarından daha bir korkulur oldu. Uzun süre serbest nazma yalnızca sol eğilimli gençler yakınlık gösterdiler.

Nâzım Hikmet'in arkasında kalan boşluğu doldurmaya aday genç şairlerin en yeteneklisi olarak Hasan İzzettin Dinamo'nun adı anılıyordu. Yeniden ağırlığını duyurmaya başlayan "eski" şiire karşı ilerici genç sanatçılar çeşitli çıkışlar yapmakta, bildirgeler yayımlamaktaydılar.

Bu arada Gavsî Halid Ozansoy'un "İstiklal" gazetesinde çıkan "Tasfiye Lazım" başlıklı yazısı basında büyük gürültüler kopmasına neden oldu.

Yazının sonu şöyleydi

"Meydan maalesef üç renkli kapak basabilen mecmua sahipleriyle; şöhrat simsarlarının işgalindedir.

"Bu iki hududun içersinde bunalan karî bir üçüncü hudut daha olduğunu, nereden bilsin?

"Hikâyede bir Sait Faik'in, nesirde bir Cavit Yamaç'ın, resimde bir Abidin Dino'nun, şiirde bir Melih Cevdet, İlhami Bekir, Cahit Saffet, İlhan Berk'in mevcudiyetini kimden öğrensın?

"Türk sanatında programlı, kültürlü ve malzemeli bir 'nesil' yetiştigi-ni, duvar afişleri yapıp, sokaklara mı asalım?

"Hayır. Bir çare var Tasfiye. Sanat ve zevk ölçülerimiz tasfiyeye muhtaç."

Bu yazıyla patlak veren tartışmalar için bir eski kuşak-yeni kuşak kavgası olmadığını, güne ayak uyduramayan sanatçıların tasfiye edilmek istendiği gerçeğini ortaya çıkardı.

"Servetifünün-Uyanış" dergisinin 25 Ocak 1940 tarihli sayısındaki "Eski Nesle Açık Mektup" adlı yazıda şu sözler yer alıyordu

"Sanat eserinde sosyal bir mesele aramak endişesi; dar ve ölü şekil kalıplarına karşı hür bir isyan; köydeki, kasabadaki ve büyük şehirlerde-

ki sosyal kaynaşmanın sanat eserine aksetmesi keyfiyeti, ancak bizim seleflerimizde doğdu ve meyvalarını verdi.

“Biz sanat eserinin sonuna kadar bir anane düşmanlığı, sonuna kadar bir millet sevgisi ve gene sonuna kadar insanlık değeri taşımasını istiyoruz. Geçen nesil ise umumiyetle, özlüye değil sahteye, mahalli renge (değil), kozmopolit havaya, kitleye yakın esere değil, kitleden uzak esere ehemmiyet verdi.

“Ve gene ekseriya, insanı cemiyet hayatından çekip uzaklaştıran fil-dişi kule güzelliklerini alkışladı.

1940 yılında yazılan bu yazıda “sonuna kadar bir anane düşmanlığı”ndan söz edilmesi, kimi genç kuşak sanatçıların, 1936 yılında yayımlanmış olan *Şeyb Bedreddin Destanı*’nda Nâzım Hikmet’in çağdaş şiir ile geleneksel şiir arasında kurmaya çaba gösterdiği bireşimin ayrımına varmadıklarını açıkça gösteriyor. Anlaşıldığına göre, Serbest nazımla başlayan atılcı yenileşme özlemi, eskinin yeniden üste çıkar görünmesi üzerine, sol eğilimli gençlerden tepkiler gelmesine yol açmıştı, ama ortada ne yapacağını bilen, örgütlü, güçlü bir topluluk yoktu.

8 Şubat 1940 tarihli “Servetifünun-Uyanış” dergisinde çıkan “Eski-Yeni Kavgası” başlıklı yazısında Suad Derviş şöyle diyordu

“Evet genç kalemler arasında öyle büyük teadlar göze çarpmaktadır ki, bu teadların hiç bir dâvada – hele edebiyat dâvası gibi doğrudan doğruya bir fikir, bir kanaat, bir dünya görüşü, bir dünya anlayışı ifade eden bir dâvada, müşterek ve müttehid cephe olmalarına, müşterek mücadele edip, müşterek zafer kazanmalarına imkân yoktur.

Bu tartışmalar olurken, Serbest nazmın Türk şiirine getirdiği yenilikleri siyasal ağırlığından soyutlamadan benimseyip sürdürme eğilimleri yüreklendirilmek istenirken, 1937’den beri “Varlık” dergisinde ölçü uyak dinlemeyen, eskiye bütünüyle karşı çıkan, bu arada serbest nazmın siyasa ile bağını da koparan yeni bir şiir anlayışının ilk örnekleri yayımlanmaktaydı.

Orhan Veli, Oktay Rifat, Melih Cevdet üclüsünün yazdığı bu şiirler birkaç yıl içinde edebiyat dünyasının sınırlarını aşan bir ilgiyle karşılandı.

Orhan Veli’nin 1941 yılında yayımladığı *Garip* adlı kitabının alt başlığı şöyleydi “Şiir hakkında düşünceler ve Melih Cevdet, Oktay Rifat, Orhan Veli’den seçilmiş şiirler. Böylece, başa konmuş olan bildirge niteliğindeki yazının sorumluluğu Orhan Veli’ye bırakılıyordu. Anlaşılan

Melih Cevdet ile Oktay Rifat "Garip" başlıklı bu yazıda savunulan düşünceleri bütününü benimsememişlerdi. Ama kitaba alınan şiirler arasındaki benzerlik ortak bir anlayıştan yola çıkıldığını açıkça gösterecek kadar büyüktü.

"Garip" başlıklı yazının bir yerinde şu sözler yer alıyordu

"Bugüne kadar burjuvazinin malı olmaktan, yüksek sanayi devrinin başlamasından evvel de dinin ve feodal zümrenin köleliğini yapmaktan başka hiç bir işe yaramamış olan şiirde bu değişmeyen taraf; 'müreffeh sınıfların zevkine hitap etmiş olmak' şeklinde tecelli ediyor. Müreffeh sınıfları yaşamak için öyle çalışmaya ihtiyacı olmayan insanlar teşkil ederler ve o insanlar geçmiş devirlerin hâkimidirler. O sınıfı temsil etmiş olan şiir lâıyk olduğundan daha büyük bir mükemmeliyete erişmiştir. Fakat yeni şiirin istinat edeceği zevk artık akalliyeti teşkil eden o sınıfın zevki değildir. Bugünkü dünyayı dolduran insanlar yaşamak hakkını mütemadî bir didişmenin sonunda bulmaktadırlar. Herşey gibi şiir de onların hakkıdır ve onların zevkine hitap edecektir. Bu, mevzuubahis kitlenin istediklerini eski edebiyatların âletleriyle anlatmaya çalışmak demek de değildir. Mesele bir sınıfın ihtiyaçlarının müdafaasını yapmak olmayıp sadece zevkini aramak, bulmak ve sanata hâkim kılmaktır.

"Yeni bir zevke ancak yeni yollarla ve yeni vasıtalarla varılır. Bir takım ideolojilerin söylediklerini bilinen kalıplar içine sıkıştırmakta hiçbir yeni ve san'atkârane hamle yoktur. Yapıyı temelden değiştirmelidir. Biz senelerden beri zevkimize ve irademize hükmetmiş, onları tayin etmiş, onlara şekil vermiş edebiyatların bize öğretmiş olduğu herşeyi atmak mecburiyetindeyiz."

Görüldüğü gibi, Garip şiiri yalnızca Ahmet Haşim, Yahya Kemal, Necip Fazıl gibi şairlere değil, Nâzım Hikmet gibi şairlere de karşı çıkmaktaydı.

Garip şiirinin Serbest nazmın Nâzım Hikmet koluna uzaklığı çok açıktır. *Şeyh Bedreddin Destanı*'ndaki bireşim, çağdaş şiirle Divan şiiri, Halk şiiri arasında kurulan bağlar, "Yağmur Çiseliyor" bölümündeki söyleyiş, Garip'çiler için bir çıkış noktası olmamış, bu şiir her şeye yeniden başlamayı seçmiştir.

Orhan Veli'ye göre *Garip*'le "şiirdeki bütün hudutlar" aşılmıştır. Ölçü, uyak, imge, ses, müzik, hiçbir şey sınırlayamaz artık şiiri.

Bu eskiye toptan sırt çevirme, öz şiir yolunda bütün sınırları aşma özlemi, bir yere kadar. Bu'nın Gerçeküstücü, Gelenekçi, Dadacı şairlerini çağırıyor olsa da "Garip" başlıklı bildirmede şöyle deniyordu

“Surréalisme’le, burada bahsettiğim iştirâkler haricinde hiçbir alâka-mız olmadığı gibi herhangi bir edebi mekteple de bağılılığımız mevcut değildir.

Böylece Serbest nazmın Ercümend Behzad koluna da bir yakınlık duyulmadığı açıkça belirtilmiş oluyordu.

Siyasal yönden sakıncalı olmayan, alaya alınması, fıkralara sokulması kolay, üstelik de okurların şaşırtılma özlemlerini büyük oranda karşılayan Garip şiiri gazetelerde günün konusu haline geldi. Orhan Veli ince alaycılığı, gırgır reklamcılığıyla işin üstüne üstüne gitti. Oynadı gazetecilerle...

Gazetelerin köşe yazarları, karikatürcüler bu tatlı konuyu iyice benimseyince, birkaç yıl içinde Garip şiiri bir akım niteliği kazanarak büyük yaygınlığa ulaştı. Şairliğe heves eden gençler şaşırtıcılığı öne alan, çocuksu söyleşilere yaslanan şiirler yazmaya koyuldular.

Garip akımını başlatan Orhan Veli, Oktay Rifat, Melih Cevdet ise emekçi sınıfının beğenisini ararken, küçük kentsoyluların alt tabakalarla birleştiği yerlerde dolaştılar. Güzel şiirler yazdılar, şiir alanında pek çok şeyi değiştirdiler, yeni bir “beğeni” getirdiler. Hece şiirinin, tutucu şiirin geri çekilmesini, sürdürülemez görünmesini sağladılar. Hecenin genç ustalarını, Cahit Sıtkı Tarancı’yı, Ziya Osman Saba’yı bile – heceden bütününüyle koparamasalar da – yanlarına çektiler.

Toplumsal kaygılar taşımayan bir şiirin böylesine yaygınlık kazanması, gene aşağı yukarı aynı yıllarda şiir yazmaya başlayan toplumsalcı şairleri, Serbest nazmın Nâzım Hikmet’te beliren özelliklerini, çeşitli yönlerine ağırlık vererek sürdüren, siyasal eylemlere katılan, kovuşturmalara uğrayan, sürekli baskı altında tutulan şairleri, büyük oranda terdirgin etti. Yazdıklarını yayımlama olanakları bile kısıtlı olan bu şairler Garip akımını gerici bir akım olarak nitelediler. Hasan İzzettin Dinamo, Rifat Ilgaz, Cahit Irgat, Niyazi Akıncıoğlu, A. Kadir, Fethi Giray, Suat Taşer, Ömer Faruk Toprak, Enver Gökçe, Mehmed Kemal, Arif Damar siyasal düşüncelerinin belirlediği şiir anlayışlarına uymadığı için, Garip akımının dışında kalmaya özen gösterdiler.

Ne var ki, yazdıklarını yayımlayamayan, okurlarıyla sürekli bir ilişkiye giremeyen bu sanatçılar, siyasal baskıların olumsuz etkileri altında ezildiler, hep arkada kaldılar. Kimi yazarlığın başka alanlarına kaydı, ki-

mi bütünüyle sustu, kimi yayımlanabilir olmanın yollarını arayarak değişti, kimi de yazdıklarını ortaya çıkarmayıp siyasal baskıların geçmesini bekledi.

Böylece Serbest nazımla gelen toplumsalcı şiir anlayışının bir sonraki kuşakta yaygın bir akım niteliğine bürünmesi önlenmiş oldu. Garip akımı ise çok hızlı bir gelişmeyle eski şiirin yollarını kesen bir yaygınlığa ulaştıktan sonra, kurucularınca da eksiklikleri görülerek arkada bıraktı.

Orhan Veli 1945'te *Garip*'in ikinci basımına yazdığı yazıda şöyle di-yordu

“Hiçbir yaptığımdan pişman olmayacağım' diye bir karar vermişliğiniz var mıdır? Benim vardır. Çok da faydasını gördüm. Bundan bir hayli zaman (önce) böyle bir karar vermemiş olsaydım, üzüntülü günlerimin sayısı muhakkak ki daha fazla olurdu. Bu arada '1941 senesinde Garip adlı bir kitap neşretmişim' diye döğünür durur, hele onun yeniden basılmasına dünyada razı olmazdım.

1945'te *Vazgeçemediğim*'i, 1946'da *Destan Gibi*'yi yayımlayan Orhan Veli, 1947'de “Yedigün”de çıkan bir konuşmasında ise, “herkesin acayıplık telâkki ettiği” eski şiirleri için şöyle demektedir

“Şimdi onları beğenmiyorum. Şekil bakımından zayıf buluyorum. Şiirin bir de ustalık denen şeye dayandığını o zaman bilmiyormuşuz demek. Bugün bu şairlerden ayrıldık. Halk edebiyatından istifade ediyoruz. Ama bir hamle yapabilmek için, eskilikten silkinelmek için o şiirleri de yazmak lâzımdı.

Ayrıldık dediği şairler, Batı'nın “modern” şairleri ile gerçeküstücüler.

Böylece, halkın beğenisini arama yoluna bir de Halk edebiyatı gele-neğinden giriliyordu. 1949'a, “Yaprak” dönemine kadar, Orhan Veli halkın beğenisini aramayı sürdürdü. 1947'de yayımlanan *Yenisı* adlı kitabı kentlerde yaşayan alt tabaka insanları ağızyla söylenmiş şiirlerle doluydu.

Serbest nazım akımı ile Garip akımını karşılaştırırken bu akımlara öncülük etmiş sanatçıların en başarılı dönemlerini düşünmek yanıltıcı olur. Sanatçılar gelişip kendilerini buldukça akımların sınırlarını aşarlar. Ne Nâzım Hikmet'i Serbest nazım akımına sığdırabiliriz; ne de Orhan Veli'yi, Oktay Rifat'ı, Melih Cevdet'i, Garip akımına. Örnek vermek gere-

kirse *Memleketimden İnsan Manzaraları* Serbest nazım akımı içinde, ya da *Troya Önünde Atlar* Garip akımı içinde düşünülemez.

Serbest nazım deyince Nâzım Hikmet'in *Şeyh Bedreddin Destanı*'na kadar olan dönemini, İlhami Bekir Tez'i, Nail V'yi, Ercümen Behzad Lav ile Mümtaz Zeki Taşkın'ın 1940'tan önce yazdıklarını hatırlamalıyız.

Garip akımı ise Orhan Veli'de *Destan Gibi*, Oktay Rifat'ta *Aşağı Yükarı*, Melih Cevdet'te *Telgrafbane* ile son bulur. Bunlar şairlerinin başka bir şiir anlayışına yöneldiklerini açıkça gösteren kitaplardır.

Bu bakımdan Serbest nazım akımıyla Garip akımını karşılaştırmak, diyelim Nâzım Hikmet'le Orhan Veli'yi karşılaştırmak anlamına gelmez.

Önce iki akımın doğdukları ortamlar arasındaki benzemezliklere değinelim

Siyasal açıdan Serbest nazım akımı bir kırıklık, özlediğini elde edememe ortamında doğmuştur, ama umutsuzluk söz konusu değildir. Sanata karşı oldukça hoşgörülü bir baskı vardır. Memleketin yönetimini bütünüyle elinde tutan, karşı çıkan, dolayısıyla korkulan kişi, aynı zamanda bir kurtarıcı olarak sevilen, üstelik de sanattan anlayan bir insandır. Serbest nazım akımının en parlak günlerinde, siyasal eylemleriyle başı derde giren Nâzım Hikmet'i alttan alta koruduğuna inanılır. Garip akımı ise, bu gibi duygusallıklara hiç düşmeyen, memleketi savaşa sokmamaktan başka bir kaygısı olmayan, iç çekişmeleri kökünden kazıyıp atmak isteyen, ödün vermez bir Milli Şef'in baskı ortamında doğmuştur. Umutsuzluk büyük oranda söz konusudur. Dünyada savaş vardır. Nâzım Hikmet gene cezaevindedir. Üstelik bu kez bağışlanacak gibi de görünmemektedir.

Sanatsal açıdan benzemezliklere geline

Serbest nazım akımı bir değişikliği bekleyen, "hazır" bir ortamda doğmamıştır. Dizeleri kırmanın, ölçüyü serbestleştirmenin tutup tutmayacağı belli değildir. Serbest nazım akımının ne Batı'dan esinlenen Ercümen Behzad deneyi, ne genç Sovyet şairlerinden esinlenen Nâzım Hikmet deneyi, daha önce yapılmış benzer deneylerin başarılarından hız almamıştır. Garip akımı ise bir değişikliği bekleyen "hazır" bir ortamda doğmuştur. Serbest nazım akımının, daha doğrusu Nâzım Hikmet'in başarısından sonra, bu tür girişimlerin sanat alanında ilgiyle karşılanacağı bilinmektedir.

İki akımdan birinin "hazır" olmayan, öbürünün "hazır" olan ortamlarda doğmaları, yayılma güçlerini belirleyen önemli bir etkidir. Serbest nazım akımı çevresine çok az şair toplarken, Garip akımı birdenbire yayıvermiş, <https://www.kitaparsivi.org> ücretsiz PDF kitap Arşivi <https://www.kitaparsivi.org> Bu duruma yol açan çok önemli başka bir etken de Serbest nazımın bir-

takım siyasal tehlikeler getirmesi, Garip akımının ise bu tehlikeleri baştan yok etmesidir. İki akım arasındaki en köklü benzemezlik içeriktedir denilebilir.

Ama bunlar söylenirken daha çok Nâzım Hikmet, İlhami Bekir Tez, Nail V. düşünülüyor. Serbest nazım akımının bir de öbür kolu var. Ercü-mend Behzad ile Mümtaz Zeki Taşkın için de aynı şeyler söylenebilir mi? Siyasal açıdan söylenemez, ama onların da içerik bakımından Garip akımıyla benzerlikleri bulunmadığı bir gerçek. Bunun nedenleri üzerinde düşünürken şunu görüyoruz Ercü-mend Behzad ile Mümtaz Zeki Taşkın Batı'daki şiir akımlarını izlemişler, onlardan etkilenerek yazmışlardır. Garip'çiler ise bu akımlardan pek etkilenmemişler, "bir edebî mekteple bağlılık" kurmak istememişlerdir. Onların Batı'da ilgisini çeken asıl Uzak Doğu şiiri olmuştur. *Garip*'teki şiirlerin çoğunda Hay-Kay havası vardır.

Kesinlikle anlaşıyor ki, Ercü-mend Behzad ile Mümtaz Zeki Taşkın'ın deneyleri Garip'çilerin pek ilgisini çekmemiştir. Nâzım Hikmet'le de içerik bakımından temelden ayrılıyorlar.

Yalnız şöyle bir durum var

Orhan Veli'ye göre, "her şey gibi şiir de (...) yaşamak hakkını müte-madî bir didişmenin sonunda" bulanların "hakkıdır ve onların zevkine hitap edecektir. Gerçi onların "ihtiyaçlarının müdafaasını yapmak" görevini yüklenmek söz konusu değildir, ama emekçilerin beğenisini aramak, bulmak, "sanata hâkim kılmak" özleminde, Orhan Veli, Nâzım Hikmet'le birleşmektedir.

Bu noktada içerik bakımından bir benzerlikleri olması gerekmez mi?

Aslında Orhan Veli'nin, Nâzım Hikmet'e karşı, adını vermeden yaptığı çıkışla söylemek istediği şudur

Bugüne kadar bilinen kalıplarla, yani kentsoylu sanatının etkilerinden kurtulamadan, emekçi sınıfının davalarını savunanlar çok oldu. Nâzım Hikmet de onlardan biri. Ama bu önemli değildir. Önemli olan, kentsoylu sanatının etkilerinden bütünüyle sıyrılmak, yapıyı temelden değiştirmek, emekçi sınıfın beğenisini aramak, bulmak, "sanata hâkim kılmaktır."

Ne var ki, bu aranısta, Orhan Veli, karşı çıktığını sandığı Nâzım Hikmet'in yanında yer almaktadır. Çünkü Nâzım Hikmet bütün sanat yaşamı boyunca kentsoylu sınıfının beğenisinden kurtulup emekçi sınıfının beğenisini aramak, bulmak "sanata hâkim kılmak" için savaşmıştır. Anlaşılan, Orhan Veli'ye göre, Serbest nazım döneminde yazdıklarıyla Nâzım Hikmet bu yolda bir başarı elde edememiş, hatta böyle bir kaygısı olduğunu bile gösterememiştir.

Yıllar sonra, Nâzım Hikmet'in de kendi ilk şiirlerini bu açıdan eleştirdiğini biliyoruz. Böylesine güç bir işi başarmak elbette kolay değildi. Nitekim Orhan Veli de bu yolda önemli bir başarı elde edememiştir.

Her iki şairin de ilk dönemlerinde, emekçi sınıfının beğenisini ararken, kabadayı ağzına düşkünlük göstermeleri, ortak bir özellikleri olarak ileri sürülebilir. Buna ortak bir yanılğı da diyebiliriz. Yalnız bu ağzı Nâzım Hikmet bir başkaldırma, kafa tutma tonu olarak benimserken, Orhan Veli değişik bir yaşam biçiminin hoşı giden bir ince alay ögesi olarak kullanmıştır.

Biçimsel açıdan iki akımın benzer görünen bir yanları aruz ya da hece ölçüsüne bağlı kalmamaları, bilinen uyak düzenlerine uymamalarıdır. Bu ortak özellik uzaktan bakanlara iki akım arasında büyük bir benzerlik varmış izlenimini verir. Oysa biraz yaklaşıncı önemli ayrımlarla karşılaşılır.

Serbest nazım akımında hece öğeleri, kalıplara bağlı kalmayan bir anlayışla da olsa, daha çok kullanılır, biraz dikkat edince hemen görülür. Ritim, ahenk, üstüne düşülen, şiirde bulunması özlenen şeylerdir. Uyak yeni bir anlayışla ele alınmıştır, ama çok önem verilen bir öğedir, sırasında şiirin en ilginç yönü oluverir.

Garip akımında ise hece ya da aruz ölçülerinin izlerini görmek daha güçtür. Ritim, ahenk, bu akımın karşı çıktığı, bütünüyle kurtulamamış olsa da, benimsemediği şeylerdir. Uyaktan da elden geldiğince kaçınılır. dize sonlarında seslerin uymasına değil, uymamasına çalışılır.

İki akımın ilk bakışta ortak görünen ama ayrıntılarında pek benzemeyen bir yanları da, eski anlamıyla "şairane"den kaçmaları, şiire konuşma dilini sokmak amacını gütmeleridir. Şiire konuşma dilini sokmak aslında o günler için yeni bir şey değildi, daha önceki şairler de bunun başarılı örneklerini vermişlerdi. Yalnız, Serbest nazım akımı ile Garip akımı şairleri bu işi, arada bir, değişiklik olsun diye yapmadılar. Şiiri bütünüyle konuşma dilinin içine aldılar, ayrı bir şiir dili oluşturmayı hiç düşünmediler.

Ama Serbest nazım akımının özellikle Nâzım Hikmet kolu, konuşma dili derken, kendi evlerinde konuşulan dili değil, emekçilerin konuştuğu dili anlıyorlardı. Bu dili arama çabası onları argoya, açık sözcüklere, yer yer de kabadayı ağzına götürdü. Garip akımı ise sokaktaki sıradan insanın konuşma diline özendi, emekçi sınıfına çok yakın bir yerlerde duran küçük kentsoyluların, sessiz, ezik, dertli insanların dilini benimsedi. Bu dertliliğin içine küçük mutluluklar serpiştirdi, ama umutsuzluk hep egemendi.

yan, umutlu bir kavga şiiri getirmişti. Garip akımı ise umutlu bir dil aramak gereğini duymadı, boyun eğen, ezik insanların, küçük insanların diliyle yetindi.

İki akım arasındaki çok önemli bir benzerlik de ses tonlarındadır. Serbest nazım yüksek sesle, nerdeyse şarkı söyler gibi okunan şiirler getirmiştir. Günü gelince, büyük alanlarda, yığınlar okunacağı düşünülür bu şiirlerin. Garip akımı ise şiirin seslendirilmesine kesinlikle karşıdır. Alçak sesle, düpedüz okunmasını bile istemez. Şiire bakılacaktır. Şiir kulak için değil, göz içindir. Bu anlayış Batı'da dizelerle resim yapma aşırılığına dönüşmüştür. Garip akımının o yönü yoktur. Göz içindir derken, okurun şiiri seslendirmeden, içinden okuması istenmiştir yalnızca.

İki akım arasındaki gene çok önemli başka bir benzerlik de şudur

Ercüment Behzad ile Mümtaz Zeki Taşkın Batı şiirinden etkiler alırken ulusal havadan uzaklara düşmüşler, uluslararası bir şiirin çerçevesine girmişlerdi. Nâzım Hikmet de Serbest nazım döneminde yazdıklarında ulusallıktan özellikle kaçındı. Gerçi o dönemde de şiir geleneğimizden yararlandığı bir gerçektir, ama bağlandığı dünya görüşünün etkisiyle, şiirini uluslarüstü kılmak özlemini duyuyordu. Kişilerine yabancı adlar taktı, onları bir ülkenin insanı olmaktan kurtarıp uluslarüstü insanlar durumuna getirmek istedi. Çeşitli ulusların işçileri kendi ülkelerinin sömürücü sınıflarından çok birbirlerine yakınlık duyduklarına göre, uluslararası örgütlerde birleşip dünya çapında bir kavgayı yürüttüklerine göre, sanatta da ulusal bağlardan kurtulunmalıydı. Nâzım Hikmet bu görüşün Marx'çı açıdan da yanlış olduğunu, insanın içinde bulunduğu toplumla birlikte, toplumsal ilişkilerinden soyutlanmadan ele alınması gerektiğini, 1940'lara doğru anladı. Serbest nazım akımı döneminde yazdıklarını sonradan bu yönden de açık açık eleştirdi.

Garip akımı ise şiir geleneklerimizden yararlanmadı, Uzak Doğu'dan gelen yabancı bir şiir anlayışının etkisinde kaldı, ama bizim toplumumuzun emekçilere çok yakın duran küçük kentsoylu kesimlerinden insanları anlattı. Böylece ulusal bir şiire yöneldi. İnsanlığın geleceği üzerine düşünceler üretmedikleri, birtakım özelemler çekmedikleri için, ya da bu gibi özelemlerini şiirlerine yansıtmadıkları için, Garip şairlerinin ulusçuluk-insancılık sorununda bir savrulmaları olmadı.

Bu iki akım arasında hiç benzemeyen bir yön de şudur Serbest nazım öyküyle, hatta romanla yakın bir ilişkiye girmiş, Garip'çiler ise buna hiç yanaşmamış, şiiri öbür sanatlardan uzak tutmayı bir ilke olarak benimsemişlerdir. Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

1949'da "Yaprak" dergisinde, Orhan Veli de, arkadaşları da iyice değişmişlerdi. Yalnızca bir beğeniyi aramak, bulmak değildi artık amaçları. Siyasal düşüncelerini şiirlerine sokmaktan çekinmiyorlardı.

1 Mart 1949 tarihli "Yaprak"ta çıkan "Genç Şairden Beklenen" başlıklı yazısında, Orhan Veli şöyle diyordu

"Yirmi yaşımızı dolduralı bir iki seneden fazla olmamıştı; beylik kâğıtlar, beylik oyunlar, beylik dünyalar içinde bunalmış kalmış olan şiire yeni imkânlar arayalım dedik. Şiire yeni dünyalar, yeni insanlar sokarak, yeni söyleyişler bularak şiirin sınırlarını biraz daha genişletmek istedik. İlk işimiz, bilinen sanatları bir tarafa bırakıp, şiiri bu sanatlar dışında şiir yapan özellikleri aramak oldu. Böylelikle onu bir reçete, bir tarife matahı olmaktan kurtaracaktık. Bu işi başarabilmek için de şiir tarifelerinin verdiği tertiplere karşı gelmek gerekiyordu. O tertipleri bulmuş olan şiirle o şiire sıkıca bağlı kimselerin bu dikine giden hareketten memnun olmıyacakları besbelli idi. Üstelik biz de görmek istediğimiz işin ne olduğunu belirtmek için, bir takım softaların damarına basmaktan hoşlanıyorduk. Şiirlerimizin yadırganışı sadece alışılmış kalıplar dışına çıkışından değil, çıkmak isteyişinden, bunda ayrı bir keyif buluşundandı. Gayretimizin nasıl bir sebebe dayandığı anlaşılınca biz de biraz yumuşar gibi olduk. Gelgelelim, bu arada şiire girmiş olan bazı şeyler, şiirin öz malı imiş gibi, yerleştirdi kaldı. Bunlardan biri eski şiirin yüksekte konuşmasına karşılık olarak şiire sokulan alelâde konuşma; biri de eski şiirin büyük konularının, büyük heyecanlarının yanı başında yer alan küçük, alelâde olaylar, küçük, alelâde insanlardı. İlk niyet hiç bir şeyin şiir dışı kalmamasını sağlamaktı. Ama, bu yeni şiir yavaş yavaş yayılıp birçok kimse tarafından da tutulunca iş değişti. Genç okur yazarlar, hattâ bu işle uğraşanlar, sandılar ki şiir yalnız küçük olayların, yalnız alelâde bir dille anlatılmasından meydana gelir. Böyle böyle bu basitlik, bu alelâdelik şiirin bir tarifi, bir şartı oldu. Basitlik, alelâdelik derken belki de biraz insafli davranıyorum. *Basitlik, alelâdelik* diyeceğime *boşluk, biçlik* desem daha doğru olur. Şairin, mısraları içinde, okuyucuya hiç bir şey söylememesi bir yana, söyleyişteki basitliğin de gerektiği gibi anlaşıldığını sanmıyorum. Kolay okunan mısraın kolay yazılır bir şey olmadığı pek bilinmiyor. Bunu anladığımız an şiirin güçlüklerini görecek, emeğe saygı göstermesini öğreneceğiz. Yalnız şairin emeğine değil; bütün insanların emeğine. Ondan sonra da kolay kolay boş lakırdı edemeyeceğiz. Genç şairlerimizden çoğunda, ne yazık ki, böyle bir *hoş lakırdı ile yetinme bali* görüyoruz. Yazının bu tarafındaki sözlerden de anlaşılacağı gibi, şiirimizin bu hale gelmesinde galiba bizim neslin büyük payı var.

Ama şair olacak kimsenin biraz düşünmesi, niyetle görünüşü birbirinden ayırabilmesi gerekir. Zaman zaman alelâde şeylere de dokunabilmek başka, durmamacasına alelâde olmak başka. Ayrıca, türlü işlerde çalışan milyonlarca insanın, iş görmüş adam olmanın hakkını kazanabilmek için, göbeği çatlarken, iki lâkirdi çırpıştırıp bir iş yaptım sanmanın kolay kolay hoş görülemeyeceğini bilmek lazım. (...) Genç şairlerden beklenen, sadece, elbirliğiyle yıktıkları o eski, o sahte, o yaldızdan ibaret şiire karşılık özlü, beşerî bir şiir, bir gerçek şiir yaratmalarıdır. Bunu bugüne kadar biz de gerektiği gibi yapamamışsak çalışalım. Tek, Türk dili de, Türk şiiri de insan içine çıkabilecek, bizi Türk oluşumuzla övündürebilecek bir hale gelsin.

Orhan Veli'nin 1949'da yayımlanan *Karşı* adlı kitabı, Oktay Rifat'ın 1952 ile 1954'te yayımlanan *Aşağı Yukarı*, *Karga ile Tilki* adlı kitapları, Melih Cevdet Anday'ın 1952'de yayımlanan *Telgrafhane'si*, 1956'da yayımlanan *Yanyana'sı*, başlangıçta karşı çıktıkları bir anlayışın ürünleriydi denebilir.

Şeyh Bedreddin Destanı'nın "Yağmur Çiseliyor" bölümünde Nâzım Hikmet'in ulaştığı söyleyişle, Garip akımının çok sayıdaki izleyicilerinin, 1950'lerin ilk yarısında ulaştıkları ortak söyleyiş arasında bir benzerlik olduğu da açıkça görülüyordu. Birçok bakımdan birbirine uzak iki şiir anlayışı kuramsal zorlamaları aşır Türkçenin şiirsel akışına kapılınca aralarındaki uzaklık iyice azalmıştı.

"Yaprak" dergisinin çıkışını izleyen dönemde, 1950'lerin başında, toplum sorunlarına değinen sanat büyük bir hızla yaygınlaştı. Bambaşka bir anlayışın yürütücüsü olan Fazıl Hüsnü Dağlarca bile, *Toprak Ana'yı* (1950), *Aç Yazı'yı* (1951), *Swaslı Karınca'yı* (1951) yayımlayarak toplum sorunlarına değinen şiire özgün örnekler verdi.

Garip akımıyla gelen şairler on yıl içinde hütünüyle değişmiş, başlangıçtaki görünümlelerinden iyice uzaklaşmışlardı.

1940'larda, onlarla birlikte, şaşırtıcılığa, alışılmışın dışında şeyler yazmaya önem veren şairler arasında, sol eğilimli sanatçılar (Arif Dino, Orhon Murat Arıburnu) bulunduğu gibi, Doğu kültürlerine, çeşitli dinlere yaslanarak, biçimsel açıdan yepyeni bir şiiri, yarı aydınlarca bilinmeyen dünyalardan derlenmiş bilgiler, alıntılarla şaşırtıcı kılan, geçmişe dönük bir sanatçı da (Asaf Hâlet Çelebi) vardı. Eski şiire karşı coşkulu bir başkaldırı ortamında birleşen bu şairler, 1950'lerde artık ayrı ayrı değerlendirilmeleri gereken bağımsız sanatçılar haline gelmişlerdi; özellikleri, ayrılıkları iyice belirgindi.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Garip'çileri izleyenler arasında, toplum sorunlarına yönelirken, bir

süre benzer şeyler yazanlar olduysa da, gittikçe birbirlerinden koparak uzaklaştılar, herkes kendi şiir dünyasını kurdu.

1940'ların baskı altında tutulan, kovuşturmalara uğrayan toplumsalcı şairleri, Garip akımıyla gelen şairlere 1950'lerde de pek yakınlık duymadılar. Çünkü daha önce de aralarındaki çekişme yalnızca toplum sorunlarına değinip değinmemekten değil, sanat anlayışlarından, şiirleştirme yöntemlerindeki ayrılıklardan, bir de toplumsalcı sanatçıların, siyasal alanda da eyleme girilmesi gerektiğine inanmalarından doğuyordu.

1940'larda gizli ya da yasal toplumsalcı partilerin üyesi olan, siyasal eylemlere katılan nice sanatçı, toplu tutuklamalarda cezaevlerine düşmüştü. Kimileri zaman zaman eylem dışı kalsalar da, fırsat buldukça yeniden parti çalışmalarına katılmışlar, kimileri de baskılar karşısında, siyasal eylemlerden de, şiirden de bütünüyle uzaklaşmışlardı. Bu arada sağlığı, ussal dengesi bozulanlar, çeşitli nedenlerle inançlarından kayanlar da olmuştu.

Toplumsalcı şairler siyasal eylemciliklerinden, Garip akımına karşı Serbest nazım akımını savunmalarından ötürü, genellikle Nâzım Hikmet'in izleyicileri olarak değerlendirilirler. Oysa 1940'ların toplumsalcı şairleri, dünya görüşlerindeki ortak yanlara karşın, sanat anlayışlarıyla Nâzım Hikmet'i körü körüne izlememişler, çok değişik şeyler yazmışlardır.

Örnekse, Hasan İzzettin Dinamo başlangıçta Serbest nazımın büyük umutlarla izlenen genç bir şairiydi, ama hece ölçüsünün tadından hiçbir zaman bütünüyle vazgeçmedi, kolay uyaklardan, aşırı bir söyleyiş rahatlığından, çözükle dizeler kurmaktan korkmadı. 1940'larda Garip akımından, 1950'lerin ikinci yarısında İkinci Yeni akımından etkilenmeyen bu sanatçı, biçimsel oyunlara tam anlamıyla ilgisizdi. Gelişmesi de heceye doğru oldu, son döneminde gerçekçi bir içerikle "sonnet"ler yazdı.

Rıfat Ilgaz ise her döneminde Serbest nazım akımına çok uzaktı. Dünya görüşü, sanat anlayışıyla değilse de, şiirleştirme yöntemleriyle, sesiyle, tonuyla, Garip akımına daha yakındı; başka bir söyleyişle, 1940'ların şairiydi. Ölçü, uyak, benzetme, imge gibi şiir araçlarına uzak durması, hiçbir kural tanımamasıyla, Orhan Veli'den daha ilerilere gitti, şiirin sınırlarında dolaştı. Ayrıca, halkın beğenisini arayıp bulma çabasında da onu geçtiği söylenebilir. 1942'de *Yarınlik*, 1944'te *Smif*, 1948'de *Yaşadıkça* adlı kitapları basıldıktan sonra, uzun süre şiir yayımlayamadı. "Kapandı yüzümüze dergi kapakları, / Bir varmış, bir yokmuş olduk sağlığımızda. Bir şair için bundan büyük çile olamaz. Nitekim Rıfat Ilgaz da yıllarca şiir yayımlayamamanın, okurla ilişki kuramamanın yarat-

nğı bunalımlarla şiirine güvenini yitirdi. 1953'te yayımladığı *Devam* ile 1954'te yayımladığı *Üsküdar'da Sabah Oldu* adlı kitapları kendi yolunda direnmediğini, günün beğenilen şairleriyle yarıştığını gösteriyordu. "Nedir yani, biz de yaparız bu pek önemli bir şey yapıyormuş gibi yazılanları!" der gibiydi. Bu yüzden de ortak bir şiirin içine düşmüş, başkalarına benzemişti. Giderek düzyazıya, mizah öykülerine ağırlık verdi, şiire uzak kaldığı günlerin ürünü *Hababam Sınıfı*'yla yaygın bir ün kazandı.

Cahit Irgat da şiirleştirme yöntemleriyle Serbest nazım akımından etkiler taşımayan bir şairdi; biçim açısından Garip akımına daha yakındı. 1945'te *Bu Şehrin Çocukları*, 1947'de *Rüzgârlarım Konuşuyor* yayımlandığında, özgün söyleyişiyle hemen göze batan, savaşın yıkımlarını, getirdiği acıları yansıtan güçlü bir sanatçı olarak belirdi. Ama umulan gelişmeyi gösteremedi. Beş yıllık bir aradan sonra, 1952'de yayımladığı *Ortalık* adlı kitabı, güzel şiirler getirse de, bir aşama sayılacak nitelikte değildi. Tiyatro, sinema oyuncusu olarak ünlenen Cahit Irgat, şiir yazmayı sürdürdüyse de, okurlarından başlangıçtaki ilgiyi bir daha görmedi.

Niyazi Akıncıoğlu'na da Serbest nazım akımını sürdüren bir şair denemez. Nâzım Hikmet'in bu akımdan uzaklaşırkenki döneminden, *Şeyh Bedreddin Destanı*'ndan aldığı etkiyle, Divan şiiri söyleyişlerine yaslanarak çok beğenilen şiirler yazmıştı, ama gördüğü büyük ilgi bile onu sanat dünyasında tutamadı. Toplumsal şairlere yönelen baskılardan korunmak isterken şiirden uzaklaştı. Dergilerde pek görünmediği gibi, eski yazdıklarını da kitaplaştırmadı. Gene de şiiri erken bırakmasına büyük üzüntü duyulan bir şair olarak antolojilerde hep yer aldı.

A. Kadir 1938'de Nâzım Hikmet'le birlikte cezaevinde yatmış, bu şiirin büyük oranda etkisinde kalmıştı. 1943'te yayımladığı *Tebliğ* adlı kitabı Serbest nazım akımını sürdürmek amacıyla olduğunu gösteriyordu. Bu kitap yüzünden 1947'ye kadar İstanbul dışında, sürgünde yaşadı. Döndükten sonra da dergilerde arada bir yayımladığı tek tük şiirlerle yetinmek zorunda kaldı. Sessizliğini ancak 1955'te çıkan Mevlânâ çevirileriyle yırttı. Büyük ilgi gören *Bugünün Diliyle Mevlânâ*'nın ardından, 1958'de, Azra Erhat'la birlikte yaptığı *İlyada* çevirisi basıldı. 1959'da, ilk kitabından tam on altı yıl sonra, çevirmen olarak adı iyice duyulmuşken, ikinci şiir kitabı *Hoş Geldin Halil İbrahim*'i yayımladı. Bu ikinci kitap okur önüne çıktığında, şiirimiz Serbest nazım akımından sonra, Garip akımını da geride bırakmış, 1950'lerin ilk yarısında toplum sorunlarına değinen örneklerle bir atılım yapmış, 1950'lerin ikinci yarısında İkinci Yeni akımının sürükleyiciliğine kapılmıştı. A. Kadir bu gelişmelerle ilgilenmeden, çizgisinde arınmanın, ustalasmaın ötesinde önemli bir değişikliğe uğramadan, Serbest nazmı koruyup sürdüren şair oldu.

Fethi Giray özellikle "Rizeli Ali'nin Hikâyesi" adlı şiiriyle sevilmişti. Bu şiirdeki Serbest nazım havası öbür şiirlerinde pek yoktu. Daha çok. Garip akımının küçük insanları anlatma, şiiri önemsiz olaylara dayandırma ilkesine bağlıydı. İçten, yalın bir sesle, yaşamın sorunlarını, savaşın getirdiği acıları, insanlardaki barış özlemini işleyen şiirler yazdı.

Suat Taşer ise şiirini Serbest nazımdan, toplum sorunlarına yönelen 1950'lerin Garip'çilerine doğru geliştirdi. Giderek toplumsal konular kaddar, bireysel konuları da içeren yergici bir şiire ulaştı.

Ömer Faruk Toprak 1938'de ölçülü uyaklı başlayan şiir serüvenini, 1940'larda Serbest nazım etkilerine açmış. emekçilerin konuşma özelliklerini yansıtan bir şiire varmayı amaçlamıştı. Garip akımına karşı tutumunu 1950'lere kadar sürdürdükten sonra, eski şiirin kalıplaşmış biçimlerine daha bir hoşgörülle bakmaya başladı. Çağdaş şiirimizin gelişmelerinden de etkilenerek son döneminde toplumsal içeriği ölçülü uyaklı şiirlerle vermeyi denedi.

Enver Gökçe siyasal eylemleri yüzünden kovuşturmalara uğrayarak, cezaevlerinde, sürgünlerde geçen yılların kısıtlı yayın olanaklarıyla uzun süre gözlerden uzak kaldı. Serbest nazımın sürdürücüsü değildi. Değişik bir kültür ortamından gelmiş, 1940'ların ikinci yarısında, halk şiirinden, halk söyleyişlerinden yararlanan özgün bir şiirle, ilerici dergilerde görünmüş, ilgi çekmiş, sonra da ortadan yok olmuştu. *Dost Dost İlle Kavgâ* adlı kitabı ancak 1973'te, dizeleri tek sözcüğe indirilmiş şiirlerden oluşan *Panzerler Üstümüze Kalkar* adlı kitabı ise 1977'de yayımlandı. Enver Gökçe çağdaş şiirimizin gelişmelerine, akımlarına bütünüyle ilgisiz kalmış, haktan başka hiç kimsenin izleyicisi olmamıştır.

Mehmed Kemal şiir yayımlamaya 1940'ların ilk yarısında başlamıştı. Bu dönemin. Garip akımıyla belirginlik kazanan, durmadan yaygınlaşan, Garip akımına karşı olanları da etkisi altına alan ortak bir şiir anlayışı vardı. Cahit Irgat, Fethi Giray, Suat Taşer, Ömer Faruk Toprak gibi toplumsalcı şairleri, Serbest nazımdan çok, Garip akımına yakın gösteren özellikler, bu ortak şiir anlayışından kaynaklanıyordu. Mehmed Kemal de tam anlamıyla bir 1940 şairiydi, Serbest nazımın sürdürücüsü değildi. 1945'te *Birinci Kilometre*'yi, 1954'te *Dünya Güzel Olmalı*'yı yayımladıktan sonra, yirmi üç yıl, başka şiir kitabı çıkarmadı. Dergilerde de fazla görünmedi. Bu yüzden gazeteciliği, romancılığı öne aldığı izlenimi doğdu. 1977'de yayımlanıp ödül kazanan *Söz Gibi* adlı şiir kitabının ikinci basımında bütün şiirlerini bir araya toplayınca, şairliğinin önemi yeniden anlaşıldı. Ayrıca, şiirimizin 1950'lerin ikinci yarısında geçirdiği İkinci Yeni deneyinden, kuşağının çoğu toplumsalcı şairleri gibi, onun da hiç etkilenmemiş olduğu görüldü.

Adı 1940'larda Garip akımına karşı çıkan şairlerle birlikte anılan Arif Damar ise yaşça onlardan küçüktü. Şiiriyle de değişik bir gelişme gösterdi. Garip'çilere, İkinci Yeni'ye uzak durarak kendi anlayışında direnen bir şair olmadı. Akımlarla ilişki kuran, arayan, değişmekten korkmayan bir şiire yöneldi. İlk olarak 1940'larda Arif Barikat adıyla görünmüştü ilerici dergilerde. Sonra baskı günleri gelip ilerici dergiler kapatılınca, toplumsalcı şairler dergilerin dışında kalınca, 1951'de aklanmayla sonuçlanan bir kovuşturmada tutuklanan Arif Barikat sanat dünyasından çekildi. 1956'da *Günden Güne* adlı bir kitabın üstünde Arif Damar adı görüldü. Kitapta genellikle Garip akımının 1950'lerde toplum sorunlarına yöneldiği günlerdeki anlayışını paylaştan şiirler vardı. 1958'de basılan *İstanbul Bulutu* ise, o günlerin Cemal Süreya gibi parlak bir şairiyle birlikte ödül aldı. Sonra 1959'da *Kedi Akli*, 1962'de *Saat Sekizi Geç Vurdu* adlı kitapları çıkınca, Arif Damar'ın, şiir anlayışı bakımından, olumsuz aşırılıklarını benimsemese de, İkinci Yeni'ye çok yaklaştığı izlendi. Düşüncelerini, dünya görüşünü değiştirmiş değildi. Özellikle 1960 sonrasında yazdığı şiirler gözden geçirilince, temelde hiçbir değişme olmadığı kolayca anlaşılır. Biçimde, şiirleştirme yöntemlerinde yaptığı değişikliklerin ise, arkada kalmama, gelişmelere ayak uydurma çabasından doğduğu açıktır. Bu kaygısı Arif Damar'ı 1940'ların toplumsalcı şairlerinden iyice uzağa düşürmüş, bağımsız bir havaya girmesine yol açmıştır.

Garip akımının öne çıktığı günlerde, bu akıma karşı olmayan, hatta bu akımdan yakın ya da uzak etkiler alan şairler arasında şiirimizin büyük adları vardır. Onlar da çerçevenin içine alınıncaya, 1940'lardaki şiir atılımı, Garip'in kısa süren şaşırtma dönemini çok aşan, görkemli bir görünüm kazanır.

Bedri Rahmi Eyuboğlu 1941'de *Yaradana Mektuplar*'ı yayımladığı zaman, sanat anlayışı bakımından Garip'çilere yakın görünse de, son derece önemli bir noktada onlardan ayrılıyor, halkın beğenisine Halk şiirine yaslanarak ulaşmak istiyordu. 1948'de *Karadut*, 1952'de *Tuz* basıldı. Bu kitaplarda, halkın beğenisini aramanın yanı sıra, halk adına konuşma kaygısı da güdülüyordu. Bedri Rahmi Eyuboğlu halk kaynağından yararlanarak çok güzel şiirler yazdı. İşinin ustası olduğunda, çoğaltıcılığa yöneldiğinde de, bu şiirlerin pırıltısı azalmadı.

Behçet Necatigil kent yaşamının belli bir kesimindeki insanları, günlük olaylar içinde, geçim sıkıntıları, düşleri, acıları, özlemleriyle, hem dış, hem de iç dünyalarıyla saptayan, maddenin ötesini de gören bir kamera gibiydi. Birmez tükenmez bir insan sevgisi, siddet, sahteliğe, çıkarıcılığa, sömürüye karşı dinmez bir öfke, toplumsal yozlaşmalardan

kaynaklanan bir hüznün, şiirlerine benzersiz bir derinlik verdi. Kendine özgü tutuk söyleyişiyle, geleneksel şiirimizin, geleneksel anlatı sanatlarımızın çok iyi sindirilmiş etkileriyle, biçime büyük özen göstererek, şiirsellliği aslında içerikten, duygulardan, düşüncelerden gelen, çarpıcı ürünler ortaya koydu. *Kareler*'e kadar uzanan biçim araştırıcılığı, deneyciliği bile, bir içerik şairi olma özelliğini gölgelemedi. Şiirleri güzel insanları yüceltirken, durmadan çirkinleşen toplumsal ilişkileri gözler önüne seren, kötülüklerin ipliğini pazara çıkaran, ama kimseye acı vermek istemediği için, kendi kendinin üstüne kapanan patlamalar gibiydi.

Cahit Külebi çağdaş şiirimize köyü, köylüleri, köylü duyarlılığını getiren, halk şiirinden ustalıklarla yararlanan, ama bunu yaparken izleyici durumuna düşmeyen, yeni şiirin özelliklerinden uzaklaşmayan bir şair olarak kısa sürede benimsenip sevildi. Köye dışardan bakmıyor, köyden geliyordu. Yeni şiirin eskiye karşı çıkarken giriştiği biçimsel aşırılıklardan bütünüyle uzak, yapıcı, bireşim arayan bir şiirin işçisiydi. Belleklere kazınan, unutulmaz şiirler yazdı. Bir kuşak sonrasının, Mehmet Başaran, Talip Apaydın gibi, köy enstitülerinden yetişen şairleri ile 1970 sonrasının folklorlardan yararlanan şairleri için güven veren bir örnek, bir güç kaynağı oldu.

Ceyhun Atuf Kansu, yerli yabancı, kentli köylü, çile çeken bütün insanlara yakınlık duyan, özveriyle yaklaşan, Atatürk'cü bir aydıncı. Şiirini özellikle Anadolu halkının sorunlarına adadı. Hececilerin Halk şiirinden yararlanarak yaptıkları deneylerden yola çıkan şairliği, 1940 şiirinin yaygın etkileriyle, serbest söyleyişlere, toplumsalcı eğilimlere, gerçekçi saptamalara ulaştı. Adının çevresinde oluşan saygınlık, şairliği kadar, özverili kişiliğinin, her türlü yapaylıktan uzak duyarlılığının da ürünüydü.

Çağdaş şiirimizin ele avuca sığmaz şairi İlhan Berk ise, yenilik adına bilinçsiz savruluşların en belirgin, ama her döneminde başarılı olabilmış ilginç bir örneğidir. İlk emekleme yıllarını aşınca, *İstanbul* (1947) adlı kitabıyla, şiire bir Walt Whitman görkemiyle girdi. Dünya şiirinden aldığı etkilerle, kısa sürede, 1940 toplumsalcılarından çok ilerilere gitti, daha gelişmiş bir toplumsalcı şiire ulaştı. *Günaydın Yeryüzü* (1952), *Türkiye Şarkısı* (1953), *Koroğlu* (1955) birbiri ardına çıkarken, İlhan Berk'in Neruda'yı çağrıştıran bir yaklaşımla, büyük bir şiir bireşimine doğru ilerlediği izleniyordu. Ne var ki, 1955'e gelinirken dergilerde İkinci Yeni şiirlerin ilk örnekleri çıkmaya başlamıştı. 1956'da Oktay Rifat'ın *Perçemli Sokak*'ı yayımlandı. Büyük bir şiir ustasından gelen bu katkı, genç şairlerdeki yenileşme ateşinin büsbütün parlamasına yol açtı. 1957'de Edip Cansever'in *Yercekimli Karanfil*, 1958'de Cemal Süreya'nın *Üvercinka* adlı kitapları çıkarken, İlhan Berk'in de *Gülile Demizi* yayımlandı. Bun-

lar İkinci Yeni'nin etki alanını genişletecek olan kitaplardı. Toplumsalcı şiir yolunda daha üç dört yıl önce büyük bir atılım yapmış olan İlhan Berk, bu tam ters yöndeki akımın nerdeyse öncülüğünü üstlenmiş gibiydi. Dergilerde atak, aşırı çıkışlarla dolu yazılar yayımlıyor, bütün gözleri üstüne çekiyordu. Akımın yozlaşmasına, "Anlamsız Şiir" adını almasına neden olanların başında geldiği söylenebilir. Birkaç yıl içinde, *Çivi Yazısı* (1960), *Otağ* (1961), *Mısırkalyoniğne* (1962) ile en uçlara gidip dayandı. Şiirde görsel tatlara büyük ağırlık verdi. Bu tür aşırılıklar herkesin (akımı başlatanların da) İkinci Yeni'ye karşı dönmesiyle sonuçlanınca, şairler kendi yollarını aramaya giriştiler. Kişilikler belirginleşirken İlhan Berk de alabildiğine somut bir tanımlama şiirinin çarpıcı, şaşalattıcı örneklerini verdi. Çıkamaz sokaklarda dolaşırken bile güzellikler derleyebilen bu şair hiç durulmayan bir yenileşme coşkusuyla elini sürdüğü her şeyi şiire dönüştürmeyi başardı.

Salâh Bırsel son yıllarda düzyazıya ağırlık vermesiyle yaygın bir üne erdi. Şair olarak ünü helki sanat çevrelerinin dışına taşmamıştı, ama bu alanda, Yunus'u, Karacaoğlan'ı çağrıştıran bir ustalık düzeyine yükselmişti. Halk şiiri kalıplarına, ya da söyleyişlerine bir yakınlığı olduğundan değil, bambaşka bir özelliğinden doğuyordu bu çağrışım. Şiiri bir yoğunlaştırma, hatta bir damıtma olarak anlıyor, sözünü arındırırken şaşırtıcı bir yalınlığa ulaşıyordu. Yunus'un, Karacaoğlan'ın özelliği olan bu yalınlık, gene ancak Halk şiirimizde görülen hoşgörölü bir ince alayla sarmalanıyordu. Salâh Bırsel az şiir yazdı, Garip akımını da, İkinci Yeni'yi de, kendi şiir anlayışı çerçevesinde, kendine göre yorumlayarak uzaktan izledi.

Sabahattin Kudret Aksal, Garip akımının getirdiği, alçak sesli, arı söyleyişlere yakınlık duydu. Biçime, dile büyük özen gösterdi. Günlük yaşamdan aldığı izlenimleri serbest dizelerle yansıtırken bile yapıya önem verdi. Giderek hece ölçüsüne döndü. 1940'larda günün eğilimine uygun küçük adam şiirleri yazarken, sonraki yıllarda, düşüncüyü yoğunlaştıran söyleyişlere doğru gelişti. İkinci Yeni akımından kendi biçim anlayışı çerçevesinde kalarak etkilendi. İçerik bakımından değişik dönemler yaşadıysa da, şiirinin dış yapısında büyük değişikliklere yer vermedi.

Necati Cumalı kasaba yaşamının şiirini yakalayışı, yapmacıksız dili, tüyden hafif söyleyişle okuru hemen kavrayan, içtenliğine inandıran bir şair olarak, 1940'larda kolayca benimsendi. Avukatlığı, çevresiyle çok yakın ilişkilere girmesini, kasaba insanlarını, köylüleri iç dünyalarıyla tanıyarak bir yaşantı birikimi edinmesini sağladı. Garip şiirinin çocuksu söyleyişlerinden halk söyleyişlerine geçerek toplumsal konulara yöneldi. Şiirlerine öykülemeyi sokmaktan kaçınmadı. Giderek öykü, ro-

man, oyun türlerinde de yapıtlar verdi. Bu alanlarda yaygın bir ün kazandıysa da, ustalığını belirleyen rahat söyleyişlerle şiirini de sürdürdü.

Garip akımı daha çıkışında bildirgesinden uzağa düşmüş bir akımdı. Başta Orhan Veli, Oktay Rifat, Melih Cevdet olmak üzere, adını bu akımla duyuran şairlerden pek çoğu, birkaç yıl içinde, başka anlayışlara kaydılar, toplumsalcı düşüncelere yakınlık duydular, şiir geleneğimizden yararlanma denemelerine giriştiler. Ama bazı şairler öncülerinin bile uzaklaştığı bu anlayışta sonuna kadar direndiler, bu anlayışı sürdürüp geliştirdiler.

Orhan Veli'nin gençlik arkadaşı olan Halim Şefik yıllarca gözlerden uzak tuttuğu, pek ortaya çıkarmadığı şiirini bir kuyumcu gibi işledi, Garip akımının edasına, temiz, çocuksu havasına hep bağlı kaldı.

Faruk Nafiz, Necip Fazıl gibi şairlerin etki alanında şiire başlayan Nahit Ulvi Akgün de, 1940'larda, Garip akımını izleyerek yenileşirken ulaştığı söyleyişi, biçim anlayışını korudu. Toplumsal çevre içinde bireyin türlü hallerini, üstüne düşülmemiş izlenimi veren, kendiliğinden bir biçimsel titizlikle yansıttı.

Garip akımının genç yaşta, daha işin başındayken ölen iki şairi, Rüştü Onur (ö. 1942) ile Muzaffer Tayyip Uslu (ö. 1946) ise Garip'çilerin şiir alanındaki gelişmelerini görme olanağı bulamadılar. Garip akımı içinde başlayıp sona eren kısacık şairlik serüvenlerinde yazdıkları şiirler, Salâh Birsel'in, Necati Cumalı'nın çabalarıyla günümüze ulaştı.

Garip'çilerin "Yaprak" dönemi Orhan Veli'nin ölümüyle sona ermişti. 1951'de *Bütün Şiirleri*'nin ilk basımı yapıldı. 1952'de Oktay Rifat'ın *Aşağı Yukarı*'sı, Melih Cevdet Anday'ın *Telgrafbane*'si yayımlandı. "Yaprak" döneminin toplum sorunlarına değinen şiirlerini içeren bu kitapları 1954'te Oktay Rifat'ın *Karga ile Tilki*'si, 1956'da Melih Cevdet Anday'ın *Yanyana*'sı izledi. Bu sonuncu kitap Türk Ceza Yasası'nın 142. maddesine aykırı görülerek toplanıp kovuşturmaya uğradıysa da, dava aklanmayla sonuçlandı.

1938'de 28 yıla mahkûm edilen Nâzım Hikmet, 12 yıl sonra, Temmuz 1950'de, genel bir af yasasından yararlanarak cezaevinden çıkmış, ama dışarda da açıkça izlendiğini, şiirlerinin yayımlanmasına olanak bulunmadığını görmüştü. Gençliğinde Deniz Harp Okulu'ndan mezun olduğu sırada ciğerlerinden hastalanması üzerine cürüğe ayrılarak askerliğine son verilmiş olmasına karşın, 49 yaşında, yeniden askere alınmak istenmesi, bu arada kulağına kuskulu hırtakım sözler fısıldanması üzerine, Haziran 1951'de Romanya'ya kaçıp oradan Sovyetler Birliği'ne ge-

çince, Türkiye’de kitaplarının yayımlanma olasılığı büsbütün ortadan kalktı. Böylece, cezaevlerinde yazdığı *Dört Hapisaneden* adlı kitabını oluşturan şiirler, *Kuvâyi Milliye Destanı*, *Saat 21-22 Şiirleri*, *Rubailer*, *Memleketimden İnsan Manzaraları*, 1950’lerde de Türk okurlarına ulaşamadı, şiirimizin gelişmesini etkileyemedi.

1955’e doğru dergilerde genç şairlerin başlattıkları İkinci Yeni şiir akımı, yalnız toplumsal sorunlara değil, anlama da sırt çeviren, “Şiire anlam gerekmez” “Şiirde anlam rastlansaldır” gibi sözlerle yürütülen, yöneticileri tedirgin etmeyecek bir akımdı.

İşin ilginç yanı bu akımın başladığı ama daha yaygınlık kazanmadığı günlerde, Oktay Rifat’ın da benzer bir anlayışla şiirler yazmış, bir kitap hazırlamış olmasıydı. *Perçemli Sokak* 1956’da kısa bir bildirgeyle yayımlandı. Bu bildirgede şöyle deniyordu

“(…) Bir sözün gözümüzün önüne gelen görüntüsü, olabilecek bir şeyse o söze anlamlı, olmayacak bir şeyse anlamsız deriz. *Ahmet düştü* sözünün bir anlamı vardır, çünkü Ahmet düşebilir. *Lambanın saçları ıslak* sözünün bir anlamı yoktur, çünkü lambanın saç olamaz. Bir kelime sanatı, bu yüzden bir görüntü sanatı olan şiirin sadece olabilecek görüntülere bağlanması istenemeyeceğinden anlamla da bağlı kalması istenemez. (...) Kelimeleri kullanmak, göz önüne birtakım görüntüler getirmek, gerçeğe oynamak, gerçeği kurcalamakla birdir. Kelime bu bakımdan bizi resmin çizgisinden, renginden, musikinin sesinden daha çok gerçeğe yaklaştırır. Ama biz gerçeğe olan ilgimizi de yitirmişizdir. Çünkü gerçeğe alışmışızdır. Gerçeğin gündelik düzenini değiştirmek, yahut başka bir açıdan hakabilmek elimizde olsaydı, daha çok ilgi duyardık ona. İşte gerçeğin düzeninde yapamayacağımız bu değişikliği, kelimelerin konuşma dilindeki gündelik düzeninde yapmak bize bu acıyı sağlayacak, birbirine yabancı sanılan kelimelerin karşılıklı ışığında gerçek unuttuğumuz yüzüyle çıkacaktır karşımıza.

Perçemli Sokak, İkinci Yeni akımı bütün yönelişleriyle yaşanıp geçtikten sonra, bugünün okuruna yadırgatıcı gelmeyebilir. Ama 1956 yılında bu şiirler pek çok okuru öfkeliendirecek kadar aşırı bir deneyin örnekleriydi.

1957 sonunda Edip Cansever’in *Yerçekimli Karanfil*, 1958’de Cemal Süreya’nın *Üvercinka*, İlhan Berk’in *Galile Denizi* adlı kitaplarıyla İkinci Yeni akımı dergilerdeki başlangıç çalışmalarını derleyip toparlarken, Oktay Rifat *Âşık Merdiveni*’yle yeni bir arayışa girmisti. *Perçemli Sokak*’ta anlamı, alışılmış gerçeği önemsemeyen görüntüleme düzeni, söy-

leyiş özellikleri, bu kitapta anlamı yoğunlaştırma, etkisini artırma amacıyla kullanılıyordu.

Oktay Rifat *Elleri Var Özgürlüğün* adlı kitabını ise sekiz yıl sonra, 1966'da yayımladı. Yunan mitolojisine yaslanarak yazdığı, uzun dizelerle kurulmuş, güçlü, yoğun şiirlerin ardından, çok yönlü şiir yaşantısının birleşimi denebilecek örnekler geliyordu. Bu "n'eylerse güzel eyleyen" şairin sonraki kitapları ise değişik yapılarla kusursuz ürünlerle dolu, büyük bir ustalığı sergileyen yapıtlar olarak birbirini izledi. Özellikle son dönem şiirlerinde yurdumuzun insanlarını, kırsal kesim halkımızı anlatmadaki büyük başarısı, ayrıntılara inen gözlem gücü de ayrıca hayranlık uyandırdı.

Melih Cevdet Anday "Yaprak" döneminin uzantısı olan *Yanya-na*'dan sonra altı yıl şiir kitabı yayımlamadı, dergilere de şiir vermedi. İkinci Yeni akımının en coşkulu günlerini uzaktan izledi. 1962 yılının Aralık ayında ise *Kolları Bağlı Odysseus* yayımlandı. *Rahatı Kaçan Ağaç*, *Telgrafhane*, *Yanya*na açık, anlamını kolay ileten, tadına kolay varılan kitaplardı. Şiir okuru olmayanların da bir şeyler alabileceği, gündelik mantığın ötesine düşmeyen kitaplar. Oysa *Kolları Bağlı Odysseus* bambaşka bir anlayışla yazılmıştı. Kapalı, anlamını kolay iletmeyen bir şiirdi. Gündelik olaylara sıkı sıkıya bağlı, alaycı, yergici, kavgacı bir şiirin yürütücüsü olarak tanınan Melih Cevdet Anday şiir anlayışını temelden değiştirmişti.

1955'e doğru ortaya çıkan İkinci Yeni'nin bir baskı döneminin ürünü olduğu söylenmiştir. 1960 sonrasında ise böyle bir şey söz konusu değildi. Melih Cevdet Anday'ın özgür bir ortama geçilmişken kapalı şiire yönelmesini yadırgayanlar oldu. Oysa şair bu konuya çok değişik bir açıdan yaklaşıyordu

"27 Mayıs olaylarından hemen sonra, halkımızın canlı ve bilinçli davranışına hayran olan birtakım sanatçılarımız arasında, o güne değin uygulayageldikleri ve halkça anlaşılmadığı için dar bir çevrece bilinen, kapanık sanat kurallarını bir yana bırakıp halk için sanat yapmanın doğru olduğunu söyleyenler çıkmıştı. Oysa bu düşünce yanlış, çünkü gecikmiş bir davranışı gösteriyordu. Başka türlü söylemek gerekirse, onların halk için sanat dedikleri ve kendilerinden fedakârlık yaparak tutmayı düşündükleri yol, olsa olsa, uyanmamış saydıkları halkı uyandırmak için, 27 Mayıs'tan önce gerekliydi.

1960 öncesindeki "Yaprak" dönemini de şöyle açıklıyordu Melih Cevdet Anday

"İyi niyetli yurttaşlar, sanki her şeyi edebiyattan bekliyor gibiydiler. Kendilerine böyle bir görev düştüğünü kavrayan bizim ozanlarımız da, şiirlerini bu gerçeğin buyruğuna veriyor ve o koşullar içinde, ellerinden geldiği ölçüde, suskun toplumu dile getirmeye çalışıyorlardı.

"Bundan birkaç ay önce, Ankara'da bir yürüyüş düzenleyen yapı işçilerinin, Büyük Millet Meclisi'ne girerek orada milletvekillerine

"– Bizim yaptığımız apartımanlarda oturuyorsunuz, ama biz aç açına sürünüyoruz.

"dediklerini gazetelerde okuyunca (...) sadece toplumumuzdaki gelişmeye, çalışanların uyanışına, bilinçlenmesine sevinmekle kalmadım; şiir sanatı ile toplumsal olayların ilişkisi üzerine de kafamda birtakım düşünceler belirdi.

"'Apartıman' adlı şiirimde, 'memleketin yükselmesi' ile 'apartımanların yükselmesi' arasında karşıt ve gülünçlü bir benzetiş yaparak uyandırmak istediğim etki. Büyük Millet Meclisi'nde yapı işçilerinin ağzından söylenen açık ve kesin sözlerin uyandırdığı etki yanında ister istemez güçsüz kalıyordu.

1960 sonrasında, özgür bir ortamda insanlar sorunlarını ortaya koyabiliyor, kendilerini eylemleriyle savunabiliyorlardı. Yazarlar, iktisatçılar, maliyeciler, bilim adamları düşüncelerini yazıyor, sorunlara çözüm arıyorlardı. Artık toplum, Melih Cevdet Anday'ın deyimiyle, "kendi sözcüsünü çoklukla ve özellikle ozanda aramak durumunda değildi.

Böylece şairler özledikleri gibi davranma olanağına kavuşuyor, güncel olaylara bağlı, herkesin anlayacağı şeyler yazmak zorunluluğundan kurtulmuş oluyorlardı.

Melih Cevdet Anday *Kolları Bağlı Odysseus*'tan sonraki şiirlerinde bu anlayışını hep sürdürdü. Şiiri düşüncelerini yaymak için değil de, yoğunlaştırmak, derinleştirmek, sınamak için kullandı, sırasında felsefeye de öncülük eden güçlü şiire yöneldi.

Garip akımının getirdiği şiir herkesin ulaşabileceği bir yerdeydi. Toplumsalcı "Yaprak" şiiri de öyle.

Oysa 1956'da Oktay Rifat'ın *Perçemli Sokak* deneyi alışkanlıklara ters düşen, gündelik konuşmaların mantık düzenine uymayan, bu yüzden de sayıları sınırlı aydın şiir okurlarından öteye gidemeyecek bir deneydi. Melih Cevdet Anday da *Kolları Bağlı Odysseus*'tan sonra bu yola girdi. Şiirle ilgilenmeyen, şiiri gerçekten sevmeyen, gene de bir yerde bir şiirle karşılaşınca, ondan etkilenmek, ilkel de olsa şiirsel bir tat almak isteyen yarı aydınlardan iyice uzaklaştı.

Oktay Rifat bir süre sonra kapalı şiiri bıraktı. 1973'te şöyle diyordu

“Şiir hem şiir olmalı, hem de okunmalı. okunabilmeli. Yeni araştırmalar yapmayalım demek istemiyorum. Şiir asıl bu gözüpek araştırmalarla gelişir. Ne var ki sonunda tilkinin dönüp dolaşıp geleceği yer yine kürkçü dükkânı, diyeceğim, halkın beğenisi olmalı.

Melih Cevdet Anday ise *Kolları Bağlı Odysseus*'la girdiği yoldan geri dönmedi. Yalın anlatı şiirlerine bile hep düşünsel bir ağırlık yükledi, yüzyedeki öykünün arkasına derin anlamlar gizledi.

1940'larda Garip akımı öne çıkarken, baskıcı yönetimce gelişmeleri önlenen toplumsalcı şairler bu şiire karşı direnmeye çalışırken, Fazıl Hüsni Dağlarca, tek başına, bambaşka bir şiirin yetkin örneklerini ver-mektedir. Kaynağı belli olmayan bir şiirdi bu. Nâzım Hikmet'e hiç benzemiyordu. Necip Fazıl'dan geldikleri söylenebilecek Cahit Sıtkı Tarancı'nın, Ahmet Muhip Dıranas'ın, Ziya Osman Saba'nın yazdıklarına da benzemiyordu. Gerçi çağdaş bir şiirdi, genel çizgileriyle 1940'ların ortak şiir anlayışı içindeydi, ama günün eğilimlerine bütünüyle uzaktı. Ne Garip'çilerle, ne de toplumsalcılarla ortak bir yanı yoktu. Batı etkileri de taşı-mıyordu. Çıkışında ele aldığı konulara, gizemci havasına bakarak örneğinin Necip Fazıl olduğu ileri sürülebilirse de birçok bakımdan bu şiire de benzemiyordu.

1940 yılında yayımlanan *Çocuk ve Allah*'ın bir başyapıt olduğu görüşü yaygındır. Yani daha *Garip* ortaya çıkıp yankılanmadan Fazıl Hüs-nü Dağlarca şiirini en güzel örnekleriyle ortaya koymuş durumdaydı. İnsan-Doğa-Tanrı üçgeninde, bilinen bir felsefeye yaslanmayan düşün-sel bir yoğunluk oluşturularak içerikte varılan bu şiirin göze batan özel-likleri, belirsizlik, gizemlilik, özgün imgeler, çağrışıma açık söyleyişler, düzyazı mantığından kaçıştı. Ağırlığını duyuran, ama yönü belli olmayan bir sezgi şiiri... Fazıl Hüsni Dağlarca, *Garip*'in bir akımı niteliği kazan-masından, bütün ilgileri üstüne çekip genç yetenekleri çevresine toplama-sından etkilenmedi. Şiirin sokağa indirildiği günleri kendi anlayışı içinde geçirdi. Ama 1950'lere doğru, “Yaprak” şiirine yönelinirken bu gi-zemli şiirin de toplumsal konulara açıldığı görüldü. *Toprak Ana* (1950), *Aç Yazı* (1951), *Swash Karınca* (1951) Fazıl Hüsni Dağlarca'nın içe dö-nük sezgi şiirinin sınırlarını aştığını belirleyen çok başarılı örneklerdi. Bunu izleyen yıllarda ise, her türlü sanatsal etkiye kapalı bu özgün şair, Türkiye'de, dünyada, hatta uzayda, bütün olayları şiirleştirmeye koyuldu. Kitaplarının sayısı elliyi aştı. Ayrıca destanlarla tarihe yöneldi.

1960'ta İstanbul'un Aksaray semtinde Kitap Kitabevi'ni kurduktan kısa bir süre sonra da çok önemli bir deneye girişti. Söz sanatlarını en azından diren açık, aydınlık şiirler yazıp bunları boylu boyunca kitabevinin camına asıyor, sokaktan geçen insanın karşısına koyuyordu. İnsan boyunda kâğıtlara iri, güzel harflerle yazdırılan bu şiirleri geçerken üç dört metre uzakta durup okuyabiliyordunuz. Sokaktan geçen insan için yazıp da şiiri yitirmemenin çok güç olduğu bir dönemde, çağdaş şiirimizi Orhan Veli çizgisinden Fazıl Hüsni Dağlarca çizgisine çekmiş olan İkinci Yeni coşkunluğu daha bütünüyle durulmamışken gerçekleştirilen bu deney son derece önemliydi. İkinci Yeni'yle başlayıp sonradan toplumsalcı şiire yönelen gençler, bir kapalı şiir ustasının bu gözüpek deneyinden çok şey öğrendiler.

Celâl Sılay önceleri eski biçimlere bağlı kaldıysa da, içe dönüklüğü, gizemliliği, kapalılığıyla Fazıl Hüsni Dağlarca'ya benzeyen bir şairdi. Necip Fazıl'a daha yakın bir yerden başlamıştı, giderek 1940 şiirinin genel havasına girdi, ama Fazıl Hüsni Dağlarca gibi her şeyi kapsayan bir gelişmesi olmadı, başlarkenki çizgisinden pek uzaklaşmadı.

1940'larda şiir yayımlamaya başlayan yaşça küçük şairler akımların ya da gözleri üstünde toplayan güçlü sanatçıların baskısından görece az etkilendiler. Çünkü bu arada, başlangıçta sınıksız sarılmış olan ilkelerden uzaklaşmakta, özeleştiriler getirilmekte, yeni yollar aranmaktaydı.

Özdemir Asaf 1950'lerde kişiliğini bulduğu, şiirinin özelliklerini belirginleştirdiği zaman, bütün akımların dışında bir şairdi. Düşünceleri, duyguları yoğunlaştırıp kısacık şiirler yazışıyla Uzak Doğu ülkelerinin bilge şairlerine benliyordu. Bu özelliğiyle Garip akımının ilk günlerine de bağlanabilirdi, ama o akım içinde fazla bir yer tutmayan bu anlayış, Özdemir Asaf'ta düşünceye iyice ağırlık verilerek benimsenmiş, özenle işlenmiş, geliştirilmişti. Şiir düşüncelerin, duyguların yoğunlaştırılmasında aranıyordu. Uzun şiirlerde bile parçaların bu anlayışla ele alındığı açıktı.

Nevzat Üstün Garip'çilerin şiir anlayışına ayak uydurmuş, "Yaprak" döneminde de benzer bir gelişme göstermişti. Toplum sorunlarıyla hep ilgilenen, sanatını siyasal düşüncelerini savunmak, yaymak için kullanan toplumsalcı bir şairdi. Ama serbest nazım akımından değil de, daha yeni bir şiir olduğuna inandığı Garip akımından yola çıktı. Seçtiği tarzın etkisiyle önceleri pek belirginleşemeyen toplumsalcı eğilimleri, giderek şiirinin temel ereği oldu.

Attilâ İlhan 1946'da C.H.P. Şiir Yarışması'nda Cahit Sıtkı Tarancı ile

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın arasında ikinci olduğu zaman adı duyulmamış bir gençti. Kısa sürede tanındı. İyi bir hazırlığa dayandığı, kendine güvendiği görülüyordu. Nâzım Hikmet'i, yayımlanmış eski kitaplarının ötesinde, cezaevinden dışarı sızan, sol çevrelerde elden ele dolaşan yeni şiirleriyle de tanıdığı anlaşılmaktaydı. Bu şairi usta kabul etmişti. Şiirimizin gelişmesini durduran bir yozlaşma olarak gördüğü Garip şiirine kesinlikle karşıydı, pek başarılı bulmasa da dönemin toplumsalcı şairlerini destekliyordu. Şiiri Nâzım Hikmet'in getirdiği yerden alıp daha ileri, daha çağdaş boyutlara ulaştırmak istediğini, önemli konulara el atacağını düşündüren bir havası vardı. Yaptığı sert çıkışları karşılamak isteyenler, yazdığı şiirlerin özgün olmadığını, günü geçmiş Serbest nazım akımını izlemekten öte bir özelliği olmadığını ileri sürdüler. 1950'lerde Attilâ İlhan şiirinin büyük bir değişikliğe uğradığı, iyice özgünleştiği, toplumsalcı kaygılarla bireyci kaygıları iç içe işlediği görüldü. Yepyeni imgeleri, sürekli yinelenen sesleri, eski yeni hiçbir anlayışa uymayan dizeleriyle yadigarınması gereken bu şiirler, tam tersine, yarattıkları aşırı duygusal havayla aydın çevrelerde kolayca benimsendi. Bireyci Attilâ İlhan şiiri de, aslında, çok kere, ipuçları verilmediği için "kapalı" kalan toplumsalcı bir şiirdi. Bu durum, ancak sonraki basımlarda kitaplarına "Meraklısı için notlar" eklemeye başlayınca, her şiirin nerede, ne zaman, niçin yazıldığını açıklayınca ortaya çıktı.

Attilâ İlhan sonraki dönemlerinde, Divan şiirine aşırı bir yakınlık gösterdi. Nâzım Hikmet'in bir bireşim aranişi içinde girdiği bu yolda ondan çok daha ilerilere gitti. Böylece çağdaş şiirimiz içinde dilde eskiye dönüşü savunan tek toplumsalcı şair oldu.

Can Yücel 1940'larla şiire başlamış. 1950'de ilk kitabı *Yazma*'yı yayımlamıştı. Ama bugünkü ününe ermesi, 1960'ların ikinci yarısında siyasal şiirlere ağırlık vermesinden sonra gerçekleşti. Konuşma dilini büyük bir kıvraklıkla, halkın çok düşkün olduğu sözcük oyunlarına yer vererek kullandı. Ayrıca, Osmanlıdan kalma dil parçacıklarının Cumhuriyet çocuklarınca ince alay ögesi olarak değerlendirilişini de şiirlerine ustaca yansıttı. Yaşamın güzelliklerini, kucaklayıp bağrına basarcasına saptayışı, çirkinliklere hoşgörölü, babacan bir halk adamının sövgölü diliyle yükleniş, onu çağdaş şiirimizde, sözünü sakınmaz, ama iyiliğinden, sevgi dolu yüreğinden de hiçbir zaman kuşkuya düşölmez bir "ozan" haline getirdi.

Köy enstitüsü çıkışlı Mehmet Başaran, Talip Apaydın gibi şairler, 1950'lerde, köy sorunlarını içinde yaşayarak saptayıp yansıtan kişiler olarak, kentli aydınlardan özel övgüler aldılar. Köylerden gelme çocuklar Halk şiirine değil de, çağdaş şiire yöneliyor, gözlemlerini, duygularını

nı daha etkili, gelişmesi durmamış bir şiirin olanaklarıyla işliyorlardı. Sonraki yıllarda bu ayırım ortadan kalktı, köy çocukları çağdaş Türk şiiri içinde göze batmaz, ayrı tutulmaz oldular.

Sabri Altınel ilgileri üstüne çekmek istemeyen bir şiirin işçisiydi. Yazdıklarını büyük bir titizlikle işledi, kolay kolay ortaya çıkarmadı. Toplum sorunlarına ilgisi şiirlerinde her zaman bir düşünsel yön olarak belirdi. Bilinen doğruların yazılmasına değil, yaşamın bir şiir deneyinden geçirilmesine önem verdi. Acıların içinden gelen sevinçleri, gecenin içinden gelen aydınlığı duyurmaya çalıştı. Az yazdı. 1950'lerin sonuna doğru uzun dizeli şiirlerinde çok değişik bir işçiliği aynı titizlikle uyguladı.

Metin Eloğlu *Garip*'le gelen çarpıcı, şaşalatıcı şiire bambaşka bir hava vermeyi başardı. Kentin alt tabaka yaşamına bir orta tabaka aydını olarak bakmıyor, başkalarının dilini kullanmıyordu. İçinde yaşadığı dünyanın, yoksul kent yaşamının şiirini, bütün ayrıntılarıyla bildiği, konuştuğu bir dille yazdı. Rifat Ilgaz'da yoksul öğretmen, kahve insanlarının diliyle halka yönelen şiir, Metin Eloğlu'nda mahalle aralarında koşuşturan yoksul çocuklarının, okul kaçaklarının, hiçbir işte dikiş tutturamayan delikanlıların diline düştü. Bu "cebinde bıçaklar saklı" şair, baskıya, sömürüye karşı çıkarken de başkaları için özveride bulunmuyor, kendi sınıfını savunuyordu. Metin Eloğlu, 1960 sonrasında. İkinci Yeni sarsıntısı atlatılmak üzereyken, şiirini değiştirmek, yenilemek gereğini duydu. Sözcük seçimine büyük özen göstererek yaşamdan kitaplara doğru kaydı. Yeni bir şiir dili kurma yolunda aşırı deneylere girişti. Kapalılığa, soyuta çok yaklaştı. Bu deneyleri aştıktan sonra da, başlangıçtaki, yoksulluğa kafa tutarcasına yaşama sevinci dolu, olaylara bağlı şiirine dönmedi.

Ahmed Arif 1940'ların sonu ile 1950'lerin başında on yılı pek az aşan bir süre şiirlerini çeşitli dergilerde yayımlamış, sonra siyasal baskılar, kovuşturmalar yüzünden sanat alanından çekilmiş, göze batmayan işlere sapsamak zorunda kalmıştı. Doğu Anadolu halkının türküleri, ağıtları, masallarıyla beslenen şiiri, kaynaklandığı kültürün özgünlüğüyle dönemin öbür toplumsalcı şairlerinden çok başkaydı. Yalnızca aynı kültürden yararlanmış olan Enver Gökçe ile benzerlikleri vardı. Ahmed Arif'in dergi sayfalarında kalan şiirleri, 1960 sonrasında yeniden ortaya çıkarılınca büyük bir heyecanla karşılandı. 1968'de yayımlanan *Hasretinden Prangalar Eskittim* birbiri ardına sürekli yeni baskılar yapan bir kitap oldu. Halkın sözlü gelenekte yaşayan şiir birikimini ilerici bir anlayışla değerlendiren bu coşkulu, öfkeli, çarpıcı şiirler, derin bir insan sevgisiyle yoğrulmuş olduklarından okurlarda köklü etkiler yaratıyordu. Ahmed Arif gördüğü büyük ilgiye karşın şiire dönmedi, ama yazdıkları, çağdaş Türk şiirinin en büyük ustalarından biri olarak anılmasına yetti.

Şükran Kurdakul çeşitli dönemlerde çeşitli anlayışlara yöneldi. Toplumsalçı açısını hiç yitirmeden değişik ürünler verdi. Duyarlı, ezik, içe dönük şiirler yazdığı gibi, alanlarda yüksek sesle okunacak kavgalı şiirleri de yazdı.

Hasan Hüseyin gürül gürül akan bir kaynak gibi, coşkulu, soluklu, ayrıca sözünü sakınmaz bir şairdi. Şiirlerini yayımlamaya başladığı günlerde Garip akımı gelip geçmiş, "Yaprak" dönemi yaşanmış, İkinci Yeni'ye varılmıştı. Attilâ İlhan etkilerden arınıp kendi şiirini kurma çabası içindeydi. Hasan Hüseyin bu gelişmelere bütününüyle uzak kaldı, Attilâ İlhan'ın ilk yazdıklarına benzer bir şiirle Serbest nazım akımına bağlandı. Bu akımın kabadayı ağzı kullanarak, söverek konuşmak gibi, bazı başlangıç özelliklerini abartarak sürdürdü. Nâzım Hikmet'in bir gençlik yanılgısı diye uzaklaştığı üslubun çok aşırı örneklerini verdi. Toplumsal gelişmeler karşısında yankılanmayı görev bilen yüksek sesli, kavgacı bir şiiri, arada İkinci Yeni'den de uzak etkiler alarak, şiir okuru olmayan ilerciler aydınların da hoşuna gidebilecek söyleyişlere ulaştırdı.

1955'e doğru ortaya çıkan İkinci Yeni akımı, genellikle 1930'larda doğmuş olan genç şairleri getirmekteydi. Ama bu akıma Oktay Rifat, İlhan Berk gibi ünlü adların yanı sıra, Turgut Uyar, Edip Cansever, Ercüment Uçar gibi yaşça daha küçük, ama şiir alanındaki yetenekleri iyi kötü belirmiş, ara kuşaktan şairler de katıldılar. 1920'lerin ikinci yarısında doğanların oluşturduğu bu kuşak tam anlamıyla arada kalmış bir kuşaktı. Bazıları çıkış günlerindeki şiir anlayışlarından kopup İkinci Yeni'ye katılırlarken, bazıları da (örnekse İlhan Demiraslan) Garip öncesindeki tutucu biçimlere yakınlık duydular.

Turgut Uyar ile Edip Cansever kısa sürede İkinci Yeni akımının sürükleyici şairleri haline gelerek, Cemal Süreya, Ece Ayhan, Sezai Karakoç, Kemal Özer, Ülkü Tamer gibi gençlerle birlikte anılmaya başladılar.

Turgut Uyar'ın soluklu, uzun dizeli, düzyazı görünümüne şiiri, din kitaplarını çağrıştıran havasıyla, öyküsünü anlatışıyla, yücelik duygusu veren bir şiirdi. Anlamsızlık bir yana, kapalı da olmayan bu şiir, anlatım özellikleri, şiirleştirme yöntemleri nedeniyle İkinci Yeni akımı içinde düşünülürdü. Aynı yücelik duygusu, sonraki, imgeye dayanan, kapalı şiirlerinde de sürdü. Giderek, değişik aşamalardan geçen Turgut Uyar şiirinin değişmeyen yanı, bu yücelik duygusu oldu. Hep büyük bir şiirin karşısında sarsıldı okurları. Ustalığın getireceği çoğaltıcılık dönemlerini, yetkinleştiğini sezdiği her şiir tarzını bırakıp acemisi olduğu bir tarza yönelerek kısaltan şair, biçimsel oyunlardan uzak kalmaya büyük önem verdi. Bir ara "Anlamsız şiir" diye de anılan İkinci Yeni akımı içinde anlamı

kesinlikle rastlantıya bırakmayan, tam tersine, imgelerle, kapalı söyleyişlerle anlamı derinleştirmeye, yoğunlaştırmaya çalışan bir şair olarak yer aldı. Şiiri hep içerikte aradı. Toplumsal sorunlara yönelişi de, şiirinin bütünlüğü içinde hiç yadınanmayan bir görkemlilikte ürünler getirdi.

Edip Cansever de, Turgut Uyar gibi, çok sesli bir şiirin yaratıcısı oldu. Özgünlüğü kendisinden esinlenenleri damgalayıp "taklitçi" durumuna düşürecek boyutlardaydı. Bu yüzden tek kaldı. Bir ara yanına soku-lur gibi olan Ahmet Oktay da tehlikeyi sezince hemen uzaklaşmak gereğini duydu. İkinci Yeni içindeki yeri, anlama verdiği önemle, Turgut Uyar'a yakındı. Anlatılamayan, anlatılamadan kalan şeyleri bulup çıkar-maya, anlatmaya çabaladı. Orta malı edilmemiş anlamları sadece insanın iç dünyasında değil, yaşamın çeşitli dış görünümünde de yakalamayı başardı. Soluklu uzun şiirlere eğilim duydu. Geleneksel şiirin değişmez kuralı olarak görülen "yoğunlaştırma"ya, şiiri yakalamak için sözü sıkış-tırmaya yakınlık duymadı. Kimi zaman dize yapısına hiç önem vermedi. Gereksiz görülen bir sürü çizgi içinden en güzel deseni çıkarıveren bir ressam gibi yöneldi şiirsel güzelliklere.

İkinci Yeni akımının kapalı söyleyişlere düşkünlüğü, başlangıç gün-lerinde "Şiire anlam gerekmez" "Şiirde anlam rastlansaldır" gibi sözlerle savunulmak istenmesi bu yola giren sanatçılara, toplum sorunlarına ilgi duymayan, yaşamdan kopuk kişiler olarak bakılmasına neden olmuştu. Oysa Turgut Uyar'la Edip Cansever toplum sorunlarına değinen çok gü-zel şiirler yazdılar. Daha gençlerin, İkinci Yeni'yle gelen şairlerin de ya-pıtları, ışın tozu dumanı dağıldıktan sonra, serinkanlılıkla okununca, bu aykırı şiir anlayışı içinde bile, toplum sorunlarından uzaklaşmadıkları or-taya çıktı. Kimi baştan sona, kimi belli bir döneminde, kimi imgeler dünyasına çekerek, kimi simgelerle örterek toplum sorunlarına hep kafa yormuşlardı.

Karşı çıkılan siyasal bir tavır değil, şiiri arındırmak isterken iç dış in-celiklerinden uzaklaştıran, ölçüye, uyağa, ahenge, en önemlisi de imge-ye sırt çeviren sanatsal bir tavidir. Şiiri yalın, basit söyleyişlere, dış dün-yanın küçük yaşantılarına indirgeyen anlayışa karşı çıkılıyordu.

Böylece Garip akımı ile onun toplumsalcı uzantısı "Yaprak" şiirin-den uzaklaşarak, Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın başlangıç dönemindeki ka-palı, imgeci şiirine yaklaşılmıştı. Bir de Garip'çilere karşı bu tepkiyi daha önce göstererek kendine özgü bir imgeci şiir kurmuş olan Attilâ İlhan örneği vardı önlerinde. İkinci Yeni, belirleyici, açık etkilerini taşımasa da bu örneklerin bulunduğu bir ortamda biçimlendi, gelişti.

Cemal Süreya, yazdığı her şiire yankı alan, kusağının şairlerine yaz-ma coşkusu veren sürükleyici bir sanatçıydı. Serbest nazmın, Garip akı-

minin kullanmadığı eski biçimlerle yepyeni bir söyleyiş getirdi. Şiirin birtakım dışlamalarla daraltılmış olan sınırlarını genişletti. Özgün imgeleleriyle büyük ilgi çekti, en önemlisi de zekâyı ince alayın baskısından kurtardı.

Ece Ayhan İkinci Yeni akımının en kapalı, en yadırganan şairiydi. 1959'da yayımlanan ilk kitabı *Kınar Hanımın Denizleri*'nde tatlı çağrışımlar, ahenkli söyleyişler, ilginç dizeler, biçim deneyleriyle görece geniş tuttuğu okur çevresini, sonraki iki kitabında inatlaşırçasına kapatılmış düzyazı şiirleriyle iyice daralttı. 1973'te *Devlet ve Tabiat*'ta bir araya getirdiği şiirler ise daha dergilerde yayımlanırken büyük bir ilgiyle karşılandı. Ece Ayhan doğrudan yaşama yönelmiş, genellikle el altında olmayan kitaplardan ürettiği şiirini, yaşamdan üretmeye başlamıştı. Bu dönemde yazdıkları insanlarla toplumsal düzen arasındaki çatışmayı bütün acılığıyla duyuran unutulmaz başyapıtlar olarak belleklere kazındı.

Sezai Karakoç İkinci Yeni şiir anlayışını geleneğe, İslam düşüncesine bağlayan şairdi. Başlangıçta biçime daha fazla önem verirken iyice yakın görüldüğü İkinci Yeni'den gittikçe uzaklaştı, düşünceyi öne aldı, düz anlatıma yöneldi.

Gülten Akin İkinci Yeni'nin yaygınlık kazandığı günlerde pek öne çıkamayan, ama incelikleriyle gene de ilgi çeken, bireysel duygulara ağırlık veren bir şiirin işçisiydi. 1970'li yıllarda toplumsal sorunlara yönelip ülke içindeki çatışmaların acılarını yansıtan şiirler yazmaya, Anadolu halkının destan, ağıt, türkü geleneğinden gelen güzellikleri çağdaş bir anlayışla işlemeye başlayınca, birdenbire büyük bir atılım yaptı, kaba güce, baskıya direnenlerin sözcüsü oldu. Kadın duyarlılığının, analığın yapıcı öfkesini yansıttı.

Ahmet Oktay destan ağzını çağrıştıran bir şiirden İkinci Yeni'ye doğru gelişmişti. Bu akım içinde de biçime, biçim oyunlarına ilgi duymadı, dizelerle oyalanmayan soluklu söyleyişlere, uzun şiirlere ağırlık verdi.

Kemal Özer İkinci Yeni'den öncesi olmayan, biçime aşırı düşkün bir şairdi. "Şiirde anlam rastlansalıdır" diyenlere yakın görünüyor, anlamı salt bir güzellik ögesi olarak ele alıyordu. Her sözcüğünü özenle seçen tam bir dize şairiydi. İlk üç kitabında bu anlayışı sürdürdükten sonra, İkinci Yeni akımının etkisini yitirdiği, bu akımla gelen ustaların kendi kişiliklerini yansıtan şiirlerle birbirlerinden uzaklaşmaya başladıkları günlerde, Kemal Özer birdenbire sustu. Yıllarca şiir yayımlamadı. 1970'lerde yeni den dergilerde görüldüğünde şiirini değiştirme yoluna ginişti. Önceleri, öbür İkinci Yeni şairler gibi, toplumsal sorunlara, yıllarca geliştirip ustası olduğu anlayışla yaklaştı. Giderek büsbütün arındı. İkinci Yeni'ye çok uzak bir şairden, Brecht'ten esinlenen şiirler yazmaya koyuldu. Bu doğ-

kültürde geliştirdiği şiiriyle 1970 sonrasında toplumsalcı şairleri arasında yer aldı.

Özdemir İnce ilk kitaplarını 1960'larda İkinci Yeni akımının coşkulu günleri geçtikten sonra yayımlamıştı. Batı şiiriyle ilişkileri, siyasal etkinliklerin hızlandığı bu dönemde aşırılıklara düşmesini önledi. Şiirde toplumsal sorunlara yönelmenin belli bir anlayışa bağlanamayacağını biliyordu. Onun için de, düşünce dünyasındaki gelişmeler, şiirinde bir uçtan öbür uca savrulmasına neden olmadı.

Hilmi Yavuz İkinci Yeni akımının ilk günlerinde de şiir yazıyordu, ama önde gelen şairler arasında değildi. Kendini, uzun yıllar sonra, 1975'te yayımlanan *Bedreddin Üzerine Şiirler* adlı ikinci kitabıyla kabul ettirdi. Gene kapalı bir şiiri sürdürüyorsa da, kapalılığı sözü en aza indirerek düşünceleri, duyguları yoğunlaştırmasından geliyordu. Sonraki kitaplarında şiirini daha da arındırdı. Titizlikle işlenmiş, damıtılmış biçimlerle, bir düşünce süreci içinde varılan şiirsellikleri kâğıda geçirdi. Sözcüklerin, konuların seçiminde geleneğe bağlanmanın, uç noktaları birleştirmenin yollarını aradı.

Onat Kutlar İkinci Yeni ortalığı kasıp kavururken bu anlayışa öncülük eden şairlerin yanı başındaydı, ama şiir yazmıyordu. İçindeki şiiri öykülere dökmekteydi. Başlarken şiir de yazmış, sonra öyküde karar kılmıştı. Anlatı geleneğimizden beslenen şiirli öykülerini bir kitaptan öteye geçirmedi. Uzun süre sinemayla ilgilendi. 1970'lerde yayımlamaya başladığı şiirlerini, 1981'de *Peralı Bir Aşk İçin Divan* adlı bir kitapta topladı.

Ülkü Tamer İkinci Yeni'nin, çağdaş İngiliz, Amerikan şairlerini yakından izleyen, çeviriler yapan, Batı etkilerine açık bir şairiydi. Özellikle 1960'ların ikinci yarısında yazdıklarıyla kapalı şiir anlayışının kusursuz örneklerini verdi. Toplumsal sorunlara yönelirken de şiirinin düzeyini düşürmedi. Yapıtlarında doğayı, doğanın ince güzelliklerini olduğu kadar insanların sanatsal ürünlerini de değerlendirdi.

Cahit Zarifoğlu gizemsel eğilimleriyle, geçmişe, geleneğe dönük havasıyla Sezai Karakoç'u çağırıyordu. Ama bu çağırıştırma biçimsel bir benzerlikten kaynaklanmıyordu. Öykülemeye ağırlık veren şiiriyle Cahit Zarifoğlu İkinci Yeni içinde özgün bir yer edindi.

1950'lerin sonuna doğru parlayıp 1960'larda iyice yaygınlık kazanan İkinci Yeni akımı, 27 Mayıs Devrimi'nden sonra sürekli eleştiriler almaya başlamış, kuramsal yanılgılarını taşıyamaz hale gelmişti. Bu akımla öne çıkan usta şairler, kendi sanatsal kişiliklerini arıyor, ortak bir şiirin yürütücüleri olarak anılmak istemiyorlardı.

kiye'de ilk kitabı yayımlandı *Kurtuluş Savaşı Destanı...* Güç anlaşılan şiirlerden, kapalılıktan hoşlanmayan okurlar, "İşte şiir böyle olur!" yargısını verirlerken, incelmış, derinleşmiş bir şiirin tadını almış olanlar, Nâzım Hikmet'in şiirlerini beğenmediler, daha önce üstünde durup düşünmedikleri bu değişik şiir tarzı için olumsuz yargılar verdiler.

Saat 21-22 Şiirleri, Rubailer, Dört Hapisaneden, Memleketimden İnsan Manzaraları, kitaplar birbiri ardına yayımlandıkça bu tür tartışmalar son buldu. İkinci Yeni'yle gelen şairlerin Nâzım Hikmet'i övdükleri, imgeci bir şair olarak benimsedikleri, Garip şiirine de, onun uzantısı "Yaprak" şiirine de üstün tuttukları görüldü.

Yoğunlaşan toplumsal olayların etkisi, şiire İkinci Yeni'nin eteklerinde başlamış olan genç şairleri büyük oranda tedirgin ederken, ortaya böylesine değişik, güçlü bir örneğin çıkması, şiirimizde önemli dalgalanmalara yol açtı. Egemen Berköz, Ataol Behramoğlu, İsmet Özel, Süreyya Berfe, Refik Durbaş gibi genç yetenekler İkinci Yeni'den gittikçe uzaklaşarak toplum sorunlarına ağırlık veren bir anlayışa yöneldiler. Belli bir şiir kuramı çevresinde birleşmiş olmayan bu gençlerin ortak özellikleri İkinci Yeni'ye sırt çevirmeleriydi.

Egemen Berköz inceliklerini yitirmeden yenilenen bir şiiri sürdürdü. Ataol Behramoğlu çok yalın söyleyişlere yönelerek ilerici düşüncelerin şiirselliğini yakalamaya çalıştı. İsmet Özel kendine özgü şiirleştirme yöntemleriyle devrimciliği yücelten şeyler yazdıktan sonra. 1970'lerin başında, İslam dininden kaynaklanan bir gizemciliğe kaydı. Süreyya Berfe Anadolu insanının, Refik Durbaş ise kentte yoksulluk içinde yaşayan, güç koşullarda çalışanların şiirini yazmaya özen gösterdiler.

1970'lerde İkinci Yeni'nin çözülmesi, kuramsal yanlışları temizleme niteliğini çok aşmış, kapalı şiirden bütününü uzaklaşma eğilimine dönüşmüştü. Şiire yeni başlayan gençler Garip akımına da, İkinci Yeni'ye de uzak duruyorlardı. Elli yıllık bir deneyimden yararlanmak istemiyor gibiydiler.

Kısa sürede şair sayısında büyük bir artış oldu, ama aradan sıyrılıp eski kuşakların yazmayı sürdüren ustalarına yaklaşan, onların arasında yer alan çıkmadı. Köklü bir değişimin, her şeye yeniden başlama özleminin yarattığı bu orta düzeyde şiirin birikimini yapmayı sürdürdüğü gözleniyor.

Çağdaş Türk şiiri elli yıllık gelişmesi içinde çok değişik anlayışlarda, çok büyük sanatçılar yetiştirdi. Örneğe Nâzım Hikmet'in Serbest nazımın ilk örneklerini verdiği günlerde Necip Fazıl, Garip akımının bütün ilgileri üstüne çektiği günlerde Fazıl Hüsni Dağlarca, Ahmet Muhip Dı-

lanas, Ahmed Arif; İkinci Yeni'nin her şeyi ezip geçmeye çalıştığı günlerle Attilâ İlhan, Ceyhun Atuf Kansu birbirinden güzel şiirler yazdılar. Aynı dünya görüşleri, aynı sanat anlayışları, zaman zaman birinden biri ağır bassa da, yan yana yaşayıp gelişebildi.

Böylesine karşıt anlayışları "Çağdaş Türk şiiri" adı altında birleştiren neydi? Ortak özellikleri mi vardı? Yoksa bu çağdaşlık yalnızca belli bir zaman dilimi içinde yazılmış olmanın damgası mıydı?

Çağdaş Türk şiirinin bütün dönemlerini, bütün akımlarını kaplayan ortak özelliklerin başında dil gelir. Bu şiirlerin dili kesinlikle yapay bir dil değil, konuşulan Türkçeydi. Arada aşırılığa kaçanlar, konuşulan Türkçeden zorlama bir öz Türkçeye, ya da Divan edebiyatının inceliklerine kapılarak Osmanlıcaya yönelenler oldu, ama bunlar tekil örneklerdi. Genellikle doğal gelişmesi içinde arınan, güzellikleri daha açıklıkla ortaya çıkan konuşma dilimiz işlendi.

Ortak özelliklerden biri de "manzume"cilikten uzaklaşmaydı. Çağdaş Türk şiiri heceden yararlanırken manzumeciliğe düşmemek gibi son derece güç bir işi, her döneminde başarıyla gerçekleştirdi.

Akıl erdirilmesi hayli zor bir ortak özellik ise, İkinci Yeni gibi Fildişi Kule'ye çeken kuramlarla gelmiş bir akımı da içinde barındıran elli yıllık çağdaş Türk şiirinin, her dönemde – en yoğun baskılar altında bile – yaşamla ilişkilerini korumuş, toplumsal kaygılardan hiçbir zaman uzaklaşmamış olmasıdır. Çağdaş şairlerimiz toplum sorunlarına hep ilgi duydular. Doğrudan bir kavgaya girmediklerinde de, değerlendirmeleri, yaklaşımları, seçmeleriyle bir açıyı, bağlandıkları dünya görüşünün açısını ortaya vurdular. Nâzım Hikmet gibi, Necip Fazıl da bir kavga adamıydı. Arif Damar'ın şiirine memleket kaygısı nasıl yansdıysa, Cemal Süreya'nın şiirine de öylece yansdı. Çağdaş Türk şiirinin korunmasız kalma-

kapıların dışında bırakılması, öncelikle bu özelliğinden, kendi görüşünü savunmaktan çekinmeyen, özgürlüğüne düşkün sanatçılar elinde gelişmiş olmasındandır. Çağdaş Türk şiiriyle kapıkulu sanatçı geleneği kesinlikle son bulmuştur.

Son elli yıllık şiirimizin birçok bakımdan eski şiirimize benzememesi genellikle Batı etkilerine yorulur. Bu görüşte gerçek payı büyüktür, ama çok da abartılmaması gerekir.

Oktay Rifat şöyle diyor

"Bugünkü Türk müziğinin tek sesli Enderun müziğinden, bugünkü resmimizin, tezhip, yazı ve minyatürden türemediği nasıl bir gerçekse, bugünkü Türk şiirinin de Divan şiirinden türemediği öylece bir gerçek-

tir. Yeni şiirimizin Tanzimat'tan sonra gelişen yenileşme şiiriyle, yönünü bulma bakımından bir ilişkisi varsa da doğrudan doğruya bu şiirden türediği ileri sürülemez. Bugünkü şiirimiz Halk şiirinden de türememiştir. Türeseydi belki iyi olurdu ya, ne yapalım ki, böyle olmamış. Batı'dan mı aktarılmıştır öyleyse? Buna da tam olarak evet diyemeyiz. Batı'dan teknik olarak, tema olarak, düşünce olarak çok şey alınmıştır, ama tam anlamıyla bir aktarma yoktur ortada. Böyle bir aktarma, ayrıca, olanaksızdır. Öyle ise nasıl türemiştir bu şiir? Bana kalırsa, her toplumda olduğu gibi, yeni Türk toplumunda da doğal olarak ozanlar çıkmış, bunlar türlü etkiler altında, daha çok Batı etkisinde şiirler söylemişler ve bugünkü şiirimiz meydana gelmiştir... Böylece doğuştan yeni olan bu şiir, sonradan gözlerini geriye çevirerek, Divan şiiriyle, hele Halk şiiriyle sıkı bağlar kurmak istemiştir. Ama çok sesli müziğimiz, bütün çabalara karşın, nasıl tek sesli müzikle bir ilişki kurmamışsa, yapılanlar nasıl yüzeyde kalmışsa, Divan şiiriyle arada köprüler kurmak çabası da öylece yüzeyde kalmıştır ve kalacaktır. Buna karşılık eski büyük halk ozanlarıyla olan akrabalık günden güne artacak, sonunda tam bir kaynaşmaya varılacaktır sanıyorum.

Çağdaş Türk şiirinin kaynakları konusunda işin içinde yaşamış bir kişinin görüşlerini getiren bu sözleri Oktay Rifat 1973'te söylemiş. Sonraki yıllar bu saptamaları doğrulayan yönelişlerle geçti. Çağdaş Türk şiirinin en soyut örneklerini verenlerin bile halktan kopukluk suçlamalarına, her zaman, nerdeyse öfkeyle direnmiş olmaları, bu "kaynaşma"ya duyulan dinmez özlemin, tersten, ama çok güçlü bir belirtisidir.

Nisan 1985, Memet Fuat

1920'lerde
Serbest nazım akımını
“bir çığır, Türk iirinde bir devrim”
olarak niteleyen ortam

“835 Satır Türk iirindeki, hatta Türk dilindeki
nkulbın ilk satırıdır.”

– Yakup Kadri Karaosmanoğlu

“Bu iirin eskisine nazaran rchanı muhakkak.”

– Ahmet Haşım

"Şair ne bir bakikat bahercisi, ne bir belâgallî insan, ne de bir vâz'ı-ı kanındur. Şairin lisanı 'nesir' gibi anlaşılmaq için değil, fakat duyulmaq üzere rücut bulmuş, musikî ile söz arasında, sözden ziyade musikîye yakın, mutavassıt bir lisandır. 'Nesir'de üslûbun teşekkülü için zarurî olan anasırın hiçbiri şiir için mevzu-ı bahis olamaz. Şiir ile nesir bu itibarla yekdiğeriyle nisbet ve alâkası olmayan, ayrı nizamlara tâbi, ayrı sabalarda, ayrı eb'ad ve eşkâl üzere yükselen ayrı iki mimarîdir. Nesrin müvellidi akıl ve mantık, şiirin ise, idrak mînakaları haricinde esrar ve meçbulâtın geceleri içine gömülmüş, yalnız münerver sularının ışıkları gâh ü bigâh ıfk-ı mahsusata akseden kudsî ve isimsiz membadır.

"Şiirin evza ve barekâtını taklide özenen bir nesrin sabtelîğine ancak nesrin sarabat ve insicamını istiare eden gölgesiz bir şiirin bazın çıplaklığı erişebilir; denilebilir ki 'şiir' nesre kabil-i tabril olmayan nazımdır.

– Ahmet Haşim

"Hâlis Şiir'in olması beşeriyete bir zarar vermez, beşerin ızdıraplarına doğrudan doğruya şifâ vermemek ve hîgâne kalmak, olsa olsa, fâide bahşetmemek demektir. Lâkin zarar vermektir denilemez. Beşer arasında bir değeri olan asıl şiirin hiç olmaması ise mubakkak bir zarardır.

– Yahya Kemal Beyatlı

"Şiir kalbden geçen bir hâdisenin lisan hâlinde tecellî edişidir: bissin birden bire lisan oluşu ve lisan hâlinde kalışdır. Düşündüklerimizi ve zihinle ve lisanla ifâde ettiğimiz şiir değildir. Bir mısraın şiir olup olmadığı gaayet âşikârdır. Derûnî ahenk ile ifâde edilmişse şiirdir. Fakat duyulmaksızın yalnız zihin ve lisan münââresesiyle söylenen söz şiir olmaz.

(...)

"Şiirde nefes ve ses iki unsurdur. Mısraın ayakları yerden kopmazsa yâhut en hafif bir kulağı bir ses gibi doldurmazsa bâlis şiir değildir.

()

"Şiir duygusunu lisan hâline getirinceye kadar yoğurtmak ve en çok toplu bir madde hâline sokmak, o kadar ki mısra gûyâ bissin ta kendisi imiş gibi kaarie bir vehim vermek. İşte bunu özlüyorum.

– Yahya Kemal Beyatlı

Ahmet Haşim (1885-1933)

Bağdat'ta doğdu. Babası Fizan mutasarrıfı Arif Hikmet Beydi. Annesinin ölümü üzerine, küçük yaşta, babasıyla birlikte İstanbul'a geldi. Mekteb-i Sultanî'de (Galatasaray Lisesi) yatılı olarak okudu. Şiir yazmaya öğrencilik yıllarında başladı. Okulu bitirince Reji İdaresi'nde memurluk ederken bir süre Hukuk Mektebi'ne gitti. Fransızca öğretmenliği, çevirmenlik gibi işlerle çalıştı. Birinci Dünya Savaşı yıllarını Çanakkale'de, İzmir'de yedeksubay olarak geçirdi. Mütareke'den sonra İstanbul'a döndü. Güzel Sanatlar Akademisi'nde estetik, mitoloji, Harp Akademisi ile Mülkiye Mektebi'nde Fransızca dersleri verdi, Düyun-ı Umumiye İdaresi'nde, Osmanlı Bankası'nda çalıştı. 1924'te Düyun-ı Umumiye'den aldığı bir ikramiye ile Paris'e gitti, yaz boyunca orada kaldı. "Akşam" gazetesinde yazdığı köşe yazılarıyla bu yolculuğun izlenimlerini, 1928'de, *Gurebâhâne-i Laklakan* adlı kitabında bir araya getirdi. Aynı yıl karaciğeriyle böbreklerinden hastalanınca, bu kez muayene olmak amacıyla Paris'e gidip geldi. "İkdam" gazetesinde yazdığı yazılardan seçtikleriyle bu ikinci Paris yolculuğunun izlenimleri de *Bize Göre* adlı kitabını oluşturdu. 1932'de sağlığının iyice bozulması üzerine devlet yardımıyla tedavi için Frankfurt'a gönderildi. Bu yolculukla ilgili notlarını ertesi yıl yayımladığı *Frankfurt Seyahatnamesi* adlı kitabında topladı. Yakalandığı karaciğer hastalığından kurtulamayarak 4 Haziran 1933'te Kadıköy'deki evinde öldü, Eyüp Mezarlığı'na gömüldü.

Şiir kitapları *Göl Saatleri*, 1921; *Piyale*, 1926.

Haşim sanat anlayışını açıklarken Fransız sembolistlerinin düşüncelerinden yararlandı. Ama savunduğu ilkeleri kılı kılına izlemedi. Şiirleri kapalı, anlaşılmaz, çağrışımlara açık değildi. Genellikle Türk şiirinin mecaz, eğretileme sanatlarına yaslanıyordu.

Bütün şiirlerinde aruz ölçüsünü kullandı. Heceyi "köylü vezni" diye küçümsediği söylenir. Oysa yaşadığı yıllarda genç sanatçılar heceyle yazıyorlardı. Ama o da, Yahya Kemal gibi, aruzdan vazgeçmedi.

Koşuk biçimi bakımından şiirimize getirdiği önemli yenilik Serbest Müstezat'tır. Biri "Mefûlü mefâilü mefâilü feûlün" ölçüsüyle uzun, öbürü "Mefûlü feûlün" ölçüsüyle kısa iki dizeden oluşan bu Divan şiiri kalıbını Servet-i Fünun şairleri değişik biçimlerde denemiş, anlamı da beyitlerden kurtarıp şiirin bütününe yaymışlardı. Haşim daha da ileri gitti, her dizede başka bir ölçü kalıbı kullandı, böylece, sembolist şairlerin "vers libre" denilen serbest nazım anlayışına yönelmeyi denedi.

Sonraki kuşaklar Haşim'in Serbest Müstezat'ını önce heceye uyguladılar, arkasından da ölçü uyak yönünden büsbütün bağımsız davranarak günümüzün şiirine ulaştılar.

MERDİVEN

Ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden
Eteklerinde güneş rengi bir yığın yaprak
Ve bir zaman bakacaksın semâya ağlayarak...

Sular sarardı... yüzün perde perde solmakta
Kızıl havâları seyret ki akşam olmakta...

Eğilmiş arza, kanar, muttasıl kanar güller
Durur alev gibi dallarda kanlı bülbüller
Sular mı yandı? Neden tunca benziyor mermer?

Bu bir lisân-ı hafîdir ki rûha dolmakta
Kızıl havâları seyret ki akşam olmakta...

PARILTI

Âteş gibi bir nehr akıyordu
Rûhumla o rûhun arasından
Bahsetti derinden ona hâlim
Aşkın bu unulmaz yarasından

Vurdukça bu nehrin ona aksi
Kaçtım o bakıştan, o dudaktan
Baktım ona sessizce uzaktan
Vurdukça bu aşkın ona aksi...

KARANFİL

Yârin dudağından getirilmiş
Bir katre âlevdir bu karanfil,
Rûhum acısından bunu bildi!

Düştükçe vurulmuş gibi, yer yer,
Kızgın kokusundan kelebekler,
Gönlüm ona pervâne kesildi.

HAVUZ

Akşam yine toplandı derinde...

Cânân gülüyor eski yerinde
Cânân ki gündüzleri gelmez
Akşam görünür havz üzerinde,

Meh-tâh kemer tâze belinde
Üstünde semâ gizli bir örtü
Yıldızlar onun güldür elinde...

YARI YOL

Nasıl istersen öyle dinle, bakın:
Dallarn zirvesindeyiz ancak,
Yarı yoldan ziyâde yerden uzak,
Yarı yoldan ziyâde mâha yakın.

ORMAN

Su değil, mevsimin hâvası akan
Duyduğun yaprağın, dalın sesidir,
Suda yıldızların parıltısıdır
Bu karanlıkta ha'zı ha'zı çakan...

SONBAHAR

Bir taraf bahçe, bir tarafta dere
Gel uzan sevgilim, benimle yere,
Suyu yâkuta döndüren bu hazân
Bizi garkeyliyor düşüncelere...

Yahya Kemal Beyatlı (1884-1958)

Üsküp'te doğdu. Asıl adı Ahmet Ağâh'tır. Babası Nişli İbrahim Naci Bey Üsküp Belediye Başkanıydı. Annesi Nakiye Hanım Divan şairlerinden Leskofçalı Galib'in yeğeniydi. Çocukluğu ailesinin çiftliklerinde geçti. On bir yaşındayken annesini yitirdi. Teselya Savaşı'nın yarattığı engeller yüzünden Üsküp'te başlayıp Selanik'te sürdürdüğü öğrenimini, 1902'de İstanbul'a gönderilmesi üzerine Vefa İdadisi'nde tamamladı. 1903'te Jön Türklerle katılmak özlemiyle ailesinden izinsiz Paris'e gitti. Meaux Koleji'nde Fransızcasını ilerletip Siyasal Bilgiler Okulu'na yazıldı. Özellikle Albert Sorel'in derslerini büyük bir ilgiyle izledi. tarih bilinci edindi. Jön Türklerle ilgi kurduysa da, onların toplantılarından çok, sanat çevrelerinin toplantılarına katılarak Fransız şairlerini yakından tanıma fırsatını elde etti. Dokuz yıl Paris'te kaldıktan sonra 1912'de İstanbul'a döndü. Darüşşafaka'ya öğretmen olarak atandı. Arkasından 1915-1923 yılları arasında Darülfünun'da uygarlık tarihi, Türk yazını, Batı yazını dersleri vermeye başladı. Mütarekeden sonra çeşitli gazetelerde, kendi yönetimindeki "Dergâh" dergisinde Milli Mücadele'yi destekleyen yazılar yazdı. 1922'de Lozan Barış Konferansı'na danışman, 1925'te Türkiye-Suriye sınırının belirlenmesi için Fransızlarla sürdürülen görüşmelere delege olarak katıldı. 1923'te Urfa milletvekili seçildi. 1926'da Varsova ortaelçisi olarak görevlendirildi. 1949'da Pakistan büyükelçiliğinden emekliye ayrılana kadar bazen elçi, bazen milletvekili olarak görev yaptı. Sağlığında kitaplarının basılmasına izin vermedi. Hiç evlenmemişti. Ömrünün son yıllarını İstanbul'da Park Otel'de geçirdi. 1 Kasım 1958'de öldü. Yapıtları ölümünden sonra kurulan Yahya Kemal Enstitüsü'nce yayımlandı.

Şiir kitapları *Kendi Gök Kubhemiz*, 1961; *Eski Şiirin Rûgârıyla*, 1962; *Rubailer ve Hâyyam Rubailerini Türkçe Söyleyiş*, 1963; *Bitmemiş Şiirler*, 1976.

Yahya Kemal şiirimizin yenileşmesinde önemli bir aşamaydı. 1860-1900 yılları arasında gerçekleştirilen yenilik çabalarının "asıl şiirden daha pes ve sathî bir şiire" geçmemize yol açtığını ileri sürerek, Divan şiirinden bile daha ağıdalı bir dille yazılan, aktardıkları düşüncelere göre değerlendirilen manzumelere karşı, Batı kaynaklı "saf şiir" anlayışını savundu. Ulusal ölçü (milli vezin) olarak hecenin benimsenmesi gerektiği, aruzun Türkçeye uygun düşmediği görüşünün ağır bastığı bir dönemde, "Ok" şiiri dışında hep aruzu kullandı. Eski şiirin rûzgârına kapılmadan yazdığı çok beğenilen şiirleriyle, yaşayan Türkçenin aruza uygunluğunu, bu yolla iç ahengi sağlamakta daha başarılı olunacağını göstermeye çalıştı.

İTRÎ

– Rıfkı Melûl Meriç'e –

Büyük İtrî'ye eskiler derler,
 Bizim öz mûsikîmizin pîri;
 O kadar halkı sevkedip yer yer,
 O şafak vaktinin cihangîri,
 Nice bayramların sabâh erken,
 Göğü, top sesleriyle gürlerken,
 Söylemiş saltanatlı Tekbîr'i.

Tâ Budin'den Irâk'a, Mısır'a kadar,
 Fethedilmiş uzak diyarlardan,
 Vatan üstünde hür esen rüzgâr.
 Ses götürmüş bütün baharlardan.
 O dehâ öyle toplamış ki bizi,
 Yedi yüz yıl süren hikâyemizi
 Dinlemiş ihtiyar çınarlardan.

Mûsikîsinde bir taraftan dîn,
 Bir taraftan bütün hayât akmış;
 Her taraftan, Boğaz, o şehriyân,
 Mâvi Tunca'yla gür Firât akmış.
 Nice seslerle, şevkimiz, zaferlerimiz,
 Bize benzer o kâinât akmış.

Çok zaman dinledim Nevâ-Kâr'ı,
 Bir terennüm ki hem geniş, hem şûh:
 Dağılırken "Nevâ"nın esrârı,
 Başlıyor şark ufuklarında vuzûh;
 Mest olup sözlerinde her heceden,
 Yola düşmüş, birer birer, geceden
 Yürüyor fecre elli milyon rûh.

Kıskanıp gizlemiş kazâ ve kader
 Belki binden ziyâde bestesini.
 Bize mîrâsı kaldı yirmi eser.
 "Nat"ıdır en mehîbi, en derini.
 Vâkiâ ney, kudüm gelince dile,
 Hızlanan Mevlevî semâyle
 Yedi kat arşa çıkmış "Ayîn"i.

O ki bir ihtîşamlı dünyâyâ
 Ses ve tel kudretiyle hâkimdi;
 Âdetâ benziyor muammâyâ;
 Ulemâmız da bilmiyor kimdi?
 O eserler bugün define midir?
 Ebediyyette bir hazîne midir?
 Bir bilen var mı? Nerdeler şimdi?

Öyle bir mûsikîyi örten ölüm,
 Bir tesellî bırakmaz insanda.
 Muhtemel görmüyor henüz gönlüm,
 Çok saatler geçince hicranda,
 Düşülür bir hayâle, zevk alınır:
 Belki hâlâ o besteler çalınır,
 Gemiler geçmeyen bir ummanda.

DÜŞÜNCE

Ülfet belâlı şey, fakat uzlet sıkıntılı,
 Bilmem nasıl geçirmeliyim son beş on yılı?
 İnsanlar anlaşıldı. Cihânın da sırrı yok,
 Kalsaydı terkeşimde bugün tek bir altın ok
 En tatlı bir hayâl için atmazdım ufkuma.

Dalsın yakında gözlerim artık son uykuma!

“Yalnız duyan yaşar” sözü, derler ki, doğrudur
 “Yalnız duyan çeker” derim, en doğru söz budur.

Gördüm ve anladım yaşamak mâcerâsını,
 Bâkiyse rûh eğer dilemezdim bekasını.
 Hulyâsı kalmayınca hayâtın ne zevki var?

Bitsin, hayırlısıyla, bu beyhûde sonbahar!

Ölmek değildir ömrümüzün en fecî işi,
 Müşkûl budur ki ölmeden evvel ölür kişi.

EYLÜL SONU

Günler kısaldı. Kanlıca'nın ihtiyarları
Bir bir hatırlamakta geçen sonbaharları.

Yalnız bu semti sevmek için ömrümüz kısa...
Yazlar yavaşça bitmese, günler kısalmasa...

İçtik bu nâdir içki'yi yıllarca kanmadık...
Bir böyle zevke tek bir ömür yetmiyor, yazık!

Ölmek kaderde var, bize ürküntü vermiyor;
Lâkin vatandan ayrılışın ıstırâbı zor.

İliç dönmemek ölüm gecesinden bu sâhile,
Bitmez bir özleyiştir, ölümden beter bile.

ERENKÖYÜ'NDE BAHAR

Cânan aramızda bir adındı,
Şîrin gibi hüsn ü âna unvan,
Bir sâhile hem şerefti hem şan,
Çok kerre hayâlimizde cânan
Bir şîri hatırlatan kadındı.

Doğmuştu içimde tâ derinden
Yıldızları mâvi bir semânın;
İlazıyla harâb idim edânın,
Hâlâ mütehayyilim sadânın
Gönlümde kalan akislerinden.

Mevsim iyi, kâinât iyiydi;
Yıldızlar o yanda, biz bu yanda,
Hulyâ gibi hoş geçen zamanda
Sandım ki güzelliğin cihanda
Bir saltanatın güzelliği idi.

İstanbul'un öyledir bahârı;
Bir aşk oluverdi âşinâlık...
Aylarca hayâl içinde kaldık;
Zannımca Erenköy'nde artık
Görmez felek öyle bir bahârı.

"Arasıra utangaç gözlerle yüzüme bakıp gülümsüyordu Gökalp. Neden sonra bütün gücünü toplayıp

"- İctibad'a yazıyorsunuz, dedi.

"Boynumu bir yana bükтім

"- Evet...

"- Aruzla, dedi.

"Boynumu öbür yana bükтім

"- Evet...

"Sonra kapı açıldı kapandı, açıldı kapandı. Ali Canip'i o gün gördüm. Ömer Seyfettin'le o gün karşılaştım, Celâl Sabir'le o gün konuştum ve Orhan Seyfi'yle, Enis Behiç'le o gün arkadaş oldum... Yeşil masanın başındaki konuşmayan adam konuştu o gün Üç dilden, Türkçe'den. Arapça'dan, Farsça'dan karma bir dil yapılamıyacağını anlattı. Yazı dilinin konuşma dilinden ayrılamıyacağını anlattı ve Anadolu'nun bile, Karadeniz'in bile giremediği aruzun bizim veznimiz olamıyacağını anlattı... Ertesi cuma Bilgi Derneği'ne geldiğimiz zaman Orhan Seyfi'nin de, Enis Behiç'in de, benim de ceplerimizde bece vezni ile, güzel Türkçe ile yazılmış birer şiir vardı. Orhan Seyfi ki, benüz yirmi beş yaşında üstadları arasında idi aruzun. 'Fırtına ve Kar' okuma kitaplarına girmişti... Enis Behiç de bir yıldız adamdı Öyle iken Ziya Gökalp'in bir konuşması, hepimize elimizdeki aruzun rübahını altırmış, becenin sazını aldırılmıştı. Şimdi o birkaç telden yeni sesler çıkarmaya çalışıyorduk. Yine çocuksu bir şiirdi denememin birincisi... Adı, 'Gecenin Hamamı' Nedense zekâ oyununu seriyor, mülaka benzetiş hünerleri yapıyordum. (...)

"Şimdi kopuk kopuk mısraları batırladıkça gülüyorum. Ama Ziya Gökalp gülmemişti, bemen Türk Yurdu'nda çıktı bu manzumem. Ali Canip gülmemişti, bemen bir övgü yazdı bu gülünç şiir için. Ömer Seyfettin gülmemişti, bemen ezberledi ve herkese okudu Çünkü onlar bir dâvanın bayrağını taşıyordular Bir şeye inanmışlardı ve ben onlara katılan bir genç kalemidim. Adını, Türk Yurdu dergisinin kalın, kırmızı kapağıncı gördüğüm zaman, sevinç soluğumu kesmişti: Ziya Gökalp'lerin, Ağaoğlu Ahmet'lerin, Mehmet Emin'lerin, Yusuf Akçora'ların arasındaydı ismim... Ama asıl şaşkınlığım bir hafta sonradır Bilgi Derneği'nden çıkarken Celâl Sabir, yüzünde gülüşlerin en sığağı, beni elimden tutmuş, yandaki Türk Yurdu odasına götürmüştü. Orada ne oldu biliyor musunuz? Yazı hayatımın ilk mucizesi Arucuma bir sarı altın koydular! Bu, 'Gecenin Hamamı' içindi...

- Yusuf Ziya Ortaç

Orhan Seyfi Orhon (1890-1972)

İstanbul'da doğdu. Mercan İdadisi'ni bitirip girdiği Hukuk Fakültesi'nden 1914'te mezun oldu. Memurluk, öğretmenlik gibi işlerde çalışırken bir yandan da gazetelerde köşe yazarlığı yaptı. Kurtuluş Savaşı sırasında İstanbul hükümetini destekleyen "Aydede" gülmece dergisinin kadrosunda yer aldı. 1923'te Yusuf Ziya Ortaç'la birlikte "Akhaba" dergisini yayımlamaya başladı. Çıkardığı çeşitli dergiler arasında ünlü "Çınaraltı" yazın dergisi de yer aldı. 1946-1950 döneminde C.H.P. Zonguldak Milletvekili, 1965-1969 döneminde ise A.P. İstanbul milletvekili olarak görev yaptı. 22 Ağustos 1972'de öldüğü sırada "Son Havadis" gazetesi köşe yazarıydı.

Şiir kitapları *Fırtına ve Kar*, 1919; *Peri Kızı ile Çoban Hikâyesi*, 1919; *Gönülden Sesler*, 1922; *O Beyaz Bir Kuştı*, 1941; *Kervan*, 1964; *İşte Sevdığım Dünya*, 1965.

Başlangıçta genç bir aruz ustası olarak ünlenen Orhan Seyfi Orhon ulusal yazın akımının etkisiyle hececilere katıldı. "Genç Kalem" dergisinin yarattığı coşkulu ortamda, Türkçeyi Arapçanın, Farsçanın baskısından kurtarmaya çalışanlara ayak uydurarak şiirlerinde yalın bir dil kullandı. Yazarlığının son dönemlerinde ise dilde özleşmeye karşı çıktığı görüldü.

ANNEMLE HASBİHAL

Anne, zannetme ki günler geçti de
Değiştirdi evvelki hissim gitgide!
Bir hırçın çocuğum, değişmez huyum;
Seneler geçse de ben yine huyum!
Senden umuyorum teselli yine!
Bugün şefkatine, muhabbetine
Zanneder misin ki yok ihtiyacım?
Belki eskisinden daha muhtacım!
Dünyanın tükenmez kederlerinden
Kalbim kırılma da böyle derinden,
Hayatım büsbütün ye'se kapılmaz.
Teselli bulurum içimden biraz
O derin sevgini hatırlarım da!
Her gece hıçkıran dudaklarımda
Hasretle anılan senin adın var
Anne, hayatımda bir tek kadın var.

Beni aldatmadı, sevdi daima!
Gittikçe ruhumu saran bu humma
Başka sevgilerden yadigâr, anne!
Sevmeyen sevenden bahtiyar, anne!

Sorma ki başımdan çok şey geçti mi?
Ah, eğer anlatsam sergüzeştimi!
Nasıl terk edildim, nasıl atıldım;
Anne aldatıldım, ah aldatıldım,
Belki her zamandan fazla severken.
Bir lahza bahtiyar olayım derken,
Bilmezsin kaç gece böyle ağladım!
Şimdi tecrübem var, artık anladım:
Aşk, o bir masalmış, yalanmış meğer!
Seven bir kalp için sığınacak yer
Yalnız o kucakmış, yalnız o dizmiş...
İnsanlar ne kadar merhametsizmiş.

MANİLER

Sen gül dalında gonca,
Ben dağ yolunda yonca.
Sen açılıp gülersin.
Ben sararıp solunca!

Sevdi aldattı beni;
Güldü, ağlattı beni!
Gittim kölesi oldum;
Götürdü sattı beni!

Can işte!.. Canan hani?
Dert işte!.. Derman hani?
Gönül sarayı bomboş,
Beklenen sultan hani?

Enis Behiç Koryürek (1891 - 1949)

İstanbul'da doğdu. Mülkiye Mektebi'ni 1913'te bitirdi. Hariciye Nezaretinde çalışmaya başlayarak Bükreş'te, Budapeşte'de çeşitli görevlerde bulundu. İstanbul Hükümetinin memuru olduğu halde, Kurtuluş Savaşı'nı destekleyen Müdafaa-i Milliye adlı gizli örgüte katıldı. Cumhuriyet döneminde Ticaret, İktisat, Çalışma bakanlıklarında çalıştı. 1945'te Çalışma Bakanlığı müsteşarlığından emekliye ayrıldı. 1946 seçimlerinde Zonguldak'tan Demokrat Parti adayı olduysa da milletvekili seçilemedi. 18 Ekim 1949'da Ankara'da öldü.

Şiir kitapları *Miras*, 1927; *Varidat-ı Süleyman*, 1949.

Aruz ölçüsüyle yazdığı ilk şiirlerini "Şehhal" "Hürriyet-i Fikriye" "Donanma" gibi dergilerde yayımladı. Ziya Gökalp'in etkisiyle hece ölçüsünü benimsedi. Ulusal duyguları öne çıkaran yiğitlik temalarını işledi. "Heceye erkek bir ses getirdiği" için övüldü. Ayrıca, kalıplarla oynayıp birtakım yenilikler denedi. 1946'dan sonra mistik bir havaya girdi, bir Mevlevinin ruhuyla ilişki kurduğunu ileri sürerek tasavvuf şiirleri yazdı.

TUNA KIYISINDA

Evimden uzakta, annemden uzak,
Kimsesiz kalmışım yad ellerinde.
Bir vefa ararım kalbe dolacak
Gurbetin yabancı güzellerinde.

Tuna'nın üstünde güneş batarken
Sevgili yurdumu andırır bana.
Bir hayal isterim Boğaziçi'nden
Bakarım "İstanbul!" diye her yana.

İstanbul! Ey sedef mehtaplarından
Hülya gözlerime ilk ışık veren!
Buranın ufkunda yanıp tozlanan
En munis renge de bigâneym ben!..

Ah, orda renklerin – şark güneşiyle
Naz eden – sihirbaz ahengi vardır.
Bu akşam yurdumu andırsa bile
Ah, orda akşamın bin rengi vardır.

GEMİCİLER

Biz dalgalar, fırtınalar kahramanı yiğitleriz.
 Ufuklardan ufuklara haber sorar, gezeriz.
 Güneşlerde uyuklayan yamaçları,
 Kalbi durgun tarlaları bıraktık.
 Gölge veren ağaçları
 Sevmiyoruz biz artık.
 Sevgilimiz,
 Ey deniz!

İşte biz:
 Nihayetsiz
 Mavilikler yolcusu!
 Ruhumuzun kardeşidir
 Güneşlerde parlayan bu yeşil su.
 Bayrağımız yeşil sular ateşidir.
 Biz bayrağın fedaisi sayısız Türk genciyiz.
 Biz hilale şan arayan korku bilmez gemiciyiz.
 Ey vatandan müjdelerle bize kadar gelen rüzgâr!
 O sarışın sahillerde kara gözlü genç kızlar,
 Yaz gecesi mehtap ile konuşurken,
 Doğru söyle, sordular mı bizleri?..
 Nasıl cevap verdiği gökten
 Gemimizin rehberi,
 O vefakâr
 Yıldızlar?..

Poyraz var;
 Yelken dolar.
 Gemi sanki kanatlı!
 Enginlerde pembe güneş
 Gülümserken bu yolculuk ne tatlı!
 Çal sazını kalenderce yiğit kardeş!
 Nağmelerin yorulmayan dalgalardan bahtiyar.
 Gönderelim bu ahengi o sevgili yurda kadar...

Halit Fahri Ozansoy (1891 - 1971)

İstanbul'da doğdu. 1914'te Mekteb-i Sultanî'yi (Galatasaray Lisesi) bitirdi. Öğretmenlik sınavını kazanıp iki yıl Anadolu'da (Muğla, Konya) çalıştıktan sonra İstanbul'a atandı. 1956'da emekli oluncaya kadar çeşitli okullarda yazın öğretmenliği yaptı. Bu arada 1926'dan başlayarak, on yedi yıl "Servetifünun" dergisinin yazı işleri müdürlüğünü yürüttü. dergisini gençlere açık tutarak sonraki kuşakların yenilik arayışlarını destekledi. 23 Şubat 1971'de İstanbul'da öldü.

Şiir kitapları *Rüya*, 1912; *Cenk Duyguları*, 1917; *Efsaneler*, 1919; *Bulutlara Yakın*, 1920; *Gülistanlar ve Harabeler*, 1922; *Paravan*, 1929; *Balkonda Saatler*, 1931; *Sulara Dalan Gözler*, 1936; *Hep Onun İçin*, 1962; *Sonsuz Gecelerin Ötesinde*, 1964.

Koşuk oyunları (Aruzla) *Baykuş*, 1917; *İlk Şair*, 1923; (Heceyle) *Sönen Kandiller*, 1926; *Nedim*, 1932; *On Yılın Destanı*, 1933; *Hayâlet*, 1936; *Bir Dolaptır Dönüyor*, 1958; *İki Yanda*, 1970.

Aruzla yazdığı ilk şiirlerinde dil, biçim, içerik bakımlarından Fecr-i Âti topluluğunun etkisindeydi. Daha sonra ulusal yazın akımına katılarak yalın Türkçeyi, heceyle yazmaya başladı. Duygusal ağırlık taşıyan şiirleriyle Beş Hececiler arasında yer aldı. Koşuk tiyatroya oyunlarıyla da ilgi çekti.

BUGÜNKÜ SÂDABAD

Daha dün neşe verirken yâdı,
Gömelim ağlayarak kalbimize
Şimdi hicran dolu Sâdabad'ı.
Onu son matem unutturdu bize.

Ne o gözler ki siyah bir inci,
Ne peri yüzleri tül yaşmakta.
Ne de üç çifte kayıklar Haliç'i
Geçerek sessiz uzaklaşmakta.

Ne gazeller, ne de saz sesleri var.
Kim bilir hangi derinliklerde
İnce, kıvrak, asabî kahkahalar?
Laleler nerde?.. Çırağlar nerde?..

MUM IŞIĞINDA

Gittikçe donuklaşan bir âlemin dışında
 Bir rüyaya dalarız solgun mum ışığında.
 Nineler bu ışıktaki ördü dantellerini;
 Saçlarının bu ışık öptü ak tellerini;
 Bu ışıktaki gözleri aydınlandı kızların;
 Karanlığın bu ışık dağıttı korkusunu;
 Yavrular bu ışıktaki uyudu uykusunu;
 Başında tel duvağı, göğsünde yaseminler,
 Bu ışıktaki soyundu nice taze gelinler;
 Çerçevesi sedefle kakmalı aynalara
 Bu ışıktaki aksetti daha nice hatıra,
 Nice anne çehresi, nice masum gülüşü,
 Bazen de ağlar gibi bir dudak bükülüğü!
 Demek ki ruhumuza uzak değil bu ışık,
 İçinde parça parça benliğimiz karışık,
 Bırakın parıldasın hari bir tek mısradaki,
 Hiç olmazsa Nedim'in çehresi gelir yâda:
 Gözlerimiz önünden geçer beyaz yaşmaklar.
 Düşünürüz tülleri ateşleyen dudaklar,
 Ve aynaya akseden alın kırıışığında
 Ölümü hatırlarız solgun mum ışığında.

DENİZDE AY

İndi solgun ve ılık
 Ay ışığı denize
 Bal rengi bir tatlılık
 Çöktü gözlerinize.

Baktınız uzun uzun
 Bu sulara baktınız,
 Sulara ruhunuzun
 Tadını bıraktınız!

Bu tatla aydınlanan enginlere aktınız!

Yusuf Ziya Ortaç (1895-1967)

İstanbul'da doğdu. Vefa İdadisi'ni bitirip öğretmenlik sınavına girdi. İzmit Sultanisi'nde başlayan yazın öğretmenliği İstanbul okullarında sürdü. Önceleri ek bir iş diye baktığı dergicilik giderek asıl işi oldu. Kurtuluş Savaşı sırasında İstanbul hükümetini destekleyen "Aydede" gülmece dergisinin kadrosunda yer aldı. 1923'te Orhan Seyfi Orhon'la birlikte yayımlamaya başladıkları "Akhaha" gülmece dergisini, Ordu milletvekili olarak görev yaptığı dört yıl dışında (1946-1950), ölünceye kadar yönetti. 11 Mart 1967'de. İstanbul'da öldü.

Şiir kitapları *Akından Akma*, 1916; *Cenk Ufukları*, 1917; *Âşıklar Yolu*, 1919; *Yanardağ*, 1928; *Bir Selvi Gölgesi*, 1938; *Kuş Cıvıltıları* (çocuk şiirleri), 1938; *Bir Rüzgâr Esti*, 1952.

Koşuk oyun *Binnaz*, 1918; *Nikâhta Keramet*, 1923.

Yusuf Ziya Ortaç önceleri arızla yazarken Ziya Gökalp'ın etkisiyle hece ölçüsünü benimsedi, "Türk Yurdu" "Servetifünun", "Büyük Mecmua" dergileri çevresinde. Türkçeyi çok iyi kullanan bir üslup ustası olarak ünlendi. Heceyle yazdığı *Binnaz* adlı koşuk oyununu, 1919'da Dârülbhedâyi'de oynanıp büyük ilgiyle karşılanınca, filme de çekildi. Akıcı bir dille yazdığı gülmece öykülerinin yanı sıra, roman, gezi, anı, biyografi. pek çok türde ürün verdi.

EVİM

Dedemden yadigâr olan bu evi
Kışın fırtınası, yazın alevi
Daha ben doğmadan ihtiyarlatmış...

Fikrim bir hulyaya bazı dalar da
Düşünür derim ki: bu odalarda
Kim bilir kaç kişi oturmuş, yatmış...

Şimdi bir ben varım, bir de annem var,
Zaten ondan başka dünyada nem var!
Benim ömrüm onun, onunki benim...

Senelerden beri akşam oldu mu,
Donuk gözleriyle ıssız yolumu
Ondan başka yok ki bir bekleyenim...

KOŞMA

Bir daha o fırsat geçer mi ele,
Dün gördüm bugün de göresim geldi.
Gülüşü o kadar hoştu ki hele,
Lebinden goncalar düresim geldi.

Hem küçük, hem güzel. hem utangaçtı.
Gözleri gözümde daima kaçtı.
Saçları ne güzel, ne ipek saçtı.
Öpüp okşayarak öresim geldi.

Yüzü benziyordu bahar ayna,
Kaşları can yakan aşkın yayına,
Hasretle kapanıp hâk-i pâyına.
Yüzümü, gözümü süresim geldi.

BİR GÜN

Kavuşmak bir gün toprağa,
Bir bahar cümbüşü olmak,
Dört mevsimde ayrı ayrı
Tabiatın düşü olmak...

Bir buluttan düşen yağmur,
Bir yıldızdan damlayan nur,
Bir yeşil yaprakta huzur,
Bir gonca gülüşü olmak...

Yazın savrulmak harmanda,
Kışın şahlanmak ummanda,
Fecre karşı bir ormanda,
Bir kuşun ötüşü olmak...

Faruk Nafiz Çamlıbel (1898 - 1973)

İstanbul'da doğdu. Bakırköy İdadisi'ni bitirdikten sonra, bir süre Tıp Fakültesi'ne gitti. Bilinmeyen nedenlerle öğrenimini yarım bırakıp gazeteciliğe başladı. Bir yandan da dergilerde aruz ölçüsüyle şiirler yayımlıyordu. 1922'de "İleri" gazetesi adına Ankara'ya gitti. Gazeteci kimliğiyle çıktığı bu yolculuk Kayseri Lisesi'ne yazın öğretmeni olarak atanmasıyla sonuçlandı. "Han Duvarları"nı Kayseri'ye giderken yolda yaşadıklarından esinlenerek yazdığı söylenir. Anadolu'da kalışı uzun sürmedi. İki yıl sonra, 1924'te Ankara Muallim Mektebi'ne, 1925'te Ankara Kız Lisesi'ne, 1932'de İstanbul Kabataş Lisesi'ne aktarıldı. Yanı sıra Amerikan Kız Kolejinde de uzun yıllar öğretmenlik etti. 1928'de Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati'nin başkanlığındaki bir kurulun üyesi olarak Ankara'nın doğusundaki illeri dolaşma olanağı buldu. Böylece Anadolu'yu ulusal yazın anlayışına bağlanmış öbür şair arkadaşlarından daha yakından tanıdı. Gerçi Ziya Gökalp, Malta'ya sürgüne gönderilmiş, İstanbul'dan uzaklaştırılmıştı, ama etkisi sürüyor, elliye yakın genç şair hece ölçüsüyle şiir yazıyordu. Faruk Nafiz de 1918'den beri aruzdan heceye geçmiş, yalın bir dille, halka dönük bir şiir anlayışına yönelmişti. Ulusal yazın akımı içinde, gür sesi, tutkulu aşk şiirleriyle olduğu kadar, Anadolu'yu anlatışıyla da yaygın bir üne erdi. 1930'larda Serbest nazım, 1940'larda Garip, 1950'lerde İkinci Yeni derken, öteki arkadaşları gibi, Beş Heceçiler'in bu en sevilen şairi de arkalarında kalıp unutuldu. Cumhuriyet'in onuncu yılında "Anayurt" adlı haftalık bir dergi çıkararak o günlerin coşkusuna katıldıysa da, C.H.P.'den ilgi görmedi. Yıllar sonra, 1946'da, Demokrat Parti'den İstanbul milletvekili seçildi. Hiç öne çıkmadan 1960'a kadar bu durumunu korudu. 27 Mayıs'ta bir süre Yassıada'da tutuklu kaldı. Dava sonunda suçsuz görülerek aklandı. Milletvekilliği süresince şiire uzak durmuştu. Yassıada sonrasında yazdığı dörtlük biçimindeki son şiirlerinde ise, başlangıç yıllarındaki gibi, aruz ölçüsünü kullandığı görüldü. 8 Kasım 1973'te, Akdeniz'de, "Samsun" gemisinde öldü.

Şiir kitapları *Şarkın Sultanları*, 1918; *Gömülden Gömüle*, 1919; *Dinle Neyden*, 1919; *Çoban Çeşmesi*, 1926; *Suda Halkalar*, 1928; *Bir Ömür Böyle Geçti* (seçmeler), 1933; *Elimle Seçtiklerim*, 1934; *Akar-su*, 1937; *Tatlı Sert* (güldürü şiirleri), 1938; *Akıncı Türküleri*, 1938; *Heyecan ve Sükûn* (seçmeler), 1959; *Zindan Duvarları*, 1967; *Han Duvarları* (seçmeler), 1969.

Koşuk oyunları *Canavar*, 1925; *Akın*, 1932; *Özyurt*, 1932; *Kahraman*, 1933.

KOŞMA

Kirpiğine sürme çek,
Kına yak parmağına:
Bu yıl yaşın girecek,
Kız, gelinlik çağına.

Anlatıyor duruşum,
Ben sana vurulmuşum;
Ko, düşsün gönül kuşum
Saçlarının ağına.

Yaş olsam gözden akmam,
Göz olsam gayre bakmam.
Vatanımsın, bırakmam
Ellerin kucığına!

ÇOBAN ÇEŞMESİ

Derinden derine ırmaklar ağlar,
Uzaktan uzağa çoban çeşmesi.
Ey suyun sesinden anlayan bağlar,
Ne söyler şu dağa çoban çeşmesi?

"Gönlünü Şirin'in aşkı sarınca
"Yol almış hayatın ufuklarınca,
"O hızla dağları Ferhat yarınca
"Başlamış akmaya çoban çeşmesi...

O zaman başından aşkındı derdi,
Mermeri oyardı, taşı delerdi.
Kaç yanık yolcuya soğuk su verdi,
Değdi kaç dudağa çoban çeşmesi!

Vefasız Aslı'ya yol gösteren bu,
Kerem'in sazına cevap veren bu,
Kuruyan gözlere yaş gönderen bu...
Sızmadı toprağa çoban çeşmesi.

Leylâ gelin oldu, Mecnun mezarda,
 Bir susuz yolcu yok şimdi dağlarda.
 Ateşten kızaran bir gül arar da
 Gezer bağdan bağa çoban çeşmesi.

Ne şair yaş döker, ne âşık ağlar,
 Tarihe karıştı eski sevdalar:
 Beyhude seslenir, beyhude çağlar
 Bir sola, bir sağa çoban çeşmesi!..

HAN DUVARLARI

Yağız atlar kışnedi, meşin kırbaç şakladı,
 Bir dakika araba yerinde durakladı.
 Neden sonra sarsıldı altımda demir yaylar,
 Gözlerimin önünden geçti kervansaraylar...
 Gidiyordum, gurbeti gönlümde duya duya,
 Ulukışla yolundan Orta Anadolu'ya.
 İlk sevgiye benzeyen ilk acı, ilk ayrılık!
 Yüreğimin yaktığı ateşle hava ılık,
 Gök sarı, toprak sarı, çıplak ağaçlar sarı...
 Arkada zincirlenen yüksek Toros dağları,
 Önde uzun bir kışın soldurduğu etekler,
 Sonra dönen, dönerken inleyen tekerlekler...

Ellerim takılırken rüzgârların saçına
 Asıldı arabamız bir dağın yamacına.
 Her tarafta yükseklik, her tarafta ıssızlık,
 Yalnız arabacının dudağında bir ılık!
 Bu ılıkla uzayan, dönen kıvrılan yollar,
 Uykuya varmış gibi görünen yılan yollar
 Başını kaldırarak boşluğu dinliyordu.
 Gökler bulutlanıyor, rüzgâr serinliyordu.
 Serpilmeye başladı bir rüzgâr ince ince.
 Son yokuş noktasından düzlüğe çevrilince
 Nihayetsiz bir ova ağarttı benzimizi.
 Yollar bir şerit gibi ufka bağladı bizi.
 Gurbet beni muttasıl çekiyordu kendine.
 Yol. hep yol, daima yol... Bitmiyor düzlük yine.
 Ne civarda bir köy var, ne bir evin hayali,

Sonun ademdir diyor insana yolun hali.
 Arasıra geçiyor bir atlı, iki yayan.
 Bozuk düzen taşların üstünde tıkırdayan
 Tekerlekler yollara bir şeyler anlatıyor,
 Uzun yollar bu sestten silkinerek yatıyor...
 Kendimi kaptırarak tekerleğin sesine
 Uzanmışım kalmışım yaylının şiltesine.

Bir sarsıntı... Uyandım uzun süren uykudan;
 Geçiyordu araba yola benzer bir sudan.
 Karşıda hisar gibi Niğde yükseliyordu,
 Sağ taraftan çingirak sesleri geliyordu:
 Ağır ağır önümden geçti deve kervanı,
 Bir kenarda göründü beldenin viran hanı.
 Alaca bir karanlık sarmadayken her yeri
 Atlarımız çözüldü, girdik handan içeri.
 Bir deva bulmak için bağrındaki yaraya
 Toplanmıştı garipler şimdi kervansaraya.
 Bir noktada birleşmiş vatanın dört bucağı,
 Gurbet çeken gönüller kuşatmıştı ocağı.
 Bir parıltı gördü mü gözler hemen dalıyor,
 Göğüsler çekilerek nefesler daralıyor.
 Şişesi is bağlamış bir lambanın ışığı
 Her yüze çiziyordu bir hüznün kırışığı.
 Gitgide birer ayet gibi derinleştiler
 Yüzlerdeki çizgiler, gözlerdeki çizgiler...
 Yatağımın yanında esmer bir duvar vardı,
 Üstünde yazılarla hatlar karışmışlardı:
 Fani bir iz bırakmış burda yatmışsa kimler,
 Aygın baygın maniler, açık saçık resimler...

Uykuya varmak için bu hazin günde, erken,
 Kapanmayan gözlerim duvarlarda gezerken
 Birdenbire kıpkızıl birkaç satırla yandı;
 Bu dört mısra değildi, sanki dört damla kandı.
 Ben garip çizgilerle uğraşırken başbaşa
 Rastlamışım duvarda bir şair arkadaşa:

*On yıl var ayrımın Knadağı'ndan
 Baba ocağımdan yâr kucağımdan
 Bir çiçek dermeden sevgi bağından
 Huduttan hüduda atılmışım ben*

Altında da bir tarih: Sekiz mart otuz yedi...
Gözüm imza yerinde başka bir ad görmedi.
Artık bahtın açıktır, uzun etme, arkadaş!
Ne hudut kaldı bugün, ne askerlik, ne savaş;
Araya gitti diye içlenme baharına,
Huduttan götürdüğün san yetişir yârına!...

Ertesi gün başladı gündeğmadan yolculuk,
Soğuk bir mart sabahı... Buz tutuyor her soluk.
Ufku tutuşturmadan fecrin ilk alevleri
Arkamızda kalıyor şehrin kenar evleri.
Bulutların ardında gün yanmadan sönüyor,
Höyükler bir dağ gibi uzaktan görünüyor...
Yanımızdan geçiyor ağır ağır kervanlar,
Bir derebeyi gibi kurulmuş eski hanlar.
Biz bu sonsuz yollarda varıyoruz, gitgide,
İki dağ ortasında boğulan bir geçide.
Sıkı bir poyraz beni titretirken içimden
Geçidi atlayınca şaşırdım sevincimden:
Ardımda kalan yerler anlaşıırken baharla,
Önümdeki arazi örtülü şimdi karla.
Bu geçit sanki yazdan kışı ayırıyordu,
Burada son fırtına son dalı kırıyordu...
Yaylımız tüketirken yolları aynı hızla,
Savrılmaya başladı karlar etrafımızda.
Karlar etrafı beyaz bir karanlığa gömdü;
Kar değil, gökyüzünden yağan beyaz ölümdü...
Gönlümde can verirken köye varmak emeli
Arabacı haykırdı: "İşte Araplıbeli!"
Tanrı yardımcı olsun gayri yolda kalana,
Bir menzile vararak atları çektik hana.

Bizden evvel buraya inen üç dört arkadaş
Kurmuştlar tutuşan ocağa karşı bağdaş.
Çıtırdayan çalılar dört cana can katıyor,
Kimi haydut, kimi kurt masalı anlatıyor...
Gözlerime çökerken ağır uyku sisleri,
Çiçekliyor duvarı ocağın akisleri.
Bu akisle duvarda çizgiler beliriyor,
Kalbime ateş gibi şu satırlar giriyor:

*Gönlümü çekse de yârin hayali
Aşmaya kudretim yetmez cibali
Yolcuyum bir kuru yaprak misali
Rüzgârın önüne katılmışım ben*

Sabahleyin gökyüzü parlak, ufuk açıldı,
Güneşli bir havada yayımız yola çıktı...
Bu gurbetten gurbete giden yolun üstünde
Ben üç mevsim değişmiş görüyordum üç günde.
Uzun bir yolculuktan sonra İncesu'daydık,
Bir handa, yorgun argın, tatlı bir uykudaydık.
Gün doğarken bir ölüm rüyasıyla uyandım,
Başucumda gördüğüm şu satırlarla yandım!

*Garibim namıma Kerem diyorlar
Aslı'mı el almış harem diyorlar
Hastayım derdime verem diyorlar
Maraşlı Şeyhoğlu Satılmışım ben*

Bir kitabe kokusu duyuluyor yazında,
Korkarım, yaya kaldın bu gurbet çıkmazında.
Ey Maraşlı Şeyhoğlu, evliyalar adağı!
Bahtına lanet olsun aşmadınsa bu dağı!
Az değildir, varmadan senin gibi yurduna,
Post verenler yabanın haycluduna kurduna!..

Arabamız tutarken Erciyeş'in yolunu:
"Hancı, dedim, bildin mi Maraşlı Şeyhoğlu'nu?"
Gözleri uzun uzun burkuldu kaldı bende,
Dedi:

"Hana sağ indi, ölü çıktı geçende!"

Yaşaran gözlerimde her şey artık değişti,
Bizim garip Şeyhoğlu buradan geçmemişti...
Gönlümü Maraşlı'nın yaktı kara haberi.

Aradan yıllar geçti, işte o günden beri
Ne zaman yolda bir han rastlasam irkilirim,
Çünkü sizde gizlenen dertleri ben bilirim.
Ey köyleri hududa bağlayan yaşlı yollar,
Dönmeyen yolculara ağlayan yaşlı yollar!
Ey garip çizgilerle dolu han duvarları,
Ey hanların gönlümü sızlatan duvarları!..

Kemalettin Kamu (1901-1848)

Bayburt'ta doğdu. Erzurum'da başladığı rüştiyeyi Refahiye'de tamamladı. Babasının ölümü üzerine, annesiyle birlikte Sivas'ta, Kayseri'de oturdu, bir ara da ağabeysinin yanına Bursa'ya gitti. Böylece küçük yaşta Anadolu'yu tanıma olanağı buldu. Kurtuluş Savaşı başladığında İstanbul Darülmüallimi'nde (Erkek Öğretmen Okulu) son sınıf öğrencisiydi. Öğrenimini yarım bırakarak Ankara'ya geçti, Matbuat ve İstihbarat Müdiriyet-i Umumiyesi'nde çalıştı. 1923'te İstanbul'a dönüp dışardan sınavla okulunu bitirdi. Anadolu Ajansı'nda çalışmaya başladı. 1933'te, ajans temsilcisi olarak, Fransa'ya gönderildi. Bu arada Paris'teki Siyasal Bilimler Okulu'na girip 1938'de mezun oldu. 1939 ile 1943'te Rize, 1946'da Erzurum milletvekili seçildi. T.D.K. Terim Kolu başkanlığı yaptı. "Hakimiyet-i Milliye", "Yeni Gün" gibi gazetelerde yazıları çıktı. Atatürk'ün, İnönü'nün gezilerine katıldı. Devletçe korunan, görevler verilen bir sanatçıydı. 6 Mart 1948'de, Ankara'da öldü.

Şiirlerini, ölümünden sonra, 1949'da, Rifat Necdet Evrimer, *Kemalettin Kamu, Hayatı, Şahsiyeti ve Şiirleri* adlı bir kitapta topladı.

Şiire çok genç yaşta başlamış, ilk şiirlerini aruzla yazmıştı. Ulusal yazın hareketini benimseyip hececilere katıldıktan sonra, Mütareke'de, Kurtuluş Savaşı günlerinde, halk yazınının söyleyiş özelliklerini yansıtan memleket şiirleriyle ünlendi.

GURBET

Gurbet o kadar acı
Ki, ne varsa içimde,
Hepsi bana yabancı
Hepsi başka biçimde.

Eriyorum gitgide,
Elveda her ümide!
Gurbet benliğimi de
Bitirdi bir içimde.

Ne arzum, ne emelim...
Yaralanmış bir el'im...
Ben gurbette değilim,
Gurbet benim içimde.

BİNGÖL ÇOBANLARI

Daha deniz görmemiş bir çoban çocuğuyum,
 Bu dağların eskiden âşinasıdır soyum.
 Bekçileri gibiyiz ebenced buraların,
 Bu تنها derelerin, bu vahşi kayaların
 Görmediği gün yoktur sürü peşinde bizi,
 Her gün aynı pınardan doldurup testimizi
 Kirlara açılırız çingiraklarımızla.
 Okuma yok, yazma yok, bilmeyiz eski, yeni,
 Kuzular bize söyler yılların geçtiğini.
 Arzu, başlarımızdan yıldızlar gibi yüksek;
 Önümüzde bir sürü, yanımızda bir köpek,
 Dolaştırıp dururuz aynı daüssılayı,
 Her adım uyandırır acı bir hatırayı.
 Anam bir yaz gecesi doğurmuş beni hurda,
 Bu çamlıkta söylemiş son sözlerini babam;
 Şu karşiki bayırda verdim kuzuyu kurda,
 "Suna"nın başka köye gelin gittiği akşam.
 Gün biter, sürü yatar ve sararan bir ayla,
 Çoban hicranlarını basar bağrına yayla.
 – Kuru bir yaprak gibi kalbini eline al,
 Diye hıçkırır kaval:
 Bir çoban parçasısın, olmasan bile koyun,
 Daima eğceksin başkalarına boyun;
 Hülyana karışmasın ne şehir, ne de çarşı,
 Yamaçlarda her akşam batan güneşe karşı
 Uçan kuşları düşün, geçen kervanları an,
 Mademki kara bahtın adını koydu çoban!

Nasıl yaşadığından, ne içip yediğinden,
 Çingirak seslerinin dağlara dediğinden
 Anlattı uzun uzun.
 Şehrin uğultusundan usanmış ruhumuzun
 Nadir duyabildiği taze bir heyecanla,
 Karıştım o gün bugün bu zavallı çobanla
 Bingöl yaylalarının mavi dumanlarına,
 Gönlümü yayla yaptım Bingöl çobanlarına.

Ahmet H. Tanpınar (1901 - 1962)

İstanbul'da doğdu. Babası Hüseyin Fikri Efendi kadı olarak Osmanlı İmparatorluğu'nun çeşitli kentlerinde görevlendirildiğinden, öğrenimini İstanbul'un yanı sıra, Sinop, Siirt, Kerkük, Antalya gibi illerin okullarında tamamladı. Yükseköğrenim için İstanbul'a gelince, önce yatılı olarak Baytar Mektebi'ne girdi. Ertesi yıl Edebiyat Fakültesi'ne geçince, Yahya Kemal'in öğrencisi oldu. Büyük bir hayranlıkla bağlandığı bu öğretmeninin aracılığıyla hem çağdaş Fransız şairlerini, hem de Divan şiirinin büyük ustalarını tanıdı. Onun yönetimindeki "Dergâh" dergisinde ilk şiirlerini yayımladı. sanat çevrelerine girip çıkmaya başladı. 1923'te Fakülteyi bitirince, yedi yıl, Erzurum, Konya, Ankara liselerinde yazın öğretmeni olarak çalıştı. 1930'da Ankara Gazi Terbiye Enstitüsü'ne, 1932'de İstanbul'da Kadıköy Lisesi'ne aktarıldı. 1933'te Ahmet Haşim'in ölümü üzerine Güzel Sanatlar Akademisi'nde sanat tarihi ile estetik dersleri vermeye başladı. 1939'da ise İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde kurulan Yeni Türk Edebiyatı Kürsüsü profesörlüğü'ne atandı. 1942-1946 döneminde C.H.P. Maraş milletvekili seçilerek bir süre uzak kaldığı bu görevini, 24 Ocak 1962'de, İstanbul'da ölünceye kadar sürdürdü.

Şiir kitabı *Şiirler*, 1961.

Şairliğinin yanı sıra öykü, roman, deneme, inceleme alanlarında da çok başarılı ürünler vermiş olan Tanpınar, tam anlamıyla kültürlü bir yazın adamıydı. Hece ölçüsüyle yazdığı şiirlere Yahya Kemal'in sesini, uyum anlayışını aktarmayı başarmış çok titiz bir şairdi.

BÜTÜN YAZ

Ne güzel geçti bütün yaz,
Geceler küçük bahçede...
Sen zambaklar kadar beyaz
Ve ürkek bir düşüncede,
Sanki mehtaplı gecede,
Hülyan, eşiği aşılmaz
Bir saray olmuştu bize;
Hapsolmuş gibiydim hense,
Bir çözülmez bilmecede.
Ne güzel geçti bütün yaz,
Geceler küçük bahçede.

NE İÇİNDEYİM ZAMANIN

Ne içindeyim zamanın,
Ne de büsbütün dışında;
Yekpâre, geniş bir ânın
Parçalanmaz akışında.

Bir garip rüyâ rengiyle
Uyuşmuş gibi her şekil,
Rüzgârda uçan tüy bile
Benim kadar hafif değil.

Başım sükûtu öğüten
Uçsuz, bucaksız değirmen;
İçim muradına ermiş
Abasız, postsuz bir derviş;

Kökü bende bir sarmaşık
Olmuş dünya sezmekteyim,
Mavi, masmavi bir ışık
Ortasında yüzmekteyim.

GEZİNTİ

İkiz hayaletler gibi yürüdük
Puslu aydınlıkta o bahar günü
Gece, bir tepeden seyrettik, büyük
Yıldızların suya döküldüğünü.

Ülker, Demirboğa, Altınkelepçe
Tılsımlı gülleri gök bahçesinin,
Bir bir açıldılar... Ve ıssız gece,
Suda tekrarlandı, ilhamlı, engin,

Bir âlem kurulur gibi yeniden
Baştanbaşa hayâl, düşünce, rüyâ,
Billûr bir kadehe benziyordun sen
Uzanan yüzünle bu parıltıya!

MAVİ, MAVİYDİ GÖKYÜZÜ

Mavi, maviydi gökyüzü
Bulutlar beyaz, beyazdı
Boşluğu ve üzüntüsü
İçinde ne garip yazdı...

Garip, güzel, sonra mahzun
Işıkla yağmur beraber,
Bir türkü ki gamlı, uzun,
Ve sen gülünce açan güller.

Beyaz, beyazdı bulutlar,
Gölgeler buğulu, derin;
Ah o hiç dinmeyen rüzgâr
Ve uykusu çiçeklerin.

Mor aydınlıkta bir çınar
Veya kestane dibinde;
Mahmur süzülen bakışlar
İkinci saatlerinde...

Birden gülümseyen yüzün
Sabahların aynasında
Ve beni çıldırtan hüznün
İki bakış arasında.

Kim bilir şimdi nerdesin?
Senindir yine akşamlar;
Merdivende ayak sesin
Rihtım taşında gölgen var.

BURSA'DA ZAMAN

Bursa'da bir eski cami avlusu,
Küçük şadırvanda şakırdayan su;
Orhan zamanından kalma bir duvar...
Onunla bir yaşta ihtiyar çınar
Eliyor dört yana sakin bir günü.

Bir rüyadan arta kalmanın hüznü
 İçinde gülüyor bana derinden.
 Yüzlerce çeşmenin serinliğinden
 Ovanın yeşili göğün mavisi
 Ve mimarilerin en ilâhisi.
 Bir zafer müjdesi burda her isim:
 Sanki tek bir anda gün, saat, mevsim
 Yaşıyor sihrini geçmiş zamanın
 Hâlâ bu taşlarda gülen rüyanın.
 Güvercin bakışlı sessizlik bile
 Çınlıyor bir sonsuz devam vehmiyle.
Gümüşlü bir fecrin zafer aynası,
Muradiye, sabrın acı meyvası,
 Ömrünün timsali beyaz *Nilişer*,
 Türbeler, camiler, eski bahçeler,
 Şanlı hikâyesi binlerce erin
 Sesi nabzım olmuş hengâmelerin
 Nakleder yâdını gelen geçene.
 Bu hayalde uyur Bursa her gece.
 Her şafak onunla uyanır, güler
 Gümüş aydınlıkta serviler, güller
 Serin hülyasıyla çeşmelerinin.
 Başındayım sanki bir mucizenin,
 Su sesi ve kanat şakırtısından
 Billûr bir âvize Bursa'da zaman.

Yeşil türbesini gezdik dün akşam,
 Duyduk bir musikî gibi zamandan
 Çinilere sinmiş Kuran sesini.
 Fetih günlerinin saf neşesini
 Aydınlanmış buldum tebessümünle.
 İsterdim bu eski yerde seninle
 Başbaşa uyumak son uykumuzu,
 Bu hayal içinde... Ve ufkumuzu
 Çepçevre kaplasın bu ziya, bu renk.
 Havayı dolduran uhrevî âhenk.
 Bir ilâh uykusu olur elbette
 Ölüm bu tılsımlı ebadiyette.
 Belki de rüyâsı büyük cetlerin,
 Beviz bahçesinde su seslerinin.

Ahmet Kutsi Tecer (1901 - 1967)

Kudüs'te doğdu. Ortaöğrenimini Kadıköy Sultanisi'nde, Halkalı Ziraat Okulu'nda tamamladı. 1929'da, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünden mezun oldu. Ankara'da, Sivas'ta lise yazın öğretmenliği yaptıktan sonra, Sivas Milli Eğitim Müdürlüğü (1930-1934), Milli Eğitim Bakanlığı yüksek tedrisat müdürlüğü, Talim ve Terbiye Kurulu üyeliği gibi görevlerde bulundu. 1939'de Seyhan (Adana), 1943'te Urfa milletvekili seçildi. 1947'de Ankara Devlet Konservatuarı müdürlüğüne atandı. 1949'da kültür ateşesi, öğrenci müfettişi olarak Paris'e gönderildi. 1950'de UNESCO Merkez Yönetim Kurulu üyeliği yaptı. 1951'de yurda döndükten sonra, emekli olduğu 1966 yılına kadar, on beş yıl, Galatasaray Lisesi, Devlet Güzel Sanatlar Akademisi, Belediye Konservatuarı'nda öğretmenlik etti. 23 Temmuz 1967'de, İstanbul'da öldü.

Şiir kitabı *Şiirler*, 1932.

"Bizim için şiir, bizim için tiyatro, bizim için roman" anlayışıyla yola çıkan Ahmet Kutsi Tecer, 1921'de hece ölçüsüyle yazdığı şiirlerle girdiği sanat yaşamını tiyatro alanındaki çalışmalarıyla tamamladı. Şiirlerinde kişisel duygularını işlemenin yanı sıra, ulusal duygulara da yer verdi. Halk duyarlılığına yaslanan bir anlayışın sözcüsüydü.

NERDESİN?

Geceleyin bir ses böler uykumu,
İçim ürpermeyle dolar – Nerdesin?
Arıyorum yıllar var ki ben onu,
Âşkıyım beni çağır bu sesin.

Gün olur sürüyüp beni derbeder,
Bu ses rüzgârlara karışır gider.
Gün olur peşimden yürür beraber,
Ansızın haykırır bana – Nerdesin?

Bütün sevgileri atıp içimden,
Varlığımı yalnız ona verdim ben,
Elverir ki bir gün bana derinden,
Ta derinden bir gün bana "Gel" desin.

BESBELLİ

Besbelli ölümüm sabahleyindir
İlk ışık korkuyla girerken camdan,
Uzan. başucumda perdeyi indir,
Mum olduğu gibi kalsın akşamdan.

Sonra koş terlikle haber vermeye,
"Kiracım bu sabah can verdi" diye,
Üç beş kişi duysun ve belediye,
Beni kaldırmaya gelsin, odamdan.

Evden çıkar çıkmaz omuzda tabut,
Sen de eller gibi adımı unut.
Kapımı birkaç gün için açık tut,
Eşyam bakakalsın diye arkamdan.

KIR UYKUSU

Ne hoştur kırlarda yazın uyumak!
Bulutlar ufukta beyaz bir yumak,
Ağaçlar bir derin hulyaya varmış,
Saçında yepyeni teller ağarmış.
Baş yorgun, yaslanır yeşil otlara,
Göz dalgın, uzanır ta bulutlara.
Öğleyin bu uyku bir aralıktır,
Saf hava bir kanat gibi ılıktır.
O zaman gönülde ne varsa diner,
Yüzlere tülümsü bir buğu iner.
Erirken sıcakta yaz kokuları,
Ne hoştur, ne hoştur kır uykuları!

Ömer Bedrettin Uşaklı (1904-1946)

Uşak'ta doğdu. Sivas kadısı Ömer Efendi'nin oğluydu. İstanbul'daki Kabataş Erkek Lisesi'ni bitirerek (1924) girdiği Mülkiye Mektebi'nden 1927'de mezun oldu. Bursa'da maiyet memuru olarak staj yaptıktan sonra, Mudanya Kaymakam muavinliğine atandı. Arkasından Manavgat (1928), Ünye (1932), Şavşat (1933), Edremit (1935) kaymakamlıkları, Artvin vali vekilliği geldi. 1938'den 1943'e kadar mülkiye müfettişliği yaptı. 1943'te Kütahya'dan milletvekili seçildi. 24 Şubat 1946'da İstanbul'da öldü.

Şiir kitapları *Deniz Sarhoşları*, 1926, değiştirilmiş ikinci basım 1929; *Yayla Dumanı*, 1934; *Sarıköz Mermerleri*, 1940; *Yayla Dumanı - Seçme Şiirler*, 1945; *Bütün Eserleri* (ö.s.), 1988.

Anadolu'yu hem görüntüleri, hem de sorunlarıyla yakından tanıyan, yapay duygulanışlara kapılmadan, duyarlı kişiliğinin sezgi gücüyle hece ölçüsüne yeni boyutlar arayan bir şair oldu. Doğa, deniz, gurbet, özlem, ölüm temalarını işledi. Beş hececilerin etkilerinden arınarak halk şiiri geleneğini, çağcıl şiirin temellerini atan Fransız şairlerinin uzak etkileriyle değerlendirmeye çalıştı. Aynı dönemde Necip Fazıl Kısakürek ise, büyük bir gürültüyle gelen Serbest nazıma karşı, heceyi yücelterek ayakta tutma uğraşı veriyordu.

DENİZ SARHOŞLARI

Köpükten omuzları birbirine dayanmış,
Yüksek, mağrur başları akşam rengiyle yanmış,
Sahile koşuyorlar bak deniz sarhoşları!..

Bazen yırtık yelkenli bir sandala çarparak,
Bazen ufkun kıpkızıl şarabına taparak
Gitgide koşuyorlar bak deniz sarhoşları!..

Rüzgârların ıslığı en yakın yoldaşları...
Yıllarca dövünerek içi yenmiş taşları
Bir anda parçalayıp doyacak bu sarhoşlar!..

Çılgın göntüllerinde aşkın en büyük kını,
Yosunlu kayaların o yeşil gözlerini
Deli âşıklar gibi oycak bu sarhoşlar!..

TAHTACI GÜZELLERİ

Güneşi baltaların
Ucunda taşıyarak,
Burdan daha çok uzak
Bir ormana gidiyor
Tahtacı güzelleri...
Yemyeşil ormanların
Baş tacı güzelleri...

Kırmızı, al, yeşil, mor
Fistanları rüzgârın
Elinde birer bayrak;
Gür, siyah saçlar, gümüş
Paralarla karışık;
Omuzlara dökülmüş;
Çam kokusuyla dolu
Taşkın göğüsler açık...
Türkülerle gidiyor
Tahtacı güzelleri...

Kırmızı, al, yeşil, mor
Fistanları rüzgârın
Elinde birer bayrak
Semiz katırlarıyla
Yapraklara basarak,
Ormanlardan ormana,
Türkülerle gidiyor
Tahtacı güzelleri...
Yemyeşil ormanların
Baş tacı güzelleri...

Aruz sizin olsun, bece bizimdir.
Halkın söylediği Türkçe bizimdir;
Leyl sizin, şeb sizin, gece bizimdir,
Değildir bir mâna, üç ada muhtac.

– Ziya Gökalp

“On sene ervele kadar Türk zevkinde böyle bir ihtilâf yoktu; aruz ve bece, iki kardeş nehir, Fırat ve Dicle gibi yan yana akıyorlar, sonra birbirine kavuşuyorlar, milletin hâfızası olan ummâna karışıyorlardı. Türkçe’de Fârisî edâyı terennüm eden Nevâî’den tâ Tefîk Fikret’e kadar her aruz şâiri beceden de şiirler söylüyordu. (...) Binlerce misâl var Eret, havâs şâirleri öteden beri dâimâ halk vezniyle şiirler söyledi.

– Yahya Kemal Beyatlı

“Hece vezniyle yazılmış pek güzel şiirler ve pek büyük şâirler olabilir Ancak eserleri manzum ve kendileri nâzım değildir, diyeceğim Çünkü parmak besâbı bir çâre-i âhenk olamaz.

– Cenab Şehâbeddin

“Vezinler – ister aruz olsun, ister bece – cansız bir âlettirler Tıpkı mûsikî âletleri gibi. Vezinler mâdemki vardırılar, âhenge muhakkak el-verişlidirler; çünkü vücûdları başka türlü tefsîr edilemez. Medeniyette her âleti ihtiyaç yarattığı gibi vezinleri de hissîyâtı tegannî etmek ihtiyâcı yaratır (...) Bu iki veznin âhenge kaabiliyeti birbirilerinden ne fazladır ne eksik; son şekillerinin asırlardan beri bir türlü değişmediği de gösteriyor ki âhenge kaabiliyetleri tamdır.

– Yahya Kemal Beyatlı

“Zannedirim ki ilerideki nesiller bile, Türkçe’yi bilmek için, arûza âşinâ olmaktan vâreste kalmaz. Bu vezin buhrânının neticesi tabakkuk etmiştir; Mehmed Emin, bu vezin bahsinde bir mübeşşirdi, Ziyâ Gökalp millî hakikatı tesbât etti. (...) Yerini millî vezinlere terkeden arûz büsbütün kaybolacak mı? (...) Zannetmiyorum.

– Yahya Kemal Beyatlı

Yahya Kemal Beyatlı, eski şâirlerin beceyi kullandıkları gibi, yeni şâirlerin de zaman zaman aruzu kullanacaklarını sanıyordu. Oysa arıya serbest nazım girdi. Gene de Tanpınar, Kısakürek, Dıranas, Tarancı, Saba gibi şâirler beceyi, serbest nazımın yanı sıra, uyum yeteneğini (âhenge kaabiliyetini) geliştirerek kullandılar.

Nâzım Hikmet (1902-1963)

Selanik'te doğdu. Babasının babası Nâzım Paşa valiliklerde bulunmuş, şiir yazar, özgürlükçü bir kişiydi. Mevlevî tarikatındandı. Babası Hikmet Bey ise Galatasaray Sultanisi mezunu, Kalem-i Ecnebiye'ye (dışişleri) bağlı bir memurdu. Dilci, eğitimci Enver Paşanın kızı olan annesi Celile Hanım, Fransızca konuşan, piyano çalan, ressam denecek kadar iyi resim yapan bir kadındı. Nâzım Hikmet'in eğitiminde dönemin ileri düşüncelerine bağlı aile çevresinin büyük etkisi oldu. Göztepe Numune Mektebi'nde başlayan öğrenimi, Galatasaray Sultanisi'nin hazırlık sınıfında, ertesı yıl ailesinin paraca sıkıntıya düşmesi üzerine de Nişantaşı Sultanisi'nde sürdü. Bu arada dedesine özenerek şiir yazmaya başlamıştı. Evlerine konuk geldiği bir gün, Bahriye Nazırı Cemal Paşa, denizcilerle ilgili bir kahramanlık şiirini dinleyince, onun Heybeliada Bahriye Mektebi'ne yazdırılmasını istedi. 1919'da bu okulu bitirerek Hamidiye kruvazörüne güverte subayı oldu. Aynı yılın kışında son sınıftayken geçirdiği zatülcenp hastalığı tekrarlayıp bir türlü kendini toparlayamadığı görüldüncce, sağlık kurulu raporuyla, 17 Mayıs 1920'de askerlikten çürüğe çıkarıldı. Bu arada hececi şairler arasında genç bir ses olarak oldukça ünlenmişti. Ödüller alıyordu. İstanbul işgal altına girince, coşkun bir vatan sevgisini yansıtan direniş şiirleri yazmaya başladı. 1 Ocak 1921'de Anadolu'ya silah kaçıran gizli bir örgütün yardımıyla dört şair, Faruk Nafiz, Yusuf Ziya, Vâlâ Nureddin, Nâzım Hikmet İnebolu'ya gittiler. Orada beş altı gün Ankara'dan izin beklediler. Yalnız Vâlâ ile Nâzım'a izin geldi. Bu bekleme günlerinde Almanya'da Spartakistler diye anılan toplumsalcılara katılmış olup Kurtuluş Savaşında görev almak için memlekete dönen, genç öğrencilerle tanıştılar. Ankara'ya vardıklarında Mathuat Müdürü Muhittin Birgen'in isteği üzerine İstanbul gençliğini milli mücadeleye çağıran uzun bir şiir yazdılar. On bin adet bastırılıp dağıtılan bu şiirin yankıları büyük oldu. Millet Meclisi üyeleri böyle etkili bir çağrının doğurabileceği sorunların nasıl çözüleceğini tartışmak gereğini duydular. Muhittin Birgen şiiri yayımlayıp dağıttığı için olumsuz eleştiriler alınca, bu iki ateşli şairi Maarif Vekâleti'ne aktardı. Celile Hanımın uzaktan akrabası olan İsmail Fazıl Paşa onları Meclis'e çağırarak Mustafa Kemal Paşaya takdim etti. Kısa bir süre sonra da öğretmen olarak Bolu'ya atandılar.

YARALI HAYALET

*Karaosmanoğullarından
Ceval ve Fevzi'ye*

Bir gece bir odada dört arkadaş toplandık;
 Bir uzak rüya olan geçmiş günleri andık.
 Gözlerimiz yaşlıydı, gönüllerimiz mahzun,
 Hepimiz memleketten konuştuk uzun uzun.
 Dördümüzden ikisi Aydın uşaklarından,
 Efelerin kanıydı damarlarındaki kan;
 Onlardı en ziyade ağlayan için için...
 Bu hali nihayete erdirebilmek için
 Bir sedefli tambura vererek küçüğüne
 Dedim ki "Kımıldanın. Bu küskün haliniz ne?
 Bir çal da dinleyelim, haydi, Sarı Zeybeği;
 Canlansın gözümüzde yalçın dağların beyi...
 Çaldı, tamburasından tarihin sesi geldi,
 Dağlara yaslanarak Sarı Zeybek yükseldi.
 Çaldı, her nağmesinde haykırarak şanını,
 Şu dağlarda bir olan Zeybeğin destanını...
 Kardeşi adım adım oynuyordu ortada;
 Gölgeler kırılıyor, sarsılıyordu oda,
 Diz çökerek vurdukça sağa sola dizini.
 Başına çıkan kanı kızartmıştı benzin;
 Parlayan bakışları ilahileşiyordu...
 Her sarsıntı gönlümde bir külü eşiyordu!
 Gözlerim yavaş yavaş dumanlandı, karardı,
 Sandım ki odamızı bir mavi duman sardı.
 Gitgide koyulaştı bu mavi, renksiz duman,
 Gitgide hayal oldu orta yerde oynayan.
 Sonra, birden, o hayal parçaladı bu sisi,
 Artık şimdi oynayan değildi deminkisi...
 Daldım karanlığına en derin hayretlerin;
 Her adımı beynimde uğuldayan bir erin
 Endamı ince uzun, omuzları enliydi,
 Sarı burnu bıyıklı, sırma mor cepkenliydi.
 Kaç kereler görmüştüm bu yüzü rüyada ben!
 Yer gök yarılır gibi haykırıyor oynarken,
 Gönülünden âşınayım erliğine bu sesin.
 Sen misin, Sarı Zeybek? Sarı Zeybek, sen misin?

Zeybek, sendeliyorsun! O ne? Soluyor benzin!
Yere, eskisi gibi, hızlı vurmuyor dizin...
Gözlerin kapanıyor... Sana ne oldu, aman?
O ne? Mor cepkeninden neden akıyor al kan?
Bir kâfirin imansız kurşununa yandın mı?
Ah ey Sarı Zeybeğim, sen de yaralandın mı?..

Teşrinievvel, 1336 (Ekim 1920)

KARA KUVVET

Asırlar vardır ki, bu memleketin,
En sade, en temiz gönüllerine,
Göklerin ezeli nuru yerine,
Zulmeti siniyor kara kuvvetin.

Asırlardan beri bu kara kuvvet,
Bir yara ki ruhumuzda kanıyor,
Susuz bir kurt gibi homurdanıyor,
Bir nura koşarsa eğer memleket.

Bu kara kuvvetin kara elleri,
Böyle sarılırken boğazımıza,
Gönüllerimizde biz bu hırsıza,
Hâlâ veriyoruz en kutsi yeri.

Nankördür imanlı gönüller bütün,
Şükranla secdeye varmazsa eğer,
Gençliğin ruhunu çalan bu eller,
Hırsız eli gibi kesildiği gün!

Serbest Nazım

**Bugün şiir dediğimiz ve vezinsiz, ölçsüz, serbest
yazıldığını iddia ettiğimiz şiirler de
vezinli ve ölçölüdür.
– Nâzım Hikmet**

Bana bak!

Hey!

Avanak!

Elindeki o zırlıtıyı bıraksana!

Sana üç telinde üç sıska bülbül öten

üç telli saz

yaramaz!

Bana bak!

Hey!

Avanak!

Üç telinde üç sıska bülbül öten

üç telli saz

dağlarla dalgalarla kütleleri

ileri

atlatamaz!

(...)

Hey!

Hey!

Dağlarla dalgalarla, dağ gibi dalgalarla, dalga gibi

dağ-lar-la

başladı orkestram!

(...)

Sabanlar güleşiyor tarlalarla,

tarlalarla!

Coştu çalgıcı başı,

esiyor orkestram

dağlarla dalgalarla, dağ gibi dalgalarla, dalga gibi

dağ-lar-la.

1921

Bolu'da Ağır Ceza Mahkemesi reis vekili Ziya Hilmi, Anadolu'yu hiç tanımayan, dünyada olup bitenlerden habersiz bu iki genç öğretmeni, Vâlâ ile Nâzım'ı, adeta koruyuculuğuna aldı, onlara Fransız Devrimi'ni anlattı, Lenin'den, Kautsky'den söz etti. Aslında cepheye gönderilmemenin düş kırıklığı içindeydiler, Bolu'da tutucu çevrelerin baskısı altında öğretmenliğe katlanacak durumda değillerdi. Sonunda, iyi bir öğrenim görmek, dünyada olup bitenleri anlamak için, Ziya Hilmi'nin etkisiyle Moskova'ya gitmeye karar verdiler. Böylece, 1921'de, Batum'a geçip oradan Moskova'ya giderek Doğu Emekçileri Komünist Üniversitesi'ne (KUTV) yazılırlar.

Nâzım Hikmet serbest müstezâtı, Fransız şiirinin serbest ölçüsünü (vers libre) biliyordu. Batum'da "İzvestiya" gazetesinde gördüğü, büyük bir olasılıkla Mayakovski'nin yazdığı bir şiirin uzunlu kısıklı dizelerine, basamaklı istifine ilgi duymuş, ama Rusça bilmediği için içeriğini anlayamamıştı. Moskova'ya giderken geçtikleri açlık bölgelerinde gözlediklerinin etkisiyle yazmaya giriştiği "Açların Gözbebekleri"ni hece ölçüsüne sokamadığını görünce, "İzvestiya"daki şiirin biçimsel çağrışımlarından güç alarak daha serbest yazmayı denedi. Böylece ilk Serbest nazım şiiri, "Açların Gözbebekleri" çıktı ortaya. İçine girdiği yeni dünyanın düşünce, duygu yükü altında, serbest ölçüyle yazdığı şiirler birbirini izledi. Bu şiirlerden bazılarını, 1923'te, "Yeni Hayat", "Aydınlık" gibi dergilere göndererek yayımlattı.

Üniversiteyi bitirince, 1924 Ekiminde, gidişinde olduğu gibi, gene gizlice sınırdan geçerek memleketine döndü. Türkiye Komünist Partisi'ndeki eylemleri, o partiden dışlandıktan sonra ise ayrı bir parti kurma yolundaki eylemleri yüzünden tutuklanmalar, mahkûmiyetlerle geçen çetin bir yaşamı oldu. 1938'de parti çalışmalarını bırakmışken, kanıtsız suçlamalarla, 28 yıl 4 aylık bir cezaya çarptırıldı. 12 yıl 7 ay sonra bir af yasasıyla cezaevinden çıktıysa da sürekli izlendiği görüldü. Gençken çürüğe ayrıldığı halde, 48 yaşında askere çağrılınca, yurt dışına kaçtı. 3 Haziran 1963'te Moskova'da öldü.

Şiir kitapları *Güneşi İçenlerin Türküsü* (eski yazı) Bakü, 1928; 835 *Satır*, 1929; *Jokond ile Sî-YA-U*, 1929; *Varan 3*, 1930; *1+1=1*, 1930; *Sesini Kaybeden Şehir*, 1931; *Benerci Kendini Niçin Öldürdü?*, 1932; *Gece Gelen Telgraf*, 1932; *Portreler*, 1935; *Taranta-Babu'ya Mektuplar*, 1935; *Simavne Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin Destanı*, 1936; Ölümünden sonra *Kurtuluş Savaşı Destanı*, 1965; *Saat 21-22 Şiirleri*, 1965; *Rubailer*, 1966; *Dört Hapisaneden*, 1966; *Memleketimden İnsan Manzaraları*, 1966; *Yeni Şiirler*, 1966; *Kuwâyi Milliye*, 1968; *İlk Şiirleri*, 1969; *Son Şiirleri*, 1970.

"Bugün, edebi hayatımızda, mahsus bir 'Yeni Şiir' cereyanı vardır. Fakat, yeniyi temsil edenlerin, yeniyi yaratmak isteyenlerin kendi arkalarında kalan inkişaf merhalelerini iyice tanımaları lazımdır (...)

"Bir nesil sonra bu açılan yeni yolda yürüyecek olanlar için helki buna ihtiyaç yoktur; fakat, yolu açanlar, kaleme sarılınca, biç olmazsa hece vezniyle, tekniği mükemmel şiirler yazabilmek iktidarında olmalıdırlar. Bu asgari iktidarı haiz olmayanlar, yeni şiirde bugün ileri değil, geri bir rol oynamaya mahkûmdurlar

– Nâzım Hikmet

"Eğer şair () tamamiyle yeni bir inkişaf sahasına girmişse, bu, eski vadesinde dikiş tutturamadığı için değildir. Bunun sebebini şairin değişen içtimai, edebi muhitinde, büyüyen, derinleşen ve genişleyen sınırlarında aramak lazımdır. Mütereddi Bodlercilik ve ona muvazi olarak sembolizm, dev adımlarıyla değişen, günden güne hâkimiyeti artan şehirlerin, serseri münevverler üzerindeki aksülameli-dir. Münevver, şehirde aç kalıyor, şehirden korkuyor, maddenin, sanayinin hâkimiyetinden nefret ediyor ve bu halet-i ruhiyesi korku, kâbus, (...) maziye hasret temayülleriyle meydana çıkıyor. Şehri dev evleriyle, karanlık kaldırımlarıyla bir cehennem, kadını kan içici bir cadı şeklinde görüyor (...). İstanbul'da eski sanat bohemine benze-meyen bir bohem hayatı vücuda geldi. Filhakika mevcut şerait içinde bu bohemin sanatkâr serseriliğinin müspet, ileri, inkılapçı tarafları vardır. Fakat aynı zamanda bunun geri, mütereddi cepbeleri de vardır ki, bu cihet Bodlercilikte, sembolizmde, sürrealizm cereyanlarında kendini buluyor

– Nâzım Hikmet

AÇLARIN GÖZBEBEKLERİ

Değil birkaç
değil beş on
otuz milyon
aç
bizim!

Onlar
bizim!
Biz
onların!
Dalgalar
denizin!
Deniz
dalgaların!

Değil birkaç
değil beş on
30.000.000
30.000.000!

Açlar dizilmiş açlar!
Ne erkek, ne kadın, ne oğlan, ne kız
sıska cılız
eğri büğrü dallarıyla
eğri büğrü ağaçlar!
Ne erkek, ne kadın, ne oğlan, ne kız
açlar dizilmiş açlar!
Bunlar!
yürüyen parçaları
o kurak
toprakların!

Kimi

kemik

dizlerine vurarak

yuvarlak

bir karın

taşıyor!

Kimi

deri... deri!

Yalnız

yaşıyor

gözleri!

Uzaktan

simsiyah sivriliği

nokta nokta uzayıp damara batan

kocaman başlı bir nalın çivisi gibi

deli gözbebekleri,

gözbebekleri!

Hele bunlar

hele bunlarda öyle bir ağırı var ki,

bunlar

öyle bakarlar ki!..

Ağrımız büyük!

büyük!

büyük!

Fakat

artık imanımıza inemez tokat!

Demirleştii bağrımız,

çünkü ağrımız

30.000.000

deli gözbebekleri!

gözbebekleri!

**Ey
beni
ağzı açık
dinleyen adam!
Belki arkamdan bana
bu kalbini
haykırana
“kaçık”
diyen adam!**

**Sen de eğer
ötekiler
gibi kazsan,
bir mana
koyamazsan
sözlerime**

**bak bari gözlerime;
bunlar :
Deli gözbebekleri!
gözbebekleri!**

(1922)

SALKIMSÖĞÜT

Akıyordu su
gösterip aynasında söğüt ağaçlarını.
Salkımsöğütler yıkıyordu suda saçlarını!
Yanan yalın kılıçları çarparak söğütlere
koşuyordu kızıl atlılar güneşin battığı yere!
Birden
bire kuş gibi
vurulmuş gibi
kanadından
yaralı bir atlı yuvarlandı atından!
Bağırmadı,
gidenleri geri çağırmadı,
baktı yalnız dolu gözlerle
uzaklaşan atlıların parıldayan nallarına!

Ah ne yazık!

Ne yazık ki ona
dört nal giden atların köpüklü boynuna bir daha yatmayacak,
beyaz orduların ardında kılıç oynatmayacak!

Nal sesleri sönüyor perde perde,
Atlılar kayboluyor güneşin battığı yerde!

**Atlılar atlılar kızıl atlılar,
atları rüzgâr kanatlılar!**

Atları rüzgâr kanat...

Atları rüzgâr...

Atları...

At...

Rüzgâr kanatlı atlılar gibi geçti hayat!

Akar suyun sesi dindi.
Gölgeler gölgelendi
renkler silindi
Siyah örtüler indi
mavi gözlerine,

sarktı salkımsöğütler
sarı saçlarının
üzerine!

Ağlama salkımsöğüt
ağlama,
kara suyun aynasında el bağlama!
el bağlama!
ağlama!

(1928)

BAHRİ HAZER

Ufuklardan ufuklara
ordu ordu köpüklü mor dalgalar koşuyordu;
Hazer rüzgârların dilini konuşuyor balam,
konuşup coşuyordu!
Kim demiş “çört vazmi!”
Hazer ölü bir göle benzer!
Uçsuz bucaksız başı boş tuzlu bir sudur Hazer!
Hazer’de dost gezer, e...y!..
düşman gezer!

Dalga bir dağdır
kayık bir geyik!
Dalga bir kuyu
kayık bir kova!
Çıkıyor kayık
iniyor kayık,
devrilen
bir atın
sırtından inip

**şahlanan
bir ata
biniyor kayık!**

*Ve Türkmen kayıkçı
dümenin yanına bağdaş kurup oturmuş.
Başında kocaman kara bir papak;
bu papak değil
Tüylü bir koyunu karından yarıp
geçirmiş başına!
Koyunun tüyleri düşmüş kaşma!*

**Çıkıyor kayık
iniyor kayık**

*Ve kayıkçı
"Türkmenistanlı bir Buda heykeli" gibi
dümenin yanına bağdaş kurup oturmuş.
fakat, sanma ki Hazer'in karşısında elpençe divan durmuş!
O bir Buda heykelinin
taştan sükûnunu gibi kendinden emin
dümenin yanına bağdaş kurup oturmuş.*

**Bakmıyor
kayığa
sarılan
sulara;
bakmıyor
çatlayıp
yarılan
sulara!**

**Çıkıyor kayık
iniyor kayık,**

devrilen
 bir atın
 sırtından inip
 şahlanan
 bir ata
 biniyor kayık!

– Yaman esiyor be karayel yaman!
 Sakın özünü Hazer'in hilesinden aman!
 Aman oyun oynamasın sana rüzgâr!
 – Aldırma anam ne çıkar!
 Ne çıkar
 kudurtsun
 karayel
 suları,
 Hazer'de doğanın
 Hazer'dir mezarı!

Çıkıyor kayık
 iniyor kayık
 çıkıyor ka...
 iniyor ka...

Çık...
 in...
 çık...

(1928)

"Gençliğimde ben de az sekter değildim. Klasik balk vezinleri ve kafiyeleleriyle şiir yazdıktan sonra, şekilde yenilikler aramaya başladım, kendime göre bir çeşit serbest vezinle yazmaya başladım. Bunun temelinde yine de balk şiirinin ölçüleri, hatta bazen aruz vardı, kafiye ve dil bahsinde de öyle, ama şiirin yalnız böyle yazılacağını, bunun biricik şekil olduğunu iddiaya kalkıştım.

– Nâzım Hikmet

"Artık şiirlerimi tiyatro sahnesinden işçilere yüksek sesle okumam imkânı yoktu. (...) Bu durum şiirimin hem muhtevasına, hem de şekline tesir etti. 'Kerem' gibi bazı şiirlerde, hele hicvîyelerde keskin kafiye ve sürprizli hayal imkânlarını kullanmakla beraber, ana hattında, şiirlerimde lirik eleman, hundan sadece sevdâ elemanını anlamıyorum, gitgide kuvvetlendi, kafiyeler yumuşadı, dil şairin bir kişiyle, yabut birkaç kişiyle konuşması oldu..."

– Nâzım Hikmet

KEREM GİBİ

Hava kurşun gibi ağır!!

Bağır

bağır

bağır

bağırıyorum.

Koşun

kurşun

erit-

-meğe

çağırıyorum...

O diyor ki bana

– Sen kendi sesinle kül olursun ey!

Kerem

gibi

yana

yana...

"Deeeeert

çok,

hemdert

yok"

Yürek-

-lerin

kulak-

-ları

sağır...

Hava kurşun gibi ağır...

Ben diyorum ki ona
– Kül olayım

Kerem
gibi
yana
yana.

Ben yanmasam
sen yanmasan
biz yanmasak,
nasıl
çıkar
karan-
lıklar
aydın-
lığa...

Hava toprak gibi gebe.
Hava kurşun gibi ağır.
Bağır
bağır
bağır
bağırıyorum.

Koşun
kurşun
erit-
meğe
çağırıyorum...

(1930 Mayıs)

"Uzun zaman sevdâ şiiri yazmadım. Hatta şiirlerimde 'yürek' kelimesini kullanmadım, yürek şuurun değil, duygunun sembolüdür diye. Zaman oldu en renkli, en abenkli şekillerin peşinde koştum, balka söylemek istediklerimi bu şekillerle söylersem daba boş gider, daba kolay dinlenir, daba dokunaklı olur diye düşündüm. Zaman oldu büsbütün tersine, en sade, en göze görünmez şekillerle balka türkümü dinletmek istedim.

– Nâzım Hikmet

ÜÇ SELVİ

Kapımın önünde üç selvi vardı.

Üç selvi.

Selviler rüzgârda sallanırlardı.

Üç selvi.

Kökleri yerde, başları yıldızlarda

üç selvi.

Selviler sallanırlardı rüzgârda.

Üç selvi.

Bir gece düşman bastı evi.

Üç selvi.

Yatağında öldürüldüm ben.

Üç selvi.

Kesildi selviler köklerinden.

Üç selvi.

Artık ne kökleri yerde, başları yıldızlarda

üç selvi.

Selviler sallanmıyorlar rüzgârda.

Üç selvi.

Mermer bir ocakta parçalanmış yatıyor

üç selvi.

Kanlı bir baltayı aydınlatıyor

üç selvi.

(1933)

"Her sanatçı, özellikle de sosyalist gerçekçi sanatçı, yaşamının sonuna kadar arayış içinde olacaktır. Bu arayış sürecinde o, her somut içeriğe en uygun biçimi bulmaya, bireyselliğini koruyarak başkalarını taklit ve tekrar etmemeye çaba gösterecektir. Tek bir yasanın, gerçekliği toplumcunun kafası ve gözüyle yansıtmaya yasasının dışında, mutlak ve değişmez hiçbir sanat kuralı ve ölçü tanımayacaktır. Daba önce uygulamada denenmiş sanat kurallarından yararlanacaktır kuşkusuz. Kendi halkının ve diğer halkların sanat geleneklerinden de yararlanacaktır.

– Nâzım Hikmet

"(Bugün) bir sevda şiirini, ama sabici bir sevda şiirini, bir kavga şiiri kadar seviyor ve sayıyorum.

– Nâzım Hikmet

KARIMA MEKTUP

33-11-11

Bursa

Hapisane

Bir tanem!

Son mektubunda:

“Başım sızlıyor

yüreğim sersem!”

diyorsun.

“Seni asarlarsa

seni kaybedersem,

diyorsun,

“yaşayamam!”

Yaşarsın, karıcığım,

kara bir duman gibi dağılır hatıram rüzgârda;

yaşarsın, kalbimin kızıl saçlı bacısı,

en fazla bir yıl sürer

yirminci asırlılarda

ölüm acısı.

Ölüm

bir ip-te sallanan bir ölü.

Bu ölüme bir türlü

razı olmuyor gönlüm.

Fakat

emin ol ki, sevgili,

zavallı bir çingenenin

kıllı, siyah bir örümceğe benzeyen eli

geçirecekse eğer

ipi boğazıma,

mavi gözlerimde korkuyu görmek için

boşuna bakacaklar

Nâzım'a!

Ben,

alacakaranlığında son sabahımın

dostlarımı ve seni göreceğim,

ve yalnız

yarı kalmış bir şarkının acısını
toprağa götüreceğim...

Karım benim!
İyi yürekli,
altın renkli,
gözleri baldan tatlı arım benim;
ne diye yazdım sana
istendiğini idamımın.
daha dava ilk adımında
ve bir şalgam gibi koparmıyorlar
kellesini adamın.

Haydi bunlara boş ver.
Paran varsa eğer
bana fanila bir don al.
tuttu bacağımanın siyatik ağrısı.
Ve unutma ki
daima iyi şeyler düşünmeli
bir mahpusun karısı.

"Bir sıra poemın sonuncusu 'Bedreddin Destanı'dır. Burda şekil bakımından, balk vezni unsurları, Divan edebiyatı unsurları hence azami haddinde kullanılmıştır. Diğer taraftan bu kitap, şekil bakımından, o zamana kadar elde edebildiğim bütün şekil imkânlarının bir muhasebesiydi. Bu kitapta, biraz aceleye gelen ve ancak yarısı yazılabilen bu kitapçıkta, şekil bakımından bütün merhalelerimi, bazen bir parçada, bazen ayrı ayrı parçalarda kullanmak istedim. Bu kitaptan sonra, şekil meseleleri, hele bapise girdikten sonra, kafamda bir kat daha berraklaştı sanıyorum. Evvela, hiçbir şekil imkânını, tarzını inkâr etmiyorum. Şiir, kafiyeyle de, kafiyesiz de, vezinli de, vezinsiz de, hol resimli, hiç resimsiz de, bağırarak da, fısıldayarak da yazılabilir (...) Şahsen kendim ise, şekli öylesine öze uydurmak istiyorum ki, şekil, özü bir kat daha belirtsin, ama kendisi, yani şekil belli olmasın. (...) Bu bugün tercih ettiğim şekildir, ama elbette ki, yarın rengârenk şekilleri de tercih edebilirim.

– Nâzım Hikmet

SİMAVNE KADISI OĞLU
SEYH BEDREDDİN DESTANI'NDAN

2.

Bu göl İznik gölüdür.
Durgundur.
Karanlıktır.
Derindir.
Bir kuyu suyu gibi
 içindedir dağların.

Bizim burada göller
dumanlıdırlar.
Balıklarının eti yavan olur,
sazlıklarından ısıtma gelir,
ve göl insanı
 sakalına ak düşmeden ölür.

Bu göl İznik gölüdür.
Yanında İznik kasabası.
İznik kasabasında
kırık bir yürek gibidir demircilerin örsü.
Çocuklar açtır.
Kurutulmuş balığa benzer kadınların memesi.
Ve delikanlılar türkü söylemez.

Bu kasaba İznik kasabası.
Bu ev esnaf mahallesinde bir ev.
Bu evde
bir ihtiyar vardır Bedreddin adında.
Boyu küçük
 sakalı büyük
 sakalı ak.
Çekik çocuk gözleri kurnaz
ve sarı parmakları saz gibi.

Bedreddin
ak bir koyun postu üstüne

oturmuş.
Hattı talik ile yazıyor
“Teshil”i.

Karşısında diz çökmüşler
ve karşıdan
bir dağa bakar gibi bakıyorlar ona.
Bakıyor:
Başı tıraşlı
kalın kaşlı
ince uzun boylu Börklüce Mustafa.
Bakıyor:
Kartal gagalı Torlak Kemal...
Bakmaktan bıkip usanmayıp
bakmağa doymayarak
İznik sürgünü Bedreddin'e bakıyorlar...

10.

Karanlıkta durdular.
Sözü O aldı, dedi:
“– Ayasluğ şehrinde pazar kurdular.
Yine kimin dostlar
yine kimin boynun vurdular?”

Yağmur
yağıyordu boyuna.
Sözü onlar alıp
dediler ona:
“– Daha pazar
kurulmadı
kurulacak.
Esen rüzgâr
durulmadı
durulacak.
Boynu daha
vurulmadı
vurulacak.

Karanlık ıslanırken perde perde
belirdim onların olduğu yerde
sözü ben aldım, dedim:

“– Ayasluğ şehrinin kapısı nerde?
Göster geçeyim!

Kalesi var mı?

Söyle yıkayım!

Baç alırlar mı?

De ki vermeyim!”

Sözü O aldı, dedi:

“– Ayasluğ şehrinin kapısı dardır.
Girip çıkılmaz.

Kalesi vardır,
kolay yıkılmaz.

Var git al atlı yiğit
var git işine!..

Dedim: “– Girip çıkarım!”

Dedim: “– Yakıp yıkarım!”

Dedi: “– Yağış kesildi
gün ağarıyor.

Cellat Ali,
Mustafa'yı
çağırıyor!

Var git al atlı yiğit
var git işine!..”

Dedim: “– Dostlar

birakın beni

birakın beni!

Dostlar

göreyim onu

göreyim onu!

Sanmayınız

dayanamam.

Sanmayınız

yandığımı

elâleme belli etmeden yanamam!

Dostlar
 'Olmaz!' demeyin.
 'Olmaz!' demeyin boşuna.
 Sapından kopacak armut değil bu
 armut değil bu,
 yaralı olsa da düşmez dalından;
 bu yürek
 bu yürek benzemez serçe kuşuna
 serçe kuşuna!

Dostlar
biliyorum!
Dostlar
biliyorum nerde, ne halededir O!
Biliyorum
gitti gelmez bir daha!
Biliyorum
bir deve hörgücünde
kanıyan bir çarmıha
çırılçıplak bedeni
mıhlıdır kollarından.
Dostlar
bırakın beni
bırakın beni!
Dostlar
bir varayım göreyim
göreyim
Bedreddin kullarından
Börklüce Mustafa'yı
Mustafa'yı.

14.

Yağmur çiseliyor,
korkarak
yavaş sesle
bir ihanet konuşması gibi.

Yağmur çiseliyor,
beyaz ve çıplak mürted ayaklarının
ıslak ve karanlık toprağın üstünde koşması gibi.

Yağmur çiseliyor.
Serez'in esnaf çarşısında,
bir bakırcı dükkânının karşısında
Bedreddin'im bir ağaca asılı.

Yağmur çiseliyor.
Gecenin geç ve yıldızsız bir saatidir.
Ve yağmurda ıslanan
yapraksız bir dalda sallanan şeyhimin
çırılçıplak etidir.

Yağmur çiseliyor.
Serez çarşısı dilsiz,
Serez çarşısı kör.
Havada konuşmamanın, görmemenin kahrolası hüznü.
Ve Serez çarşısı kapatmış elleriyle yüzünü.

Yağmur çiseliyor.

[1936]

MEMLEKETİMİ SEVİYORUM

Memleketimi seviyorum
Çınarlarında kolan vurdum, hapisanelerinde yattım.
Hiçbir şey gideremez iç sıkıntımı
memleketimin şarkıları ve tütününü gibi.

Memleketim
Bedreddin, Sinan, Yunus Emre ve Sakarya,
kurşun kubbeler ve fabrika bacaları
benim o kendi kendinden bile gizleyerek
sarkık bıyıklarının altından gülen halkımın eseridir.

./

Memleketim.

Memleketim ne kadar geniş
dolaşmakla bitmez, tükenmez gibi geliyor insana.
Edirne, İzmir, Ulukışla, Maraş, Trabzon, Erzurum.
Erzurum yaylasını yalnız türkülerinden tanıyorum
ve güneye
pamuk işleyenlere gitmek için
Toroslardan bir kerre olsun geçemedim diye
utanıyorum.

Memleketim

develer, tren, Ford arabaları ve hasta eşekler,
kavak
söğüt
ve kırmızı toprak.

Memleketim.

Çam ormanlarını, en tatlı suları ve dağ başı göllerini seven
alabalık
ve onun yarım kiloluğu
pulsuz, gümüş derisinde kızılıtlarla
Bolu'nun Abant gölünde yüzer.

Memleketim

Ankara ovasında keçiler
kumral, ipekli, uzun kürklerin pırıldaması.
Yağlı, ağır fındığı Giresun'un.
Al yanakları mis gibi kokan Amasya elması,
zeytin
incir
kavun
ve renk renk

salkım salkım üzümler
ve sonra karasaban
ve sonra karasığır
ve sonra ileri, güzel, iyi
her şeyi
hayran bir çocuk sevinciyle kabule hazır
çalışkan, namuslu yiğit insanlarım
yarı aç, yarı tok
yarı esir...

KIYAMET SURELERİ

1

ALÂMETLER SURESİ

Yedi kat yerin altından uğultular geliyor.

Çok alâmetler belirdi, vakit tamamdır.

Haram sevalboldu, sevap haramdır.

Ak kurt, kara tahtayı daha bir yol kemir,

çekin ki körükleri

ateşe girdi demir.

Çok alâmetler belirdi, vakit tamamdır.

Duyuldu kim ölüm satılıp kâr edile,

kendi kendilerin redd ü inkâr edile

ve duyuldu kabuğuna tık ettiği civcivin.

Duyuldu uykusundan uyandığı

zincirinden başka kaybedecek şeyi olmayan devin.

Yedi kat yerin altından uğultular geliyor.

Medet yoktur, bakma geri.

Kantarma zapteylemez oldu beygiri.

Çıkış üzen giden, ayağı yok mu?

Kan sızar, şâk olmuş, dudağı yok mu?

Gider, böyle gider, dahi gider

bu âteş yolların durağı yok mu?

Bu yol orda biten yoldur.

"Türab olmak ne müşküldür...

Çekin ki körükleri

ocağa girdi demir.

Bir ateş külçesi düştü buzların ortasına.

Alâmetler belirdi, kıyamet alâmetleridir.

Haberdür, erişmekte kaynayan su galeyan noktasına.

TEBAHHUR SURESİ

Pehlivanlar cümle libastan soyunmuş, üryan idiler,
herbiri aşıkâr etmişti zamirin.

Gök kubbe sıcaktı ve kan kokuyordu,
encam

tavı gelmiş demirin.

Vadenin irişip çatıldığını bildiler,
kavaklar titreşip yere eğildiler.
ve çınar ağaçları

gördüler haykıraraktan,
köklerinin yılan ölüleri gibi
koptuğunu topraktan.

Pehlivanlar cümle libastan soyunmuş, üryan idiler.
Kızıl kanatlı kuşlar kayalarda

hazırdı atlamaya.

Vadenin irişip çatıldığını bildiler,
kabardı, köpüklendi dalgalar

başladılar çatlamaya.

Gök kubbe sıcaktı ve kan kokuyordu.

Ve rûzigâr

yükseldi ağır ağır, çoğaldı gitgide

birikti, birikti ve ân-ı vahitte

“Ah edildi derinden

yer oynadı yerinden”

yıkıldı köprüler kemerlerinden,

yazılı taşlar kapandı yüzükoyun.

Bu dem kıyamet demidir,

bu buhara inkılâbıdır kaynayan suyun...

BİR CEZAEVİNDE, TECRİTTEKİ ADAMIN MEKTUPLARI

I

Senin adını
 kol saatimin kayışına tırnağımla kazıdım.
 Malum ya, bulunduğum yerde
 ne sapı sedefli bir çakı var,
 (bizlere âlât-ı katia verilmez),
 ne de başı bulutlarda bir çınar.
 Belki avluda bir ağaç bulunur ama
 gökyüzünü başımın üstünde görmek
 bana yasak...

Burası benden başka kaç insanın evidir?
 Bilmiyorum.

Ben bir başıma onlardan uzağım,
 hep birlikte onlar benden uzak.
 Bana kendimden başkasıyla konuşmak
 yasak.

Ben de kendi kendimle konuşuyorum.
 Fakat çok can sıkıcı bulduğumdan sohbetimi
 şarkı söylüyorum karıcığım.

Hem, ne dersin,
 o berbat, ayarsız sesim
 öyle bir dokunuyor ki içime
 yüreğim parçalanıyor.

Ve tıpkı o eski
 acıklı hikâyelerdeki
 yalnayak, karlı yollara düşmüş, yetim bir çocuk gibi bu yürek,
 mavi gözleri ıslak
 kırmızı, küçücük burnunu çekerek
 senin bağrına sokulmak istiyor.
 Yüzümü kızartmıyor benim
 onun bu an

böyle zayıf
 böyle hodbin
 böyle sadece *insan*
 oluşu.

Belki bu halin
 fizyolojik, psikolojik filan izahı vardır.

Belki de sehep buna
bana aylardır
kendi sesimden başka insan sesi duyurmayan
bu demirli pencere
bu toprak testi
bu dört duvardır...

Saat beş, karıcığım.
Dışarda susuzluğu
acayip fısıltısı
toprak damı
ve sonsuzluğun ortasında kimildanmadan duran
bir sakat ve sıska atıyla,
yani, kederden çıldırtmak için içerdeki adamı
dışarda bütün ustalığı, bütün takım taklavatıyla
ağaçsız boşluğa kıpkızıl inmekte bir bozkır akşamı.

Bugün de apansız gece olacaktır.
Bir ışık dolaşacak yanında sakat, sıska atın.
Ve şimdi karşımda haşın bir erkek ölüsü gibi yatan
bu ümitsiz tabiatın
ağaçsız boşluğuna bir anda yıldızlar dolacaktır.
Yine o malum sonuna erdik demektir işin,
yani bugün de mükellef bir daüssıla için
yine her şey yerli yerinde işte, her şey tamam.
Ben,
ben içerdeki adam
yine mutad hünerimi göstereceğim
ve çocukluk günlerimin ince saziyla
suzinâk makamından bir şarkı ağzıyla
yine billâhi kahredecek dil-i nâşâdımı
seni böyle uzak,
seni dumanlı, eğri bir aynadan seyreder gibi
kafamın içinde duymak...

Dışarda bahar geldi karıcığım, bahar.
Dışarda, bozkırın üstünde birdenbire

taze toprak kokusu, kuş sesleri ve saire...
 Dışarda bahar geldi karıcığım, bahar,
 dışarda bozkırın üstünde pırıltılar...
 Ve içerde artık böcekleriyle canlanan kerevet,
 suyu donmayan testi
 ve sabahları çimentonun üstünde güneş...
 Güneş,
 artık o her gün öğle vaktine kadar,
 bana yakın, benden uzak,
 sönerek, ışıldayarak
 yürür...
 Ve gün ikindiye döner, gölgeler düşer duvarlara,
 başlar tutuşmaya demirli pencerenin camı
 dışarda akşam olur,
 bulutsuz bir bahar akşamı...
 İşte içerde baharın en kötü saati budur asıl.
 Velhasıl
 o pul pul ısıltılı derisi, ateşten gözleriyle
 bilhassa baharda ram eder kendine içerdeki adamı
 hürriyet denen ifrit...
 Bu hittecrübe sabit, karıcığım,
 hittecrübe sabit...

3

Bugün pazar.
 Bugün beni ilk defa güneşe çıkardılar.
 Ve ben ömrümde ilk defa gökyüzünün bu kadar benden uzak
 bu kadar mavi
 bu kadar geniş olduğuna şaşarak
 kımıldanmadan durdum.
 Sonra saygıyla toprağa oturdum,
 dayadım sırtımı duvara.
 Bu anda ne düşmek dalgalara,
 bu anda ne kavga, ne hürriyet, ne karım.
 Toprak, güneş ve ben...
 Bahtıyarım...

(1938)

KARA HABER

Erzincan'da bir kuş var
 kanadında gümüş yok.
 Gitti yârim gelmedi
 gayrı bunda bir iş yok.
 Oy, dağlar, dağlar, dağlar...
 Aldı ellerine kanlı başını
 karın ortasında Erzincan ağlar...
 O ağlamasın da kimler ağlasın!..

Kar yağar lapa lapa
 tipidir gelir geçer...
 Yan yana sırtüstü yatan ölümler
 akşam olur tandıramaz
 ateşini yandıramaz...

Gün ağarır, şafak söker
 kimsecikler gitmez suya.
 Ezilmiş başlarıyla ölümler
 vardılar uyanılmaz uykuya.

Ses edip geceye beyaz taşından
 kışlanın saati çaldı ikiyi.
 Ne çabuk, lahzada bitti yaşamak.
 Kimisi altı aylık,
 kiminin sakalı ak,
 kimi on üç, on dört yaşında;
 kimi yola gidecek,
 kimisi mektup bekler
 yan yana sırtüstü yatan ölümler...

Yayıktaki yağ vardı, dövülemedi,
 ak peynir torbaya koyulamadı,
 hasret gitti ölümler
 dünyaya doyulamadı...

Uyanıp kaçamadılar
 kuş olup uçamadılar
 açıldı kuyular kimse inemez.
 Erzincan beygiri rahvandır amma
 ölümler ata binemez
 yan yana sırtüstü yatan ölümler...

TÜRK KÖYLÜSÜ

Topraktan öğrenip
 kitapsız bilendir,
 Hoca Nasreddin gibi ağlayan
 Bayburtlu Zihni gibi gülendir.

Ferhad'dır,
 Kerem'dir,
 ve Keloğlan'dır.

Yol görünür onun garip serine,
 analar, babalar umudu keser.
 Kahbe felek ona eder oyunu.

Çarşambayı sel alır,
 bir yâr sever
 el alır,

kanadı kırılır
 çöllerde kalır,
 ölmeden mezara koyarlar onu.

O, "Yunusu biçâredir,
 baştan ayağa yâredir"
 ağı içer su yerine.

Fakat bir kerre bir derd anlayan düşmesin önlerine
 ve bir kerre vakterişip:
 – Gayrık, yeter!.."

 demesinler.

Ve bir kerre dediler mi:

"İsrafil surunu urur
 mahlukat yerinden durur",
 toprağın nabızı başlar
 onun nabızlarında atmağa.

Ne kendi nefsi korur
 ne düşmanı kayırır,

"Dağları yırtıp ayırır,
 kayaları kesip yol eyler âbıhayat akıtmağa..."

DAVET

Dörtnala gelip Uzak Asya'dan
Akdeniz'e bir kısrak başı gibi uzanan
bu memleket bizim.

Bilekler kan içinde, dişler kenetli, ayaklar çıplak
ve ipek bir halıya benziyen toprak,
bu cehennem, bu cennet bizim.

Kapansın el kapıları, bir daha açılmasın,
yok edin insanın insana kulluğunu,
bu davet bizim.

Yaşamak bir ağaç gibi tek ve hür
ve bir orman gibi kardeşçesine,
bu hasret bizim.

PİRAYE İÇİN YAZILMIŞ SAAT 21-22 ŞİİRLERİ'NDEN

Ne güzel şey hatırlamak seni
ölüm ve zafer haberleri içinden,
hapiste
ve yaşım kırkı geçmiş iken...

Ne güzel şey hatırlamak seni
bir mavi kumaşın üstünde unutulmuş olan elin
ve saçlarında
vakur yumuşaklığı canımın içi İstanbul toprağının...
İçimde ikinci bir insan gibidir
seni sevmek saadeti...

Parmakların ucunda kalan kokusu sardunya yaprağının,
güneşli bir rahatlık
ve etin daveti

kıpkızıl çizgilerle bölünmüş

sıcak

koyu bir karanlık...

– her kara günümde onu bana tıpış tıpış getiren
sevgili, canımın içi ayaklar!.. –
Ve ne düşünüyor,
beni mi?
Yoksa
ne bileyim
fasulyanın neden bir türlü pişmediğini mi?
Yahut, insanların çoğunun
neden böyle bedbaht olduğunu mu?
O şimdi ne düşünüyor,
şu anda, şimdi, şimdi?..

26 Eylül 1945

Bizi esir ettiler,
bizi hapse attılar
beni duvarların içinde,
seni duvarların dışında.
Ufak iş bizimkisi.
Asıl en kötüsü
bilerek, bilmeyerek
hapisaneyi insanın kendi içinde taşıması..
İnsanların birçoğu bu hale düşürülmüş,
namuslu, çalışkan, iyi insanlar
ve seni sevdiğim kadar sevmeye layık...

1 Ekim 1945

Dağın üstünde
akşam güneşiyle yüklü olan bir bulut var dağın üstünde.
Bugün de
sensiz, yani yarı yarıya dünyasız geçti bugün de.
Birazdan açar
kırmızı kırmızı
gecesafaları birazdan açar kırmızı kırmızı.
Taşır havamızda sessiz, cesur kanatlar
vatandan ayrılığa benzeyen ayrılığımızı...

5 Kasım 1945

Çiçekli badem ağaçlarını unut.

Değmez,

bu bahiste

geri gelmesi mümkün olmayan hatırlanmamalı.

Islak saçlarını güneşte kurut

olgun meyvelerin baygınlığıyla pırıldasın

nemli, ağır kızılıtlar...

Sevgilim, sevgilim,

mevsim

sonbahar...

1945 yılı Aralık ayının dördü

İlk göz göze geldiğimiz günkü elbiseni çıkar sandıktan,

giyin, kuşan,

benze bahar ağaçlarına...

Hapisten

mektubun içinde yolladığını karanfili tak saçlarına,

kaldır, öpülesi çizgilerle kırıksık beyaz, geniş alnını,

böyle bir günde yılgın ve kederli değil,

ne münasebet,

böyle bir günde bir isyan bayrağı gibi güzel olmalı Nâzım Hikmetin

kadını...

12 Aralık 1945

Ağaçlar ovada son bir gayretle pırıldamakta

pul pul altın

bakır

tunc ve tahta...

Öküzlerin ayakları yaş toprağa gömülüyor yumuşacık.

Ve dağlar dumana batık

kurşuni, sırılsıklam...

Tamam,

sonbahar belki bugün bitti artık.

Yaban kazları hızla gelip geçti demin
her hal İznik gölüne gidiyorlar.

Havada serin
havada is kokusu gibi bir şey
havada kar kokusu var...

Şimdi dışarda olmak,
dörtmala sürmek dağlara doğru atı.
“– Ata binmesini de bilmezsin, – diyeceksin ama
şakayı bırak ve kıskanma,
yeni bir huy edindim hapiste
seni sevdiğim kadar değilse de
hemen hemen ona yakın seviyorum tabiatı...
Ve ikiniz de uzaktasınız...

14 Aralık 1945

Hay aksi lânet, fena bastırdı kış...
Sen ve namuslu İstanbulum ne haldesiniz kim bilir?
Kömürün var mı?
Odun alabildin mi?
Camların kıyısına gazete kâadı yapıştır.
Gece erkenden yatağa gir.
Evde de satılacak bir şey kalmamıştır.
Yarı aç, yarı tok üşümek
dünyada, memleketimizde ve şehrimizde
bu işte de çoğunluk bizde...

“Şimdi bütün şekillerden faydalanıyorum. Halk edebiyatı vezniyle de yazıyorum, kafiyeli de yazıyorum. Tersini de yapıyorum. En basit konuşma diliyle, kafiyesiz, vezinsiz de şiir yazıyorum. Sevdadan da, barıştan da, inkılâptan da, bayattan da, ölümden de, sevinçten de, kederden de, umuttan da, umutsuzluktan da söz açıyorum, insana has olan her şey şiirime de has olsun istiyorum. İstiyorum ki, okuyucum bende, yabut bizde, bütün duygularının ifadesini bulabilsin. 1 Mayıs bayramına dair şiir okumak istediği zaman da bizi okusun, karşılıksız sevdasına dair şiir okumak istediği vakit de bizim kitaplarımızı arasın.

– Nâzım Hikmet

RUBAİLER

Sarılıp yatmak mümkün değil hende senden kalan hayâle.
 Halbuki sen orda, şehrimde gerçekten varsın etinle kemiğinle
 ve balından mahrum edildiğim kırmızı ağzın, kocaman gözlerin gerçekten var
 ve âsi bir su gibi teslim oluşun ve beyazlığın ki dokunamıyorum bile...

Öptü beni “– Bunlar, kâinat gibi gerçek dudaklardır,” – dedi.
 “Bu ıtır senin icâdın değil, saçlarımdan uçan bahardır,” – dedi.
 “İster gökyüzünde seyret, ister gözlerimde
 “körler onları görmese de, yıldızlar vardır,” – dedi...

Bu bahçe, bu nemli toprak, bu yasemin kokusu, bu mehtaplı gece
 pırıldamakta devâmedecek ben basıp gidince de,
 çünkü o ben gelmeden, ben geldikten sonra da bana bağlı olmadan vardı
 ve hende bu aslın sureti çıktı sadece...

Ömür gelip geçiyor, vakti ganimet bil uyanılmaz uykulara varmadan
 yâkut şarabı billûr kadehe doldur, seher vaktidir ey delikanlı uyan...
 Perdesiz, buz gibi odasında uyandı delikanlı,
 gecikmeyi affetmeyen fabrikanın canavar düdüğüydü uğuldayan...

Geçmiş günün hasretini çekmem
 – yalnız bir yaz gecesi bir yana –
 ve gözümün son mavi pırlıtısı bile
 gelecek günün müjdesini verecek sana...

İnsan
 ya hayrandır sana, ya düşman.
 Ya hiç yokmuşsun gibi unutulursun
 ya bir dakika bile çıkmazsın akıldan...

Çürüksüz ve cam gibi herrak bir kış günü
 sımsıkı etini dişlemek sıhhatli, beyaz bir elmanın.
 Ey benim sevgilim, karlı bir çam ormanında nefes almanın
 bahtiyarlığına benzer seni sevmek...

(1945-1946)

DÜNYANIN EN TUHAF MAHLUKU

Akrep gibisin kardeşim,
 korkak bir karanlık içindesin akrep gibi.
 Serçe gibisin kardeşim,
 serçenin telaşı içindesin.
 Midye gibisin kardeşim,
 midye gibi kapalı, rahat.
 Ve sönmüş bir yanardağ ağzı gibi korkunçsun, kardeşim.
 Bir değil,
 beş değil,
 yüz milyonlarlasın maalesef.
 Koyun gibisin kardeşim,
 gocuklu celep kaldırıncı sopasını
 sürüye katıverirsin hemen
 ve âdeta mağrur, koşarsın salhaneye.
 Dünyanın en tuhaf mahlukusun yani,
 hani şu derya içre olup
 deryayı bilmiyen balıktan da tuhaf.
 Ve bu dünyada, bu zulüm
 senin sayende.
 Ve açsak, yorgunsak, alkan içindeyssek eğer
 ve hâlâ şarabımızı vermek için üzüm gibi eziliyorsak
 kabahat senin,
 – demeğe de dilim varmıyor ama –
 kabahatın çoğu senin, canım kardeşim!

Daha orda ilk hücumda, daha o gün
yüzükoyun kapaklanıp ölmek de mümkün.

Tuhaf bir hınçla bileceğiz bunu,
fakat yine de çıldırasıya merak edeceğiz
belki yıllarca sürecektir olan savaşın sonunu.

Diyelim ki, hapisteyiz,
yaşımız da elliye yakın,
daha da on sekiz sene olsun açılmasına demir kapının.
Yine de dışarıyla beraber yaşayacağız,
insanları, hayvanları, kavgası ve rüzgârıyla
yani, duvarın arkasındaki dışarıyla.

Yani, nasıl ve nerde olursak olalım
hiç ölünmeyecekmiş gibi yaşanacak...

3

Bu dünya soğuyacak,
yıldızların arasında bir yıldız,
hem de en ufaklarından,
mavi kadifede bir yıldız zerresi yani,
yani, bu koskocaman dünyamız.

Bu dünya soğuyacak günün birinde,
hatta bir buz yığını
yahut ölü bir bulut gibi de değil,
boş bir ceviz gibi yuvarlanacak
zifiri karanlıkta uçsuz bucaksız.

Şimdiden çekilecek acısı bunun,
duyulacak mahzunluğu şimdiden.
Böylesine seviyecek bu dünya
"Yaşadım" diyebilmen için...

(1947-1948)

TAHİR'LE ZÜHRE MESELESİ

Tahir olmak da ayıp değil Zühre olmak da
hatta sevda yüzünden ölmek de ayıp değil,
bütün iş Tahir'le Zühre olabilmekte
yani yürekte.

Mesela bir barikatta dövüşerek
mesela kuzey kutbunu keşfe giderken
mesela denerken damarlarında bir serumu
ölmek ayıp olur mu?

Tahir olmak da ayıp değil Zühre olmak da
hatta sevda yüzünden ölmek de ayıp değil.

Seversin dünyayı doludizgin
ama o bunun farkında değildir
ayrılmak istemezsin dünyadan
ama o senden ayrılacak
yani sen elmayı seviyorsun diye
elmanın da seni sevmesi şart mı?
Yani Tahir'i Zühre sevmeseydi artık
yahut hiç sevmeseydi
Tahir ne kaybederdi Tahirliğinden?

Tahir olmak da ayıp değil Zühre olmak da
hatta sevda yüzünden ölmek de ayıp değil.

(1947)

ANGİNA PEKTORİS

Yarısı burdaysa kalbimin
yarısı Çin'dedir, doktor.
Sarınahre doğru akan
ordunun içindedir.

Sonra, her şafak vakti, doktor,
her şafak vakti kalbim
Yunanistan'da kurşuna diziliyor.

Sonra, bizim burda mahkûmlar uykuya varıp
revirden el ayak çekilince
kalbim Çamlıca'da bir harap konaktadır
her gece,
doktor.

Sonra, şu on yıldan bu yana
benim, fakir milletime ikrâm edebildiğim
bir tek elmam var elimde, doktor,
bir kırmızı elma
kalbim...

Ne arteryo skleroz, ne nikotin, ne hapis,
işte bu yüzden, doktorcuğum, bu yüzden
bende bu angina pektoris...

Bakıyorum geceye demirlerden
ve iman tahtamın üstündeki baskıya rağmen
kalbim en uzak yıldızla birlikte çarpıyor...

Nisan 1948

HAPİSTE YATACAK OLANA BAZI ÖĞÜTLER

Dünyadan memleketinden insandan
 umudu~~n~~ kesik değil diye
 ipe çekilmeyip de
 atılırsan içeriye
 yatarsan on yıl on beş yıl
 daha da yatacağından başka
 sallansaydım ipin ucunda
 bir bayrak gibi keşke
 demeyeceksin
 yaşamakta ayak direyeceksin.

Belki bahtiyarlık değildir artık
 boynunun borcudur fakat
 düşmana inat
 bir gün fazla yaşamak.

İçerde bir tarafınla yapıylnız kalabilirsiniz
 kuyunun dibindeki taş gibi
 fakat öbür tarafın
 öylesine karışmalı ki dünyanın kalabalığına
 sen ürpermelisin içerde
 dışarda kırk günlük yerde yaprak kıpırdasa.

İçerde mektup beklemek
 yanık türküler söylemek bir de
 bir de gözünü tavana dikip sabahlamak
 tatlıdır ama tehlikelidir.

Tıraştan tıraşa yüzüne bak
 unut yaşını
 koru kendini bitten
 bir de bahar akşamlarından
 bir de ekmeği
 son lokmasına dek yemeyi
 bir de ağzı dolusu gülmeyi unutma hiçbir zaman.

Bir de kim bilir
 sevdiğin kadın seni sevmez olur

ufak iş deme
 yemyeşil bir dal kırılmış gibi gelir
 içerdeki adama.

İçerde gülü bahçeyi düşünmek fena
 dağları deryaları düşünmek iyi
 durup dinlenmeden okumayı yazmayı
 bir de dokumacılığı tavsiye ederim sana
 bir de ayna dökmeyi.

Yani içerde on yıl on beş yıl
 daha da fazlası hatta
 geçirilmez değil
 geçirilir
 kararmanın yeter ki
 sol memenin altındaki cevahir.

(1949)

CEVİZ AĞACI

Başım köpük köpük bulut, içim dışım deniz,
 ben bir ceviz ağacıym Gülhane Parkı'nda,
 budak budak, şerham şerham ihtiyar bir ceviz.
 Ne sen bunun farkındasın, ne polis farkında.

Ben bir ceviz ağacıym Gülhane Parkı'nda.
 Yapraklarım suda balık gibi kıvıl kıvıl.
 Yapraklarım ipek mendil gibi tiril tiril,
 kopariver, gözlerinin, gülüm, yaşını sil.
 Yapraklarım ellerimdir, tam yüz bin elim var.
 Yüz bin elle dokunurum sana, İstanbul'a.
 Yapraklarım gözlerimdir, şaşarak bakanım.
 Yüz bin gözle seyredirim seni, İstanbul'u.
 Yüz bin yürek gibi çarpar, çarpar yapraklarım.

Ben bir ceviz ağacıym Gülhane Parkı'nda.
 Ne sen bunun farkındasın, ne polis farkında.

SEBASTİAN BAH'IN

1 NUMARALI DOMİNÖR KONÇERTOSU

Güz sabahı üzüm bağında

sıra sıra, hüklüm hüklüm kütüklerin tekrarı,
kütüklerde salkımların,
salkımlarda tanelerin,
tanelerde aydınlığın.

Geceleyin çok büyük, çok beyaz evde
her birinde ayrı ışık
pencerelerin tekrarı.

Yağan bütün yağmurların tekrarı,
toprağa, ağaca, denize,
elime, yüzüme, gözüme
ve camda ezilen damlalar.

Günlerimin tekrarı,
birbirine benzeyen,
benzemeyen günlerimin.

Örülen örgüdeki tekrar,
yıldızlı gökyüzündeki tekrar,
ve bütün dillerde "seviyorum"un tekrarı,
ve yapraklarda ağacın tekrarı,
ve her ölüm döşeginde acısı tez biten
yaşamanın.

Yağan kardaki tekrar,
incecikten yağan karda,
lapa lapa yağan karda,
buram buram yağan karda,
esen tipide savrulularak
ve yolumu kesen kardaki tekrar.

Çocuklar koşuyor avluda,
avluda koşuyor çocuklar
İhtiyar bir kadın geçiyor sokaktan,

sokaktan ihtiyar bir kadın geçiyor,
geçiyor sokaktan ihtiyar bir kadın.

Geceleyin çok büyük, çok beyaz evde
her birinde ayrı ışık
pencerelerin tekrarı.

Salkımlarda tanelerin,
tanelerde aydınlığın.

Yürümek iyiye, haklıya, doğruya
dövüşmek yolunda iyinin, haklının, doğrunun
zaptetmek iyiyi, haklıyı, doğruyu.

Sessiz gözyaşın ve gülümsemen, gülüm,
hıçkırıkların ve kahkahan, gülüm,
pırıl pırıl beyaz dişli kahkahanın tekrarı.

Güz sabahı üzüm bağında
sıra sıra, büküm büküm kütüklerin tekrarı
kütüklerde salkımların
salkımlarda tanelerin
tanelerde aydınlığın
aydınlıkta yüreğimin.

Tekrardaki mucize gülüm,
tekrarın tekrarsızlığı...

23 Şubat 1958, Varşova

KEDERLENİYORUM

Bir Üsküdar balkonunda guruba karşı demlenir gibi
bir akşamüstü, Laypzig'te, tramvay durağında
tadını çıkara çıkara, yudum yudum
kederleniyorum.

22 Haziran 1958

SEVERMİŞİM MEĞER

yıl 62 Mart 28

Prag-Berlin treninde pencerenin yanındayım

akşam oluyor

dumanlı ıslak ovaya akşamın yorgun bir kuş gibi inişini severmişim
meğer

akşamın inişini yorgun kuşun inişine benzetmeyi sevmedim

toprağı severmişim meğer

toprağı sevdim diyebilir mi onu bir kez olsun sürmeyen

ben sürmedim

Platonik biricik sevdam da buymuş meğer

meğer ırmağı severmişim

ister böyle kımıldanmadan aksın kıvrıla kıvrıla tepelerin eteğinde

doruklarına şatolar kondurulmuş Avrupa tepelerinin

ister uzasın göz alabildiğine dümdüz

bilirim aynı ırmakta yıkanılmaz bir kere bile

bilirim ırmak yeni ışıklar getirecek sen göremeyeceksin

bilirim ömrümüz beygirinkinden azıcık uzun karganinkinden
alabildiğine kısa

bilirim henden önce duyulmuş bu keder

henden sonra da duyulacak

henden önce söylenmiş bunların hepsi bin kere

henden sonra da söylenecek

gökyüzünü severmişim meğer

kapalı olsun açık olsun

Borodino savaş alanında Andrey'in sırtüstü seyrettiği gök kubbe

hapiste Türkçeye çevirdim iki cildini *Savaşla Barış*'ın

kulağıma sesler geliyor

gök kubbeden değil meydan yerinden

gardianlar birini dövüyor yine

ağaçları severmişim meğer

çırılçıplak kayınlar Moskova dolaylarında Peredelkino'da kışın

çıkarlar karşıma alçakgönüllü kibar

kayınlar Rus sayılıyor kavakları Türk saydığımız gibi

İzmir'in kavakları
 dökülür yaprakları
 bize de Çakıcı derler
 yâr fidan boylum
 yakarız konakları
 Ilgaz ormanlarında yıl 920 bir keten mendil astım bir çam dalına
 ucu işlemeli

yolları severmişim meğer
 asfaltını da
 Vera direksiyonda Moskova'dan Kırım'a gidiyoruz Koktebel'e
 asıl adı Göktepe ili
 bir kapalı kutuda ikimiz
 dünya akıyor iki yandan dışarda dilsiz uzak

hiç kimseyle hiçbir zaman böyle yakın olmadım
 eşkıyalar çıktı karşıma Bolu'dan inerken Gerede'ye kırmızı yolda ve
 yaşım on sekiz
 yaylıda canımdan gayri alacakları eşyam da yok
 ve on sekizimizde en değersiz eşyamız canımızdır
 bunu bir kere daha yazdım
 çamurlu karanlık sokakta bata çıka Karagöz'e gidiyorum Ramazan
 gecesi
 önde körüklü kâat fener
 belki böyle bir şey olmadı
 belki bir yerlerde okudum sekiz yaşında bir oğlanın Karagöz'e gidişini
 Ramazan gecesi İstanbul'da dedesinin elinden tutup
 dedesi fesli ve entarisinin üstüne samur yakalı kürkünü giymiş
 ve harem ağasının elinde fener
 ve benim içim içime sığmıyor sevinçten

çiçekler geldi aklıma her nedense
 gelincikler kaktüsler fulyalar
 İstanbul'da Kadıköy'de Fulya tarlasında öptüm Marika'yı
 ağzı acıbadem kokuyor
 yaşımı on yedi
 kolan vurdu yüreğim salıncak bulutlara girdi çıktı
 çiçekleri sevenmişim meğer
 üç kırmızı karanfil yolladı bana hapisaneye yoldaşlar 1948
 yıldızları hatırladım

severmişim meğer
 ister aşağıdan yukarıya seyredip onları şaşır kalayım
 ister uçayım yanibaşlarında

kosmos adamlanna sorularım var
 çok daha iri iri mi gördüler yıldızları
 kara kadifede koskocaman cevahirler miydiler
 turuncuda kayısılar mı
 kibirleniyor mu insan yıldızlara biraz daha yaklaşıncı
 renkli fotoğraflarını gördüm kosmosun Ogonyok dergisinde
 kızmayın ama dostlar non figüratif mi desek soyut mu desek işte
 o soydan yağlı boyalara benziyordu kimisi yani dehşetli
 figüratif ve somut

insanın yüreği ağzına geliyor karşılarında
 sınırsızlığı onlar hasretimizin aklımızın ellerimizin
 onlara bakıp düşünebildim ölümü bile şu kadarlık keder duymadan
 kosmosu severmişim meğer

gözümün önüne kar yağışı geliyor
 ağır ağır dilsiz kuşbaşısı da buram buram tipisi de
 meğer kar yağışını severmişim

güneşi severmişim meğer
 şimdi şu vişne reçeline bulanmış batarken bile
 güneş İstanbul'da da kimi kere renkli kartpostallardaki gibi batır
 ama onun resmini sen öyle yapmayacaksın

meğer denizi severmişim
 hem de nasıl
 ama Ayvazofski'nin denizleri bir yana

bulutları severmişim meğer
 ister altlarında olayım ister üstlerinde
 ister devlere benzesinler ister ak tüylü hayvanlara

ayışığı geliyor aklıma en aygın baygını en yalancısı en küçük burjuvası
 severmişim
 yağmuru severmişim meğer

ağ gibi de inse üstüme ve damlayıp dağılsa da camlarımda yüreğim
beni olduğum yerde bırakır ağlara dolanık ya da bir damlanın
içinde ve çıkar yolculuğa hartada çizilmemiş bir memlekete
gider
yağmuru severmişim meğer

ama neden birdenbire keşfettim bu sevdaları Prag-Berlin treninde
yanında pencerenin
altıncı cıgaramı yaktığımdan mı
bir teki ölümdür benim için
Moskova'da kalan birilerini düşündüğümünden mi geberesiye
saçları saman sarısı kirpikleri mavi

zifiri karanlıkta gidiyor tren
zifiri karanlığı severmişim meğer
kıvılcımlar uçuşuyor lokomotiften
kıvılcımları severmişim meğer
meğer ne çok şeyi severmişim de altmışımda farkına vardım bunun
Prag-Berlin treninde yanında pencerenin yeryüzünü dönülmez bir
yolculuğa çıkmışım gibi seyrederek

19 Nisan 1962

Kırmızı sarı yeşil balonlarda çocuk çığlıklarıyla güneş
gökyüzü mavi ışıklarıyla
kim derdi ki hikâyem böyle biter
yağmurlar mevsimine girdim kederli şiirler mevsimine
bir şeyler bekliyorsun benden değil
sözler duruyor aramızda birbirimize ulaşamadan
çocuk çığlıklarıyla güneş kırmızı sarı yeşil balonlarda
yorgun ve umutsuz bakıyoruz sözlerimize

11 Mayıs 1962

Dünyayı verelim çocuklara hiç değilse bir günlüğüne
 allı pullu bir balon gibi verelim oynasınlar
 oynasınlar türkü söyleyerek yıldızların arasında
 dünyayı çocuklara verelim
 kocaman bir elma gibi sıcak bir ekmek somunu gibi
 hiç değilse bir günlüğüne doysunlar
 dünyayı çocuklara verelim
 bir günlük de olsa öğrensin dünya arkadaşlığı
 çocuklar dünyayı alacak elimizden
 ölümsüz ağaçlar diyecekler

21 Mayıs 1962

Yoruldun ağırlığımı taşımaktan
 ellerimden yoruldun
 gözlerimden gölge
 sözlerim yangınlardı
 kuyulardı sözlerim
 bir gün gelecek ansızın gelecek bir gün
 ayak izlerimin ağırlığını duyacaksın içinde
 uzaklaşan ayak izlerimin
 ve hepsinden dayanılmaz bu ağırlık olacak

31 Mayıs 1962

KOCALMAYA ALIŞIYORUM

Kocalmaya alışıyorum dünyanın en zor zanaatına,
 kapıları çalmaya son kere,
 durup durmadan ayrılığa.
 Saatlar, akarsınız, akarsınız, akarsınız...
 Anlamaya çalışıyorum inanmayı yitirmenin pahasına.
 Bir söz söyleyecektim sana söyleyemedim.
 Dünyamda sabahleyin aç karına içilen cıgaramın tadı.
 Ölüm kendinden önce bana yalnızlığını yolladı.
 Kışkırtıyorum öylelerini kocaldıklarının farkında bile değiller,
 öylesine başlarından aşkın işleri.

12 Ocak 1963

CENAZE MERASİMİM

Bizim avludan mı kalkacak cenazem?
Nasıl indireceksiniz beni üçüncü kattan?
Asansöre sığmaz tabut,
merdivenlerse daracak.

Belki avluda dizboyu güneş ve güvercinler olacak,
belki kar yağacak çocuk çığlıklarıyla dolu,
belki ıslak asfaltıyla yağmur.
Ve avluda çöp bidonları duracak her zamanki gibi.

Kamyona, yerli gelenekle, yüzüm açık yükleneceksem,
bir şey damlayabilir alnıma bir güvercinden uğurdur.
Bando gelse de, gelmese de çocuklar gelecek yanıma,
meraklıdır ölümlere çocuklar.

Bakacak arkamdan mutfak penceremiz.
Balkonumuz geçirecek beni çamaşırlarıyla.
Ben bu avluda bahtiyar yaşadım bilemediğiniz kadar.
Avludaşlarım, uzun ömürler dilerim hepinize...

Nisan 1963

Ercüment Behzad Lav (1903-1984)

İstanbul'da doğdu. İstanbul Sultanisi'ni (İstanbul Erkek Lisesi) bitirince, 1919'da, Darülbeydi'ye (Şehir Tiyatrosu) girdi. 1921-1925 arasında, Berlin'de Stern Müzik Konservatuarı'na keman öğrencisi olarak gitti. Bir yandan da Reinhardt Tiyatro Akademisi'nin derslerine katıldı. Türkiye'ye dönünce yeniden Darülbeydi'de görev aldı. Bu tiyatrodan oynadığı rollerle kısa sürede ünlendi. Muhsin Ertuğrul'un çektiği *Ankara Postası* (1929), *Bir Millet Uyanıyor* (1932), *Karın Beni Aldatırsa* (1933) gibi filmlerde oynadı. Anlaşmazlığa düşüp tiyatrodan ayrıldığı yıllarda, "Vakit" "Hareket" "Akşam" gazetelerinde gece sekreterliği (1930-1935), Ankara Radyosu'nda spikerlik, yayın şefliği (1935-1943), Halkevleri tiyatro yönetmenliği (1943-1947) görevlerinde bulundu. 1947'de İstanbul Şehir Tiyatroları'na döndü. 1950'de Belediye Konservatuarı Tiyatro ile Bale bölümlerini kurmakla görevlendirildi. 1961'de buradan emekli oldu. Son yıllarını şiire ağırlık vererek geçirdi. 16 Mayıs 1984'te, İstanbul'da öldü.

Şiir kitapları S.O.S., 1931; *Kaos*, 1934; *Açıl Kilidim Açıl*, 1940; *Mau Mau*, 1962; *Üç Anadolu*, 1964.

Koşuk oyun *Karagöz Stepte*, 1940; *Altın Gazap*, 1971.

İlk şiirlerini Almanya dönüşü, 1926'da, "Resimli Ay" ile "Servet-i Fünun" dergilerinde yayımladı. Batı'da Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra birbirini izleyen. Dada, Kübizm, Gelecekçilik, Gerçeküstçülük gibi öncü akımların etkileriyle ölçülü uyaklı şiire ilk karşı çıkan şairlerimizden biri oldu. Başlangıçta öne çıkmayan toplumsalcı yönü, 1940 sonrası şiirlerinde iyice ağırlık kazandı.

PARSİN ÖLÜMÜ

Müjde müjde!..

Bakır kışkı maymunlara müjde.. İşte

Pars; balçık tarlasında, tuzakta...

Av; uzakta –

ağaçta..... maymunun korkusu geçti..

Kuyruğunu bir dala –

takıp sarktı.

Aptala

hınçlı hınçlı baktı.

Başladı muzlar, sakallı cevizlerle huryaaa!

Hasmını kurşunlamaya

– “Babalık;
bataklik –
nasıl? Himm?!..

Ağzı köpüklü parsın; sırtında kuşlar
benekli sofra kurmuşlar.

Kambur gagalar
gagaladılar
besli kaburgalarını...
Eşini kaybeden dişî;
vahşî vahşî –
haykırdı uzaklardan.

Kangallı salıncak safaları bir an durakladı..
Pars; can zoruyla bir atmacayı hakladı.
Maymunlar, sükûtu kokladılar..

– “Vırak vırak!..
İmdat!..

Dallarda çatırtılar... Bakır –
kışlı salkımlar döküldü sapır sapır!..

Kancık –
balçık..

Maymun avı – bir maymun!..
Pars; karanlık ormana baktı soludu..
Yanı başından bir çamur kurdu
kaydı, kayboldu... Kuyruk çarptığı,
kovuklarından ceylan yavruslarını kaptığı
budaklı buruşuk gövdeler, tembel tembel
esniyorlardı.

Hey gidi kaplan,
gergedan –
savaşları!..

Ağaçları
kökünden oynatan cümbüşler?.. Mert, acar –
düşmanlar?..

Keşke bir gergedan boynuzunda can verseydi?!

Kuş, maymun, pars...

Kulaklarında yamyam naraları –
Uyluklarında dişinin mırıltısı!..

Sırtında karakuşlar atmacalar..
 Ve – tepeden boşanan sakallı ceviz yağmuru!..
 Kahraman koca..
 bir atmaca
 gagasında yem??..

Başını hızla arkaya attı..
 Üşüştü gagalar gözbebeklerine...
 Takır takır.. takır takır..
 Ve... bitti maymun avı!..
 Müjde müjde;
 Bakır –
 kışlı maymunlara müjde!..
 Aptal –
 parstan kurtuldu sakallı orman halkı.
 Haydi varsın,
 başlasın
 Kangal kangal
 baobap, okalipütüs dallarında salıncak safaları!..

[1931]

"Bu (...) şiirlerin hiçbiri 'sayıklama ürünü' değildir. Akıl dışı (ir-rationnel) bir hava içinde yazılmamışlardır Tersine, her sözcükte seslerin uyumu (consonance), ağızdan çıkışı, abartmasız, doğal söyleyişle ayarlanmış; kısa-güçsüz-kapalı, kısa-güçlü-açık, uzun-güçlü-açık vb. heceli, sözcüklerde kalın-ince harflerin sessizlerle olan "phonique" ilişkileri, çınlayış ve yankıları (resonance) denenmiş; gözüün diziden diziye geçiş ve kayma içgüdüğü besaplanmıştır...

"Açıkçası, esin perisinin sibirli gücüne (!) bu işde görev bırakılmamıştır. Kimi bevesliler için bece ve aruz, içinden çıkılmaz, kar-makarışık bir yoldu. Dışından kolay taklit edilir gibi görünen bu yo-la başvurdular. Bu özenti salgınında dergiler 'anam'lı, 'ulan'lı, alt alta, gelişigüzel dizilmiş kırk mısralı manzumeciklerle dolunca ge-lenekçilere baklı bir tiksinti geldi. Özden çok kabuğa bakarak yargı-ya varanlar için bütün yapılanlar aynı göründü. O kadar ki, kimi eleştirmenler, sakat bir bölümlleme yaptılar. Bu şiirlerin topunu, bi-

çimlerindeki benzeyiŖe aldanarak "serbest vezin-nazım" çerçevesi içinde gösterdiler (...)

"S.O.S ve Kaos'taki Ŗiirlerde ise, mısralar – serbest nazım biçimindekilerde yapılabildiği gibi – uzun düzyazıya çevrilemez. Çoğu sembolik giysilere bürünmüŖtür Özde yarım bırakılanı, okurun kafası tamamlar ÇađrıŖım kapıları aralıktır. Gerçekte fütürizme çalarlar Ama, asıl bızlarını materyalizmden aldıkları için, doğa, mantık ve mekân dıŖı atlayıŖlar bunlarda yer almaz. Hecenin tınısı, arızın curcunası, ağır aksağı, mısrada sezilmez. Dikkatli bir okur, yüksek sesle okunırken, bunlarda kulakla sezilen apayrı, Ŗiirin tümünü kapsıyan gizli bir 'rythme'in temposunu sezinler Bu 'rythme', sözcüklerin açık, kapalı beceleri besaplanarak yan yana konuŖundan doğar Uyaksız mısralar, Ŗiirin çatısını bozmamak için özgür bırakılırlar Bazan mısraların içinde geçen uyaklar da göze çarpar

"Adalar; suyun altından, nasıl toprak damarlarla birbirine zincirli yer kabarcıklarıysa, yüze ye çıkan bu mısralar da bilincin bas-kısından kurtulmaya çabalayan, bulanık, etkin, ama toplum dıŖı, bilinçaltı dünyasının dinamik belirtileridir "

– Ercümend Behzad Lav

TOHUM

Dedim ki ırgada

– Harman et toprağı ayıkla, kar

Zaman dar

Bana yumuk bir tarla hazırla

Eller görmeden

Gerdi ırgat yarma kollarını

Derdi boyundan büyüktü mızgandı

– Kararsam iş uzar,

Uzarsa hava bozar

Bozunca sürçer akıl

Köstekler ayağımı

Taş diken çakıl

– Aldırma iş uzamaz

Başla hava bozmaz

Kaş göz arasında

Irgat sıvandı
Taş çakıl ayıklandı
Atılcı toprağa verimli tohum
Fıskırıp yeşerdi yemyeşil hayat

Azat var – azat yok– ırgada azat..
Pişiyor tohumda beklenen doğum.

[1934]

1912-1919

Cami avlularında kovalamak güvercinleri
Kuş yuvalarından yumurta çalıp
Sapanla karga düşürmek çitlembiklerden
Ve hırsız polis oynamak surlarda okul dönüşü

Yalvarıp cicianneye
Bayram yerindeki at cambazında almak soluğu
Asker çocuk yirmi paraya
Cigara içen maymun
Afrika'dan gelen meşhur canavar
Tel üstünde mayolu cambaz kızın şemsiyeyle yatışı

Uzun pantolon giyip ilk defa
Kan ter içinde kolalı yakalığın
Takılcılığı günlere dönmek yeniden
Eşsiz çiçekler kopararak sarkan duvarlardan
– Gene yetişir çünkü onlar –
Piyasaya çıkmak akşamüstleri Kuşdili'nde

Bahçedeki dut ağacında ölçmek boyunu karışla
Berber ilk sabunu sürerken ana tüylerine
Aynada ay dedeye benzetip gülmek kendini
Ve sevince kaysı entarili kızı
Peşine düşmek aylarca ilk mektubu vermek için

Karşı kafesleri gözetlemek geceleri
Köşklünün narasıyla uyanmak
Tavşan uykusunu tedirgin eden sokağın
Bazen kahkahalarını duymak bitişik tahtaboştan
Pembe su yollu dekoltesiyle
Ortancalarını sulayan kiracı hanımın

Köpürmek yalan söylediği zaman biri
Kızlar bakınca kızarmak kulaklarına varınca
Evin ahretliğini görmek rüyada

Sataşmak Gülhane parkında geç vakit
Evine dönen bir kıza
Defter parasıyla bir çift nişan yüzüğü almaya koşmak
Aktar kapanmadan

Haftada bir
Yangın yerindeki tahta perdeli sinemaya gidip
Sahurda gecelikle sere serpe kuyudan karpuz çeken
Komşu kızlarına gülmek
Küt diye kiraz ağacından
Üstlerine düştüğümüz bir dalla
Çok sağlam fındığını çitirdatarak Değirmendere'nin
"Tuna Dalgaları"nı dinlerken
İhtiyar Rum matmazelin çaldığı hantal piyanoda

Ve razı olmak bir kadın tarafından
Dönme dolabın arkasında sıkıştırılmaya
Gümüş bastonlu altın gözlüklü Hayret Bey'in
Nişanlısı olduğunu bilerek
Dolaşırken toy derimizde elleri
Yüreğimiz
Baba evinin kapı tokmağı göğsümüzde

RÛHÛL KUDÛS

Melib Cevdet'e

I

Avrupalı İsâ sırasına göre ihtilâlcidir
 İçlidir sofudur sırasına göre
 Affeder geldi mi işine
 Kin güder gelmedi mi de
 Zulmü sevmez çekinmez zulümden de

Dostluğu da düşmanlığı da açıktır
 Ara sıra haksızlığa başkaldırır
 Her şeyi bağlamaz oluruna
 Ama iş Afrika'ya geldi mi Hân-ı Yağma

II

Ne devrimcidir ne de ihtilâlcî Amerikalı İsâ
 Makine insan tipi iş adamı
 Hasrını kündeden atmak günah mı?

Sandık başında oy pusulası,
 Birdir Yeni Dünya'nın Siyah'ıyla Beyaz'ı
 Bir yanıl da sandığa yaklaş
 Biter ensende Beyaz'ın sopası
 Yaşasın İnsan Hakları Beyannâmesi
 Sonsuz hürriyet içindeler
 Karası Kızılderilisi Melezi

III

Afrikalı İsâ tam İsâdır
 Kin gütmez affeder unuttur
 Sabrı sonsuzdur

Hoş görmeli fenalığı
 Böyle buyurmuş Beyaz Tanrı
 Sefâlet onun cilvesi
 Lûtfu inâyeti hediyesi

Bu çilenin mükâfatını Kara Böcekler
Ahrette görecekler
Ruhlarının aklıyla çıkarlarsa bu sınavdan
Cennet bahçelerinden derecekler
Dünyada erişemedikleri nimetleri
Kara Böcekler

Hak taâlâ Hazretleri
Karaları sınamak için yarattı
Beyaz Efendileri

[1962]

HASTA ADAM

Pazar kavgaları başlamış çoktan
Durmuş el tezgâhları çıkırıklar
Dokumacılar top atmıştır Anadolu'da

Tıkamış fabrika malları kervan yollarını
Frenk mataıdır Memiş'in poturu şalvarı gayrı
Örümcek ağları kaplar hanları kervansarayları
Çekilir sipahilerin atları kantarmasız ahıra
Toprak angaryasında gene kul tayfası reâyâ

Çıkmaza girmiştir Boğazlar işi
İngiltere devlet-i fahîmesi
Çar ve Napolyon hazretleriyle Mecîd Efendimiz
Boy gösterirler Karadeniz'de satvet-ü şevketle pupa yelken
"Sivastapol'un önünde yatan gemiler
Atar da nizam topunu yer gök iniler"ken

İmparatorluklar madik atarlar birbirlerine
Alır İngiliz altını kıt'anın güdümünü üzerine
Diriltemez Hasta Adam'ı Nizâm-ı Cedîd ve Tanzîmat-ı Hayriyye

Seine kıyılarında hürriyet kavgalarına katılan Şinasi
Tutulur ihtilâl hummasına Âsitâne'de
Bir han odasında açar ölüme gözlerini

[1964]

İlhami Bekir Tez (1906-1984)

Trablusgarp'ta doğdu. Daha beş yaşındayken öksüz kaldı. Subay olan dayısıyla birlikte İstanbul'a geldi. Dayısı da savaşta ölünce, 1916'da Darüleytam'a (Yetimler Yurdu) verildi. Ortaöğrenimini 1920-1926 yılları arasında İstanbul Muallim Mektebi'nde tamamladı. 1954'te emekli olana kadar, çeşitli ilkokullarda öğretmenlik etti. Bir yandan da, boş zamanlarında, "Cumhuriyet" "Vatan" "Son Posta" "Tan" gazetelerinde, düzeltmenlik v.b. gibi yardımcı işler yaptı. Eczacılar adına kitapçıklar yayımladı. Son yıllarında, pek düzenli olmasa da, Sanat El Kitapları (SEK) dizisi diye adlandırdığı kitapçıklar çıkarıyordu. 29 Mart 1984'te, İstanbul'da, bir huzurevinde öldü.

Şiir kitapları *Çocuk Şiirleri*, 1927; *24 Saat*, 1929; *Birinci Forma A*, 1930; *Herhangi Bir Şiir Kitabıdır*, 1931; *Mustafa Kemal*, 1933; *Olduğu Gibi*, 1935; *Hürriyete Kaside*, 1945; *Birinci Seans*, 1959; *En Güzel Şarkı*, 1960; *Şiirler*, 1971; *Yetmiş Yaşın Melankolisi*, 1975; *Unuttum*, 1979.

Arızla, heceyle yazdığı ilk şiirlerini, "Milli Mecmua"da yayımlamaya başladığında on sekiz yaşındaydı. Nâzım Hikmet'i tanıyıp serbest nazımla yazmaya karar verince, "Resimli Ay"a geçti. 1929'da yayımlanan *24 Saat* adlı kitabı, bir işçinin yirmi dört saatini anlatışıyla büyük ilgi çekti. Coşkuyla karşılanan şairliğinin öğretmenlikten atılmasına neden olacağını anlaması, önce suskunlaşmasına, sonra da Halkevi çevrelerine sokulmasına yol açtı. Toplumsalcılığa bağlılığını hiç yitirmedigi, baskıların gevşer gibi görüldüğü dönemlerde yaptığı yayınlarda açıkça belli oluyordu. 1945'te yazdığı *Hürriyete Kaside* çok değişmiş bir şiir ortamında bile bayağı yankılanmıştı.

OTUZ SEKİZ

Üçüncü sınıf mezarlık.

Kayıt tarihi

6.8.932

Mezar numarası

9

Eşya pusulası

1 şilte

1 masa, 1 gardrop.

telli bir yemek dolabı;

anasının sağlığında
mahalleli kadınlara
dantelli don ve bluz diktiği
boyasız eski bir dikiş makinesi...

Ve hatıralar
ve üç beş yemin
ve birkaç demet yazı
"İki canım olaydı
iki kere öleydim."

(1933)

KIRK ÜÇ

Hava karanfil kokuyor;
canımın tezgâhında biri
baygın yanık türkülerle
bez dokuyor;
alaca bez dokuyor.
Yine ben o çocuğum;
içi yufka
yüreği yalınayak...
Yine bir gizli el kitabında
bir nal rakam gibi çırlıçıplak
içi bomboş, ağırlı iki göz...
Bana bir şey eklemedi
kilometrelerce rakam
tonilatolarca söz...
Ben bir mahalle çocuğuyum,
hava karanfil kokuyor;
canımın tezgâhında biri
baygın yanık türkülerle
bez dokuyor;
alaca bez dokuyor.
"Çıkma kiraz dalına,
kız, ellerin boyanır!
Yan bakma süzüm süzüm,
İçimde bir şeyler uyanır!"
Yine ben o çocuğum.

İçi yufka

yüreği yalınayak...

Yine komşu radyo seslerini
tahtaperdelerden atlayıp çalmak için
iki ürkek el gibi uzanıyor

sese aç kulaklarım

ve sınırsız susuz sevebilmenin adı,
dilimin ucunda

kerpiç kokulu

toprak evlerimin bahar tadı.

Yine ben o çocuğum;

İçi yufka

yüreği yalınayak...

Yine bir gizli el kitabında
bir nal rakam gibi cırılçıplak
İçi bomboş, ağırlı iki göz...

Bana bir şey eklemedi
kilometrelerce rakam
tonilatolarca söz...

[1935]

MASAL

Bir varmış bir yokmuş masal bu
Bu bir garibin çocukluğu

Suda köpük gibi bembeyaz
Anam söz bilir çalarmış saz
Baham ne Beymiş ne Beyzade
Doğmuşum unvandan azade
Doğmuşum burdan çok uzakta
Güneşe en yakın toprakta
Sallanmışım tahta beşikte
Uyutulmuşum serinlikte
Hasır üstünde yürümüşüm
Gökte ay gibi büyümüşüm
Bir sabah vakti bir kuş gelmiş
Beni kanatlarına almış

Aşalım demiş bulutları
Daha daha daha yukarı
Yıldızlara uçalım demiş
Gak demişim bir olgun yemiş
Ve guk demişim bir damla su
Aşmışız dağları bulutu
Eflatun'un Gök Cenneti'nde
Yaşamışım serazat zinde
Sonra kuş altın kanatlı kuş
Kanatları düşmüş uyumuş
Yanan bir bulut gibi yere
Düşmüş karışmışım sizlere
Sevmek istemişim toprağı
Şu kel tarlayı kambur dağı
Akan suyu kaçan ceylanı
Hepsinin üstünde insanı
İnsan ki demişim pek ola
Allah gibi sonsuz tek ola
İnsan ki ben bir parçasıyım
Yüreği beyni kalçasıyım
Ve anlamışım ki hal başka
Hakikat başka hayal başka
Gökte duyduğum başka masal
Ne meyve verdi silktiğim dal
Ne süt verdi sağdığım inek
Ne bal var ortada ne petek
Ve işte böyle bir sırada
Şarkılar söyledim arada

Göge elmalar atıyorum
Düşen yıldızlar tutuyorum
Eskiler alıyorum
Yeniler satıyorum...

SON KAVGA

Ölüm bir kez çalar kapıları
Doğumdan öncesi, ölümden sonrası yalan
Yumruğu, göğsü ve altın başıyla
Ne güzeldir ayakta dimdik insan.

Pul pul damar damar
Dünyamızın derisi dökülüyor
Nedendir?
Nar ağlıyor, ayva gülüyor.

Yer depremde,
Sallanıyor gök ağaç
Nedendir?
Birimiz tok, birimiz aç.

Orman orman
Lif lif Asya, Afrika yanmada
Nedendir?
Toprak uyanmada.

Eller sarıldı gırtlaklara
İnsan insanın üstüne yürü, yürü...
Nedendir?
Sömürü...

Bulutların gür elma ormanları tutuşuyor
Güneş yarıldı kırmızı nar gibi
Nedendir?
Son kavga var... gibi!

Ölüm bir kez çalar kapıları
Doğumdan öncesi, ölümden sonrası yalan
Yumruğu, göğsü ve altın başıyla
Ne güzeldir ayakta dimdik insan.

DUVAR

Dağ başını duman almış
Gümüş dere hiç akıyor
Yolu tutmuş eşkıyalar
Bırakmıyor bırakmıyor

Bu gök deniz nerede var
Özlem burcu burcu kokar
Yel soldurur ateş yakar
Bırakmıyor bırakmıyor

Şu ağaçlar güzel kuşlar
Kuşlar dallara konmuşlar
Geçit vermez sıra dağlar
Bırakmıyor bırakmıyor

Ah bir güneş doğsa deriz
Karanlığı boğsa deriz
Püfler aydınlığı rüzgâr
Bırakmıyor bırakmıyor

Mutlu değil hür değiliz
Öz yurdumuzda sefiliz
Devrim deriz divan zinhar
Bırakmıyor bırakmıyor.

Ne Hintteyiz ne Çindeyiz
Dört duvarın içindeyiz
Dört duvarda dört canavar
Bırakmıyor bırakmıyor

Bu gök deniz nerede var
Nerede bu dağlar taşlar
Ah şu yıkılası duvar
Bırakmıyor bırakmıyor

Nail V (1910)

Ula'da doğdu. Tam adı Nail Vahdet Çakırhan'dır. Ortaöğrenimini Konya Lisesi'nde tamamlayıp İstanbul'a gelerek Tıp Fakültesi'ne girdi. Bir süre sonra Hukuk Fakültesi'ne geçti. 1932'de Nâzım Hikmet'le birlikte tutuklanınca öğrenimi yarım kaldı. 1933'te af yasasından yararlanıp cezaevinden çıktı. "Cumhuriyet", "Yeni Gün", "Tan" gazetelerinde yazarlık, sekreterlik yaptı. 1935'te Sovyetler Birliği'ne giderek iki yıl Doğu Üniversitesi'nde, KUTV'da okudu. Yurda dönünce "İstiklal" "Tan" gazetelerinde, "Görüşler" dergisinde çalıştı. 1946'da Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi'nin davasında yargılanarak dört yıla mahkûm oldu. Yazarlığı bırakıp İstanbul'dan uzaklaştıktan sonra Muğla'nın Akyaka yöresinde yaptığı geleneksel anlayışa uygun çağdaş köy evleriyle Ağahan Mimarlık ödülünü aldı.

Şiir kitapları *1+1=1* (Nâzım Hikmet'le), 1930; *Daba Çok Onlar Yaşamalıydı*, 1996.

Konya'da çıkardığı "Kervan", "Halka Doğru" dergileriyle adını duyurdu. 1929'da "Alev Yağmuru" adlı şiiri nedeniyle kovuşturmayla uğradı. Bir dönem toplumsalcı şiirleriyle sürekli olarak "Resimli Ay"da yazdı. Sanat anlayışını benimsediği Nâzım Hikmet'le birlikte çıkardığı kitaptan sonra, "Ses" "Yeni Ses" "Görüşler" dergilerinde de şiirleri çıktı. 1930'lardan sonra şiirle pek ilgilenmedi.

DIŞARIIII DIŞARI!

Tütüyor gözlerimde taze bir kadın eti.

Gece
zifiri
diri
bir gece;
korkunç,
tunç
bir kapak gibi.
Geçirdim kafama şehveti
alev bir kalpak gibi.

Aldım omuzlarıma 72 delikli muşambamı,
yaktım gözbebeklerimde kızıl lambamı;
avuçlarımı parça parça parçaladı,
kapımın anahtarı,
çıldırılmış;
zincirlerini kırmış
bir idam mahkûmu gibi fırladım odamdan dışarı.

Apartımanlar, derin bir uykuda,
ayaklarım bir balık gibi, yüzüyor suda.
Arşın arşın arşınladım, yolları,
kumaş arşınlar gibi;
nöbetçisi uyuyan izbe karakolları,
geçtim bir rüzâr gibi...

Gittim ileri,
döndüm geri;
ileride göz, geride el işaretleri..

Burada ne karı,
ne kız satılıyor;
beş aşağı, beş yukarı
ırz satılıyor...
ırz satılıyor...

Vara vara,
ben de vardım bu pazara;
elim bir çingırakta,
gözlerim pencerelerde,
aralandı kızıl parıltılarla yanan bir perde;
aynı anda çekildi, kapılardan sürmeler...

Ilık bir deniz suyuna dalar gibi,
gene bir yanda göz,
daldım içeri,
bir yanda el işaretleri...

Köşe başlarında,
merdiven taşlarında
manalı öksürmeler,
manalı öksürükler.

Birer birer
indi her
pencere örtüsü;
kırmızı ışıklarla boyanan çıplak vücutların süsü
otuz iki genç dişin bıraktığı çürükler...

Otuz iki genç dışın bıraktığı çürükler
bir iskelet başı gibi, boyuna sırtıyor;
bu kahpeler, eminim zoraki kırıttıyor,
bir lahzalık zevk için gelen müşterisine...

Bin bir çatlak dudağın değdiği derisine,
yapıştırdım ben de dudaklarımı,
kenetledim, dizlerimi dizlerine...

İşte,
her gelişte
bırakılan dış izlerine,
karıştırdım ben de kendi yadigânımı...

O, kollarımın, bacaklarımın arasında,
kırım kırım kırıyor,
belli ki, küllenmiş bir kor gibi ta içinden yanıyor.

Titreyen uçuk dudakları bir erkek ismi anıyor,
Belli ki, küllenmiş bir kor gibi ta içinden yanıyor..

Aldım omuzlarıma 72 delikli muşambamı,
yaktım göz bebeklerimde mor lambamı;
avuçlarımı parça parça parçaladı,
kapısının anahtarı.

Çıldırılmış,
zincirlerini kırmış,
bir idam mahkûmu gibi fırladım odasından dışarı.
Dışarı
dışarı!!..

İstanbul, 1930

HA BE, DALGALAR

Dalgalar, ne Hint'te, ne Çin'dedir.
Dalgalar kürenin içindedir.
Dalgalar, dalgalar, ha be dalgalar!...
Biri birine ana, biri birine gebe dalgalar!...
Rüzgâr,
Duracak değil gibi,
Gittikçe kabarıyor;
Dalgalar,
Koca, kızıl bir dil gibi
Ufukları yalıyor.
Dalgalar, dalgalar, ha be dalgalar!...
Biri birine ana, biri birine ebe dalgalar!...
Dalgalar, ne Hint'te, ne Çin'dedir.
Dalgalar kürenin içindedir.

(1941 [1996])

Necip Fazıl Kısakürek (1905-1983)

İstanbul'da doğdu. Çocukluğu büyükbabasının Çemberlitaş'taki konağında geçti. Ortaöğrenimini Bahriye Mektebi'nde tamamladı. 1922'de girdiği İstanbul Darülfünunu Felsefe Bölümü'nü bitirmeden, devlet bursuyla, Sorbonne Üniversitesinde felsefe okumaya, Paris'e gönderildi, ama bir yıl sonra öğrenimini tamamlamadan geri döndü. 1926'dan 1939'a kadar, Osmanlı Bankası, Hollanda Bankası, İş Bankası'nda önce memur, sonra müfettiş olarak çalıştı. 1936'da "Ağaç" adlı, on yedi sayı yaşayan, ilk dergisini çıkardı. 1939-1943 yılları arasında Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde, Devlet Konservatuarı'nda, İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi'nde öğretmenlik etti. 1943'te çıkarmaya başladığı "Büyük Doğu" dergisi ise, ölünceye kadar onun adıyla birlikte anılan, arada yayını dursa da yeniden başlayan, etkili bir kavga dergisi oldu. Dergicilik yapmak için geldiği Cağaloğlu'nda gazetelerle de ilişkiler kurarak, "Son Posta"da, "Yeni İstanbul"da köşe yazıları yazdı. 1980'de Kültür Bakanlığı Büyük Ödülü'nü, 1981'de Milli Kültür Vakfı Kültür Armağanı'nı kazandı. 25 Mayıs 1983'te İstanbul'da öldü.

Şiir kitapları *Örümcek Ağı*, 1925, *Kaldırımlar*, 1928; *Ben ve Ötesi*, 1932; *Sonsuzluk Kervanı*, 1955; *Çile*, 1962; *Şiirlerim*, 1969.

İlk şiirleri 1923'te "Yeni Mecmua"da yayımlandı. Arkasından "Milli Mecmua" "Hayat" "Varlık" "Ağaç" dergilerinde (1924-1936) çıkan şiirleriyle, çağdaş şairlerimizin en başarılıları arasında anılmaya başlandı. İki ayrı şiir anlayışının dorukları olarak bir yanda Nâzım Hikmet'in, öbür yanda Necip Fazıl'ın yükseldiği söylenirdi. Ölçü ile uyağın şiirleştirme alanındaki olanaklarını kullanan, ama bununla yetinmeyen, şiirin içerikte oluşturulması gerektiğini bilen bir şairdi. Bir yıl Paris'te yaşamıştı. Fransız şairlerini iyi tanıyordu. Baudelaire, Rimbaud, Verlaine gibi çağcıl şairlerin yetkinlikleriyle, Halk şiirimizin inceliklerini birleştiren söyleyişlere ulaşma çabası içindeydi. Böyle bir şiir anlayışıyla çağdaş insanın iç dünyasına, gizemsel ilişkilerine yöneldi. Kırsal kesim duyarlılığının biçimlendirdiği bir şiiri, benimsenmiş özelliklerini büsbütün silip atmadan, kent insanının duyarlıklarını işleyecek bir düzeye getirdi. Şair olarak el üstünde tutulduğu bir dönem yaşadı. 1940'ların ortalarından sonra ise din ile siyasa alanlarındaki çalışmalarına ağırlık verip şiirden uzaklaştığı görüldü. Gerçi aykırı bir şiir, Garip şiiri günün modası olmuştu, ama onun sorunu bu değildi. Eski şiirlerini toplu yapıtlarında bir araya getirdiğinde, gelişen düşüncelerine göre, birçoğunu değiştirdiği, birçoğunu da "adına ve ruhuna mal etmeyip" dışladığı görüldü.

AKŞAM

Güneş çekildi demin,
Doğdu bir renk akşamı.
Bu, bütün günlerimin
İçime denk akşamı.

Akşamı duya duya,
Sular yattı uykuya;
Kızılık çöktü suya,
Sandım bir cenk akşamı...

(1922)

ÖLÜNÜN ODASI

Bir oda, yerde bir mum, perdeler indirilmiş;
Yerde çıplak bir gömlek, korkusundan dirilmiş.
Sütbeyaz duvarlarda çivilerin gölgesi;
Artık ne bir çıtırdı, ne de bir ayak sesi...
Yatıyor yatağında, dimdik, upuzun, ölü;
Üstü boynuna kadar bir çarşafıla örtülü.
Bezin üstünde ayak parmaklarının izi;
Mum alevinden sarı, baygın ve donuk benzi.
Son nefesle göğsü boş, eli uzanmış yana;
Gözleri renkli bir cam, mihli ahşap tavana.
Sarkık dudaklarının ucunda bir çizgi var;
Küçük bir çizgi, küçük, titreyen bir an kadar.
Sarkık dudaklarında asılı titrek bir an;
Belli ki birdenbire gitmiş çırpınamadan.
Bu benim kendi ölüm, bu benim kendi ölüm;
Bana geldiği zaman, böyle gelecek ölüm...

(1925)

"Üç eserim (Örümcek Ağı, Kaldırımlar, Ben ve Ötesi), memleketimizde nasıl görülmüş ve gösterilmiş olursa olsun – o vakitler Allah'a bağlılığım belli olmadığı için göklere çıkarıldım – küçük ve kıfayetsiz davranışlardı.

– Necip Fazıl Kısakürek

ÜÇ ATLI

Karşı yoldan üç atlı,
Bir kuş gibi kanatlı,
Geliyor köye doğru.

Cepkeni kola atmış,
Sağ elini uzatmış,
Üçü de göğe doğru.

Bir bulut olmuş rüzgâr,
Heyecandan başaklar,
Tutmuş nefeslerini.

Sıra dağlar iniyor,
Kalbi diye dinliyor,
Çelik nal seslerini.

Sürün atlılar, sürün!
Beni alıp götürün,
Bu yerde pek yalnızım.

Demeyiniz, bu da kim?
Öyle diyor ki içim,
Candan aşınanızım...

(1926)

KALDIRIMLAR

1

Sokaktayım, kimsesiz bir sokak ortasında,
Yürüyorum, arkama bakmadan yürüyorum.
Yolumun karanlığa karışan noktasında
Sanki beni bekleyen bir hayal görüyorum.

Kara gökler külrengi bulutlarla kapanık;
Evlerin bacasını kolluyor yıldırımlar.
Bu geceyarısında iki kişi uyanık
Biri benim, biri de uzayan kaldırımlar.

İçimde damla damla bir korku birikiyor;
 Sanıyorum her sokak başını kesmiş devler.
 Simsiyah camlarını üzerime diyor
 Gözleri çıkarılmış bir âmâ gibi evler.

Kaldırımlar, ıstırap çekenlerin annesi,
 Kaldırımlar, içimde yaşamış bir insandır.
 Kaldırımlar, duyulur ses kesilince sesi,
 Kaldırımlar, içimde uzayan bir lisandır.

Bana düşmez can vermek yumuşak bir kucakta,
 Ben bu kaldırımların emzirdiği çocuğum.
 Aman sabah olmasın bu karanlık sokakta,
 Bu karanlık sokakta bitmesin yolculuğum.

Ben gideyim yol gitsin, ben gideyim yol gitsin;
 İki yanımdan aksın bir sel gibi fenerler.
 Tak, tak, ayak sesimi aç köpekler işitsin;
 Yolumda bir tâk olsun zulmetten taş kemerler.

Ne ıııkta gezeyim, ne göze görüneyim;
 Gündüzler size kalsın, verin karanlıkları.
 Islak bir yorgan gibi iyice hürüneyim,
 Örtün, üstüme örtün serin karanlıkları.

Uzanıverse gövdem taşlara boydan boyda;
 Alsa bu soğuk taşlar alnımdaki ateşi.
 Dalıp sokaklar kadar esrarlı bir uykuya,
 Ölse kaldırımların karasevdaı eşi...

2

Başını bir emele satan kahraman gibi,
 Etinle, kemiğınle sokakların malısın!
 Kurulup üzerine bir tahtırevan gibi,
 Sonsuz mesafelerin üstünden aşmalısın!

Bahtın kaldırımlara düştüğü günden beri,
 Erimiş ruhlarınız bir derdin potasında.
 Senin gölgeni içmiş onun gözbebekleri;
 Onun taşı erimiş senin kafatasında.

İkinizin de ne eş, ne arkadaşınız var,
Sükût gibi kimsesiz, çığlık gibi hürsünüz.
Dünyada taşınacak bir kuru başınız var
Onu da ne tarafa olsa götürürsünüz.

Ömrünüz taş olsa da gide gide yorulur,
Bir gün ölüme çıkar bu yolun kıvrımları.
Ne kaldırımlar kadar seni anlayan olur,
Ne senin anladığın kadar kaldırımları...

(1927)

OTEL ODALARI

Bir merhamettir yanan, daracık odaların
İsli lambalarında, isli lambalarında.

Gelip geçen her yüzden gizli bir akis kalmış,
Küflü aynalarında, küflü aynalarında.

Atılan elbiseler, boğazlanmış bir adam,
Kırık masalarında, kırık masalarında.

Bir sırrı sürüklüyor terlikler tıpır tıpır,
İzbe sofalarında, izbe sofalarında.

Atıyor sızılardan çıplak duvarda nabızı,
Çivi yaralarında, çivi yaralarında.

Duyuluyor zamanın tahtayı kemirdiği,
Tavan aralarında, tavan aralarında.

Ağlayın, aşinasız, sessiz can verenlere,
Otel odalarında, otel odalarında.

(1927)

SAYIKLAMA

Kedim, ayakucumda hüzülmüş uyumakta,
İplik iplik sarıyor sükütu bir yumakta,
Hırıl hırıl,
Hırıl hırıl...

Bir göz gibi süzüyor beni camlardan gece,
Dönüyor etrafımda bir sürü kambur cüce,
Fırıl fırıl,
Fırıl fırıl...

Söndürün lambaları, uzaklara gideyim,
Nurdan bir şehir gibi ruhumu seyredeyim,
Pırıl pırıl,
Pırıl pırıl...

Sussun, sussun uzakta ölümüne ağlayan;
Gencim, ölmem, arzular kanımda bir çağlayan,
Şırıl şırıl,
Şırıl şırıl...

Ne olurdu bir kadın, elleri avucumda,
Bahsetse yaşamının tadından başucumda,
Mırıl mırıl,
Mırıl mırıl...

(1927)

"İnsanların güzel ve çirkinine bakarken iskeletlerini göremeyiz. Görebilseydik hepsinin iskelette birleşmiş olduğunu görürdük. (...) Öyleyse bir şiire baktığımız zaman da onun iskeletini görmemeliyiz. Görmemeliyiz ki, gözlerine, dudaklarına, belinin inceliğine ve bacaklarına ve bütün bunların bir arada düğüm halinde toplu endamına bayran olabilelim. (...) Şiirde şekil ve kalıp, zatiyle şekil ve kalıp olarak baykırıldığı, 'ben buradayım' dediği nishette o şiir kötüdür

– Necip Fazıl Kısakürek

İSTASYON

Burda gelir insana
Boş günlerin usancı.
Çalar birden kampana
Ölüm çanından acı.

Sonra bir düdük öter,
Kesik çığlıklarla der:
Burdan bildik gidenler
Yarın döner yabancı...

(1928)

KEDER

Keder, saçlarıma ak
Yüzüme çizgi serdi.
Ruhumu çırılçıplak
Soyup çarımıha gerdi.

Akarken bağrımda kan
Beni seyretti hayran,
Bir kadın oldu o an
Kendini bana verdi.

GEÇEN DAKİKALARIM

Kimbilir nerdesiniz,
Geçen dakikalarım,
Kimbilir nerdesiniz?

Yıldızların, korkarım,
Düştüğü yerdesiniz,
Geçen dakikalarım.

Acaba tütsü yaksam
Görünür mü yüzünüz,
Acaba tütsü yaksam?

Siz benim yüzümsünüz;
Eğilip suya baksam,
Görünür mü yüzünüz?

Gitti bütün güzeller,
Sararmış biri kaldı,
Gitti bütün güzeller.

Gün geldi, saat çaldı,
Aranızda verin yer:
Sararmış biri kaldı!..

(1930)

BEKLEYEN

Sen, kaçan bir ürkek ceylansın dağda,
Ben, peşine düşmüş bir canavarım!
İstersen dünyayı çağır imdada;
Sen varsın dünyada, bir de ben varım!

Seni korkutacak geçtiğin yollar,
Arkandan gelecek hep ayak sesim.
Sarıp vücudunu belirsiz kollar,
Enseni yakacak ateş nefesim.

Kimsesiz odanda kış geceleri,
İçin ürperdiği demler beni an!
De ki Odur sarsan pencereleri,
De ki Rüzgar değil odur haykıran!

G' gsumden havaya kattığım zehir,
So duracak bi gül gibi ömrünü.
Kaçıp doğuşsan da sen, şehir şehir,
Bana karacaksın yine son günü.

Öürsun Kapanır yollar geriye;
Ben m zarla sırdaş olur, beklerim.
Varılmaz hayale işaret diye
Topragında bir taş olur, beklerim...

(1930)

TABUT

Tahtadan yapılmış bir uzun kutu;
Baş tarafı geniş, ayakucu dar.
Çakanlar bilir ki, bu boş tabutu
Yarın kendileri dolduracaklar.

Her yandan küçülen bir oda gibi,
Duvarlar yanaşmış, tavan alçalmış.
Sanki bir taş bebek kutuda gibi,
Hayalim içinde uzanmış kalmış.

Cılız vücuduma tam görünse de,
İçim, bu dar yere sığılmaz diyor.
Geride kalanlar hep dövünse de
İnsan birer birer yine giriyor.

Ölenler yeniden doğarmış; gerçek!
Tabut değildir bu, bir tahta kundak.
Bu ağır hediye kime gidecek,
Çakılır çakılmaz üstüne kapak?

(1930)

BU YAĞMUR

Bu yağmur... bu yağmur... bu kıldan ince
Öpüşten yumuşak yağan bu yağmur.
Bu yağmur... bu yağmur... bir gün dinince
Aynalar yüzümü tanımaz olur.

Bu yağmur kanımı boğan bir iplik,
Karnımda acısız yatan bir bıçak.
Bu yağmur, yerde taş ve hende kemik
Dayandıkça çisil çisil yağacak.

Bu yağmur... bu yağmur... cinnetten üstün;
Karanlık kovulmaz düşüncelerden.
Cinlerin beynimde yaptığı düğün
Sulardan, seslerden ve gecelerden.

(1934)

"Bizce şiir, mutlak hakikati arama işidir. Eşya ve hâdiselerin, bütün mantık yasaklarına rağmen en mahrem, en mahçup, en nazik ve en hassas nahiyesini tutarak ve nisbetlerini bularak mutlak hakikati arama işi...

"Şiir, beş hassemizi kaynaştırıcı idrâk mibrakında, maddî ve manevî bütün eşya ve hâdiselerin mâverasına sıçramak isteyen, küstah ve başıboş kıvılcımlar mabrekidir. O, bir noktaya varmanın değil, en varılmaz noktayı sonsuz ve budutsuz aramanın dâvâsıdır Maddî ve mânevî, eşya ve hâdiselerin mâverâsında karargâh kurmuş olan mutlak hakikat kapısı önünde, ebedî bir fener alayı... Şiir budur

"Mutlak hakikat Allah'tır.

"Ve şiirin, ister O'na inanan ve ister inanmayan elinde, ister bilerek ve ister bilmeyerek, O'nu aramaktan başka vazifesi yoktur "

"Şiir, Allah'ı sır ve güzellik yolundan arama işidir "

"Hiçbir şiirde 'ne söyledi?' yok, 'nasıl söyledi?' vardır Şiirdeki bu 'nasıl söyledi?' seciyesi, onun 'ne söyledi?' cephesini peçeleyen ve mânâsının dış yekûnunu iç delâlete tâbi kılan bir remzdir

"Her remzde 'gizli'den bir işaret ve her gizlilik işaretinde sırdan bir haber vardır

"En büyük gizli, Allah'tır. Ve şiir üstün mânâsiyle sadece Allah'ı arayan bir âlet olduğu için, ister güneşten bahsetsin, ister kertenkeleden, eşya ve hâdiseleri kuşatıcı nâmütenâbî ince ve girift nisbetler içinde, Allah'ın budutsuz sanatındaki sonsuz mimarînin bir kapısından girip bir kapısından çıkmaya memurdur Böylece şiir, kördüğümün en belâlıları arasından süzülerek, daima bulunduğu şeyin arkasında kalmaya mahkûm başka bir 'bulunacak şey' arar Şair ise, işte bu soydan 'bulunacak şey'lere yol açtığı nisbette sanatkar; onları çıkmaz sokaklara tıkadığı nisbette de basit bir davulcu olarak kalır.

– Necip Fazıl Kısakürek

ÖLÜLER

Ölüler bağılıyor mezarlarından
Yolcular, oturun taşlarımızda!
Onları deviren biziz toprağa,
Biz attık onları böyle ayağa;
Sakın atlamayın kenarlarından!
Ölüler bağılıyor mezarlarından...

Yolcular, uzanın yere upuzun;
Dayayın taşlara başlarınızı!
Tüy yastıklar gibi rahat taşımız,
Birleşsin bir lahza orda başımız!
Bizdedir cevabı kuruntunuzun;
Yolcular, uzanın yere upuzun!

Ben de bir gün böyle haykıracağım
Yolcular, oturun mezar taşımızda!
Yolcular önümde fısıldaşacak,
Yolcular aşılmaz yollar aşacak.
Taşımı yerlere yatıracağım;
Ben de bir gün böyle haykıracağım!

(1935)

MEÇHUL

Sordular Adresi ne?.. Çeşmeye karşı dedim;
"Çanakkale içinde aynalı çarşı" dedim.

(1936)

MUKAYESE

Çıbanımız çok derin, işletemez yakılar;
Nerde bizim şarkımız, nerde öbür şarkılar?

(1939)

PERDELER

Perdeler, hep perdeler...
Her yerde, her yerdeler.
Pencerede, kapıda,
Geçitte, kemerdeler...
Perdeler, hep perdeler...

Ya benim sevdiklerim,
Şimdi nerde, neredeler?
Önü bomboş perdenin;
İçerde, içerdeler!
Perdeler, hep perdeler...

Gönülde asıl perde;
Onu hangi göz deler?
Surat maske altında,
Sis altında belgeler.
Perdeler, hep perdeler...

Perdeye doğru akın;
Atlılar, piyadeler.
Yollar, yönler dolaşık;
Değişik ifadeler.
Perdeler, hep perdeler...

Bir tohumda bin gömlek.
Giyim giyim fideler.
Kalpler dilini yutmuş;
Bangır bangır mideler.
Perdeler, hep perdeler...

Son noktada perde;
Çevrilmiş seccadeler.
Orada işte, işte,
Ölümünden azadeler!
Perdeler, hep perdeler...

Sabri Esat, Yaşar Nabi, Muammer Lûtfi, Vasfî Mahir, Cevdet Kudret, Ziya Osman, Kenan Hulusî'nin 1928 yılında yayımladıkları "Yedi Meş'ale" adlı ortak kitabın imzasız önsözünden

"Bu eser, size her türlü müşkülâta rağmen yalnız sanat aşkıyle çalışan birkaç gencin bir senelik edebî mahsulünü takdim ediyor. Yazılarımızı müşterek neşretmemizin sebebi. memleketimizde son edebî cereyanları gösterecek toplu bir eser vücuda getirmek arzusudur. Biz bu eserle, gençlik yazılarını takip etmek külfetine bile girmeden, yalnız fuzulî bir tefabür ve mâlumatfuruşlukla, 'Edebiyatımız öldü, ölüyor!' diye kıyametler koparan bazı sanat kâhinlerine yanıldıklarını işaret etmek istiyoruz. (...) Zannedilmesin ki biz kendilerini devaynasında görenlerdeniz. Hayır, cihan edebiyatına nazaran ne kadar ehemmiyetsiz kaldığımızı pekâlâ takdir ediyoruz; yalnız göğsümüzü gere gere söyleyebiliriz ki taklitten. edebiyatın bu başbelâsından kendimizi kurtarmayı en büyük vazife bildik. Yazılarımızda ne düniün mızımız ve soluk hislerini, ne son zamanların renksiz ve dar Ayşe, Fatma terennümünü bulacaksınız. Biz, her şeyden evvel duygularımızı başkalarının manevî yardımına muhtaç kalmadan ifade etmeye çalıştık. (...) Canlılık, samimiyet ve daima yenilik... bizi müşterek bir eser neşrine teşvik eden fikirlerimizi bu suretle izah edebiliriz.

"Tefîk Fikret Halit Ziya neslinden alıp ayıkladığımız lisan, Mehmet Emin Beyden alıp yeni seslerle yoğurduğumuz vezin, yeni neslin elinde biraz daha kekemeleşmiş, biraz daha ahensizleşmiş. Bense, kendi kendime hülyalar kuruyor, biz müstakbel âbidenin malzemesini hazırlamış rençberleriz, bizden sonra gelenler, beykellerini yapacaklar di-yordum... Ne gezer Onlar ellerindeki hazır malzeme ile yeni şabeserler yaratacaklarına, bu tertemiz harcı da berbat ettiler, bir yığın moloz haline koydular. Düne nisbette bugün lisan daha çakıllı, vezin daha bo-zuk ve topaldır

– Yusuf Ziya Ortaç
(Sahibi olduğu "Meş'ale" dergisinin yedinci sayısında)

"Yusuf Ziya Bey de geçen nüshamızdaki makalelerinde yeni nesil-den biraz fazla dürişt (kaba) bir lisanla bahsediyordu... Fakat genç nesil artık bir prensip sahibidir O, gittiği yolun nereye varacağını biliyor; bedefinden emin olarak metin adımlarla ilerliyor Biliyor ki, hiçbir şey yapmamış olsa bile, şiiri inilti ve gözyaşından kurtarmıştır

– Yaşar Nabi Nayır
(“Meş'ale” dergisinin sekizinci ve son sayısında)

Sabri Esat Siyavuşgil (1907 - 1968)

İstanbul'da doğdu. Ortaöğrenimini İstanbul Erkek Muallim Mektehi ile İstiklâl Lisesinde (1926), Darülfünun Hukuk Mektebinde başladığı yükseköğrenimini ise, devlet bursuyla gittiği Fransa'da Dijon ile Lyon Üniversiteleri felsefe bölümlerinde tamamladı. 1932'de yurda dönünce Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü'ne felsefe öğretmeni olarak atandı. 1933'te psikoloji-pedagoji doçenti olarak İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ne geçti, 1942'de profesörlüğe yükseldi. Arada "Ulus", "Yeni Sabah" gibi gazetelerde köşe yazarlığı yaptıysa da, öğretim üyeliği görevini yaşamının sonuna kadar sürdürdü. 6 Ekim 1968'de İstanbul'da öldü.

Şiir kitabı *Odalar ve Sofalar*, 1933.

Yazarlığa şiirle başlamış, ilk şiirlerini 1927'de "Hayat" ile "Güneş" dergilerinde yayımlamıştı. 1928'de altı arkadaşıyla Yedi Meşaleciler topluluğunu kurdu. Ortak bir kitap ile sekiz sayı süren "Meş'ale" dergisi yayımının arkasından topluluk dağıldı. 1936 sonrasında şiiri bırakıp bilimsel çalışmalara yöneldi. 1942'de koşuk düzeninde yaptığı *Cyrano de Bergerac* çevirisiyle büyük başarı kazandı.

ODALAR VE SOFALAR

Evler, bir nara benzer,
Nar tanesi, sofalar.
Akşam, yol gibi gezer;
Sükûn, su gibi dolar.

Odada bir pancurun
Sofadadır güneşi;
Camlarda yanan korun
Düşer içime eşi.

Odada yığın yığın
Gölgenin salkımları;
Sofada yalnızlığın
Duyulur adımları.

Oda, içinden duyar
Oluktan düşenleri;

Sofa, geceyi oyar,
Dinler merdivenleri.

Toplar odam kuş gibi
Sofamın laflarını;
Birer bibloymuş gibi
Süsler boş raflarını.

Beni duvar boyunca
Bir kum gibi ufalar
Odam uyku dolunca
Uyumayan sofalar.

YOLCULUK

Bir yaz günü, odamda kaparken bavulumu,
Çekecek koltuğumun parmakları kolumu
Her zamanki sesiyle bana "Otur" diyecek.

Bütün kış geceleri duyduğum laflarıyla,
Çıplak bir kadın gibi, beyaz çarşaflarıyla
Beni uyutmak için yatağım esneyecek.

Yolda, adımlarımı çağırarak geriye,
Aralık kalan kapım belki dönerim diye.
Penceremde buğudan bir damla yaş donacak.

Yürürken sağ omzuma hafif sesle ötüşüp,
– Bir evden anlaşılmaz fısıltılarla düşüp –
Bembeyaz bir el gibi bir güvercin konacak.

Dudağımı gizlice çekerek dudağına,
Akşam gibi düşecek vagon basamağına
Garda beyaz, dumandan bir kadının bedeni.

Son kampana çalacak ve son düdük ötecek.
Mesafeler bir nokta halinde küçültecek
Külrengi istasyonda mendil sallayan beni...

Cevdet Kudret (1907-1992)

İstanbul'da doğdu. Küçük yaşta babasını yitirdi. 1930'da İstiklal Lisesi'ni, 1933'te İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. 1935 ile 1945 yılları arasında Kayseri Lisesi, Ankara Atatürk Lisesi, Ankara Devlet Konservatuvarı'nda yazın öğretmenliği yaptı. 1945'ten 1950'ye kadar *Türkiye Ansiklopedisi*'nde çalıştı. Demokrat Parti seçimleri kazanınca bu görevinden ayrılmak zorunda kaldı. Sol dergilerde yazması, üstelik de soyadının "Solok" olması dışlanmasına yetiyordu. Bir süre İstanbul'da, Ankara'da avukatlık yapmayı denedi, bir süre Türk Dil Kurumu'nda çalıştı. Okullar için yazdığı ders kitaplarını hep takma adlarla yayımlamak zorunda kaldı. Sonunda soyadını değiştirdi. Bir ara Bilgi Yayınevi'nde çalıştı. 1970'te öğretim görevlisi olarak girdiği Siyasal Bilgiler Basın ve Yayın Yüksek Okulu'ndan 1973'te emekli oldu. 1974 Türk Dil Kurumu Bilim Ödülü'nü kazandı. 10 Temmuz 1992'de İstanbul'da öldü.

Şiir kitabı *Birinci Perde*, 1929.

Bireyin yalnızlığını, kirliliğini, karamsar bir yaklaşımla yansıtan şiirleriyle tanındıktan sonra deneme, roman, inceleme gibi başka tür-
lere kaydı. Çok başarılı bir incelemeci idi.

GECE YARISI

Dizilir ince ince, alnına bir soğuk ter!
Gâvur mahallesidir evimin yukarısı,
Rüzgârın salladığı bir çan durmadan öter.

Bu ses aynı şekilde uzayacak yarın da!
Bazan bir ışık gezer, tamam gece yarısı,
Karşıdaki bir evin pencere camlarında...

Şimdi gözyaşlarımla karanlığı delirim;
Bana hatırlatıyor uzun uzun her akşam
Simsiyah servileri bembeyaz perdelerim!

Korkudan, büzülürüm usulca bir kenara;
Yatmak için yerimden azıcık kımıldasam,
Gölgem bir hırsız gibi tırmanır duvarlara.

ON ÖLÜM ŞARKISI

IX.

Şimdi sonu gelmez maviliklerde
Yağmurlar ruhumu yıkamaktadır;
Tenimin ruhumdan koptuğu yerde
Bir gizli facia kanamaktadır.

Acımı duyamaz oldu kimseler,
Bana bir tahammül ver "aklıselim";
İnsanlardan ayrı kaldığım yeter.
Yetişir onları göremediğim!

Yetişir yetişir yalnız yaşamak,
Kimseler görmeden her yeri görmek;
Yokluğu içimde her an taşımak,
Ziyayı işitmek, sesleri görmek...

Usandım buluttan, aydan, yıldızdan;
Elverir yürütmek samanyolunda;
Usandım elinden ey dipsiz zaman,
Ey sema, ey sonu gelmiyen kıta!

Ağaçlar, özledim serin ve asil
Gölgeniz altında uyuklamayı;
Artık böyle her gün yakından değil,
Uzaktan görmeyi özledim ayı.

Ey dünya, cazihe kuvvetin nerde?
Artık beni kurtar semadan kurtar;
Sar beni sarmaşık, çek beni dere,
Bana elinizi verin ağaçlar!

Vasfi Mahir Kocatürk (1907 - 1961)

Gümüşhane'de doğdu. Ortaöğrenimini Darüşşafaka Lisesi'nde (1927), yükseköğrenimini Mülkiye Mektebi'nde tamamladı (1930). Kısa bir süre Ankara Erkek Lisesi'nde yardımcı öğretmenlik ettikten sonra, Kabataş, Edirne, Bilecik, Eskişehir, Darüşşafaka, Haydarpaşa liselerinde, 1946 yılına kadar, yazın öğretmeni olarak, müdür olarak görev yaptı. Milli Eğitim Bakanlığı müfettişiyken 1950-1954 döneminde Gümüşhane milletvekili seçildi. 1954'te Gazi Eğitim Enstitüsü yazın öğretmenliğine atandı. Bu görevini sürdürürken, 17 Temmuz 1961'de, Ankara'da öldü.

Şiir kitapları *Dağların Derdi*, 1928; *Tunç Sesleri*, 1935; *Geçmiş Geceler*, 1936; *Bizim Türküler*, 1937; *Ergenekon*, 1941.

Koşuk oyunları *On İnkılap*, 1933; *Yaman*, 1933.

Şiir yayımlamaya 1926'da başladı. Yedi Meşaleciler topluluğunda yer alışıyla birlikte ünlendi. Halk şiiri geleneğinden yararlanarak yazdığı şiirlerin yanı sıra, Ulusal Yazın anlayışını sürdürme amacı güden kahramanlık şiirleriyle de ilgi çekti. Çeşitli türlerde yapıt veren çalışkan bir yazardı. Yazın incelemeleri, tarih araştırmaları yaptı, antolojiler düzenledi, ders kitapları, tiyatro oyunları, çocuk öyküleri yazdı. Yedi Meşaleciler'in çoğu gibi, yaşadığı dönemdeki yenilik atımlarına ayak uyduramayacağını sezerek şiirden uzaklaştı.

ÖZLEYİŞ

Ufuklar, bir serap gibi,
Beni alıp uçursalar.
Neşeyi, bir şarap gibi,
İçsem doyuncaya kadar.

Ak pınarlarda yıkansam,
Yeşil dallara dokunsam,
Başıma güller takınsam.
Dudağıma kahkahalar.

Bulsam bir ölümsüz dünya,
Yaşasam, sonsuz yaşasam.
Görsem, bir ışıklı rüya,
Erise içinde tasam.

Öyle bir ülke bulsam ki
Sarsa beni bin bir rengi,
Her an değişse ahengi,
Ufkunda olmasa akşam.

ŞAİRİN ÖLÜMÜ

Ne bir damla gözyaşı, ne yerde yasalı bir mum;
Hazin, loş odalarda ölümü sevmiyorum.
Bir çığ sesiyle nasıl inlerse bir uçurum
Benim öyle verecek kalbim son nefesini...

Titreyen dallarını açıp göklere kadar,
Hıçkırarak ney gibi sülün boylu kavaklar,
Talihimin göğsümde hapsettiği canavar
Derin çatırtılarla kırarak mahpesini...

Ardımda bin bir gönül, ıstırahımdan derin,
Matemini tutacak bir mukaddes kederin;
Ölümüm gösterecek dünyaya ölümlerin
Hem en şereflişini, hem en mukaddesini...

Gözlerim çektiğimi ifşa etmese bile
Kalbimden ayrılınca ruhum gelecek dile
Yüz bin yıllık kâinat hummalı bir vecd ile
Dinleyecek ilk defa ıstırahın sesini...

Her gün bir parça daha fazla yalçınlaşarak
Bir uçurum olunca bana sevdiğim kucak,
Fırtınalı göklerden, ölümüm andıracak
Yıldırımla vurulmuş kartalın düşmesini...

Yaşar Nabi Nayır (1908-1981)

Üsküp'te doğdu. Orada başladığı öğrenimini 1929'da Galatasaray Lisesi'nde tamamladı. Şair olarak Yedi Meşaleciler'e katılıp ünlendiğinde daha lise öğrencisiydi. Birkaç yıl bankalarda çalıştıktan sonra, 1934'te "Hakimiyet-i Milliye" (Ulus) gazetesine, 1940'ta Türk Dil Kurumu'na geçti. 1943'ten 1946'ya kadar Milli Eğitim Bakanlığı Tercüme Bürosu'nda çalıştı. 15 Temmuz 1933'te, Ankara'da çıkarmaya başladığı "Varlık" dergisi, zamanla, Yedi Meşaleciler çevresini aşarak yazın dünyasındaki yeni atılımların yansıtıcısı görünümü kazandı. 1946'da İstanbul'a gelip Varlık Yayınevi'ni kurdu. Gençleri yakından tanıma olanağı bulan bir dergici, bir yazın adamı oluşuyla yetenekli yeni yazarları seçip kitaplarını bastı. Ayrıca kitap fiyatlarını ucuz tutarak, yayınlarıyla, özellikle öğrencilere, öğretmenlere yöneldi. 1966-1969 yılları arasında, "Varlık"ın yanı sıra, çağdaş dünya yazınına yansıtan "Cep Dergisi"ni çıkardı. Şiiri çok erken bırakarak öykü, roman, oyun türlerini denemişti. 1946'dan sonra ise yalnız toplumsal, kültürel konularda yazdı. 15 Mart 1981'de, İstanbul'da öldü.

Şiir kitapları *Kahramanlar*, 1929; *Onar Mısra*, 1932; *Kahramanlar* (toplu şiirleri), 1970.

Koşuk oyunları *Mete*, 1933; *İnkılap Çocukları*, 1933; *Beş Devir*, 1933.

1926'da, daha öğrenciyken, "Servetifünun"da yayımlamaya başladığı şiirleri övgülerle karşılanmış, okul kitaplarına alınmıştı. Şiirimizin gelişmelerine ayak uyduramayacağını sezip başka türlere kaydıktan sonra, bu gençlik ürünlerine hiç değer vermediğini belirtti.

BEKLİYORUM

En güzel rüyaları andıran enginlere
En geniş ümidlerle açılmak istiyorum.
Gözlerinin içinde bilmediğim bir yere
Günlerce gitsem, gitsem ve dönmesem diyorum.

Fakat ufuklarını, ne gün, ne ay aşıyor,
Dalgalar bulutlardan inmiyor bu denizde.
Bekliyorum, fırtına dinmiyor bu denizde,
Bu denizde en ıssız karanlıklar yaşıyor.

Ve ben şimdi aydınlık sabahlar bekliyorum.
 Ümidi yelken gibi açarak bir gemiye
 Sonsuz mesafelere doğru açılısam diye
 Bir güzel gün, bir sükûn, bir bahar bekliyorum.

ONAR MISRA

II

Ayırma gözlerini gözlerimden bu akşam,
 Böyle saatlerce bak, böyle asırlarca bak.
 Gözlerine yavaşça, yavaşça doldu akşam.
 Göklerin ateşini kalbime boşaltarak
 Benim içimde yaktı sanki gurubu akşam,
 Senin kirpiklerinde bir damla oldu akşam.
 Gündüzden, gürültüden ve kâinattan ırak,
 Akşamı seyredeyim bakışlarında bırak,
 Ayırma gözlerini gözlerimden bu akşam,
 Böyle saatlerce bak, böyle asırlarca bak.

IV

Yeşil çamlar altında uyuyor şimdi ada,
 Şimdi kımıldamıyor zaman bile yerinden.
 Ve apaçık gözlerin en derin bir rüyada,
 Ve güneş pırıl pırıl akıyor gözlerinden,
 Bilsen duracak gibi nasıl yavaş vurmada
 Kalbin öyle muntazam, kalbin öyle derinden.
 Yüzünü ipek bir tül gibi saran terinden
 Güneşi yudum yudum içtiğim şu lahzada
 Ruhumuz yıkıyor yanan sonsuz semada
 Fırtınalı, karanlık günlerin kederinden.

Ziya Osman Saba (1910-1957)

İstanbul'da doğdu. 1931'de Galatasaray Lisesi'ni, 1936'da İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Çeşitli işlerde küçük memur olarak çalıştı. Şiir yayımlamaya 1926'da, Galatasaray'da okurken başlamıştı. 1928'de Yedi Meşaleciler topluluğuna katıldığında da lise öğrencisiydi. "Meş'ale" dergisi kapanıp topluluk dağıldıktan sonra başka dergilerde yayımladığı şiirlerini de katarak çıkardığı ilk kitabı *Sebil ve Güvercinler* büyük ilgiyle karşılandı. 1945'te Milli Eğitim Basımevi Tashih Bürosu şefi oldu. Sağlığının bozulması üzerine son yıllarını evinde redaktörlük yaparak geçirdi. 29 Ocak 1957'de İstanbul'da öldü.

Şiir kitapları *Sebil ve Güvercinler*, 1943; *Geçen Zaman*, 1947; *Nefes Almak* (ö.s.), 1957

Yedi Meşaleciler topluluğunun ölünceye kadar şiir yazan tek üyesiydi. Temelde bir hece şairi olmasına karşın, şiirimizin 1940'lardaki yenilik atılımlarından olumlu etkiler aldığı, daha serbest söyleyişleri denediği görüldü. Şiirlerinde yaşam, ölüm, aşk, Tanrı'ya bağlılık gibi bireysel temaları işledi, çocukluk anılarını, aile çevresini, hep içinin iyiliğini dışa vuran bir yaklaşımla ele aldı. Aşkın duyarlılığını yansıtan, incelikli öyküler de yazdı.

ÇOCUKLUĞUM

Çocukluğum, çocukluğum...
Uzakta kalan bahçeler.
O sabahlar, o geceler,
Gelmez günler çocukluğum.

Çocukluğum, çocukluğum...
Gözümde tüten memleket.
Artık hana sonsuz hasret,
Sonsuz keder çocukluğum.

Çocukluğum, çocukluğum...
Habersiz ölen kardeşim,
Mezarı bilinmez eşim,
Her bir şeyim çocukluğum.

Çocukluğum, çocukluğum...
Bir çekmecede unutulmuş,
Senelerle rengi solmuş,
Bir tek resim çocukluğum...

(1936)

RABBİM, NİHAYET SANA

Rabbim, nihayet sana itaat edeceğiz...
Artık ne kin, ne haset, ne de yaşamak hırısı,
Belki bir sabah vakti, belki gece yarısı,
Artık nefes almayı bırakıp gideceğiz...
Ben artık korkmuyorum, her şeyde bir hikmet var
Gecenin sonu seher, kışın sonunda bahar.
Belki de bir bahçeyi müjdeliyor şu duvar,
Birer ağaç altında sevgilimiz, annemiz.
Gece değmemiş sema, dalga bilmeyen deniz,
En güzel, en bahtiyar, en aydınlık, en temiz
Ümitler içindeyim, çok şükür öleceğiz...

(1941)

KÖPÜK, ADA VE ÇİÇEK

Enginlerdeki dalga,
Sahil bilmeyen köpük.

Keşfedilmemiş ada,
Dalında sarkan yemiş.

Henüz ayak değmemiş
Uzanan çayırlarda,
Tozpembe açan çiçek.

(1941)

BÜTÜN SAADETLER MÜMKÜNDÜR

Bütün saadetler mümkündür...

Şu kapının açılması,

İçeri girivermen,

Bahar, kuşlar, gündüz.

Ve bütün dünya

Bir an içinde gürültüsüz.

Bütün saadetler mümkündür...

Bahtsızların biraz gülümsemesi...

Körlerin gün görmesi,

Mümkündür bütün mucizeler...

Ana, baba, evlat, bütün kaybolanlar...

Ehedi bir sabahta buluşmamız bir daha.

Ölüler! hepimiz için yalvarın Allaha...

(1943)

AYAKLAR

Ayaklar, çeşit çeşit kunduralar içinde.

Ayaklar, yarı çıplak, paçavralar içinde.

Ayaklar, odalarda, bir çift yavru güvercin.

Tutup avuca almak, okşayıp öpmek için.

Çocuk ayacıkları, o başkalık, tombulluk,

Henüz yere değmemiş, daha pespembe, yumuk.

Yolculuk nasıl geçti?.. Ne oldu? Ne de çabuk?

Teneşirde ayaklar, mosmor, taş gibi soğuk.

(1946)

ÇOCUKLAR BAKIYORLAR

Çocuklar bakıyorlar, gözlerinde mavilik,
Bize bakıyorlar çocuklar, bir deri bir kemik.

Çocuklar tutamıyorlar ellerinde oyuncakları,
Çocuklar, koşamaz olmuş bacakları.

Bakıyorlar her akşam elimize,
Bir şey sormak ister gibi hepimize.

Benizleri sapsarı, hasta.
Çocuklar bedbaht bu yaşta.

Kim getirip koymuş onları yanımıza:
Bakıyorlar çizgi çizgi alnımıza.

(1948)

GARİP İSTANBULUMUN TÜRKÜSÜ

Garip İstanbulumun türküsü...
Topkapıısı, Karagümrüklüsü, Eyüplüsü.
Fakir fukarası, dulu, yetimi,
Gariplerin türküsü...
Oturmuş Yenicami merdivenine,
"Yeni Hayat" satan ak saçlı nine.
Bir duvar dibinde el açar kimi,
Yalvarışı ninni olur dudağında,
Bir anadır çocuğu kucakında.

Garip İstanbulumun türküsü...
Gelseler bir araya beşi onu,
Yaşayanlar görmeden rahat yüzü,
Hepsinin hükük boynu,
Hepsinin mahzun yüzü.

Garip İstanbulumun türküsü...
Her sabah o tramvay, otomobil gürültüsü,
Herkesin bir türlü işi,
Araba sürücüsü, sokak süpürücüsü.

Garip İstanbulumun türküsü...
Türkülerin en hüznüsü;
Yeni doğmuşlar, emekleyenler,
Akşam ekmek bekleyenler,
Kulübesinde, izbesinde...

Gün görmemiş insanlar,
Konuşanlar, bir hüznle sesinde,
Susanlar, susanlar...

(1948)

ELLER

Eller, hepsi de beşer tane parmaktan,
Eller, türlü türlü... Yaşamaktan.

Boynu hükük eller, dizlerin üstünde,
İster bir yabancının, ister kardeşimin de!

Eller, göbek üstünde, yok bir şey umurunda.
Ellikten çıkmış eller, ekmek uğrunda.

Derileri soyulanlar çamaşırdan.
Eller, avuç içleri nasırdan.

Karıminkiler öylesine, çocuğuma bakmaktan,
Tahta uğmak, sabah karanlığı ateş yakmaktan.

Açılmış, kapanmayacak avucundan belli,
Dilencinin eli.

Eller, eteklerde, haygın düşmüş bir ara.
Eller, sarılmış demir parmaklıklara.

Bir elim kalem tutmuş, yazı yazar.
İki elinde kazma, toprağı kazar.

El var titrer durur, el var yumuk yumuk.
El var pençe olmuş, el var yumruk.

Hepsi de etten, deriden, tırnaktan;
Farkları yok ama dal ucunda yapraktan.

Atmış elindekini, tutmayacak bir daha,
Eller görüyorum, eller, açılmış Allaha...

(1949)

PATİK YAP, KUNDURACI

Patik yap, kunduracı, bol bol patik;
Bebeler için, ilk adımı atacak,
Çocuklar için, koşacak oynayacak...
Terzi abla, minimini elbiseler dik,
Yazlık, kışlık, mevsimlik...
Saçlarına kurdela,
Bileklerine bilezik...
Ama şu dünya hali, bin türlü kaza, bela,
Ama bunca hastalık, gıdasızlık, verem;
Tabutçu, ölçünü büyük tut, büyük!
Çocukların öldüğünü istemem...

(1950)

DÜŞÜMDE

Düşümde gördüm Cahit'i:
Banka gibi bir yer,
Aynı servise verilmişiz,
Yolumu gözler.

Baktım ki, toplamış memurlarını
Nutuk çekmede şefimiz.
El edip geçecektim yerime
Sessiz.

Cahit bu, dayanamadı, boynuma atıldı.
Gözyaşlarını duydum yüzümde bir ara.
O, düşümde ağladı,
Bense uyandıktan sonra.

(1957)

Mustafa Seyit Sutüven (1908-1969)

Edremit'te doğdu. İlkokuldan sonra öğrenimine ara verdi. Dışardan sınava girerek Balıkesir Lisesi'ni bitirdi. Ticaretle uğraştı. Madencilik, kırtasiyecilik yaptı. Siyasete atılarak Edremit'te Demokrat Parti'nin kurulması için çalıştı. "Servetifünun" "İnsan", "Yeni Ses" (1940-1941), "Türk Dili" "Yeditepe" (1952-1957), "Yeni İnsan" (1963-1968) dergilerinde böyle uzun aralar vererek şiirler yayımladı. Yazın dünyasına yakınlaşmadı. 14 Ekim 1969'da, İzmir'de öldü.

Şiir kitabı *Bütün Şiirleri* (ö.s.), 1976.

Mitolojide yer alan bir çevrede, Edremit'teki Kazdağı eteklerinde, Afrodite'nin yurdunda yaşıyor olmanın tadını şiirlerine yansıttı. Halk şiirinden, Yunan mitolojisinden yararlandı. Edremit yakınlarındaki Sutüven çağlayanını konu alan aruzla yazılmış şiiri "Sutüven" ile ünlendi. Çok beğenilen bu şiirinin düzeyine bir daha ulaşamadığı görüşü yaygındı. Hiçbir akıma bağlanmadı. Şairin her duygusunu, her düşüncesini, içinden geldiği gibi söylemesi gerektiğine inandı. Aruzla, heceyle, serbest vezinle yazdı. Sağlığında kitap çıkarmadı.

SUTÜVEN

Bir kayadan duman duman
On yedi metre atlayan
Dağ kokusuyla yüklü su.

Boşluğa fırlayınca, saç
Düştüğü yerde üç kulaç
Mavi su, ak köpüklü su.

Şi'rin elindesin bugün
Eski masalların bütün
Canlanacak birer birer.

Akha'lılar da bir zaman
Şair, ilahe, kahraman,
Şi'ri burda içtiler.

Hepsi tapardı rengine,
Rastlamamıştı dengine,
Hiçbiri, mor Tesalya'da.

Öyle füsunludur bu yer
Şi'rine borçludur Homer
Çünkü senindir İlyada.

Eski, uzun zamanların
Tığ gibi kahramanların
Türküsüdür sesin henüz.

Dağda hayat uyandıran
Taşları duygulandıran
Bir son ilahesin henüz.

Afrodit olmadan ilah
Dağdan inerdi her sabah
Elde gümüş hamam tası.

Burda çıkardı örtüden
Kimseye gösterilmeden
Gerdanı, göğsü, kalçası.

Altına mavi mermerin
Üstüne ak köpüklerin
Kurt gibi saldırırdı hep.

Kimseye belli etmeden,
Hırsla kucakladıkça sen,
Göğsünü kaldırırdı hep.

Burda Mogol, Yunan, Mısır,
Med, Roma, Türk asır asır
Taptı döküldüğün yere.

Tanrıların konakları,
Orduların otakları
Burda ererdi göklere.

Söylediğim masal değil;
Atları, kahraman Aşil
Burda sulardı bir zaman.

Burda gezerdi Keykubad,
Burda gezerdi Mihridat
Burda içerdi Antuvan!

Gögse nasıl batarsa dış
Öyle derinden işlemiş
Taşlara Hektor'un izi.

Söyle, bugün niçin, neden
Bunca ilahlığınla sen
Kulluğa almadın bizi?

Halbuki bir Yunan kadar,
Hüsnüne her tapan kadar
Tapmayı biz de anlarız.

Bizleri başka görme sen;
Hüsnü, Huda kadar seven
Gönlü temiz adamlarız.

Hepsini at da bir yana,
Bari o günlerin bana
Şirini söyle, tatlı su!

Şirini, geldiğin yerin
Şirini, eski günlerin
Söyle, köpük kanatlı su!

(1934)

ORŞİLİM KIZLARI

Gitti genç delikanlılar Babil'e;
Gitti erkek olan çocuklar bile;
Bir solukta boşaldı Ken'an ili.

Düştü yollara Orşilim kızları
Al benizleri şimdi süzgül, sarı;
Gözkapakları isli, mor sürmeli.

Dallarında kalan turunçlar gibi
Durdular senelerle tunçlar gibi;
Elde başka ne var ki, çağ durmadı.

Çöktü ayrılık ayrılık üstüne,
Servi boylar eğildi günden güne;
Körpe çağları Tanrı durdurmadı.

Bağ bozuldu, kesildi ırmakta su
Sürgülenmedi gitti bir tek kapu;
Dört bucakta açık saçık gezdiler.

İnci dişli kızıl dudaklar kuru,
Gözlerinde yosun, bakışlar duru,
Bellerinde birer düğümsüz kemer.

Ayrılan gün olur döner sandılar;
Hep bugün'le, yarın'la aldandılar;
Kırka, kırk bine yardılar bir kılı.

En sonunda duyuldu gökten dilek
Döndü beli iki kat, ayak sürterek
Dolduran delikanlı, yetmiş yılı.

Gül sarardı, döküldü koklanmadan;
Söndü her kurulan ocak, yanmadan;
Artık esmedi Sahyun'un rüzgârı.

İhtiyarladılar, harab oldular
Hurma bahçelerinde ceylan kadar,
Put kadar güzel Orşilin kızları.

Ahmet Muhip Dıranas (1908-1980)

İstanbul'da doğdu. Sinop'ta başladığı öğrenimini Ankara Erkek Lisesi'nde tamamladı. Çamlıbel ile Tanpınar'ın öğrencisi oldu. İlk şiirini 1926'da öğrenciyken yayımladı. 1930-1932 yılları arasında "Hakimiyet-i Milliye" gazetesinde çalışırken Ankara Hukuk Fakültesi'ne devam etti. Güzel Sanatlar Akademisi kitaplık müdürü olarak İstanbul'a gelince, Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'ne yazıldı. Bir ara Resim ve Heykel Müzesi müdür yardımcısı oldu. 1938'de Halkevleri Kültür ve Sanat Yayınları yönetmenliğiyle Ankara'ya döndü. İkinci Dünya Savaşı sırasında üç yıl süren yedeksubaylık görevini Ağrı'da yaptı. 1946'da askerlik dönüşü Çocuk Esirgeme Kurumu yayın müdürü oldu. 1957'de aynı kurumun başkanlığına getirildi. Uzun yıllar "Zafer" gazetesinde köşe yazıları yazdı. Birkaç kez milletvekili adayı olduysa da seçilemedi. Anadolu Ajansı Yönetim Kurulu üyeliği, Devlet Tiyatrosu Edebi Kurul Başkanlığı, İş Bankası Yönetim Kurulu üyeliği gibi görevlerde bulundu. Tevfik Fikret'in şiirlerini Türkçe söyledi. 21 Haziran 1980'de Ankara'da öldü, Sinop'ta gömüldü.

Şiir kitapları *Şiirler*, 1974; *Kırk Saz* (Tevfik Fikret), 1975.

Hece ölçüsünü Baudelaire anlayışıyla işlerken geleneksel şiirimizin inceliklerini çağcıl şiire aktarışıyla büyük başarı kazandı.

OLVİDO

Hoyrattır bu akşamüstüler daima.
Gün saltanatıyla gitti mi bir defa
Yalnızlığımızla doldurup her yeri
Bir renk çılgılığı içinde bahçemizden,
Bir el çıkarmaya başlar bohçamızdan
Lavanta çiçeği kokan kederleri;
Hoyrattır bu akşamüstüler daima!

Dalga dalga hücum edip pişmanlıklar
Unutuşun o tunç kapısını zorlar
Ve ruh, atılan oklarla delik deşik;
İşte, doğduğun eski evdesin birden,
Yolunu gözlüyor lamba ve merdiven,
Susmuş ninnilerle gıcırıyor beşik
Ve cümle yitikler, mağluplar, mahzunlar...

Söylenmemiş aşkın güzelliğiyledir
 Kâğıtlarda yarım bırakılmış şiir;
 İnsan, yağmur kokan bir sabaha karşı
 Hatırlar bir gün camı açtığını,
 Duran bir bulutu, bir kuş uçuşunu,
 Çöküp peynir ekmek yediği bir taş...
 Bütün bunlar aşkın güzelliğiyledir.

Aşklar uçup gitmiş olmalı bir yazla
 Halay çeken kızlar misali kolkola.
 Ya sizler! ey geçmiş zaman etekleri.
 İhtiyar ağaçlı, kuytu bahçelerden
 Ay ışığı gibi sürüklenip giden;
 Geceye bırakıp yorgun erkekleri
 Salınan etekler fısıltıyla, nazla.

Ebedî âşğın dönüşünü bekler
 Yalan yeminlerin tanığı çiçekler
 Artık olmayacak baharlar içinde.
 Ey, ömrün en güzel türküsü aldanış!
 Aldan, gelmiş olsa bile ümitsiz kış;
 Her garipsi ayak izi kar içinde
 Dönmeyen âşğın serptiği çiçekler.

Ya sen! ey sen! esen dallar arasından
 Bir parıltı gibi görünüp kaybolan,
 Ne istersin benden akşam saatinde?
 Bir gülüşü olsun görülmemiş kadın,
 Nasıl ölümsüzsün aynasında aşkın:
 Hatıraların bu uyanma vaktinde
 Sensin hep, sen, esen dallar arasından.

Ey unutuş! kapat artık pencereni,
 Çoktan derinliğine çekmiş deniz beni;
 Çıkamaz artık sular altından o dünya.
 Bir duman yükselir gibidir kederden
 Macerası çoktan bitmiş o şeylerden.
 Amansız gecenle yayıl dört yanıma
 Ey unutuş! kurtar bu gamlardan beni.

KAR

Kardır yağan üstümüze geceden,
Yağmurlu, karanlık bir düşünceden,
Ormanın uğultusuyla birlikte
Ve dörtnala, dümdüz bir mavilikte
Kar yağıyor üstümüze, inceden.

Sesin nerde kaldı, her günkü sesin,
Unutulmuş güzel şarkılar için
Bu kar gecesinde uzaktan, yoldan,
Rüzgâr gibi tâ eski Anadolu'dan
Sesin nerde kaldı? kar içindesin!

Ne sabaktır bu mavilik, ne akşam!
Uyandırmayın beni, uyanamam.
Kaybolmuş sevdiklerimiz aşkına,
Allah aşkına, gök, deniz aşkına
Yağsın kar üstümüze buram buram...

Buğulandıkça yüzü her aynanın
Beyaz dokusunda bu saf rüyanın
Göğe uzanır – tek, تنها – bir kamış
Sırf unutmak için, unutmak ey kış!
Büyük yalnızlığını dünyanın.

BÜYÜK OLSUN

Ben büyük şarkıları severim; büyük olsun,
Deniz gibi, gökyüzü gibi her şey ve mahzun.
Seviyorsam seni aşk ölümsüzdür gönlümce,
Âşıksam kadını değil tanrıçasın, ece.
Denizler yolculuğa çağırır durur da beni
Gitmem düşünerek geri döneceğim günü.
Ben büyük rüzgârları severim; büyük olsun
Aşkım da, özlemim de hepsi, her şey ve mahzun.
İnsan bir yanınca kerem misali yanmalı,
Uykudan bile mahşer gününde uyanmalı.

AYAKLAR

Ölmüş o, ayrı düşmüş sürüden,
Ayakları dışarda örtüden.

Ölmüş herkes gibi ölen insan,
Yalnız ayaklar kalmış yaşayan.

Ardından ölüme düşen başın
İki kardeş bakakalmış şaşkın.

Burada ansızın susup kamış
Koyunları başıboş bırakmış.

Der ki, bu ayakları görenler,
Başım değilmiş düşünen meğer.

Ayaklarını, az gide uz gide,
Ayaklarım, ümitler peşinde!

Yolcu ölmüş; işte ayaklar hür!
Yolcu ölmüş; ayaklar düşünür...

KÖPÜK

Oyun bitti ve her şey yerini buldu.
Akşamla ebedi kızlar anne oldu.
Aynalara bakma, aynalar fenalık;
Denizi, sonsuz olanı düşün artık.
Bir gün beni hatırlayabilirsin ancak,
Güzelsem soyabilirsin çıplak;
Oradayım hep ben, orada, derinde,
Gemilerin ihtiyar köpüklerinde.

FAHRIYE ABLA

Hava keskin bir kömür kokusuyla dolar,
 Kapanırdı daha gün batmadan kapılar.
 Bu, afyon ruhu gibi baygın mahallelerden,
 Hayalimde tek çizgi bir sen kalmışsın, sen!
 Hülyasındaki geniş aydınlığa gülen,
 Gözlerin, dişlerin ve ak pak gerdanıyla
 Ne güzel komşumuzdun sen, Fahriye abla!

Eviniz kutu gibi küçücük bir evdi,
 Sarmaşıklarla balkonu örtük bir evdi,
 Güneşin batmasına yakın saatlerde,
 Yikanırdı gölgesi kuytu bir derede.
 Yaz, kış yeşil bir saksı ıtır pencerede;
 Bahçende akasyalar açardı baharları
 Ne şirin komşumuzdun sen, Fahriye abla!

Önce upuzun, sonra kesik saçın vardı;
 Tenin buğdaysı, boyun bir başak kadardı.
 İçini gıcıklardı bütün erkeklerin
 Altın bileziklerle dolu bileklerin.
 Açılırdı rüzgârda kısa eteklerin;
 Açık saçık şarkılar söylerdin en fazla.
 Ne çapkın komşumuzdun sen, Fahriye abla!

Gönül verdin derlerdi o delikanlıya,
 En sonunda varmışsın bir Erzincanlıya.
 Bilmem şimdi hâlâ bu ilk kocanda mısın,
 Hâlâ dağları karlı Erzincan'da mısın?
 Bırak, geçmiş günleri gönlüm hatırlasın;
 Hatıradaki kalan şey değişmez zamanla.
 Ne vefalı komşumundun sen, Fahriye abla!

(1926- 1964 [1974])

Cahit Sıtkı Tarancı (1910-1956)

Diyarbakır'da doğdu. İlkokuldan sonra İstanbul'a gelip Saint Joseph'te başladığı ortaöğreniminin son üç yılını, 1931'de, Galatasaray Lisesi'nde tamamladı. İlk şiirleri lise öğrencisiyken "Muhit" ile "Servetifünun" dergilerinde yayımlandı. Yatılı olarak girdiği Mülkiye Mektebi'ni bitirmeden ayrılarak, 1935'te, İstanbul'daki Yüksek Ticaret Okulu'na yazıldı. Bir yandan da Sümerbank'ta memur olarak çalışmaya başladı. 1938'de siyasal bilgiler okumak üzere Fransa'ya gitti. Öğreniminin yanı sıra Paris Radyosu'nda Türkçe yayınlar spikerliği yapıyordu. İkinci Dünya Savaşı'nın başlaması üzerine yurda dönmek zorunda kaldı. Askerlik hizmetini bitirince, 1943'te, bir yıl kadar İstanbul'da habasının işyerinde çalıştı. Çevirmen olarak Ankara'ya, Anadolu Ajansı'na gitti. Oradan Toprak Mahsulleri Ofisi'ne, oradan da Çalışma Bakanlığı'na geçti. 1946'da "Otuz Beş Yaş" şiiriyle C.H.P. Şiir Yarışması'nı kazanması adının bütün ülkede duyulmasını sağladı. 1954'te ağır bir felç geçirerek konuşma yetisini yitirdi. İki yılı geçen bir süre iyileşmediği görülünce Avusturya'ya götürüldü. 12 Ekim 1956'da Viyana'da öldü.

Şiir kitapları *Ömrümde Sükiüt*, 1933; *Otuz Beş Yaş*, 1946; *Düşten Güzel*, 1952; *Sonrası* (ö.s.), 1957

Şiir üzerine düşünen, özellikle Baudelaire'i, Verlaine'i iyi bilen bir şairdi. Hece ölçüsünü yeni uyumlara, Türkçenin değişik seslerine açtı. Duraklarla oynadı. Yalın bir konuşma dilini işledi. Serbest ölçüyü biçime, yapıya önem vererek uyguladı. Öykü de yazdı.

GÜN EKSİLMESİN PENCEREMDEN

Ne doğan güne hükümüm geçer,
Ne halden anlayan bulunur;
Ah aklımdan ölümüm geçer;
Sonra bu kuş, bu bahçe, bu nur.

Ve gönül Tanrısına der ki
– Pervam yok verdiğin elemden;
Her mihnet kabulüm, yeter ki
Gün eksilmesin penceremden!

(1936)

ÖLÜMDEN SONRA

Öldük, ölümden bir şeyler umarak.
 Bir büyük boşlukta bozuldu hüyu.
 Nasıl hatırlamazsın o türküyü,
 Gök parçası, dal demeti, kuş tüyü,
 Aıştığımız bir şeydi yaşamak.

Simdi o dünyadan hiçbir haber yok;
 Yok bizi arayan, soran kimsemiz.
 Öylesine karanlık ki gecemiz,
 Ha olmuş ha olmamış pencерemiz;
 Akarsuda aksimizden eser yok.

(1936)

MEMLEKET İSTERİM

Memleket isterim
 Gök mavi, dal yeşil, tarla sarı olsun
 Kuşların çiçeklerin diyarı olsun.

(olsun) Redif

Memleket isterim
 Ne başta dert, ne gönülde hasret olsun;
 Kardeş kavgasına bir nihayet olsun.

Memleket isterim
 Ne zengin fakir, ne sen ben farkı olsun;
 Kış günü herkesin evi bar ki olsun.

Memleket isterim
 Yaşamak, sevmek gibi gönülden olsun;
 Olursa bir şikâyet ölümden olsun.

Redif (1937)

"Bir şiiri okuduğumuz zaman, hayata veya ölüme. vuslata veya hüsrana, her neye dair olursa olsun, her şeyden evvel bize baz vermeli. Ben şahsen 'Ölümden Sonra' şiirimi büyük bir baz içinde yazmışımdır.

- Cabit Sıtkı Tarancı

ROBENSON

Robenson, akıllı Robenson'um,
Ne imreniyorum sana bilsen!
Göstersen adana giden yolu;
Başımı dinlemek istiyorum.

Ben gemi olurum, sen kaptan ol;
Yelken açarız bir sabah vakti.
Güneşte gölgemiz olur deniz.
Yolculuk! derken ağamızdayız.

İsterdim tercümanım olasın,
Tanıtasın beni balıklara,
Vahşi kuşlara ve çiçeklere;
Bizdendir diyesin benim için.

Ağaca çıkmasını bilirim,
Tanırım meyvanın olmuşunu;
Taş kırmak da gelir elimizden,
Ateş yakmak da, aş pişirmek de.

Robenson, halden bilir Robenson,
Adan hâlâ batmadıysa eğer,
Alıp götürsen beni oraya,
Deniz yolu kapanmadan evvel!

(1940)

PAYDOS

Paydos bundan böyle çılgınlıklara;
Sert konuşmaya başladı aynalar.
Yetişir koştum aşkın peşi sıra;
Bitirdi beni bu içki, bu kumar.

Ne saklayayım gafflet ettiğimi?
Elimle batırmışım gençliğimi;
Binip bineceğim en güzel gemi!
Aldığını geri vermez dalgalar.

Meyhaneler, sabahçı kahveleri,
 Camle eş dost, şair, ressam, serseri,
 Artık cümbüste yoksam geceleri,
 Sınmayın tarafımdan ihanet var.

Yas ilerliyor... Artık geçti bizden;
 Kisi ev bark edinmeli vakitken,
 Gün gelince biz değil miyiz ölen?
 Cenazemiz yerde kalmasın dostlar!

(1942)

"Benim niyetim, Türkçedeki bütün ses imkânlarını yoklamaktır, hiç akla gelmeyecek şeylerin şiire girebileceğini ve girdiğini müstakbel yazılarımda görürsen, bendeki bu 'olanla kanaat edememek' baletine aşına olduğun için, herhalde şaşmazsın. Dikkat edersen Baudelaire'deki o mütenevvi vezinler filan hep bu ihtiyacı duymanın neticesidir Verlaine'deki keza. Yalnız Baudelaire de, Verlaine de hep aynı şekilde duymak kusurundan kurtulamamışlardır Zaten onun için değil midir ki vocabulaire'leri de kuttur

– Cabit Sıtkı Tarancı

"Her vakit söylediğim gibi, şiir nihayet dil ve kelime işidir Duygular, fikirler, buluşlar filan sonra gelir Yahya Kemal bunu anlamış, fakat gücü yetmediği için bir sesle iktisaya mecbur kalmıştır."

– Cabit Sıtkı Tarancı

"Her şiirin bünyesine göre bir form aramak, söylenen şeyden ziyade söyleniş şeklinin, edasının, kelimeyle ifadenin mühim olduğunu tamamiyle idrak hususunda hence matlup aydınlığa benüz çıkmış değilsin. Zaten serbest nazmın güçlüğü burada. Aruzu veya beceyi tecrübe etmemiş müptedilerin hemen bu vezinde yazmaya kalkışırken düştükleri gülünç vaziyet bundan ileri geliyor. (...) Bugünkü serbest nazım daha ziyade hecenin bir anarşiye uğramasından doğmuştur (...) Benim serbest vezinden beklediğim, arızun ve becenin kelimeler arasındaki abenk münasebetlerine riayet edilmek şartıyla, daha geniş, kafile vesaire kaidelerinden azade, daha canlı, daha hayatî, beşerî bir ses zirvesine çıkmak imkânlarıdır. Valéry'nin bahsettiği o gülüşler, o bakışlar, o hançerede kalan çılgınlıklar

– Cabit Sıtkı Tarancı

"Kelime tasarrufunu ihmal ediyorsun. Halbuki Brémond'un sözlerini batırlamalısın. Şiir öyle bir nesnedir ki, kelime çıkardın mı, batta kelimenin yerini değiştirdin mi, büyüü bozulur, sibri kaçır

– Cabit Sıtkı Tarancı

ABBAS

Haydi abbas, vakit tamam;
Akşam diyordun işte oldu akşam.
Kur bakalım çilingir soframızı;
Dinsin artık bu kalp ağrısı.
Şu ağacın gölgesinde olsun;
Tam kenarında havuzun.
Aya haber sal çıksın bu gece;
Görünsün şöyle gönlümce.
Bas kırhacı sihirli seccadeye,
Göster hükmettiğini mesafeye
Ve zamana.
Katıp tozu dumana,
Var git,
Böyle ferman etti Cahit,
Al getir ilk sevgiliyi Beşiktaş'tan;
Yaşamak istiyorum geçliğimi yeni baştan.

(1942)

BAHAR SARHOŞLUĞU

İlk sevgilimin gülüşüne benzer
Bir nisan havası değil mi esen?
Zincirlere, kelepçelere inat,
Kanatlarımı açmak zamanıdır;
Alahısmaırladık kaldırımlar.

Giyenler düşünsün dar elbiseyi;
Ölçülü sözü, hesaplı adımı
Ben kurtuldum kafeste kuş olmaktan;
Saltanat sürer gibi uçuyorum,
Erik ağacı gelin olduğu gün.

Hayranım bu şehrin bacalarına.
Tulu ufaklı, hep bir ağızdan,
Nasıl derinden gökyüzüne doğru
Bir türkü söylüyorlar öyle sessiz!
Dumanın daim olsun güzel baca!

Yuvası saçakta kalan kırlangıç,
Yavrusu dallara emanet serçe.
Derken camiler üstünde güvercin,
Minareler katından geçiyorum,
Gökyüzü mahallesi İstanbul'un.

Süt beyaz bir martıyım açıklarda,
Gemilere ben yol gösteriyorum,
Buğday ve ilaç yüklü gemilere.
Bir kanat vuruşta bulutlardayım;
Bir süzülüşte vatanım dalgalar!

OTUZ BEŞ YAŞ

Yaş otuz beş! Yolun yarısı eder.
Dante gibi ortasındayız ömrün.
Delikanlı çağımızdaki cevher,
Yalvarmak, yakarmak nafile bugün,
Gözünün yaşına bakmadan gider.

Şakaklarıma kar mı yağdı ne var?
Benim mi Allahım bu çizgili yüz?
Ya gözler altındaki mor halkalar?
Neden böyle düşman görünürsünüz;
Yıllar yılı dost bildiğim aynalar?

Zamanla nasıl değişiyor insan!
Hangi resmime baksam ben değilim.
Nerde o günler, o şevk, o heyecan?
Bu güler yüzlü adam ben değilim;
Yalandır kaygısız olduğum yalan.

Hayal meyal şeylerden ilk aşkımız;
Hatırası bile, yabancı gelir.
Hayata beraber başladığımız
Dostlarla da yollar ayrıldı bir bir;
Gittikçe artıyor yalnızlığımız.

Gökyüzünün başka rengi de varmış!
Geç farkettim taşın sert olduğunu.
Su insanı boğar, ateş yakarmış!
Her doğan günün bir dert olduğunu,
İnsan bu yaşa gelince anlarmış.

Ayva sarı nar kırmızı sonbahar!
Her yıl biraz daha benimsediğim.
Ne dönüp duruyor havada kuşlar?
Nerden çıktı bu cenaze? Ölen kim?
Bu kaçınıcı bahçe gördüm tarumar?

N'eylersin ölüm herkesin başında.
Uyudun uyanamadın olacak.
Kim bilir nerde, nasıl, kaç yaşında?
Bir namazlık saltanatın olacak.
Taht misali o musalla taşında.

(1945)

MEMLEKET

Bir yanda Anadolu bir yanda Rumeli'dir
İlepsi bizden yolcusu olsun hancısı olsun
Efkâr ettiğimiz şey memleketin halidir
Sanmam hemşerim sanmam bundan acısı olsun

Köylümüz efendimiz tarlasında perişan
İşçimiz kardeşimiz kavgasında perişan
Anam bacımdır bahtı karasında perişan
Hemen Allah cümlemizin yardımcısı olsun

(1947)

MÜJDE

Kuşlar haber verdi bana kuşlar
Gelecekte bir şeyler olacak
Gün dilediğimiz gibi doğar
İnsan yüzümüz güler olacak

Neden sonra nehir yatağında
Kurt ininde kuzu otlağında
Dünya dirlik düzenlik çağında
Düşle gerçek beraber olacak.

KARANLIKTAKİ HAZİNE

Karanlığa sevgiyle baktığım gece gördüm
Hâlâ o güven sevinciyle uçmakta gönlüm
Süründüğümüz bu çamur deryasından uzak
Bu yerlere uğramamış bir bahar içinde
Gerçekten cennet misali bir dünya kuracak
Gülbüz nesiller büyüyor sağlıklar içinde

Çocuklarımız torunlarımız var içinde

(1948)

KORKUNÇ GÜZEL

Bu el titremesi kadeh tutarken
Bu yaşta nasıl koyuyor insana
Orhan gibi vaktinde gitmek varken
Değer mi oylanmana

Rakıdan tütünden beter alışık
Olduğumuz korkunç güzel bir şey var
Tutmuş bırakmaz bizi bir sıkımlık
Canımız çıkana kadar

(1954)

Fazıl Hüsnü Dağlarca (1914)

İstanbul'da doğdu. Babası subaydı. Konya'da başladığı öğrenimini Kayseri, Adana, Kozan ilkokullarında, Adana, Tarsus ortaokullarında sürdürdükten sonra girdiği Kuleli Lisesi'ni 1933'te, Harb Okulu'nu 1935'te bitirerek orduya katıldı. Piyade subayı olarak Doğu Anadolu, Orta Anadolu, Trakya'da görev yaptı, 1950'de önyüzbaşıyken kendi isteğiyle ordudan ayrıldı. Bir süre Basın-Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü'nde çalıştı. 1952'den 1960'a kadar İstanbul'da Çalışma Bakanlığı İş Müfettişi olarak görev yaptı. Emekli olunca İstanbul'un Aksaray semtinde Kitap Kitabevi'ni kurdu. 1960-1964 arasında "Türkçe" adlı bir dergi çıkardı. 1970'te kitabevini kapattıktan sonra başka bir iş tutmadı. 12 Eylül 1980 müdahalesinden sonra kapatılan "Türk Dili" dergisinin 1987'de yeniden yayımlanmasına katkıda bulundu. İlk şiiri 1933'te "İstanbul" dergisinde çıkmıştı, Harb Okulu öğrencisiyken. 1934'te, "Varlık'ta yayımladığı şiirlerle adını duyurdu. 1946'da C.H.P. Şiir Yarışması'nda üçüncü oldu. 1956 Yeditepe Şiir Armağanı'nı, 1958 Türk Dil Kurumu Şiir Ödülü'nü, 1966'da Türkiye Milli Talebe Federasyonu'nun Turhan Emeksiz Armağanı'nı kazandı. 1967'de A.B.D. International Poetry Forum'ca "Yaşayan En İyi Türk Şairi" seçildi. 1973 Arkin Çocuk Edebiyatı Yarışması'nda "Yarışma Üstün Onur Ödülü"ne değer görüldü. 1974'te Struga (Yugoslavya) XIII. Şiir Festivali'nde Altın Çelenk Ödülü'nü kazandı. Aynı yıl "Milliyet Sanat Dergisi"nce "Yılın Sanatçısı" seçildi. 1977'de Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülü'nü Peride Celâl ile paylaştı.

Şiir kitapları *Havaya Çizilen Dünya*, 1935; *Çocuk ve Allah*, 1940; *Daba*, 1943; *Çakır'ın Destanı*, 1945; *Taş Devri*, 1945; *Üç Şebitler Destanı*, 1949; *Toprak Ana*, 1950; *Aç Yazı*, 1951; *İstiklâl Savaşı Samsun'dan Ankara'ya*, 1951; *İstiklâl Savaşı - İnönüler*, 1951; *Sivaslı Karınca*, 1951; *İstanbul Fetih Destanı*, 1953; *Anıtkabir*, 1953; *Âsîl*, 1955; *Delice Böcek*, 1957; *Choix de Poemes* (Çeviren Tahsin Saraç) 1958; *Batı Acısı*, 1958; *Gezi Mevlânâ'da Olmak*, 1958; *Hoo'lar*, 1960; *Özgürlük Alanı*, 1960; *Cezayir Türküsü*, 1961; *Aylam*, 1962; *Türk Olmak*, 1963; *Yedi Memeller*, 1964; *Çanakkale Destanı*, 1965; *Dışardan Gazel*, 1965; *Kazmalama*, 1965; *Yeryağ*, 1965; *Selection de Poèmes - plaquette* (Çeviren Akil Aksan), 1965; *Vietnam Savaşımız*, 1966; *Our Vietnam War* (Çeviren Müfit Bilyap), 1967; *Kubilay Destanı*, 1968; *Haydi*, 1968; *19 Mayıs Destanı*, 1969; *Nelja Tiuga Lmd*, (Estoncaya çeviren Ly Seppel), 1969; *Selected Poems*, (Çeviren Talat Halman), 1969; *Hiroşima*, 1970; *Vietnam Köri*, 1970; *Dört Kanatlı Kuş*, 1970; *Malazgirt Ululaması*, 1971; *Kı-*

nalı Kuzu Ağdı, 1972; *Haliç*, 1972; *Öltözködne a balott* (Macarcaya çeviren Dezsö Tandoni), 1972; *Bağımsızlık Savaşı - Sakarya Kıyıları*, 1973; *Bağımsızlık Savaşı - 30 Ağustos*, 1973; *Bağımsızlık Savaşı İzmir Yollarında*, 1973; *Gazi Mustafa Kemal Atatürk*, 1973; *Dağlarca*, 1974; *Horoz*, 1977; *Hollandalı Dörtlükler*, 1977; *Çukurova Koçaklaması*, 1979; *Yunus Emre'de Olmak*, 1981; *Nötron Bombası*, 1981; *Çıplak*, 1981; *İlk Yapıtla 50 Yıl Sonrakiler*, 1985; *Uzaklarla Giyinmek*, 1990; *Dildeki Bilgisayar*, 1992. (Şairin kitapları zaman zaman bir araya getirilerek bütün şiirleri dizileri de oluşturulmaktadır.)

Çocuk şiirleri *Açıl Susam Açıl*, 1967; *Kuş Ayak*, 1971; *Arkaüstü*, 1974; *Yeryüzü Çocukları*, 1974; *Yanık Çocuklar Koçaklaması*, 1976; *Balina ile Mandalina*, 1977; *Yaramaz Sözcükler*, 1979; *Göz Masalı*, 1979; *Şeker Yiyen Resimler*, 1980; *Yazıları Seven Ayı*, 1980; *Cinoğlan*, 1981; *Hin ile Hincik*, 1981; *Güneş Doğduran*, 1981; *Kaçan Ayılar Ülkesinde*, 1982.

Değişik boyutlarda, yurt içinde dışında, çeşitli yayınevlerinde, bazen de kendi adına bastırdığı kitaplarının eksiksiz bir dökümünün çıkarılması çok güçtür.

Ülkesini, giderek bütün insanlığı ilgilendiren her olayı şiirine yansıtmasıyla yaşadığı dönemin olaylarını, görünümelerini geleceğe taşımakla görevli, ama yalnız kendisine karşı sorumlu, özgür bir "Saray Şairi" gibidir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'ya ayırdığımız bölümde şu şiirleri ile şiir üzerine söyledikleri yer alıyordu

Ağır Hasta

Ölü

İstek

Kızılırmak Kıyıları

Çirkin

Sivaslı Karınca

Uyanık

Dünyaca

Geri Verilen

Taşla Toprak

Çırılçıplak

Yalnızca

Âsû

Âsû'nun Oğlu

Kocaman Bölü

Hoo

Ölü Yokluğum

En Çıplak

Gök Ekmeği

Dörtgen Değirmi

Yüksek Süre'de Olmak

Kuş Olayı

Göz Gece

Baltacı

Toplumda

Savcı'ya

Yeryağ

Ye ye ye

İşte Kendini Toplum Uğruna Yakanlar

Utanc kesiti

Bura Hiroşimadır

Dört Yapraklı Çiçek

Uzaklarla Giyinmek (Sıgmazlık Gerçeği)'nden

Giriş

Çok Sürezli Olmak

Çocuklarımız Çıkış

Bütün Antolojilerde şiirleri yer alan Fazıl Hüsnü Dağlarca nedense benim antolojilerimde yer almak istemiyor. On ikinci basımda Adam Yayınevi ile bana karşı açtığı dava sürmekte. Değerli şair Basın Yasası'nın 34. maddesi ile antolojilere tanınan yayın hakkını benim kullanmamı uygun görmüyor.

Oysa içinde Fazıl Hüsnü Dağlarca olmayan bir şiir antolojisi eksiktir.

Son dört basımda (13, 14, 15, 16. basımlar) bu eksiği gidermek için, şairden boş kalan sayfalara, Cemal Süreya, Doğan Hızlan, Nurullah Ataç, Yaşar Nabi Nayır, Vedat Günyol gibi seçkin yazarlarımızın yazılarını, değerlendirmelerini koymuştum. On yedinci basımdan başlayarak, özellikle bu antolojinin amacına uygun olarak yazdığım, Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın şiir üzerine görüşlerini, şiirinin gelişmelerini sergileyen bir incelemeyi sunuyorum.

FAZIL HÜSNÜ DAĞLARCA**Memet Fuat**

Bu incelemede Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın nasıl yazmaya başlayıp nasıl geliştiğini, her şeyi kapsayan duyarlılığının zaman içinde şiirini nerelere ulaştırdığını göstermeye çalışacağım.

I

Havaya Çizilen Dünya şairin okur olarak ulaşabildiğimiz en eski şiirlerini içeren ilk kitabı. 1935'te yayımlanmış. Demek ki yaş yirmi bir. Oldukça gelişmiş şiirler.

Aslında çocuk Fazıl dört yaşının içindeyken başlamış şiir söylemeye. Önceleri belleğinde tutarmış şiirlerini. Okuma yazmayı büyük bir coşkuyla, çabucak öğrenmek istemesi şiirlerini unutmamak için olmuş.

Kime özenmiş?

Çocuğu bol, kalabalık evlerinde. Yunus Emre'nin. derviş ozanların şiirlerini ezbere bilen. Kadiri mezlebinden bir büyükanne varmış. Anlaşılan, ilk kaynak o büyükanne

Çeşitli dillerde pek çok kitabı olan babaları da müzikle, şiirle, besteyle uğraşmış.

Şairin anımsadığı kadar evde şiir yazmayan yokmuş.

Bir gün baba ile oğul ilginç bir inatlaşma yaşamışlar

Ortaokulun üçüncü sınıfını bitirdiği sırada bir öğle yemeğinde babası, "Fazıl'ı subay yapacağız, demiş. Annesi, kardeşleri bu öneriyi sevinçle karşılamışlar. Çünkü ailedeki bütün erkekler subaymış.

Kendine başka bir yol çizmiş olan Fazıl, gözyaşlarını içine akıtarak ayağa kalkmış, *Kuran*'ların asılı durduğu duvara gitmiş. sınav günleri muşambaya sarılarak ceketinin içine iğnelenen minik *Kuran*'ı eline almış, üç kere öpüp başına koymuş, "İşte, and içiyorum, ben subay olmayacağım, demiş.

Büyük bir olgunlukla gelip yerine oturmuş. Babaya gösterilen bu tepki karşısında sofradakiler donakalmışlar.

Bunun üzerine süvari yarbayı Hasan Hüsnü Bey de yerinden kalkmış, yüzü kıpkırmızı, aynı duvara yönelmiş, büyük *Kuran*'ı eli-

ne alıp, "İşte ben de and içiyorum, Fazıl'ı subay yapacağım, demiş. Dönüp yerine oturmuş. Yemek buz gibi sona ermiş.

Bu inatlaşmanın *Havaya Çizilen Dünya*'ya uzanışı da şöyle

Fazıl bir süre sonra aileden birinin gözetiminde Tarsus'tan İstanbul'a gönderilip Kuleli Askeri Lisesi'ne yazdırılmış. İlk günler çok bunalmış, hatta okuldan kaçarak bir yakınlarının evine sığınmış. Cezalandırılmaması için araya girip gene götürmüşler okuluna.

Babasının büyük andından kurtulamayacağını anlayınca, kendi küçük andını da gerçekleştirmek için, Kuleli'de, Harp Okulu'nda geçirdiği yıllar boyunca, inatçı delikanlı, bir yandan askerlik eğitimi alırken, bir yandan da şiir yazmayı sürdürmüştü. Amacı subay çıktığı gün ilk kitabını da yayımlamakmış.

Sonuçta, Fazıl Hüsnü Dağlarca "kılıç kuşanırken" şiirleri de "kitap kuşanmış"

II

Havaya Çizilen Dünya şairin okur önüne ilk çıkışı mı?

Hayır, yayımlanmış bir kitapla olmasa da, daha öncesi var. Bir defter dolaşmış yazın çevrelerinde.

Kitap bastırma olanağı bulamadığı günlerde, Fazıl Hüsnü Dağlarca yazdığı şiirleri defterlerde bir araya getirerek yapıtlar oluşturmuş. Bazılarının adlarını da anımsıyor *Havuzdaki Yapraklar: Gönllüğün Hepsî; Zamanî Divanı*. Bu son defterde aruz ölçüsüyle yazdığı şiirlerini toplamış. "Zamanî" de mahlası.

Yazın çevrelerinde dolaşan defterinin adı ise *Bahçeler*. Şöyle anlatıyor *Yapıtlarımla Konuşmalar* 'de

"Bu yapıtı Kuleli Askerî Lisesi'nin son sınıfında hazırlamıştım. Onu, bir toplantıda tanıdığım dönemin ünlü yazarı Peyami Safa Bey'e götürmek istemiştim. *Cumhuriyet* gazetesinde oturduğu odayı öğrendim, buldum. içeri girdim. Sarı boşluğa açılan camın iki yanında iki masa vardı. Biri boştu, birinde de fotoğraflarından tanıdığım Yusuf Ziya Ortaç oturuyordu. 'Peyami Safa Bey nerede?' diye sordum. 'Bugün gelmedi, bir diyeceğiniz varsa bana söyleyebilirsiniz' dedi. Ben, büyük ozan, kendine çok inanmış ozan, bu da görebilir, diye düşünürken, defterimi Peyami Bey'e bırakmaya geldiğimi söyledim. 'Bana da bırakabilirsiniz. Buyrun, oturun' dedi. Defteri aldı.

Çay ısmarladı. Konuşmaya başladık. Benim usturayla kazınmış kafama takılmış kalmıştı gözleri. Biraz sonra masasından bir şiir çıkardı, okudu. Ahmet Haşim'in son şiiriymiş. Şiiri bitirince 'Yanlış okudunuz' dedim. Gözleri büyüyerek 'Nasıl?' dedi. 'Bu şiir daha yayımlanmadı bile. Ben çıkardığım dergi için üstattan kopardım. 'Yanlış' diye direttim. 'Şu dizeyi yanlış okudunuz Dalmış üstünde kuşlar yade, dediniz. Ölçüsü bunu düzeltmektedir. Dalmış üstündeki... diyeceksiniz' dedim. 'Takti' etti. Ölçütü ses ses ölçümledi. Doğru söylediğimi anladı. Ne bilsindi karşısındaki on sekiz yaşındaki gencin arızla divan yazdığını. Yusuf Ziya Ortaç bu konuşmamızdan hemen bir hafta sonra *Cumhuriyet* gazetesinde benim için bir övgü yazdı. Özetle şöyle söylüyordu Türk şiiri şimdiye dek bir bebektir, bir taşbebek. Şimdi Fazıl Hüsnü adındaki bir Kuleli öğrencisiyle bu taşbebek konuşmaya başlıyor.

Babçeler defterini Peyami Safa ile Faruk Nafiz Çamlıbel de okumuşlar. Peyami Safa, genç şaire, şiirlerini ilginç bulduğunu belirten bir mektup yazmakla yetinmiş, Faruk Nafiz Çamlıbel ise, elden ele dolaşan bu defter için, Ankara'daki "Hakimiyeti Milliye" gazetesinde iki uzun inceleme yayımlamış.

III

Fazıl Hüsnü Dağlarca'yı yaratan bütün bu ön çalışmalar yayımlanmadığı için onlarla ilgili doğrudan bir değerlendirme yapma olanakımız yok.

Elimizin altındaki en eski şiirleri 1933, 1934, 1935 yıllarında, Kuleli Lisesi son sınıfı ile Harp Okulu'nda öğrenciyken yazıp *Havaya Çizilen Dünya*'da bir araya getirdikleri.

Bir dergide ("İstanbul" dergisi) yayımlanan *ilk* şiiri "Yavaşlayan Ömür"ü de almış bu *ilk* kitabına şair. Dört dörtlükten oluşan, 7+7 hece kalıbıyla yazılmış bu şiirin birinci ile sonraki dörtlüklerinin uyak düzenini görmek, dili, uyumu üstüne bilgi edinmek için yarısını okuyalım

Hasretim, içerimde bana bir kefen taşır,
Sarar bir bahar gibi seni ipek kumaşlar.
Benim adımlarıma topraklar yalçınlaşır;
Erir bir mavilikle senin yolunda taşlar.

Ne ruhun beni görür, ne sevgim döner geri,
 Beyaz gölgeler saklar gözlerimden her yeri.
 Diner akşam olunca günün bütün sesleri;
 Ve benim içerde eski bir şarkı başlar.

Bu o günlerde sanatı siyasal kavgaların dışında tutmak isteyen kesimde geçerli anlayışla yazılmış derli toplu bir şiir. ABAB CCCB uyak düzeni sonraki iki dördlükte DDDDB, EEEB olarak sürüyor.

Kitaptaki bütün şiirler böyle bilinen kalıplara uygun değil. Genç şair gittikçe daha serbest davranmaya, hece edası taşıyan ama hece sayıları birbirine uymayan dizelerle de yazmaya başlamış.

1935 tarihli "Kaybolmak Arzusu"nun son dördlüğü

Kaybolmak isterim şehirler arkasında,
 Bir manalar dünyasında dağılmak istiyor başım.
 Kaybolmak isterim bir yalnızlık noktasında,
 Ki bir yalnızlık noktası yanımda yürüten arkadaşım.

Birinci dize 13, ikinci dize 16, üçüncü dize 14, dördüncü dize 18 hece. Bu şiir de dört dördlükten oluşuyor. Dördlüklerin uyak düzenleri şöyle ABBA CDCD EFFE AGAG. Bazıları yarım uyaklar. Bütün tutarsız değil, ama karışık görünüyor.

Hece edası çerçevesinde bir serbestlik aranışı.

IV

Havaya Çizilen Dünya'nın yeni basımının önsözünde Fazıl Hüsnü Dağlarca, "Yapıtlarımın ilki dışında hepsi bir bütünlük taşır, di-yordu.

Yapıtlarımla Konuşmalar I'de bu söze açıklık getirilmiş. *Havaya Çizilen Dünya* soruyor

"– Neden beni sonraki yapıtlarınızın yapısı dışında tuttunuz?"

Yanıt şöyle

"– Sen çok pencereli bir evsin. İçerdeki çok elli bir genç, bütün yöreyi görmek için bütün pencereleri açmış. İnandın mı?"

Şairin bu kitabına söylediği en ilginç söz ise şu

"– Bilinçaltım sende ana çizgileriyle görünmüş, sonraki yapıtlara kendi kapsamlarını yansıtmışlardır.

Gene de *Hawaya Çizilen Dünya*'da, bugün Fazıl Hüsni Dağlarca deyince kafamızda biçimlenen şairi pek göremiyoruz. Şiirleştirme yöntemleri, dili, imgeleri, dünyayı yorumlayışıyla, tutucu çevrelerin o yıllardaki ünlü şairlerinden daha hütünüyle kopup kendini bulabilmiş değil.

Örnekse ustaca yazılmış "Nedir" adlı şiiri şöyle

Beni bir yaprak gibi
Hayata salan nedir?

Dünyayı seyrederken
Gönlümü alan nedir?

O ölüm haberiyle
Yokluğa dalan nedir?

Ve bir şiir bitince
İçimde kalan nedir?

Bu yumuşaklık, akıcılık, sindirilmiş ustalık, size hangi şairi anımsatıyor? Ya da "Şehir Geceleri" adlı şiirin şu dizeleri

Yakın, uzak olur mu, köşelerin hepsi bir,
Biraz yatak sayarım artık bastığım yeri.
Ne kadar yürüsem de yine benim değildir;
Adımlarımda kalan bu şehir geceleri.

Necip Fazıl Kısakürek diyeceksiniz. O yıllarda tutucu çevrelerde yazmaya başlayan gençlerin bu şaire bakmaları çok doğaldı. Devrimci çevrelerdeki gençler de Nâzım Hikmet'e bakarlardı.

Hawaya Çizilen Dünya'da o yılların daha başka sevilen, ünlü hececilerini çağrıştıran şiirler de var. "Bir Çoban" adlı şiirin ilk dört-lüğünü okuyalım

Gönlüm bir çobandır akşam olunca
Bir çardak dibinde ağlar bir çoban.
İçine yalnızlık ufku dolunca
Yolları uç uca bağlar bir çoban.

"Kutluk'un Evindeki Konuşma"da şairin Kemalettin Kamu'dan, "Ne yazık ki şiirle gerektiği kadar uğraşmamış bir ozan" diye söz ettiğini biliyoruz.

Ama Fazıl Hüsnü Dağlarca kendisini etkileyen şairler sorulduğunda ad vermekten kaçınıyor

"– Bunun karşılığını vermek bana düşmez; ille bir şey söylemem gerekirse, şunu söylemek isterdim kalemi elime aldığım günden beri yalnız kendimi yazmak aramak istedim.

Bu sözün doğru olduğu çok açık, yoksa birkaç yıl içinde kimseye benzemeyen özgün bir şiire ulaşamazdı. Konuşmada bulunanlar "etkilenme" sözcüğünü bırakarak bir de şöyle soruyorlar

"– Örneğin sizden önceki kuşaktan, Divan edebiyatından sevindikleriniz?"

Sonuçta şu liste çıkıyor ortaya Yunus Emre, Pir Sultan Abdal, Karacaoğlan, Fuzuli, Baki, Şeyh Galip, Ahmet Haşim.

Başkaları da varmış, ama bunları "büyük halkalar" diye anıyor.

Örnekse Yahya Kemal'in de dile yaptığı katkılar bakımından adı geçebilirmiş. Yalnız bunlardan sonra. Açıklamalarla.

Özellikle üstüne gidiyorlar

"Necip Fazıl?"

"Büyüklerle katılamaz.

Daha baştan etkilere kapalı, asıl değer verdiklerine, şiirini baskı altına alabileceklere uzak duran bir şair adayıyla karşı karşıyayız. Yalnız kendini yazmak, şiirde kendini arayıp bulmak istiyor.

İlk kitabında yer yer görülen yüzeysel etkileri, esintileri ise, ayrımına vardıkça ayıklayacağı, onlarla gelecek başarıları üstlenmeyeceği anlaşılıyor.

"Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın Şiirinde İki Dönem" adıyla kapsamlı bir inceleme yazmış olan Cemal Süreya'nın bu konuda söylediklerini okuyalım

"Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın da ilk şiirlerinde Necip Fazıl etkisini görüyoruz. *Havaya Çizilen Dünya*'daki bazı şiirler bunu gösterir. Ne var ki bu etki öyle büyük bir etki değildir; daha çok biçimde görülmektedir. Fazıl Hüsnü Dağlarca ilk yazdıklarında bile şiirsel ağırlı-

ğı, çok ayrı ve kendine özgü bir yöne yıkmayı bilmıştır. Geçenlerde *Havaya Çizilen Dünya*'yı yeniden okudum; etki konusundaki eski kanım daha da zayıfladı. *Havaya Çizilen Dünya*'daki şiirle Necip Fazıl'ın şiirleri arasında şöyle temel bir ayrım var. Necip Fazıl'ın şiirinde mutlak değerlerin birbirleriyle, daha çok da insanla ilgileri söz konusudur; şiiri anlatan biri vardır; kendini üstün insan olarak görmeyi seven güzel bir karabasan içinde bulunan bir adamdır bu. Evrenin sonsuzluğundan, eşyadan öclü kopan, ordan kendini alıp alıp insanların dünyasına çarpan, dünyada tükenen, tükenirken de öğünen bir adam. Trajiğin acısını etinde duyar. Necip Fazıl, mazosisttir; 'ağrısız bir bıçak gibi' karnında taşır onu. Çizgisi evrenden dünyaya doğru iner. Fazıl Hüsnü'nün çıkışında ise apayrı bir görünüm var; o evren içinde olmaktan çok doğa içindedir; eşyayı neşeye yaslı bir çeşit gururla algılar; eşya karşısındaki ilk şaşkınlığını hemen ayrıntıların somut ilişkileriyle doldurur. Eşya, Fazıl Hüsnü'de 'beşeri bir sıla gibidir'. Bu bakımdan *Havaya Çizilen Dünya*'daki şiirlerle Necip Fazıl'ın şiirleri arasındaki benzerlik daha çok ele aldıkları konuların, temaların dış benzerliği oluyor. Zaten o günlerdeki bütün yeni şairlerin ortak konuları, temalarıydı bunlar.

"Kutluk'un Evindeki Konuşma"nın sonlarına doğru bir kez daha söz Necip Fazıl'a getiriliyor.

Üç gece süren bu uzun konuşmada, kimlerin sorduğu belirtilmeyen soruları İbrahim Kutluk, Tahsin Saraç, Cemal Süreya sormuşlar. Son gece gelen Gündüz Akıncı da birkaç soru yöneltmiş. Necip Fazıl'ı ikinci kez gündeme getiren, herhalde daha önce Necip Fazıl'ın konuşulduğunu bilmeyen Gündüz Akıncı olmalı.

"- Bir ara *Büyük Doğu*'da da şiirleriniz çıktı. Sözgelimi, 'Köpek Havlar'. O şiiri çok sevmiştim.

"- Evet o zaman böyle değildi dergiyi çıkaran. Sonraları başka şiirlerimi istediye de, göndermedim.

"- Necip Fazıl'ın şiirini nasıl bulursunuz?

"- İlk dönemlerinde iyi şiirdir. Necip Fazıl o şiiri sürdürseydi daha iyi sonuçlara da ulaşabilirdi. Ne yazık ki bıraktı. Onun yapısında şiire yatkın bir hava vardı ilk yıllarda...

"- Sizde hiç etkisi olmamış mıdır? Cahit Sıtkı'da olmuştur sözgelimi.

"- Herkesin şiirini okuduğum gibi onun şiirini de okudum. Onun şiirleri her şeye tek açıdan bakıyor. *Kaldırımlar*'daki kişi otel-

deki kişi hep tek açıdan bakıyor. Elbet bakışı olacak kişinin. Kişinin yaşama değiştirirken, onun bakışları değişik değil. İkincisi, hence şiir büyük bir sağlıktır. Onun en iyi şiirlerinde bile hasta bir adam var. Tedirgin, kendi kendinin denetiminden çıkmış bir adam. Ben oza'nın yazdığı şiirlerin sağlıklı olmasını ve öyle yaşamasını isterim.

V

Çok ilginç bir durum ise *Hawaya Çizilen Dünya*'yı tanıtan iki yazıdan birini Nâzım Hikmet'in yazmış olması.

Birinci yazıyı şairin Kuleli'den arkadaşı Halûk Şehsuvaroğlu "Yücel" dergisinde, ikinci yazıyı ise Nâzım Hikmet, "Orhan Selim" takma adıyla, "Akşam" gazetesinde yazmışlar.

Tutucular arasında görünen, Peyami Safa, Necip Fazıl, Yusuf Ziya Ortaç, Faruk Nafiz Çamlıbel gibi sağdaki ustaların, elinden tuttuğu bir şair adayıyla, Nâzım Hikmet niye ilgilenin!

Şiirsel gizilgücünü mü sezdi?

Devrimci bir şair böyle şeylerle ilgilenir mi!?

Okuyalım bakalım, Orhan Selim 1935 ağustosunda yayımlanmış bir kitaba 1936'nın altıncı ayında nasıl bir tanıtma yazısı yazmış

"Bana iki kitap göndermişler. Mademki göndermişler, onlardan kısaca da olsa söz açmak boynumuzun borcu oldu.

"Kitaplardan birisi bir şiir külliyatı. Adı *Hawaya Çizilen Dünya*. Yazar Fazıl Hüsni Dağlarca. 158 sayfa ve 50 kuruş.

"Fazıl Hüsni'nün kendine gerek iç, gerek dış bakımından yol arayan, istidatlı bir şair olduğu muhakkak. Üzerinde durulmaya değer vezin denemeleri yapmış. Bence bir ikisinde muvaffak da olmuş. Lisani hiç de kötü değil. En aksayan yanı şiirlerinin içi. Bir bakıyorsunuz, kendini bu dünyada yapayalnız hissediyor, bedbin. Sonra bir bakıyorsunuz, komşusuyla alakadar olacak kadar dünyaya bağlı.

"Diyeceksiniz ki, şairin ruhu muğlaktır, mürekkeptir, bir bakışta dibi görülmeyecek kadar derin ve bazen karanlıktır. Siz istediğinizi deyiniz, bence, şairin 'ruhu' ne kadar derin, 'karanlık' ve 'muğlak' da olsa, dikkat edeceği bir şey vardır. Bu 'ruh'un arapsacı gibi karmakarışık olmaması. Bence bu 'ruh' bütün muğlaklığıyla bir mü-kemmel ahengin, armoninin 'hesaplı' seslerini vermelidir.

“Fazıl Hüsni Dağlarca inkişaf yolunda. Bakalım, olgunlaştığı vakit dışı kadar içi de aydınlık ve mükemmel olabilecek mi? Bizden bunu beklemek, ondan buna ulaşmak.

Yapıtın yayımlanışından on ay sonra, “Bana iki kitap göndermişler” diye başlayan bir yazı insanı bir duralatıyor. Şair kendisi gönderse herhalde çok daha önce, yayımlandığı günlerde gönderirdi kitabını. Nitekim Nâzım Hikmet’e gönderilen, Piraye’nin sakladığı imzalı kitaplar arasında *Hawaya Çizilen Dünya* yok.

Üstelik Fazıl Hüsni Dağlarca çiçeği burnunda bir subay. Gerçi “Kutluk’un Evindeki Konuşma”da Nâzım Hikmet’in kitaplarını okuduğunu söylüyor, ama komünistliğini yargıç karşısında açıklamış bir şaire kitap göndermesi hiç de akla uygun değil.

“– O sırada Nâzım’ın şiirlerini okuyor muydunuz?

“– Elbette. Nâzım’ın şiirlerini Kuleli sıralarında okumuştum, Nâzım ne kadar kitap yazmışsa çıktıkları günlerde okumuştum.

“– Nâzım üstüne ne düşünüyorsunuz?

“– Davranışı, duyarlılığını, Türkçeye getirdiği o boyutları her zaman olumlu karşıladım, yalnız Nâzım, şiirin ana öğelerine her zaman saygılı değildi; bunu da gördüm. Birisi şuydu içtenlik, öbürü imgelem. Yapıtında bir kuruluş vardır ki, Nâzım’ı başarılı kılan hence odur. Yine hence, en iyi kitabı *Şeyb Bedreddin Destanı*’dır.

Kitaplarını çıktıkları günlerde okumuş, yani ilgilenmiş, ama Fazıl Hüsni Dağlarca’nın ilk yapıtında, Necip Fazıl Kısakürek ya da başka hececi şairler gibi, uzaktan yakından bir Nâzım Hikmet esintisi, “serbest nazım” anlayışını çağrıştıran söyleyişler bulunmuyor.

Hawaya Çizilen Dünya’nın tutucu çevrelerle uyum içinde bir şiir anlayışının ürünü olduğu çok açık.

Nâzım Hikmet’in bunu görmemesi, her zaman dıştan önce içe değer veren bir sanat adamyken, “Mademki göndermişler” diye içeriğini pek beğenmediği bir kitaptan söz açması yadırgatıcı.

Arada ona bu kitabı verir sözünü etmesini isteyen biri olmalı.

Büyük bir olasılıkla o aracı kişi Nâzım Hikmet’in 1936 öncesinde yayımlanan kitaplarından bazılarının kapaklarını yapmış olan yakın arkadaşı Ali Suavi’ydi.

Fazıl Hüsni Dağlarca’nın ilk iki kitabının birinci basımlarını görmedim, ama bende *Daba*, *Çakırın Destanı*, *Taş Devri*’nin birinci basımları

var. Hepsinin kapaklarını Ali Suavi yapmış. "Kutluk'un Evindeki Konuşma"dan *Çocuk ve Allah*'ın kapağını da, şairin "o günlerin en büyük kapak ressamı" diye andığı bu tasarımcının yaptığını öğreniyoruz.

Meğer Nâzım Hikmet'in sanatıyla yakından ilgilendiği, desteklediği Ali Suavi, Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın Adana Ortaokulu'ndan sınıf arkadaşısıymış.

Yoksa *Havaya Çizilen Dünya*'da, Nâzım Hikmet'in bir esintisi olmadığı gibi, Nâzım Hikmet'i coşturup bir tanıtma yazısı yazmaya yönlendirecek özellikler de olmadığı bir gerçek.

Türkçenin bu iki büyük şairi birbirlerine çok uzak yerlerde duruyorlar. Fazıl Hüsnü Dağlarca'daki yeteneği Nâzım Hikmet'in daha baştan sezmiş olduğu görüşüne katılmak hiç de kolay değil.

VI

Cemal Süreya *Havaya Çizilen Dünya*'nın "büyük bir şairin ilk kitabı olarak büyük kusurlar" taşıdığını söyler. Kitapta "yüksek bir dil beğenisi" yoktur, şiirlerde "hiçbir söyleyiş özeni, hiçbir lafı toplama kaygısı" görülmez. "Bir yapı kurma, bir koyuluk kazandırma gibi bir çaba" aramak da boşunadır. "Sadece bir yerde müthiş bir öz parlaması, korkunç bir çağrışım" seçilmektedir. "Oysa aynı tarihlerde Cahit Sıtkı'nın olsun, Orhan Veli'nin olsun, şiiri – tıkanık bir şiiri tabii – en güzel ölçüler içinde ele aldıkları, yüksek bir dil beğenisi taşıdıkları besbelli"dir. "Hatta Orhan Veli'ye ustalık yönünden hecenin en başarılı şairi bile" denebilir.

Bütün olumsuz yanlarına karşılık, Cemal Süreya, *Havaya Çizilen Dünya*'daki bazı dizelerin, "o günkü şiir koşulları göz önünde tutulursa iyi bir şairi haber vermekte" oldukları kanısında.

Şöyle üç dize seçmiş kitaptan

Kâinat anam benim, anamı kaybetmek isterim
(Kaybolmak Arzusu)

Avuçlarımla öpeyim ilk maddeyi ölürcesine
(Bir Atmosfer)

Bir rüya kadar hafiftir ablamın bebeğindeki düğünlerim
(Çocukluğum)

Cemal Süreya bu dizelerin "o zamana kadar şiirimizde görülmemiş, değişik şiirsel yükler" taşıdığını söylüyor. O günlerde yazdıkları şiirlerde Orhan Veli ile arkadaşlarının "değişik" bir içerik arama girişiminde bulunmadıklarını anımsatarak, Fazıl Hüsnü Dağlarca'ya yeni bir şiire yönelme alanında öncülük tanıyor.

Cemal Süreya'nın ilgisini çeken içeriksel yenilik, gerçeğin görünümüne uymayan gerçeküstü imgeler.

İlk Yapıtla 50 Yıl Sonrakiler adlı kitabının ikinci basımına eklediği açıklamalar yazısında şair bu konuya şöyle değinmiş

"*Havaya Çizilen Dünya*'nın, çağdaş şiir bağlamı içinde değerlendirildiğinde, özellikle 'fütürizm'i çağrıştıran imgeler içermekte olduğu görüşü var. Ben küçükken, ilkokul dörtte Adana'daydım. Orada eniştemin gazetesi *Yeni Adana*'ya uğradım. Matbaacılık öğrenmek isterdim. Pedal makinesinde zarf, kâğıt basmak oyunu oynardım. Gazeteye gelen kitapları, dergileri karıştırırdım. Bu arada klişeler, karikatürler, fotoğraflar da gelirdi. O zamanlar Marinetti adlı bir İtalyanın fütürizm adında bir sanat görüşü ortaya attığını sis arkasındaki Toros Dağları gibi sezdim. Anlamazdım pek yine de. Kimi kişilerin yazılanların dışına çıktığını çizgilerle görür gibi olurdum. Kendimi övmek gibi olmasın, ama belki de bana yararı olmuştur bu sezgilerin.

On ya da on bir yaşında bir çocuğun baskı işlerine duyduğu ilgiyle gittiği bir basımevine gelen dergilerden, gazetelerden edindiği bilgilerle gerçeküstücülük kırıntılarına bulaşması akla yatkın bir iş değil, ama zaten akıldan söz eden yok, sezgi kaplamış her yanı.

VII

İlk on yıllık dönemi sezgi dönemi diye adlandırıyor Cemal Süreya *Havaya Çizilen Dünya, Çocuk ve Allah, Daha, Çakırın Destanı, Taş Devri* (1935-45).

Sonra bir geçiş dönemi var *Üç Şehitler Destanı, Toprak Ana, Aç Yazı, İstiklâl Savaşı - Samsun'dan Ankara'ya, İstiklâl Savaşı - İnönüler, Sivash Karınca, İstanbul - Fetih Destanı, Anıtkabir* (1949-1953).

Sonra da akıl dönemi 1955'te *Asu* ile başlayıp süren dönem.

Cemal Süreya 1965'te yazdığı incelemesinde yapmıştı bu bölümlemeyi. Üstünden otuz beş yıl geçti. Fazıl Hüsni Dağlarca batısı, doğusu, kuzeyi, güneyi, geçmişi, geleceğiyle dünya bir yana, nerelere gidip gelmedi ki!.. En küçükten en büyüğüne dolaşmadığı varlık kalmadı. Uzaya gitti, bilgisayarlara girdi, sayıların gerçeğine ulaştı. Sezgi dönemi, geçiş dönemi, akıl dönemi diye "masum" bölümlemelere sığdırılacak gibi değil artık.

Sezgisini de içinde taşıyan yanına varılmaz bir akıl gibi bugün.

VIII

"Fazıl'ı subay yapacağız. diyen babasına başkaldıran çocuğun kendine çizdiği yol buraya mı çıkıyordu? O minik *Kuran*'ı üç kez öpüp başına koyarak, "İşte, and içiyorum, ben subay olmayacağım, derken aklından felsefecice bir şairlik mi geçiyordu?

Doğa ile doğaötesi sorunlar üstüne şiirle düşünen dev bir şair...

Hayır, doktor ya da mühendis olmak istiyordu. Ayrıca, şiirin ötesinde geçim için üstlendiği her türlü uğraşı severek yapan bir kişiliği vardı. İkinci uğraşın şairliğe engel olmadığı görüşündeydi. Kendine özlemediği bir yol çizdiği için önce direndiği subaylığı da sevmemiş değildi. Ordudan erken ayrılmasının nedeni başkaydı.

"Kutluk'un Evindeki Konuşma"dan okuyalım

"- İkinci meslek yazarlığa pek fazla zararlı olmaz demek istiyorsunuz?

"- Olmaz.

"- Öyleyse niye ayrıldınız kendi mesleğinizden?

"- Güzel. Bu soruya çok sevindim. Açıklamak istediğim bir konuyu sordunuz. Rütbe büyüdükçe çok sevdiğim askerliği ihmal etmek zorunda kalacaktım. Yetişemeyecektim iki çabaya. Askerlikte öyle bir yere geliyor ki insan, her ay değişen silahlarla, değişen teknik bilgilerle kendini yenilemesi gerekiyor. Günün bütün saatlerini alıyor bu çaba. Sevdiği ilk işe zaman kalmıyor. Şiirden ayrılmam yaşamımı bırakmam demektir. Yapamazdım. Bu yüzden, çok sevdiğim askerliği savsaklamamak için ayrıldım ordudan. Deminki sözümle bu bir çelişme gibi geliyorsa da, değil. Benim kadar sevdiği iki iş arasında kendini bölemeyen herkes o işlerden birini bırakacaktır, ya bilerek, ya bilmeden.

Görüldüğü gibi, Fazıl Hüsnü Dağlarca, bütün erkekleri subay olan şiire düşkün bir ailenin çocuğu, önceleri doktor ya da mühendis olmayı düşlemişse de, Kuleli'de, Harp Okulu'nda gördüğü öğrenim sonucu, subaylığı benimsemiş, geçimini sağlayan bu ikinci uğraşına içtenlikle sarılmış, ama rütbesi yükselip sorumlulukları artınca, "çok sevdiği askerliği" şiir yüzünden "savsaklamamak için" ordu-dan ayrılmak zorunda kalmış.

Şair deyince düzenli ortamlarda bunalan, başına buyrukluğu arayan insanlar gelir akla. Oysa Fazıl Hüsnü Dağlarca için böyle bir şey söz konusu değil. Askerlikteki düzenden sıkılmamış, tersine sevmiş askerliği.

IX

Gene de *Havaya Çizilen Dünya*'da askerlikle ilgili şiirler yok. *Uç Şebitler Destanı*'ndaki türden destansı şiirler de yazılmaya başlanmamış daha. Yalnız evde ailece yaşadıkları bir olayı anlatan "Bir Gece" adlı şiirinde askerlikten söz ediyor.

Şair buna Kuleli'ye verilmesine duyduğu tepkinin neden olduğu görüşünde.

Beş yıl mı sürdü o tepkinin etkisi?

Bir yerden sonra yumuşamış, askerliği benimsemiş olması gerekmez mi?

Herhalde o yıllardaki şiir anlayışydı onu başka konulara çeken.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın 1970'te *Dört Kanatlı Kuş* adıyla yayımladığı bir seçme şiirler derlemesi var. Merak edip baktım *Havaya Çizilen Dünya*'dan hangi şiirleri seçtiğine "Bir Gece" ile "Komşunun Sokak Kapısı" Yalnızca iki şiir. Oysa o kitapta hence dil, yapı, işçilik bakımlarından daha başarılı şiirleri var.

Genelde şiir yazılırken içerikten biçime yönelinir. ama değerlendirilirken önce biçimdir göze çarpan. Önce dış yapıya bir bakılır, ilk dizedeki uyuma kapılıp gidilirken, içeriğin güzellikleri, doğruları, carpicılıklarıyla şiirsel tada ulaşılır.

Oysa Fazıl Hüsnü Dağlarca doğrudan içeriğe bakıp biçimsel aksaklıkları önemsemiyor gibi Sezgi ya da akıl, her neyse, biçimin ötesinde içerikle tadılıyor.

"Bir Gece"nin ilk dördlüğü şöyle

Bir evimiz vardı ki üst katı baştan başa sofabdı,
Yazın baham, annem biz beş kardeş hep burda yatardık.
Bir bahçeye bakan pencereler dururdu her zaman açık
Ekseri geceler burayı aydınlatan gökteki aydı.

Hece edasıyla söylenmiş serbest dizeler. Birinci dize 17, ikinci dize 16, üçüncü dördüncü dizeler 18 hece. Uyak düzeni ABBA.

İkinci dizenin aşırı çözüklüğü, üçüncü dizenin "açık"ı uyak düştürmek için devrilişindeki zorlama, biçim beğenisi olan okurun daha şiirin başında irkilmesine yol açıyor.

Fazıl Hüsnü Dağlarca aldırıyor böyle şeylere. İçerğini sevdiği bir şiirini, biçimi daha başarılı olan şiirlerine üstün tutuyor. Biçimde eksiksizlik ararışını önemsemiyor. Sanırım onun okurla ilişki kurmasındaki gecikmenin nedeni yazdıklarına "oldu" demesini sağlayan öznel eleştiri gücündeki bu alışılmamış, ters yaklaşım.

Yaşar Nabi Nayır "Dağlarca ve Şiiri" başlıklı yazısının girişinde, Ahmet Muhip Dıranas, Cahit Sıtkı Tarancı, Orhan Veli Kanık gibi şairlerin "yirmi beşine varmadan erişmiş oldukları ünü ve itibarı kazanmak için", Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın "otuzunu aşmayı ve kitaplarının sayısını beşten yukarı çıkarmış olmayı" beklemek zorunda kaldığını söyler. Bunun nedeni, kanımca, yaratıcılığı sırasında kullandığı öznel eleştiri gücündeki bu alışılmamış, ters yaklaşım, biçimde eksiksizlik ararışını önemsememesidir.

Değil *Hawaya Çizilen Dünya*'da, kimi eleştirmenlerce şairin başyapıtı diye değerlendirilen, Cemal Süreya'nın ise "Türkçenin Anayasası" dediği *Çocuk ve Allah*'ta bile Fazıl Hüsnü Dağlarca, Ahmet Muhip Dıranas'ın, Cahit Sıtkı Tarancı'nın, ya da Garip öncesindeki hececi Orhan Veli Kanık'ın biçimsel yetkinliğine ulaşabilmiş değildir.

Bu şairin başarısı doğrudan içerikte, şiirsel düşünce gücünde, hiçbir felsefeye bağlı görünmeyen, gizemli, özgün felsefesinde aranmalıdır.

X

Felsefe nedir?

Bu sözcük Yunancada "bilgelik sevgisi" ya da "bilginin ardından koşma" anlamına geliyor. Önceleri bilimler de felsefenin içinde.

"Varlığı bir yönüyle ya da belli bir bakımdan ele alan" bilimler kendi yollarına sapınca, "varlığı bir bütün olarak ele alan" felsefe, akıl çerçevesine çekilmiş. "Ulaştığı sonuçları kanıtlamak için, belirli ve kesin birtakım işlem ya da yöntemler" kullanma gereği duymaz olmuş.

Felsefe salt bir düşünce etkinliği. İnsanın soru sorma yeteneğinden güç alıyor. Mantıksal usavunnaya, akılyürütmeye dayanıyor.

Felsefeciler varlığı, yokluğu, yaşamı, ölümü, Tanrı'yı, tanrıları, insanoğlunun merak ettiği her şeyi irdeliyor, sorular sorup akıl yoluyla karşılıklar arıyorlar.

Aslında, bu akılyürütme etkinliğinde "duyuların ya da duyusal kavrayışın" yeri yok, salt mantıksal usavurma, ama insanoğlu dile, imgelere, şiire başvurma dan düşünebilir mi?

Hiçbir konuda "bilinemezçiliğe" boyun eğmek istemeyen Fazıl Hüsnü Dağlarca ise, işte bu yoldan, imgeler yolundan giriyor sorular dünyasına, bilgiye aç bir felsefeci gibi her şeyi anlamaya, giderek her şeye şiirsel bir çözüm yakıştırmaya çalışıyor.

Sonuçta belki ortaya felsefe geleneğiyle ilgisiz, işlevsiz, dağınık akılyürütmeler çıkıyor, ama bu akılyürütmelerin daha önce hiçbir dilde örneği bulunmayan şiirleri getirdiği de bir gerçek.

Bilinçli ya da bilinçsiz, Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın ilk kitabından başlayarak bu yola girdiği görülüyor. Gözlerini içerğe dikip biçimde eksiksizlik aranışına uzak kalmasını yadırgamamak gerekir.

Ondaki felsefeci yaklaşımının, ilgisini çeken her şeye sorularla yönelip akılyürüterek karşılık aramanın kaynağını da "Kutluk'un Evindeki Konuşma" dan çıkarabiliriz

"Babamın kırmızı ciltli bir kitabı vardı; küçük bir kitap, şimdiki Varlık Yayınları boyutunda. 150 yaprak kadar. Kitabın adı *Muhtasar Yunan Felsefesi*'ydi. Bunu yarı anlar yarı anlamaz, belki yüz kez okudum. Bir gün okuldan eve dönünce, evde bir tartışmayla karşılaştım. Babam anneme çıkışıyordu: 'Kitaplarımı bile koruyamam, kim alır bunları, kim karıştırır buraları?' diyordu. Anneciğim, 'Kim karıştıracak, ordadır' diyordu. 'Kırmızı ciltli bir kitap, *Muhtasar Yunan Felsefesi* nerde?' Annem şaşkın susuyordu. Söylesem bir türlü, söylemesem bir türlü. Sonunda dayanamadım, en bilgiç sesimle. 'Ben aldım' dedim. Hayretle yüzüme baktı babam, 'Ne yapacaksın?'

dedi. Ben çok olağan bir şey yapıyormuşçasına. yemek yiyorum dermişçesine, 'Okuyorum' dedim. Daha yedinci sınıfta olduğumu bilen babam, yarı alaylı bir sesle, 'Ne anlarsın sen ondan?' dedi. 'Anladığım kadar anlıyorum' dedim. Beni tepeden aşağı bir süzdü; 'Getir kitabı' dedi. Gittim, kitap dolabımın en onurlu yerinde duran kitabı aldım, geldim. Bir yeri açtı, 'Anlat!' dedi. 'Buradan ne anladın?' Ezbere olmamakla birlikte, birçok kez okuduğum için, usumda kalanları söyledim. Bir yer daha açtı, yine söyledim. bir daha açtı, söyledim epeyce. Duyuyordum ki, babamın kızgınlığı yavaş yavaş geçmekte, bu yüzden yeni soruları daha soğukkanlı, daha rahat anlatıyordum. Sekiz on sorudan sonra babam en yumuşak sesiyle 'Al, kitap senin olsun' dedi.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın şiire bir felsefeci yaklaşımıyla girmesi herhalde ortaokulda "belki yüz kez" okuduğu *Mubtasar Yunan Felsefesi* kitabının yarattığı etkilerden kaynaklanıyor.

Şiir düşüncede, içerikte kovalanınca da, ister istemez biçimsel kaygılar arkada kalıyor.

XI

Aslında Fazıl Hüsnü Dağlarca biçim alanında da hızlı, çalışkan bir şair. Ama çabasını yetkinleşmeye, arınmaya değil de, güç gösterilerine, yeniliklere yönlendiriyor. Kendisiyle yarışıyor. daha önce denemediği şeyleri deniyor.

Örnekse Kuleli'deyken, bir günde, ayrı ölçülerle olmak üzere, kaç şiir yazabileceğini denemiş. Altı ders. üç de çalışma saatinde aruzla tam otuz bir şiir yazmış. Genç olmanın verdiği güç diye düşünüyor insan, ama değil, şair daha sonraki yıllarında da bir gecede bir kitap yazdığını söylüyor.

Akşamüstü beşte başlamış. ertesi gün üçte dörtte bitirmiş. Doksan bir kez okuyup düzeltmesi de çabası.

Gene örnekse içinde hiç fiil bulunmayan şiir yazmayı denemiş

Onuncu sınıfta sonu hep "t" ile biten beş yüz beyitlik bir kaside yazmış.

Atta, tramvayda, kağıda, uçakta, trende. öğretmenlerini not tutuyormuş gibi aldatarak derslerde, yönetim kurulu toplantılarında. gece iki uyku arasında şiir yazdığı çok olmuş.

Biçimsel eksiksizlik ardında koşan şairlerin bir dizeye bir sözcük bulmak için bir şiiri aylarca, hatta yıllarca beklettikleri düşünülürse, bu hızla, bu deney açlığıyla o titizliğin yanına bile varılamayacağı hemen anlaşılır.

Ayrıca her konuya el atabilecek bir şiir aracı geliştiriliyor.

XII

Hawaya Çizilen Dünya'da askerlikle ilgili, ya da destansı şiirler olmaması, şair bu tür şeyler yazmaya hazır olmadığından, başaramayacağından değil. Bir günde otuz bir şiir yazabilen bir delikanlı var karşımızda, hece, aruz, serbest, ne isterse yazıyor.

Yazdıklarını kitabına seçerek, sıkı bir elemekten geçirerek aldığı anlaşılıyor. Kim bilir ne çok şiir kaldı o ilk kitabın dışında!

Örnekse 1933-1934 ders yılı *Kuleli Askeri Lisesi Son Sınıf Yıllığı*'nda yayımlanan Atatürk'le ilgili şiirini *Hawaya Çizilen Dünya*'ya almamış.

"Kahraman" başlıklı yirmi dokuz dizelik o şiir şöyle başlıyor

Gölgen bir nur işledi güneşe vardığı gün;
Seni gördük sesimiz Hakka yalvardığı gün.
Seni gördük bir mazi dağları sardı ses ses,
Bir Akdeniz dalgası buldu içinde herkes.
Sana çıkar bu yurdun arasak son yolu da,
Kutlu bir Tanrı oldun güzel Anadolu'da.

Kanımcı, Fazıl Hüsnü Dağlarca, istese, çalışmalarını o yönde geliştirse, "yirmi beşine varmadan" üne erişen biçim ustalarının arasına kolayca katılabilir, kendini kabul ettirmesi için beş kitap yayımlaması gerekmezdi. Çünkü o alanda at koşturacakları bekleyen yol önceden hazırды.

Yirmisini yeni aşmış bu genç şair adayı ise kendine yeni bir yol açma savaşımındaydı. Arıyor, deneyler yapıyordu.

İlk kitabı *Hawaya Çizilen Dünya*'yı yayımladığında daha bu arama dönemi sona ermiş değildi. Hece edasıyla serbest ölçülü şiirler yazmış, ama şiir geleneğimiz içinde "serbest nazım" diye anılan yeni ölçünün kendine özgü söyleyiş edasını denemeyi nedense göze alamamıştı.

XIII

Çocuk ve Allah kimi eleştirmenlerce Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın başyapıtı olarak anılır. Şair kendisi de, bilinçaltının "kalın çizgilerle yazıya geçirilmiş tasarımı" diye nitelediği bu yapıtını sonra yazdıklarının kaynağı sayar.

Çocuk ve Allah'ın en önemli özelliği, bir bütünlük içinde düşünülmüş, bölümlenmiş, geliştirilmiş bir kitap olmasıdır.

Harp Okulu'nu bitirip subay çıkınca, bir süre Maltepe Piyade Atış Okulu'nda eğitim gören Fazıl Hüsnü Dağlarca, ardından ilk doğu görevini yapmak üzere Anadolu'ya atanmış, üç yıl, İstanbul'dan uzak kalmıştı. O üç yılda, bir "roman" gibi kurgulayıp yazdığını söylediği bu kitabını şöyle tanımlıyor

"Yapıtın yürüyüşü, kalın çizgileriyle bir ölümlüyü anlatır. Onun çocukluğundan başlayan sıcaklığı önce kendi gövdesini bulmuştur. Sonra yeryüzündeki öbür gövdeleri bulmuştur ağaç, su, dağ, ova, dizi dizi kışlalar. Bu gövdeler çoğunluğunda en belirginini kendli gövdesidir. (...) Diyebilirim ki, ben seni açıklamak için sonraki yazdıklarına ulaştım. Bitiremedim seni bugün bile.

1999'da yazdığı *Yapıtlarımla Konuşmalar I*'de söylüyor bunları. Çocuk, Tanrı, doğa – onu bütün yaşamı boyunca sürekli düşündürmüş konular... Bilgiye aç bir felsefeci gibi her şeyi anlamaya yönelen, yanıtsız sorulara imgeler aracılığıyla şiirsel çözümler yakıştıran bir şairin irdelemeden duramayacağı konular...

Çocuklar korkunç, Allahım
Elleri, yüzleri, saçları.
Uyurlar bütün gece
Yok sana ihtiyaçları.

Dindar bir ortamda büyümüş, kendisine birçok tartışılmaz yanıt sunulmuş olmasına karşın, sorgulama gücü bastırılamamış bir çocuğun yetişkinliğe doğru giderken şiirsel patlamaları...

Çocuk ve Allah'ın ilgiyle karşılanması, kanımca, içeriğindeki düşünsel yükün yanı sıra, "serbest nazım"da daha ileri bir aşamaya geçerek söyleyiş edası değişik şiirler de getirmiş olmasından. Bu kitap için "Cumhuriyet" gazetesinde iki uzun yazı yazan Peyami Safa,

onun “Türkçeye kazandırılmış, Türkçeye özgü bir sürrealizm” yarat-
tığını ileri sürmüştü.

Dört dörtlükten kurulu “Ağır Hasta” ise kısa sürede belleklerde
yer alan bir şiir oluvermiş

Üfleme bana anneciğim korkuyorum
Dua edip edip geceleri.
Hastayım ama ne kadar güzel
Gidiyor yüzer gibi, vücudumun bir yeri.

Çocuk konusunun Fazıl Hüsnü Dağlarca’yı ne kadar derinden
kavradığı, 1967’den başlayarak özellikle çocuklar için yirmi kitap
yazmış olmasından da belli.

Tanrı içinse “Kutluk’un Evindeki Konuşma”da şöyle diyor

“Ben Tanrı’yı, hiçbir peygamber gelmeseydi, hiç kimse benden
önce Tanrı adını anmasaydı bile, yine de bulur, inanır ve severdim.

Alışılmış anlamda bir Tanrı sevgisi değil söz konusu olan. Ata-
türkçü, laik, dinleri de aşan, hem sezgisel, hem düşünsel, hem de
hatta şiirsel bir Tanrı sevgisi.

XIV

Fazıl Hüsnü Dağlarca başlangıçta konuları, dili, söyleyişi, destek-
leyenleriyle sağda görünen bir şairdi.

Çocuk ve Allah gibi üç yüz sayfayı aşkın, çok doyurucu bir şiir
kitabıyla ortaya çıkışı, Peyami Safa gibi bir yazardan övgüler alış-
yazın dünyasında sağa üstünlük sağlayan büyük bir şair olarak de-
ğerlendirilmesine yol açtı.

Bir şiir okuma toplantısına katılışını izleyenlerden birinin onu
şöyle anlattığını duymuştum

“Dağ gibi geldi, dağ gibi okudu, dağ gibi gitti...”

Şaire askerlikten gelen bir yiğitlik de katmak ister gibiydiler.

Derken kitapları birbirini izleyip de halkımıza dönük düşüncele-
ri, kaygıları şiirlerine yansıtmaya başlayınca, özellikle 1950’lerden
sonra, bu insancı şairin sağa ya da sola sığdırılamayacak bir düşün-
ce yapısı olduğu belirdi.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın, *Yargılar. Konuşmalar. Seçme Şiirler* adlı kitabına aldığına göre, doğru bulduğu bir yazıda Aziz Nesin şöyle diyor

"Dağlarca'nın toplumcu bir şair oluşu kutsal bir gelişim çizgisi izleyerek bireycilikten gelise gelise kendi şiirinin bugünkü doruğuna yücelmiş olmasıdır. Her döneminde iyi şiir yazmış, bireycilikten yola çıkıp toplumcu aşamaya ulaşmış olduğu için Dağlarca'ya saygı duyuyorum; çünkü o durmadan değişmekte olan dünyamızda, hem özde hem biçimde şiirini yenilemiş, belli bir olumlu doğrultuda kendini değiştirmiştir.

Kanımcı, şairi bireyin sorunlarından uzaklaşmış saymak doğru bir saptama değildi. Belki düşünceleri bile değişmemişti. Daha önce orduda görevli olduğundan değinmeyi doğru bulmadığı konulara yeni yeni değinmeye başlamıştı.

Ama sağcılar ondaki bu *genişlemeyi* sola kaymak, siyasaya bulamak olarak değerlendirdiler. Osmanlıcadan uzaklaşması, dilini Öz Türkçeciliğe doğru arındırması da doğru bulunmadı.

Böylece *Çocuk ve Allah* bir başyapıt olarak ayrı tutulmaya, özellikle toplum sorunlarına yöneldiği dönemden sonraki yapıtları değersizmiş gibi bir hava estirmeye başlandı. Oysa şair sürekli bir gelişme içindeydi, çok güçlü bir şiir aracı oluşturmaktaydı.

Ama *Çocuk ve Allah*'ın başarı düzeyindeki yükseklik, Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın da bu yapıtına özel bir değer veriş, genellikle sağdan gelen bu değerlendirmeyi yaygınlaştırdı.

Aslında şair özgür koşuğun bütün olanaklarını kullanabilen bir kıvraklık edinmiş, dili iyice arınmış, sorularıya yöneldiği konular çok çeşitlenmişti.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın bu ters yaklaşımı yorumlayışı şöyle

"Yakınlarda değer verdiğim bir dostun eleştirisini okudum. Yazdıklarını kuşbakışı incelerken *Çocuk ve Allah*'tan, *Ası*'ya dek yazılanları öbürlerine üstün görüyordu. daha da ileri giderek, gereksiz görüyordu sonradan yazılanları. Ne demek istediğini anlıyorum. Toplumcu şiiri yadıyordu. Bu yadsımasını gizlemek için, o süre içinde yazılmış toplumcu olmayan yapıtları da yadsıması gerekiyor. Bu davranış yurt körlüğü, gerçek körlüğü, özetlersek 'şiir körlüğü'dür. Bir ozan yaşamasına yansımış bütün duyarlıkların, bütün im-

gelerin çocuğudur. İstese bile aralarında bir seçme yapamaz. Seçme yapmaya kalkarsa 'büyük bakış'ın değirmisini bozmuş olur. Beni yakından izleyenler, ilk yazılarımda toplum konularından – savaş destanları da bir toplum konusudur – uzak durduğumu göreceklerdir. Başka bir yerde söylediğim gibi ben ille şunu şunu yazmak için masaya oturmam. Ellerim derilerinde duydukları yakınlıklarla konularını bulurlar. Sözünü ettiğim konular iyi yazmayı öğrendikten sonra dokunulabilecek bir 'güç'lüğü taşırlar. Bu güçlüğe 'görgü'müzün bizi beslemesi de katılacağı için, bu çalışmalar hemen eylemleşmez. Ne yazık ki soyut şiirimin izleyicileri yıllar sonra varabildiğim somut şiirin kapıları önünde hâlâ korkuyla durmaktadırlar. (...) Bir ozan önce yurttaşdır. Bir yurdu vardır. Yurdunun geriliği, çirkinliği, bakım-sızlığı yoktur ya da vardır. Bir ozanın öbür yurttaşlar gibi, yurt sıkıntılarının yurttaş sayısına göre kendisine düşmüş payı vardır. Daha da düşünürsek ozan olmasının duyarlık, düşünce, imgelem taşıması dolayısıyla ve bu yurttaşlardan daha da büyük bir yüreği vardır. Ozanın şiiri gerisine saklanarak yaşaması ölümü demektir."

Bu sözlerde, kanımca, "büyük bakış" deyimi, "soyut şiir" ile "somut şiir" karşılaştırması, ozanın "önce yurttaş" olduğu görüşü, şairi anlama yolunda önemli ipuçları. Aile çevresinde, askeri okulda aldığı yurttaşlık eğitiminin, Fazıl Hüsnü Dağlarca'yı, Anadolu'da halkımızı iyice yakından tanıyınca, Türk tarihini sanatçı gözüyle harmanlayıp çağın evrensel gerçeklerini sorgulayınca, toplum sorunlarına dönük insancı bir görünüme ulaştırdığı anlaşılıyor; ulusçu, Atatürkçü çizgisinden hiç uzaklaştırmadan.

Sonraki yapıtlarını yerenlerin şairdeki *genişlemeyi* bazı şeylerden vazgeçmek gibi değerlendirmeleri büyük bir yanılığ.

XV

Çocuk ve Allah o yılların günlük konuşma diliyle yazılmış bir kipti. Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın 1959 temmuzunda on dergide birden yayımladığı, bildiri niteliğindeki, "Türkçem, benim ses bayrağım. diye biten, "Türkçe Katında Yaşamak" adlı şiirinden sonra, yapıtlarına sokmadığı sözcüklerle doluydu.

Baştan üç şiiri tarayalım Rüya, arzu, hayat, vazife, saadet, kahraman, elbise, kalb, meselâ, şuur, evvel, meçhul, kaybetmek, şeffaf, sema, vücut, hafıza, tahrir, vakit...

Söyleyiş de özgür koşuk kıvraklığından çok uzaklardaydı. Gelişigüzel bir sayfayı açalım. İki dördlükten oluşan "Bahçeden" başlıklı şiirin ilk dördlüğü

Bir gidenlik var bu bahçede,
Kat'iyen aşikâr olmaz.
Meyveler lezzetle parlar,
Güllerde aynı haz.

Bir de "Elli Yıl Sonrakiler"den gelişigüzel bir sayfa açalım. *Sayı-larda* adlı kitaptaki 4+ 2+ 3+ 2+ 3 bölünmeli on dört dizelik "Gök'le Sayı" başlıklı şiirin ilk dört dizesi

Gök kendine eşittir
Eşittir
Eski sayıların toplamı
Yeni sayıların toplamına

Arada önemli ayrımlar var. Dil çok değişik.

İlk dördlük "kat'iyen", "aşikâr" "lezzet", "haz" gibi sözcüklerle örülmüş. Ama araya dalmış olan "gidenlik" de çok ilginç. Bu sözcük şairin dildeki geleceğinin habercisi gibi.

İkinci dördlükte noktalama yok. Ölçü iyice özgür, uyaktan yararlanılmamış, sözcük yinelemelerine yaslanılmış. İkinci dördlük dil bakımından daha arı, belki biraz daha soğuk, salt akıl ürünüymüş gibi görünüyor.

Aslında ben Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın şiirinde aklın arkaya itildiği, duyguların öne çıktığı bir dönem bulunduğunu kanısında değilim. Kafasında hep sorular oluşuyor, sezginin ya da aklın şiirselliğiyle bunlara yanıtlar arıyor, ama dili arındıkça, güncel konuşmaların sıcaklığından, buğusundan uzaklaştıkça akılcılığı daha belirginleşiyor diye düşünüyorum. O her döneminde varlığın ya da yokluğun karşısında, arkası gelmez sorularıyla, bir felsefeci gibi...

XVI

1940'ta yayımlanan *Çocuk ve Allah*'ı gene tıklım tıklım şiir dolu kitaplar izliyor *Daba* (1943), *Çakırın Destanı*, *Taş Devri* (1945).

Çocuk ve Allah'taki dilden fazla uzaklaşmadan, özgür koşukta ustalaşmaya, kendine özgü bir ses bulmaya doğru giderken, şiirinin düzeyini düşürmeme çabası.

Ben üçüncü Halim, haşmetli ve mukaddes
Padişahlar Padişahı.
Benim beyaz ellerimden başlar,
Tab'amın sabahı.

ya da

Hangi mahallede imam yok,
Ben orada öleceğim.
Kimse görmesin ne kadar güzel,
Ayaklarım, saçlarım ve her şeyim.

gibi kendiliğinden belleklerde kalan dizeler getiriyor, adının çağrışımlarıyla şiir okurlarını sayfaları açılmadan çarpan *Daba*.

Bu kitabın da ilk üç şiirini tarayarak şairin sonraki yapıtlarından uzak tuttuğu Osmanlıca sözcükleri sıralayalım Haşmet, mukaddes, tab'a, meçhul, bâkire, an, vakit, lezzet, keşif, hikmet, cihan, buut, vücut, ilim, zafer, azat, memnun, nesil, mahsus, müsavi, sıhhat, mutlak, mütemadiyen, nesil, ziyade, temas, bâde, diyar, bahtiyar, muhteşem, malum, hürriyet, lâhze, azamet, civar.

Çok uzun şiirlerden değil, toplam 56 dizeden çıktı bu 35 Osmanlıca sözcük.

Türkçeye "ses bayrağım" diye sarıldıktan sonra Fazıl Hüsnü Dağlarca'da, "Ben ki kıt'alar fethetmişim, nesillerden" "Ecdadın terkedilmez âdeti" "Verir, meçhûlün lezzetini" "Tâbesabah" "Kâinatın mevcudu" gibi dizeler bulmak olanaksızdır.

Oysa *Daba*'da böyle çok dize var.

O yıllarda bu dil yadırganmıyordu. İki yıl sonra yayımlanan *Çakırın Destanı* ile *Taş Devri*'ne de bir bakalım.

Çakırın Destanı'ndaki ilk üç şiirde Kahramanlık, haşr, şehir, vakit, saadet, sene, an, fikr, seyr, memnun, rüya, nishet (31 dizede 12 sözcük).

Taş Devri'ndeki ilk üç şiirde Bahar, aşikâr, taraf, nam, hayret, sırdaş, arzu, vücut, evvel, daire, sade, kayd, hata, sevap, cevap, sabır, zengin (40 dizede 17 sözcük).

Şöyle diyebiliriz Fazıl Hüsnü Dağlarca bu döneminde Türkçenin sorunlarına ilgi duymuyor. Ama dilinin kendiliğinden bir arınma sürecine girmiş olduğu söylenebilir.

Çakırın Destanı, adındaki "destan" sözcüğünün çağrışımlarına kapılmamak gerekir, toplumsal bir olayı değil, öncekiler gibi, bireyi anlatan bir yapıt. Bireyi bütün ilişkileri içinde ele alan soluklu bir destan. Bireyin birçok bireyde görünüşü gibi. Çakır her yerde. kafasını dolduran soruların yanıtlarını arıyor.

Zengin kardeş, de bana,
Meydanlar kadar açık, caddeler kadar düz;
Kimi çağırmakta,
Bütün malınız, mülkünüz?

Fakir kardeş, de bana,
Gördün mü garip dostu;
Kimin serinliğiyle canlıdır,
Elindeki kırık desti?

Kendi evrenini yaratıncaya kadar Tanrısına konuk olan Çakır, "kızları kadınları değil, bütün insanları aşk ile düşünüyor" "Aradığı şey bir fikir, bir inanç, bir varlık gibi. Son iki dizesi "Ses edin uzak milletlerin gençleri, / Bütün antenlerimi germişim!"

Taş Devri, "Hava" "Toprak" "Su" "Ateş" diye bölümlenmiş, 46 şiir getiren görece küçük bir kitap. Şair Selimiye Kışlasında on beş akşam çalışarak yazdığı bu kardeş yapıtıyla "*Çocuk ve Allah*"ın dev güzelliğinden" kurtulduğunu, "ya da o dev güzelliği başka alanlara ulaşır" kıldığını söyler. Onu yazarken taş devrinde yaşamış.

XVII

Dört yıl sonra, 1949'da *Üç Şehitler Destanı* yayımlanıyor.

Fazıl Hüsnü Dağlarca bu yapıtıyla ilk kez bireysel olmayan, kendinde yaşamadığı, dışındaki bir olayı anlatır. 1932'de "Piyade Mecmuası"nda Yüzbaşı Celâl'in yazdığı, "II. İnönü savaşlarına dair bir etüd"den almış destanının ana çizgilerini. Adsız Tepe'nin ele geçirilişinde üç yüzbaşı yiğitçe ölünce, tepenin adı "Üç Şehitler"e dönüşür.

Tabur üç şehit verilerek alınan bu tepeyi elden çıkarmamaya and içer. Sonuçta İkinci İnönü Savaşı, altı kere düşüp altı kere geri alınan Üç Şehitler Tepesi'nde kazanılır.

"İnsan tükenmez" deymi de, şairin çok sevilen "Mustafa Kemal" adlı şiiri de bu kitaptadır.

Mustafa Kemal'i gördüm düşümde,
Daha, diyordu.
Uğruna şehit olasım geldi hemen,
Sabaha diyordu.

Al bir kalpak giymişti, al,
Al bir ata binmişti, al.
Zafer ırak mı dedim,
Aha, diyordu.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın *Üç Şehitler Destanı*'yla gizemli bireysel dünyasından dışa açılışı, okur çevresini iyice genişletirken, izleyen *Toprak Ana* (1950), *Sivash Karınca* (1951) gibi kitapları toplum sorunlarına değinen başarılı şiirler getirdi. *İstiklal Savaşı - Samsun'dan Ankara'ya* (1951), *İstiklal Savaşı - İnönüler* (1951), *İstanbul - Fetih Destanı* (1953), *Anıtkabir* (1953) ise yeni şiirle tarihe yönelişin daha önce denenmemiş örnekleriydiler.

Şairin özgür koşukta ulaştığı ustalık, bulduğu kendine özgü şiir-leştirme yöntemleri artık her konuya el atmasına olanak veriyordu.

Toprak Ana Anadolu halkının destanı gibiydi. Anadolu'nun "umutsuzluğunu, yıkılmış kalmışlığını, el değmemişliğini" anlatıyordu.

Gün doğar, tarla kuşları uçuşurlar,
Ağır bir aydınlık, bildiğin şafak değil.
Öyle dalmış ki asırlar süren uykusuna,
Uyandırmazsan,
Uyanacak değil.

Fazıl Hüsnü Dağlarca, *Yapıtlarımla Konuşmalar I*'de, kardeş kitap *Sivash Karınca*'ya şöyle der

"Sen *Toprak Ana*'nın kurtuluş bayrağısın. Sen Nurullah Ataç'ımızın en çok sevdiği yazılarımdansın. Sivas'ın karıncası yapıta öncülük

ederken ayakları kurtuluştur, gözü yeryüzü topluluğundadır. Köyle-
rin kentlere gebe olduğunu söyler. Sivas'taki birey yeryüzü bireyine
duyduğu özlemle acıdır. Seninle duyduğumuz yeryüzü uzaklığını
yapıt ilerledikçe, soyuttan somuta geçirerek devrimsel alt yapımıza
derinlik katarız.

Sivash Karınca'da uluslarötesi, evrensel bir düşün ilk seslenişleri
duyulur.

Kardeş olduğumuzu, kardeş olduğumuzu,
İlk karanlığından beri yeryüzünün
Kaderimizken aynı yıldız.
Niye anlamamışız,
Bakmışız, bakmışız da göklere?

"Kutluk'un Evindeki Konuşma"dan, şairin diyelim bin yıl sonra
yeryüzünde ayrı ayrı uluslar kalmayacağına, bir dilde birleşileceğine,
eski uygarlıkların izlerinin müzelerde korunacağına inandığını bili-
yoruz.

Biz insanlar ayrı ayrı kalmışız,
Bölmüş saadetimizi çizgisi yurtların;
Biz insanlar ayrı ayrı kalmışız,
Gökte kuşların kardeşliği,
Yerde kurtların.

XVIII

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın gene 1951 yılında yayımlanan *Aç Yazı*
adlı yapıtı ise Nurullah Ataç'a coşkulu bir özeleştirii yazısı yazdırmış-
tı. Alıntılarla şöyle özetlenebilecek bir yazı

"Yürek karasına (vicdan azabına) benzer bir duygu var içimde,
gittikçe artırıyor gücünü bana öyle geliyor ki Bay Fazıl Hüsnü Dağ-
larca'ya haksızlık ediyoruz, edebiyata, şiire değgin yazı yazarların
hepsi, hepimiz. (...) Şiirimizdeki önemi, asıl yeri bilinmiyor. Biz
onun neler yaptığını, neler getirdiğini gösteremedik, belirtmedik.
Kolay anlaşılır, güzelliği çabuk sezilir birkaç şiiri vardır, en çok on-
lar üzerinde durduk. Ne bileyim? biz Fazıl Hüsnü Dağlarca'yı öteki

şairlerimiz arasında bir şair, öteki şairlerimize benzer bir şair diye tanıttık. Oysaki öyle değil o, öteki şairlerimiz arasında bir şair değil, hepsinden ayrılıyor, eskilere uymadığı gibi yenilere de uymuyor, konuları başka, kalıpları başka, aradığı başka, dili başka. Bunların hepsini de kendi yaptı, daha doğrusu durmadan yapıyor, her kitabında yapının biraz daha belirdiğini, ışığa çıktığını görüyoruz. (...) Her yeni kitabı (...) bir bütünün parçası olduğunu, bütün içinde ele alınıp düşünülmesi gerektiğini sezdiriyor. Bay Fazıl Hüsnü Dağlarca şimdi bize, beğendiğimiz, yahut beğenmediğimiz, şu yahut bu şiirin şairi diye değil, bir eserin adamı diye gözüküyor. (...) Başlıca niteliği, özelliği yeniliktir o eserin, tam, katıksız bir yenilik. Ondak başka da yeni şairlerimiz var, yenilik aramış, yenilik getirmiş şairlerimiz. Ama dikkat edince görüyoruz ki onların hepsi de bir yandan eskiye, eski şiir anlayışına bağlı, hiç olmazsa kendilerinden öncekileri yıkmaya, bir tepki yaratmaya çalışıyorlar. (...) Bay Fazıl Hüsnü Dağlarca onlardan biri değil, onların yolunda yürümüyor. (...) Bana öyle geliyor ki Bay Fazıl Hüsnü Dağlarca sadece zamanımızın iyi, önemli şairlerinden biri değil, yeni adamı yaratacak olanlardan biri, yeni bir anlayış getirenlerden biri. (...) Önümüzde bir yenilik pınarı var, zengin bir yenilik pınarı, eğilip onun sularından kana kana içmiyoruz, zamanımızı iyice sezmekten, kavramaktan mahrum ediyoruz kendimizi.

1920'lerin ikinci yarısından 1930'ların sonunda adından söz edilemez oluncaya kadar Nâzım Hikmet'i, 1940'larda Garip akımıyla Orhan Veli'yi, Oktay Rifat'ı, Melih Cevdet'i öven, öne çıkmalarına yardımcı olan bir yazar, şiire çok duyarlı bir eleştirmen, Fazıl Hüsnü Dağlarca için ancak ilk kitabının yayımlanmasından on altı yıl sonra, 1951'de, sekizinci kitabını, *Aç Yazı*'yı değerlendirirken söylüyor bu sözleri.

Nurullah Ataç'taki bu yaklaşma dil açısından olabilir mi diye bakıyorum. Hayır, kendiliğinden bir arınma var, ama bilinçli bir Türkçecilik eğilimi daha başlamamış *Aç Yazı*'da. Baştaki uzun şiiri (50 dize) tarayalım Kuvvet, ısrar, hatırlamak, kâinat, vakit, meydan, aşikâr, aziz, hissetmek, lüzum, şehir, ansızın, akis, hayal, hudut, şehvet, meçhul, cesur, mukaddes, nisbet, hülya, nesil, bahtiyar.

Nurullah Ataç'ın coşkusu anlaşılan doğrudan doğruya şiirden geliyor. Her konuyu ele alabilen, eskide yenide, Doğuda Batıda örneği

bulunmayan, özgün bir şiirle karşı karşıya olduğunu görüyor eleştirmen, arkadan neler gelebileceğini de seziyor.

XIX

Arkadan gelen, değişik konuları işleyen, saymakla bitirilmesi hiç de kolay olmayan, çok çeşitli şiirsel yaklaşımların ürünü dizilerce kitap. *Ası'dan Uzaklarla Giyinmek'e*, *Çanakkale Destanı'ndan Yurdana'ya*, *Özgürlük Alanı'ndan Pir Sultan Abdal Günleri'ne*, *Akdeniz'den Yok edilen Çokuluslu Olmak'a*, *Aylam'dan İmin Yürüyüşü'ne*, *Dişiboy'dan, Seviştilerken'e*, *Açıl Susam Açıl'dan Oyun Okulu'na*, yaşama değişik bakışlar, geçmişimiz, toplumumuz, yeryüzü, uzay, sevi, çocuklar, her şey...

Fazıl Hüsnü Dağlarca bu yetkinliğe, çok yönlü şiirsel bir dil kurarak, düzyazıyı, öz Türkçeyi, konuşma dilini ardına takıp şiirin köşe bucak her yanını dolaşarak erişti. Kullandığı şiirleştirme tekniklerinin öylesine bilinçli bir ustası durumuna gelmişti ki, istese bunların bir listesini bile çıkarabilirdi.

Belli bir yerden sonra o artık büyük bir şiir fabrikasının elektronik tablosu önünde oturan bir uzmana dönüşmüştü.

İnsanda, dünyada, evrende, uzayda olagelen her şey ona şiir olarak yansıyordu

"Ben bir suyum; yansıyor bana olay. Yurdumun içinde olsun, eylem varsa, kimildiyor su. Yeryüzünde olsun, varsa eylem, su kimildiyor. 1940'lardan başlayan bu duyma, bu yansıma, yıllar geçtikçe daha gözle görülür, elle tutulur olmaktadır. Her sabah uyanır uyanmaz, kendimi, yurdumun benimle birlikte gözlerini açan kişilerinden biri bilerek, yerimden doğrulmaktayım. Yeryüzünün en uzaktakileriyle bir 'yaşama ayarı' içindeyim. Kim gülmüşse – ne yazık ki çok az – onunla birlikte gülmedeyim. Kim üzülmüşse, ağlamışsa, açsa, çıplaksa, işsizse – ne yazık ki daha da çok – onunla birlikte kahrolmadayım. Şöyle de diyebilirim Bir gövdedir yeryüzü.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın dili arınmış, konuları çeşitlenmiş, şiirinin düzeyi yükselmiş, ama yazma hızında bir düşme olmamıştı. Birreysel konuları işlediği gençlik yıllarındaki gibi gene büyük bir kolaylıkla yazıyordu.

Örnekse *Kubilay Destanı*'nı, olayın 38. yıldönümünde Yaşar Nabi'nin istemesi üzerine yazmıştı. Kurtuluş Savaşı'yla İstanbul'un geri alınışının 56. yıldönümünde yayımlanan *Türk İstanbul*'un yazılış öyküsü ise şöyleydi Baki Süha Ediboğlu bir gün Aksaray'daki Kitap Kitabevi'ne gelip "İstanbul Radyosu Müdürlüğü'nden gönderildiğini, iki gün sonra İstanbul'un Mustafa Kemal ordularınca alınışının kutlanacağını, bu konuyu işleyen, okunması yarım saat sürecektir bir yapıt istendiğini" bildirmişti. Radyoda bir oda ile daktilo başında bir hanım bu iş için şairi bekliyordu.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın bu tür yıldönümleri için yazdığı daha pek çok kitabı var İstanbul'un Türklerce alınışının 500. yıldönümü; İzmir'in Kurtuluş Savaşı'nda geri alınışının 35. yıldönümü; 27 Mayıs Devrimi; Çanakkale Savaşı'nın 50. yıldönümü; Mustafa Kemal'in Samsun'a çıkışının 50. yıldönümü; Malazgirt Savaşı'nın 900. yıldönümü; Mersin-Adana yöresinin yabancı buyruğundan kurtuluşunun 57. yıldönümü; Erzurum'un yabancı buyruğundan kurtuluşunun 70. yıldönümü; Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun 75. yıldönümü onun şiirinde hep birer kitaba dönüşerek yer aldı.

XX

Yazınımızda böylesine çok yönlü, her şeyi kucaklamak isteyen, her sese yankı veren başka bir şair yok.

Peki, bu dışa açılma, öykülemeye, betimlemeye sapma, Fazıl Hüsnü Dağlarca'yı şiirinin temelindeki akılyürütmelerden, karşılıksız sorulara şiirsel yanıtlar arama özelliğinden uzaklaştırıyor mu?

Şairin iki yönelişi birbirini kesinlikle etkilemiyor. 1990'da yayımladığı *Uzaklarla Giyinmek (Sığmazlık Gerçeği)* adlı kitabından söz edışı, *Çocuk ve Allah*'ı ya da *Ası*'yu yazarkenki düşünsel yetkinliğini sürdürdüğünün çok açık kanıtı.

"Bu yapıtta görülmesini istediğim gerçekler şunlar

"1. Çalışmalarında insan kavramını doğa içinde kuruyorum. İnsanın bütün doğada (ot, orman, deniz, ırmak, maden, yıldız, gezegen) var olduğu, bütün kıvılcıklarda insan bulunduğu, çağlar boyu sanıldığı gibi insanın vahdet-i vücudla son bulmadığı, insanın büyük kıvılcıklar içinde ölümsüz bir doğa olduğu anlatılmıştır. Bunun felsefesi bütün açıklamalarıyla birbirine eklenmiş ve kurulmuştur.

"2. Bu yapıtla laik şiiri buldum. Topluluklarımız ilk çağlardaki din yorumcularının, büyücülerin etkileriyle 'tanrı'sız konuşamamaktadırlar çağlardan beri. Öyle alışılmıştır ki buna, birbirine çarpısa iki yaratık, ikisi birden 'ya Allah' diyor. Bu alışkanlığın kişi özgürlüğünü, bilinçaltında bile kısıtladığını görmemek olanaksız. Yapıtımda laik şiiri özgür insanın elinde sunmaktayım.

"3. Yapıtın 5 boyutuyla yazıldığını görüyorsunuz. Belirtildiği gibi 5'e indirilen binlerce duyarlık yapıt boyunca, insanın yaşam süresini sergilemektedir. Okuyucuları gösterilen anlam değişimlerini imgeleleri boyunca yaşatabildikleri kadar sığmazlıklarını anlayacaklardır. O sığmazlık ki insanın kendi ağırlığından dışarı çıkması.

"4. Bu yapıttaki şiirin yapısı, eylemin akışı ölçüsündedir. Daha önceki yapıtlarda şiirin sayısız kuralları yazılarını büyük kayalar gibi orta yere koymak isterdi. Bu yapıtla ise doğadaki kımıldanışını sürdürmek istedim. Eski okuyucularımın eski alışkanlıklarını söylediğim amaç doğrultusunda bu yapıt için kullanmamalarını dilerim, yoksa büyük bir tadın uzağında kalmış olurlar. (...)

"Bu yapıtın kuruluşunda amacım insan sığmazlığını toplum önüne, us önüne sermek. Uzun yıllardan beri düşündüğüm bu sığmazlık hence sürezin ta kendisiydi. Yapıtta açıkladığım gibi, eskilerin zaman dediği sürez hence ayrıca, tek başına bir varlık değildir. (...) Özdeksiz bir varlık olamayacağına göre, özdeksiz bir sürez kavramı da düşünülemez. İnsan kavramı sürdürülürken sürezi yaratmış oluyoruz. Bu süreze sığmamakla kendi varlığımızı sürdürmekteyiz. Kişi, sığmazlığının ardında ister bilsin, ister bilmesin, kendi sonsuzluğunu yaratır."

Fazıl Hüsnü Dağlarca her döneminde temel işlevi şiire ulaşmak olan bir düşünce etkinliğini sürdürmüştür.

2 Ocak 2001

Celâl Sılay (1914-1974)

Bursa'da doğdu. Bir süre Işıklar Askeri Lisesi'nde okudu. İlk şiir kitabını 1932'de, on sekiz yaşındayken yayımladı. Liseyi 1934'te İstanbul'da bitirdi. "Vatan" "Tasviri Efkâr" gazetelerinde sekreterlik, yazı işleri müdürlüğü, "Yeni Gazete" ile "Her Gün"de takma adla köşe yazarlığı yaptı. "İşte", "Esi" dergilerini yöneterek başladığı dergiciliği, kendi adına çıkardığı "Doğu-Batı" "Yeni İnsan" dergileriyle sürdürdü. 7 Eylül 1974'te İstanbul'da öldü.

Şiir kitapları *Çöl Yolcuları*, 1932; *Dört Kapı*, 1933; *Hayat ve Merhaleler*, 1933; *Lacivert Işıklar*, 1934; *Ebedi Renkler*, 1936; *Hüsran Filizleri*, 1937; *Merhamet Şiirleri*, 1943; *Acaba*, 1945; *Sonra*, 1946; *Boşlukta Duran Taş*, 1949; *Zaman ile Yarış*, 1956; *Adamca*, 1959; *Doğa*, 1965; *İlişki Deyimleri*, 1969.

İçe dönük, gizemli, düşünce derinliğine ağırlık veren, anlaşılması güç, duygusal yönü çok öne çıkan, imgeci bir şairdi. Önceleri pek önem vermediği söyleyişe zamanla özen göstermeye başladığı izlendi. Arı bir dil kullandı. 1943'te yayımladığı *Merhamet Şiirleri*'nde savaşın kötülüğünü, yarattığı acıları yansıttı. Bir akıma bağlanamayacak şiiriyle tek başına bir şairdi.

BAŞIM

Vâkî Nurettin'e

Tutup saçlarından başımı
İbret pazarlarında gezdireceğim,
Boyun eğmiştir, ümit etmiştir diye
Bu gafil başı teşhir edeceğim!

Dimdik duramadığı için kulların karşısında
Allah bu sırtkan baştan utanacaktır!
Yüz karası olmakta devam etmemesi için
Başım taşlar altında parçalanacaktır!

Gafleti resmediyor sırttıkça başım
İyi temennilerle bakıyor şuna buna...
Eminim selamlamak için aramaktadır
Seyircileri içinde bir aşına!

Tutup saçlarından bu sırtkan başı
Kaldırımlar üstünde gezdireceğim;
Boyun eğmiştir, ümit etmiştir... diye
Bu zelil başı teşhir edeceğim!

(1939)

SUAL

Zincirlerle çekiyor işçiler
Güneşi, yatağının başına,
Ben nasıl çıkarım bu kirli yüzle
Güneşin karşısına?

Kuşlar başucuma toplanmış,
Perdeleri açılıyor sabahın;
Ben nasıl sokarım bu tembel vücudu
Bahçesine Allahın?

Kim gönderir satıcıları,
Kapımın eşiğine salar?
Ben nasıl alırım mallarını,
Ancak kendilerine yetecek kadar!

Gece örtülüyor üstüme,
Uyutmak için zannederim,
Kim yaşıyor beni hâlâ,
Cevap isterim?

(1941)

GÖSTEREN

Allahsa
Ne yesem Allaktır
Kuzunun kınası
Balığın pulu
Kuş

Ne yesem Allaktır
Gören ben
Gösteren kimse
Onu yiyorum.

(1948)

DENEME

Göz akıllı olmalı
ne ki görmüş görende
enlemeli boylamalı
ne ki bulmuş bulanda

el duygulu olmalı
ne ki değmiş değende
ellemeli yoklamalı
ne ki tutmuş tutanda

ya göz elden gidende
bir el olmalı elde
ne ki sürmüş sürende
öpüşmeli koklaşmalı

ya el elden gidende
bir göz olmalı gözde
ne ki görmüş görende
bir anı kalmalı sende

günün günü geçende
bak anısı yok bende
gözün değdiği tende
yazılı bir şey olmalı

ya ten elden gidende
bir söz kalmalı sende
ne ki gitmiş gidende
kalan söz okunmalı

(1955)

HAZİRAN ŞİİRİ

Haziran üstümüzde dal dal
moda çevremizde renk renk
İstanbul bin dokuz yüz elli beşinde
çimenler altımızda sık sık
bulutlar üstümüzde seyrek

eteklerin moda yelkenlerinde
elin omzumda sıcak
belin kolumda ince
gözün gözümde ürkek

ışık gölge bir oyun
çiçek yaprak alı morlu
haziran üstümüzde dal dal
saçların yüzünde tek tek

bir kuş bir kanat tenimizde
bir rüzgâr bir serinlik içimizde
bir gök bir deniz mavi mavi
şarkı bahçe düğün dernek

İstanbul bin dokuz yüz elli beşinde
etek yelken bir cümbüş
yanak yanağa sürtünüş
elin omzumda sıcak
belin kolumda ince
dilim kulağında titrek.

(1955)

Mümtaz Zeki Taşkın (1915)

Bayramiç'te doğdu. İlkokulu Çanakkale'de tamamladı. 1936'da İstanbul'da İstiklal Lisesi'nden mezun oldu. Ankara Hukuk Fakültesi'nde başladığı yükseköğrenimini yarım bıraktı. 1941-1948 arası Emniyet Genel Müdürlüğü'nde memur olarak çalıştı. Sonraki görevi gene Ankara'da, Küçük Tiyatro'nun müdürlüğüydü. 1965'te İstanbul Şehir Tiyatroları'na basın danışmanı oldu. "Türk Tiyatrosu" dergisini yönetti. *Cumhuriyet Ansiklopedisi* çıkarılırken Bir Yayınevi'nde çalışmaya başladı. Daha sonra başka yayınevlerinde de görev aldı. Zamanla şiirden uzaklaşıp çalışmalarını çocuk kitaplarına yönlendirdiği görüldü. Çok sayıda masal kitabı, çocuk oyunları yayımladı.

Şiir kitapları *Allo Allo* (Mustafa Niyazi ile), 1934; *Köy Melodileri* (Mustafa Niyazi ile), 1936; *Varşete*, 1949; *Çocuklarımıza Resimli Şiirler*, 1959.

Nâzım Hikmet'in Serbest nazımla ilgileri üstüne çektiği günlerde, Ercümen Behzad'ın arkası sıra, Batı şiirinin Dada deneyini yansıtmak amacıyla ortaya atılan Mümtaz Zeki Taşkın, *Allo Allo*'yu yayımladığında çok genç bir lise öğrencisiydi. Mustafa Niyazi (1912-1972) ile birlikte yaptıkları bu çıkış pek ilgi çekmediyse de dilimizdeki ilk Dadacı şiir deneyi olarak hep anıldı. Birkaç yıl sonra Garip şiiri ortaya çıkınca, bu genç şairin de, bir süre, çeşitli dergilerde bu yeni anlayışı benimseyen şiirler yayımladığı görüldü.

HAYTİ ADALARI

Bir istiridyedir bizim ada

Dada...

Dada...

Dada...

Benim istiridye adamın incisidir.

Dadam...

Dadam...

Dadam derken çıldıracak adam.

Dada

Benim istiridye adamın incisidir.

Dada

Ne bir Arjantin güzeli

Ne bir Afrika zencisidir.

Okyanusun

Koyu nefti adaları

Hayti adaları

Ah.. Da... Da

Da... Da...

Da...

Da...

(1934)

DAVET

Öyle bir akşam gel ki çocuğum,
Gözlerin huzurdan kapansın dizimde.
Rüzgârın yasemin
Havanın arzu koktuğu bir akşam.

Avuçlarında özlenen mevsimlerin yemişleri
Geldiğin yerin kokuları kucağında,
Öyle bir akşam gel ki çocuğum,
Dönmek olmasın.

İTİYAT

Beni arayanlar bulurlar çabucak,
Çıktığım kahvede.

Aynı yollardan geçerim gece gündüz
Yolumu değiştirdiğimi gören olmamıştır.

Aynı tramvaya binerim sabahları
Aynı yerde otururum vapurda
Aynı kızı severim yıllardır.

Çıgaramın markası değişmemiştir
Aynı şapka başımda oldum olası.

Aynı sokaktadır
Altında ısıklık çaldığım pencere.

AYAĞA DÜŞEN ŞİİR

Ayağa mı düştü şiir
Lostra Osman
Ayak türabın olayım
Parlat şu kunduraları

Akşama randevum var
Boyasız kundurayla randevuya gidilmez
Dost başa
Düşman ayağa bakar iki gözüm
Parlat şu kunduraları

Boyacılık da bir cins şairlik
Şairlik de bir çeşit boyacılık
Sen boyacı
Ben boyayım
Lostra Osman
Allahasen
Parlat şu kunduraları

Varsın altı patlak olsun
Varsın üçüncü pençe de kopsun
Senin nene gerek
Vur cilayı
Ayna gibi olmazsa para yok
Ayak türabın olayım Osman
Parlat şu kunduraları

Sen parlat
Ben parlatayım

Varsın desinler be kuzum
Ayağa düştü şiir
Osman nur olsun ellerin
Parlat şu kunduraları

Arif Dino (1893-1957)

İstanbul'da doğdu. Osmanlılar döneminde Yunanistan'da uçbeyi olan köklü, geniş bir ailenin çocuğuydu. Aile çevresinde de konuşulan diller olduğu için, Fransızca'yı, Yunanca'yı anadili gibi bilirdi. Belçika'da Simon Stevens Enstitüsü'nde, Gembloux Ziraat Okulu'nda, Cenevre Üniversitesi'nin Siyasal Bilimler Bölümü'nde okudu. Ingenieur Géometre diploması aldı. Okullara, diploma almak için değil de, öğrenmek için gittiğinden, derslerden yararlanamadığını görünce bırakırdı. Çok geniş bir kültürü vardı. 1924-1929 yılları arasında Atina'da portre ressamı olarak ünlendi. Aynı dönemde Yunan filmlerinde "kötü adam" rollerine çıktı. Bu arada "Facia Limanı" adlı filmi yönetti. 1929'da Türkiye'ye döndü. Fransızca olarak yazdığı, hiçbir anlayışa sığdırılamayacak yeniliklerle dolu şiirlerini Meksikalı bir arkadaşı, 1930'da, Paris'te, *Éclosion* adıyla yayımladı. 1937'de Nâzım Hikmet'in senaryosunu yazıp yönettiği *Güneşe Doğru* adlı filmde iki önemli erkek rolünden birini oynadı. Bir yandan yaşamını kazanmak için grafikerlik yaparken, bir yandan da gönlüne göre işlerle ilgileniyor, örnekse "Yeni Adam" dergisinde sanat eleştirileri yazıyordu. 1939-1942 yılları arasında Garip akımı çiçeklenmek üzereyken Türkçe şiirler de söyleyerek kendinden çok küçük olan genç yenilikçi sanatçıların yanında yer aldı. Aslında Nâzım Hikmet'ten,ERCÜMEND Behzad'dan bile yaşlıydı. Ama Serbest nazım öne çıkarken onlara katılmayı düşünmemişti. O günlerdeyse Asaf Hâlet Çelebi'yle, Orhan Veli'yle, Melih Cevdet'le yakın bir dostluk içindeydi, çevresinde dönenen gençler için, görgüsü, bilgisi, beğenisiyle, bir okul olmuştu. Asaf Hâlet Çelebi'den on dört, ötekilerden yirmi bir, yirmi iki yaş büyüktü. Ama hiçbir kurala boyun eğmez havası, atılcı kişiliğiyle gençlerden daha gençti. Ne var ki bu yakınlık ancak üç yıl sürebildi. 1942 yılında Alman faşistlerinin yükselişiyle birlikte, İstanbul'da faşizme karşı oldukları bilinen ilerici aydınlar tutuklanıp Anadolu'ya sürüldüler. Arif Dino önce Develi'ye, oradan da, kendi isteği üzerine Adana'ya gönderildi. İstanbul'a, dokuz yıl sonra, 1951'de dönebildi. 1957'de, son yıllarını geçirdiği Kuzguncuk'ta öldü.

Şiir kitapları *Éclosion* (Fransızca plaket), 1930; *Çok Yaşamın Ölüler* (Fransızca, Türkçe şiirleri, desenleri, vb), (ö.s.) 1985.

Arif Dino şiirlerini yazmaz, söylerdi. Günümüze kalan gerek Fransızca, gerek Türkçe şiirlerini, hep arkadaşları yazıya geçirdiler. Şiirlerine önem vermeyen, daha doğrusu, onları söylendikleri havanın dışına taşımayı gereksiz bulan bir kişiydi. Şiiri aklın sağlığını koruyan bir "ifrazat" olarak niteliyordu.

BİR VARMIŞ

Yok'u
Yok eden
Var oldu akıl
Renkten, sestten, rayihadan
Mest oldu akıl,
Kendini inkâr etti.
His. sevgi. aşk yolundan
Yok'a döndü akıl,
Yok'a vardı.
Yok'un yok'u var
Varlık.
Var'a vardı akıl,
Yok'dan bir kadın,
Var'dan bir erkek.
Çok çocukları oldu,
Rivayete göre
Bahtiyar yaşadılar.

(1939)

SEYAHAT

Saçların
Gözlerin
Dudakların
Ne güzel yolculuğum
Rüzgârlara
Denizlere
Göklerin
Meyvelerin
Sonralar dünyası ömrünün.

(1939)

BEDDUA

Döner kebab dönmez olsun

(1940)

MASAL

Asaf Hâlet Çelebi'ye

Eskiden
 Çok eskiden
 Ben senin kölendim
 Aşktan yanan bir kölendim
 Bir serinlik tesellisi buluyordum
 Kirpiklerinin gölgesinde.
 Bir köle başımız vardı.
 Benim
 Sana
 Aşkımı sezmiş olacak ki
 Kırbağıyla dövüyordu.
 Her vuruşu
 Bana
 Senin bir busen gibi geliyordu.
 Ve
 Öldüm
 "Eskiden
 Çok eskiden.

(1939)

BOĞAZIÇI

Geceler
 Gemiyle dönmez
 Hey!!!
 Telli pullu gelinler.

(1939)

Taştan mantar tarlası;
 Çok yaşasın ölüler!

(1940)

"Ben mensur şiir taraftarıyım ve şifahi bir şairim. Şiirlerimi yazmam, söylerim. Şiirde vezin ve kafiye ancak bir yardımcıdır, fakat şiirin esasını bunlar teşkil etmez. Ben şiirde vezin ve kafiye bir elbise telakki ediyorum. Elbise ne kadar güzel olursa olsun içindeki vücutla alakası yoktur. Mensur şiir ise vezin ve kafiye kurtulmuş şiirdir; vücutun güzelliği ve ya çirkinliği meydandadır. (...)

"- Sizce şiir nedir?

"- Şifahi bir güzellik ifadesidir. 'Güzel' tarif edilemediği için şiirin de tanımı mümkün değildir. Bana göre şiir bir teksif vasfını taşımakla beraber, ani, kendiliğinden gelen bir buluştur. Emek, yani kafiye ve vezin ustalığı değil, ifrazattır. Vücutun sıbbati için diğer ifrazlar nasıl lazımsa aklın sıbbati için de bu ifrazat bence lazımdır (...)

"- Şiirleriniz mantıksızlık ve manasızlıkla itham ediliyor

"- Evet, şiirden mantığı ve manayı çıkaran şairler vardır. Onların en marifeti ve en büyüğü Arthur Rimbaud'dur. Onun mensur şiirlerini teşkil eden cümlelerde mana ve mantık mevcut olduğu halde beyeti umumîyesinde mana ve mantık yoktur. Benim en çok beğendiğim şairin Rimbaud olduğunu da ilave edebilirim.

"- Bu şiirlerde size zevk veren nedir?

"- Çok kuvvetli bir lirizm. Bunu size ancak bir misalle anlatabilirim. Bir tramvay tasavvur edin. İçerisi tıklım tıklım dolu. Süratle giderken vatman ani bir surette tramvayı durdurdu. Ayakta olanlar birbirlerinin üzerine yıkılarak düştüler. Ben oturmuş olduğum için bu vakanın seyircisiyim ve gayri ihtiyari gülüyorum. Yere düşüp kalkanlardan biri yüzüme bakıp pek baklı olarak "Ne gülüyorsun efendi? Az kaldı kolum kırılacaktı!" diyor. O zaman işe şuurum müdabale ederek cevap veriyorum "Ayakta duranları devrilen iskanbil kâğıtlarına benzettim de gayri ihtiyari güldüm.

"İşte şiir böyledir. Hislerimiz gayri şuuri olarak doğar, aklın müdabalesi ve mantık onu sonradan izah eder. Lirizm ise hissin ifadesidir. Mantığın müdabalesi hislerimizin, yani lirizmin sükutu demektir. Tramvaydaki hadiseye nasıl gülmişsem şiiri de öyle beğeniyorum. Bence mantıktan lirizmi çıkardınız mı mantıksızlık kalır (...) Bana öyle geliyor ki mantığın ibraç edilmesi, sanatı kendi saba-sına daba fazla yaklaştırmıştır (...)

"- Sizin şiirlerinizde mana var mıdır? (...)

"- Şiirlerimde mana vardır. Fakat ihtimal anlamak biraz güç.

ŞİİR

Cinnet
Cinayet
Esaret
Cenneti
Artık yeter!..
Basacağız
 ateş damgamızı
Kürrenin sırtına.

(1941)

ÇUKUROVA

Çukurova sabır ovasıdır
Lokmasını
 göç edenleri
 bilir.
Yakmasını
 yıkmasını
 boğmasını
 bilir.
Çukurova sabır ovasıdır.

(1950)

$2 + 2 = 4$

Biri yer
Biri bakar
Kıyamet ondan kopar.
Bakan bir değil
Kıyamet
Kıyamet ondan kopar.

(1950)

Oktay Rifat

YOLLAR

Leylasını kaybeden Mecnun mudur bilinmez.
Çatlak dudaklarıyla dağlara düşer yollar.
Piri emretmiş gibi dağ demez tepe demez,
Bir bilinmez aşk için uzayıp gider yollar.

Köşeleri dönerken peşime takıl der de
Seni yalnız bırakır bir meydandan geçer de
Artarsa dayanamaz alnında yanan derde,
Bir dere çukurunda kaybolur biter yollar.

(“Sesimiz”, Aralık 1932)

Melih Cevdet Anday

UKDE

Bir gün ışığa döner yaprak,
Üzümler kızarır kütükte,
Elbette diner bu sağanak.
Kaybolur içimdeki ukde.

Sandalımı bırakmıyor su,
Silinmiş dönüp baktığım iz,
Çoktandır kaybettiğim arzu,
Boşuna çırpındığını deniz.

Dudağımı ıslatan zemzem,
Testisinde çökmesin dişe,
Rüzgârla dağılacak madem,
Bu yolu kapayan eksibe.

Bir gün ışığa döner yaprak,
 Üzümler kızarır kütükte,
 Elbette diner bu sağanak
 Kaybolur içimdeki ukde.

(Varlık, 15 Kasım 1936)

Orhan Veli

OARISTYS

(*In Memoriam*)

Ey hâtırası içimde yemin kadar büyük,
 Ey bahçesinin hoş günlere açık kapısı
 Hâlâ rüyalarım giren ilk göz ağrısı,
 Çocuk alınlarda duyulan sıcak öpücük.

Ey sevgi dalımda ilk çiçek açan tomurcuk,
 Kanımın akışını yenileştiren damar,
 Gül rengi ışıkları sevda dolu akşamlar
 İçime yeni bir fecir gibi dolan çocuk.

Ey tahta perdenin üzerinden aşan hatmi
 Ve havaları seslerimizle dolu bahar,
 Koşuştuğumuz yollar, oynadığımız sular,
 Kâğıttan teknesinde sevinç taşıyan gemi.

Duyup karşı minarede okunan yatsıyı
 Yatağıma sıcaklığını getiren rüya,
 Denizlerinde onunla yaşadığım dünya
 Ve ey ufku beyaz cennetlere giden kıyı.

Ah! Birçok şeyler hatırlatan erik ağacı
 Ve o ilk yolculukla başlıyan hasret, zindan,
 Atları çingiraklı arabanın ardından
 Beyaz, keten mendilimle sallanan ilk acı.

(Varlık, 1 Aralık 1936)

HELENE İÇİN

(Nezibe Adil-Arda'ya)

Ötesi yok şehre ulaşınca kaderin yolu
Pişman bir el kapayacak kapısını ömrünün;
Hatırlayacaksın beni gözlerin yaşla dolu,
Güzelliğin yalnız mısralarımda kaldığı gün.

Odanı dolduracak son mevsimin, son baharın..
İsmini dinleyeceksin serin esen rüzgârda,
Duyacaksın ateş feryadını hatıraların
Akşam vakti söylenen âşıkane şarkılarda.

Ve bilhassa parmaklığına dayandığın zaman
Ufku uzak şehirlere açılan balkonunun,
Günahların geçecek hafızanın arkasından.
Günahların.. Sonu gelmez kafilelerden uzun..

Susarken ağaçlarda kuşlar tahayyül içinde,
Bakışlarında sükûnun zehri, bekleyeceksin.
Türlü acılar şekillenecek yine içinde,
"Ah! Şairim bu akşam da geçmedi" diyeceksin.

Ve ulaşacak bu son şehre kaderin yolu,
Kapayacak pişman bir el kapısını ömrünün;
Hatırlayacaksın beni gözlerin yaşla dolu,
Güzelliğin yalnız şarkılarımda kaldığı gün.

(Varlık, 1 Haziran 1937)

ORHAN VELİ

GARİP

ŞİİR HAKKINDA DÜŞÜNCELER

VE

MELİH CEVDET, OKTAY RİFAT

ORHAN VELİ'DEN SEÇİLMİŞ ŞİİRLER

1941

İstanbul Resimli Ay Matbaası T. L. Şirketi.

"Şiir, bugünkü haliyle, tabii ve alelde konuşmaya nazaran bir ayrılık göstermekte, nishi bir garabet arzetmektedir (...) Bugünün münevveri tarafından terbiye edilen çocuk kendini doğrudan doğruya bu noktada idrak etmektedir. Şiiri, kendine öğretilen şartlar içinde aradığından, bir tabiileşme arzusunun mahsulü olan eserleri hayretle karşılayacaktır. Garip telakkisi, öğrendiklerini tabii kabul edişinden gelmektedir (...)

"Teşbih, eşyayı olduğundan başka türlü görmek zorudur. Bunu yapan insan acayip karşılanmaz, kendine hiçbir gayri tabiiyet isnat edilmez. Halbuki teşbihten ve istiarenden kaçan, gördüğünü herkesin kullandığı kelimelerle anlatan adamı bugünün münevveri 'garip' telakki etmektedir (...)

"Bir şiirde eğer takdir edilmesi lazım gelen bir ahenk mevcutsa, onu temin eden rezin ve kafiye değildir (...)

"Bugüne kadar burjuvazinin malı olmaktan, yüksek sanayi derisinin başlamasından evvel de dinin ve feodal zümrenin köleliğini yapmaktan başka hiçbir işe yaramamış olan şiirde bu değişmeyen taraf 'müreffeh sınıfların zerkine hitap etmiş olmak' şeklinde tecelli ediyor. Müreffeh sınıfları yaşamak için öyle çalışmaya ihtiyacı olmayan insanlar teşkil ederler ve o insanlar geçmiş devirlerin hâkimidirler. O sınıfı temsil etmiş olan şiir layık olduğundan daha büyük bir mükemmeliyete erişmiştir. Fakat yeni şiirin istinat edeceği zerk artık akalliyeti teşkil eden o sınıfın zerkı değildir. Bugünkü dünyayı dolduran insanlar yaşamak hakkını mütemadi bir didişmenin sonunda bulmaktadırlar. Her şey gibi şiir de onların hakkıdır ve onların zerkine hitap edecektir. Bu, merzûmbahis kitlenin istediklerini eski edebiyatların aletleriyle anlatmaya çalışmak demek de değildir. Mesele bir sınıfın ihtiyaçlarının müdafaasını yapmak olmayıp sadece zerkini aramak, bulmak ve sanata hâkim kılmaktır. Yeni bir zerk ancak yeni yollarla ve yeni vasıtalarla varılır. Birtakım ideolojilerin söylediklerini bilinen kalıplar içine sıkıştırmakta hiçbir yeni ve sanatkârane hamle yoktur. Yapıyı temelden değiştirmelidir (...)

"Ben sanatlarda tedabüle taraftar değilim. Şiiri şiir, resmi resim, müziği müzik olarak kabul etmelidir (...)

"Edebiyat tarihinde her yeni cereyan şiire yeni bir hudut getirmiştir. Bu hududu azami derecede genişletmek, daha doğrusu şiiri buduttan kurtarmak bize nasip oldu.

(*Garip'in önsözünden*)

GARİP'TEN (1941)

KUŞ VE BULUT

Kuşçu amca!
Bizim kuşumuz da var,
Ağacımız da.
Sen bize bulut ver sade
Yüz paralık.

Oktay Rifat -Orhan Veli

Melih Cevdet

SERÇE

Çamaşır asılı ipte
Duran küçük serçem
Bana acıyarak mı bakıyorsun?
Halbuki ben güneşin
Ve ilk beyaz yaprakların altında
Senin uçuşunu seyredeceğim.

ELLERİMİZ GİBİ

Hayvanlar konuşmadıkları için
Kim bilir ne güzel düşünürler,
Tıpkı ellerimiz gibi.

Ah, okumaya başlamadan önce
Çiçeklere su vermek lazımdır.

SAADET ŞİİRLERİNDEN II

Şiirlerimde sen olmadığın zaman
Onları niçin bitiremiyorum?
Kalbim, kalbim, kalbim;
Aradığını ne güç buluyorsun!

AĞIZ MIZIKASI

Dün gece yatmak üzere iken
Evin önünden biri geçti,
Ağız mızıkası çalarak...
Ve bana çocukluğumda
Akşam üzeri mangal yaktığımız
Bahçe kapısını hatırlattı
Emniyet Sandığı'ndaki evin...

BİR MİSAFİRLİĞE

Bir misafirliğe gitsem
Bana temiz bir yatak yapsalar
Her şeyi, adımı bile unutup
Uyusam...

ÖLMÜŞ BİR ARKADAŞTAN MEKTUP

Eskisi gibi yaşıyorum
Gezerek, düşünerek
Yalnız biletsiz biniyorum vapura, trene
Pazarlıksız alışveriş ediyorum
Geceleri evimdeyim, rahatım yerinde
(Bir de sıkılınca pencereyi açabilsem)
Ah... başımı kaşımak. çiçek koparmak
El sıkmak istiyorum arada bir.

Oktay Rifat

HAYRANLIK

Ne güzel enseyi geçmemesi saçların
 Alnımızda bitmesi
 Tane tane olması kirpiklerin
 Tel tel olması kaşların
 Ne güzel insan yüzü
 Elmacık kemiği ve on parmak
 Ya dünyamız bütün bu mevsimler
 Bulutlar telli kavak

Ya İstanbul

EKMEK VE YILDIZLAR

Ekmek dizimde
 Yıldızlar uzakta tâ uzakta
 Ekmek yiyorum yıldızlara bakarak
 Öyle dalmışım ki sormayın
 Bazen şaşırıp ekmek yerine
 Yıldız yiyorum.

ŞEHİTLİK

I

Ben bir bahriye neferiyim
 Gözlerimi balıklar yedi
 Görmek ve ağlamak bitti benim için
 Uzun boylu adamdım sağlığımda
 İnanmazsanız elbiselerime bakın

Biri diyor ki ben de askerim
 Ne farkım var öteki ölülerden

Eskiden evlerde otururduk
 Dışında kaldık bütün kapıların
 Şimdi duvardan geçiyoruz

Biri de diyor ki
 Uzunluğuna kollarımın hatırası
 Hâlâ başım ağrıyor

Yalan hepsi bunların inanmayın
 Biz yokuz diyor bir başkası

II

Akraba ölülerin kılığında geliyorlar
 Kolayca girmek için odama
 Bir bakıyorum amcam kardeşim
 Bir bakıyorum Polonyalı bir gedikli çavuşu
 Hemen de konuşuyor

Bir kızım vardı beş yaşında
 Ölmüş şimdi beraberiz
 İçi sıkılıyor burada
 Ellerini Varşova'da unutmuş
 Çember çeviremiyor

Ve bir ses
 Ne patates çapalamak
 Ne taş kırmak
 Ne de yük taşımak pazara
 Burada rahatım iyidir

Biri de karısını merak etmiş
 Evden haber soruyor bana

Üstümden kaputumu aldılar
 Öldüğüm zaman
 Üşüyorum
 Önümüz de kış

Sonra bir ağızdan konuşuyorlar

GELİN

Zehra Kıza ne oldu?

Suya gitti

Sudan geldi

Gelin oldu.

Servi boyluma de oldu?

Öldü

Ak sadeler giyindi.

Vay benim köse sakalım.

MANZARA

Küçük bir lavanta çiçeği

Sarışın arı

Ve alabildiğine gelincik

Düşünmeden sevdiğimiz bu anda

Birdenbire başlayan gökyüzü

TECELLİ

Nedir bu benim çilem

Hesap bilmem

Muhasebede memurum

En sevdiğim yemek imambayıldı

Dokunur

Bir kız tanırım çilli

Ben onu severim

O beni sevmez

Orhan Veli

SABAHA KADAR

Şu şairler sevgililerden beter;
Nedir bu adamlardan çektiğim?
Olur mu böyle, hütün bir geceyi
Bir mısraın mahremiyetinde geçirmek?

Dinle bakalım, işitebilir misin
Türküsünü damların, bacaların
Yahut da karıncaların buğday taşıdıklarını
Yuvalarına?

Beklemesem olmaz mı güneşin doğmasını
Kullanılmış kafiyeleeri yollamak için,
Kapıma gelecek çöpçülerle,
Deniz kenarına?

Şeytan diyor ki “Aç pencereyi;
Bağır, bağır, bağır; sabaha kadar.

GEMİLERİM

Elifbamin yapraklarında
Gemilerim, yelkenli gemilerim.
Giderler yamyamların memleketlerine
Gemilerim, yan yata yata;
Gemilerim, kurşunkalemiyle çizilmiş;
Gemilerim, kırmızı bayraklı.
Elifbamin yapraklarında
Kız Kulesi,
Gemilerim.

BAYRAM

Kargalar, sakın anneme söylemeyin!
 Bugün toplar atılırken evden kaçıp
 Harbiye Nezareti'ne gideceğim.
 Söylemezseniz size macun alırım,
 Simit alırım, horoz şekeri alırım;
 Sizi kayık salıncağına bindiririm kargalar,
 Bütün zıpzıplarımı size veririm.
 Kargalar, ne olur anneme söylemeyin!

ROBENSON

Haminnemdir en sevgilisi
 Çocukluk arkadaşlarımın
 Zavallı Robenson'u ıssız adadan
 Kurtarmak için çareler düşündüğümüz
 Ve birlikte ağladığımız günden beri
 Biçare Güliiver'in
 Devler memleketinde
 Çektiklerine.

İNSANLAR

Ne kadar severim o insanları!
 O insanlar ki, renkli, silik
 Dünyasında çıkartmaların
 Tavuklar, tavşanlar ve köpeklerle beraber
 Yaşayan insanlara benzer.

?

Neden liman diyince
 Hatırıma direkler gelir
 Ve açık deniz diyince yelken?

Mart diyince kedi,
 Hak diyince işçi
 Ve neden ihtiyar değirmenci
 Allaha inanır düşünmeden?

Ve rüzgârlı havalarda
 Yağmur iğri yağar?

ANLATAMIYORUM

(moro romantico)

Ağlasam sesimi duyar mısınız,
 Mısralarımda;
 Dokunabilir misiniz,
 Gözyaşlarıma, ellerinizle?

Bilmezdim şarkıların bu kadar güzel,
 Kelimelerinse kifayetsiz olduğunu
 Bu derde düşmeden önce.

Bir yer var, biliyorum;
 Her şeyi söylemek mümkün;
 Epiyce yaklaşmışım. duyuyorum;
 Anlatamıyorum.

KİTÂBE-İ SENG-İ MEZAR

Hiçbir şeyden çekmedi dünyada
 Nasırdan çektiği kadar;
 Hattâ çirkin yaratıldığından bile
 O kadar müteessir değildi;
 Kundurası vurmadığı zamanlarda
 Anmazdı ama Allahın adını,
 Günahkâr da sayılmazdı.

Yazık oldu Süleyman Efendi'ye.

GÜZEL HAVALAR

Beni bu güzel havalar mahvetti,
 Böyle havada istifa ettim
 Evkaftaki memuriyetimden.
 Tütüne böyle havada alıştım,
 Böyle havada âşık oldum;
 Eve ekmekle tuz götürmeyi
 Böyle havalarda unuttum;
 Şiir yazma hastalığım
 Hep böyle havalarda nüksetti;
 Beni bu güzel havalar mahvetti.

EFKÂRLANIRIM

Mektup alır, efkârlanırım;
 Rakı içer, efkârlanırım;
 Yola çıkar, efkârlanırım.
 Ne olacak bunun sonu, bilmem.
 “Kazım’ım” türküsünü söylerler,
 Üsküdar’da;
 Efkarlanırım.

HARBE GİDEN

Harbe giden sarı saçlı çocuk!
 Gene böyle güzel dön;
 Dudaklarında deniz kokusu,
 Kirpiklerinde tuz;
 Harbe giden sarı saçlı çocuk!

KASİDE

Elinde Bursa çakısı,
Boynunda kırmızı yazma;
Değnek soyarsın akşamlara kadar,
Filya tarlasında.

Ben sana hayran,
Sen cama tırman.

SÖZ

Aynada başka güzelsin,
Yatakta başka;
Aldırma söz olur diye;
Tak takıştır,
Sür sürüştür;
İnadına gel,
Piyasa vakti,
Mahallebiciye.

Söz olurmuş,
Olsun;
Dostum değil misin?

VEDA MÜSAMERESİ

AĞAÇ

Ağaca bir taş attım;
Düşmedi taşım,
Düşmedi taşım.
Taşımı ağaç yedi;
Taşımı isterim,
Taşımı isterim!

Oktay Rifat-Orhan Veli

Orhan Veli Kanık (1914-1950)

İstanbul'da doğdu. Galatasaray'da başladığı öğrenimini kısa bir süre sonra babasının atandığı Ankara'da sürdürdü. Lisede okurken Oktay Rifat'la, Melih Cevdet'le arkadaş oldu. 1932'de mezun olunca İstanbul'a gelip Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'ne girdi. 1935'te öğrenimini yarım bıraktı. 1936'da Ankara'ya döndü, askere gidene kadar, altı yıl P.T.T. Genel Müdürlüğü'nde memur olarak çalıştı. Yedek subaylığını tamamlayınca, iki yıl kadar, Milli Eğitim Bakanlığı Tercüme Bürosu'nda görev aldı. 1947'de bu kurumdaki siyasal hava bozulunca istifa etti. 1 Ocak 1949'da yayımlamaya başladığı, on beş günde bir çıkan, iki sayfalık "Yaprak" gazetesini, 15 Haziran 1950'ye kadar, yirmi sekiz sayı sürdürdükten sonra, artık çıkaramayacağını anlayınca, Ankara'dan ayrılıp İstanbul'a geldi. Aynı yılın kasım ayı içinde, bir haftalığına gittiği Ankara'da, bir gece, yolda, tamirat için açılmış bir çukura düşerek ayağından yaralandı. İstanbul'a döndükten bir iki gün sonra bir arkadaşının evindeyken birdenbire fenalaşarak kaldırıldığı Cerrahpaşa Hastanesi'nde, 14 Kasım 1950'de, beyin kanamasından öldü.

Şiir kitapları *Garip* (Oktay Rifat ve Melih Cevdet'le), 1941; *Garip* (kendi şiirlerinin genişletilmiş ikinci basımı), 1945; *Vazgeçemediğim*, 1945; *Destan Gibi*, 1946; *Yenisi*, 1947; *La Fontaine'in Masalları*, 1948; *Nasrettin Hoca Hikâyeleri*, 1949; *Karşı*, 1949.

Garip hareketi Türk şiirinin yenileşme, yaşamın bütün görünümelerini kapsamına alma yolunda, serbest nazmı izleyen, ikinci etkili atılımdı. Bu hareketin öncü şairi Orhan Veli, zekâsını kullanarak sürekli ilgileri üstüne çekmeyi, karşı çıktığı kalıplaşmış, yoz, yaşamdan kopuk, "şairane" şiir anlayışını yıpratmayı başardı. Hem günün genç şairlerini, hem de yeni başlayanları büyük oranda etkiledi. Ayrıca, çok duyarlı, iyi bir şair oluşuyla, yıkıcılığın ötesinde, yapıcılığa da ulaşarak arkasında unutulmaz güzellikte şiirler bıraktı.

*Gemliğe doğru
Denizi göreceksin;
Sakın şaşırma.*

DEDİKODU

Kim söylemiş beni
 Süheylâ'ya vurulmuşum diye?
 Kim görmüş, ama kim,
 Eleni'yi öptüğümü,
 Yüksek kaldırımında, güpegündüz?
 Melâhat'i almışımı da sonra
 Alemdara gitmişim, öyle mi?
 Onu sonra anlatırım, fakat
 Kimin bacağına sıkışım tramvayda?
 Gûya bir de Galata'ya dadanmışız;
 Kafaları çekip çekip
 Orada alıyormuşuz soluğu;
 Geç bunları, anam babam, geç,
 Geç bunları bir kalem;
 Bilirim ben yaptığımı.

Ya o, Muallâ'yı sandala atıp,
Rubumda bicranın'ı söyletme hikâyesi?

TAHATTUR

Alnımdaki bıçak yarası
 Senin yüzünden;
 Tabakam senin yadigârın;
 "İki elin kanda olsa gel" diyor
 Telgrafın;
 Nasıl unutturum seni ben,
 Vesikalı yârim?

(1940)

"Halkın zevki, bir göreneğin, bir geleneğin eseridir. Halbuki sanatkâr, durmadan daha güzeli aramak kaygısı yüzünden çok kere zevkini geleneğin getirdiği zevkin üstüne çıkarır. O zaman halk ile kendisi arasında bir mesafe peyda olur. Bu mesafe muvakkattir. Birkaç anlayışlı insanın o sanatkârdaki kıymetleri bulup meydana çıkarmasıyla bu mesafe kapanır"

– *Orhan Veli Kanık*

ALTIN DİŞLİM

Gel benim canımın içi, gel yanıma;
İpek çoraplar alayım sana;
Taksilere bindireyim,
Çalgılara götürüyüm seni.
Gel,
Gel benim altın dişlim;
Sürmelim, ondüle saçlım, yosmam;
Mantar topuklum, bopsitilim, gel.

ŞANOLU ŞİİR

Kadehlerin biri gelir, biri gider;
Mezeler çeşit çeşit;
Bir sevdiğim şanoda şarkı söyler;
Biri yanıbaşımda,
İçer içer, ötekini kıskanır.
Kıskanma, güzelim, kıskanma;
Senin yerin başka,
Onun yeri başka.

DELİ EDER İNSANI BU DÜNYA;
BU GECE, BU YILDIZLAR, BU KOKU,
BU TEPEDEN TIRNAĞA ÇİÇEK AÇMIŞ AĞAÇ.

TREN SESİ

Garibim;
Ne bir güzel var avutacak gönlümü,
Bu şehirde,
Ne de bir tanıdık çehre;
Bir tren sesi duymayagöreyim,
İki gözüm,
İki çeşme.

İSTANBUL TÜRKÜSÜ

İstanbul'da, Boğaziçi'nde,
Bir fakir Orhan Veli'yini;
Veli'nin oğluyum,
Târifsiz kederler içinde.

Urumelihisarı'na oturmuşum;
Oturmuş da, bir türkü tutturmşum

"İstanbulun mermer taşları;
Başıma da konuyor, konuyor aman, martı kuşları;
Gözlerimden boşanır hicran yaşları;
Edalı'm,
Senin yüzünden bu hâlim."

"İstanbulun orta yeri sinama;
Garipliğim, mahzunluğum duyurmayın anama;
El konuşur. sevişirmiş; bana ne?
Şevdalı'm,
Boynuna vebâlim!"

İstanbul'da, Boğaziçi'ndeyim;
Bir fakir Orhan Veli;
Veli'nin oğlu;
Târifsiz kederler içindeyim.

(1945)

DEĞİL

Bilmem ki nasıl anlatsam;
Nasıl, nasıl, size derdimi!
Bir dert ki yürekler acısı,
Bir dert ki düşman başına.
Gönül yarası desem...
Değil!
Ekmek parası desem...
Değil!
Bir dert ki...

Dayanılır şey değil.

MİSAFİR

Dün fena sıkıldım akşama kadar;
 İki paket cıgara bana mısın demedi;
 Yazı yazacak oldum, sarmadı;
 Keman çaldım ömrümde ilk defa;
 Dolaştım,
 Tavla oynayanları seyrettim,
 Bir şarkıyı başka makamla söyledim;
 Sinek tuttum, bir kibrit kutusu;
 Allah kahretsin, en sonunda,
 Kalktım, buraya geldim.

ESKİLER ALIYORUM

Eskiler alıyorum
 Alıp yıldız yapıyorum
 Musikî ruhun gıdasıdır
 Musikîye bayılıyorum

Şiir yazıyorum
 Şiir yazıp eskiler alıyorum
 Eskiler verip Musikîler alıyorum

Bir de rakı şişesinde balık olsam

(1945)

SERE SERPE

Uzanıp yatıvermiş, sere serpe;
 Entarisi sıyrılmış, hafiften;
 Kolunu kaldırmış, koltuğu görünüyor;
 Bir eliyle de göğsünü tutmuş.
 İçinde kötülüğü yok, biliyorum;
 Yok, benim de yok ama...
 Olmaz ki!
 Böyle de yatılmaz ki!

(1946)

Bozuk Düzen

PİRELİ ŞİİR

Bu ne acaip bilmece!
Ne gündüz biter, ne gece.
Kime söyleriz derdimizi;
Ne hekim anlar, ne hoca.

Kimi işinde gücünde,
Kiminin donu yok kıcında.
Ağız var, burun var, kulak var;
Ama hepsi başka biçimde.

Kimi peygambere inanır;
Kimi saat köstek donanır;
Kimi kâtip olur, yazı yazar;
Kimi sokaklarda dilenir.

Kimi kılıç takar böğrüne;
Kimi uyar dünya seyrine:
Karı hesabına geceleri,
Gündüzleri baba hayrına.

Bu düzen böyle mi gidecek?
Pireler filleri yutacak;
Yedi nüfuslu haneye
Üç buçuk tayın yetecek?

Karışık bir iş vesselâm.
Deli dolu yazar kalem.
Yazdığı da ne? bir sürü
İpe sapa gelmez kelâm.

(1946)

AH! NEYDİ BENİM GENÇLİĞİM!

Nerde böyle hüzünlenmek o zaman;
İçip içip ağlamak,
Uzaklara dalıp şarkı söylemek;
Hafta sekiz ben eğlentide;

Bugün saz, yarın sinema,
 Beğenmedin Aile Bahçesi;
 Onu da beğenmedin, parka;
 Sevdiğim dillere destan;
 Sevdiğim,
 Meyil verdiğim;
 Ben dizinin dibinde elpençe divan,
 Samanlık seyran.
 Nerde,
 Nerde,
 Nerde böyle hüzünlenmek o zaman!

(1947)

DENİZİ ÖZLİYENLER İÇİN

Gemiler geçer rüyalarımda,
 Alı pullu gemiler, damların üzerinden;
 Ben zavallı,
 Ben yıllardır denize hasret,
 “Bakar bakar ağlarım”

Hatırlarım ilk görüşümü dünyayı,
 Bir midye kabuğunun aralığından :
 Suların yeşili, göklerin mavisi,
 Lâpinaların en hârelisi...
 İlâî tuzlu akar kanım
 İstiridyelerin kestiği yerden.

Neydi o deli gibi gidişimiz,
 Bembeyaz köpüklerle, açıklara!
 Köpükler ki fena kalpli değil,
 Köpükler ki dudaklara benzer;
 Köpükler ki insanlarla
 Zinaları ayıp değil.

Gemiler geçer rüyalarımda,
 Alı pullu gemiler, damların üzerinden;
 Ben zavallı,
 Ben yıllardır denize hasret.

(1947)

"Yirmi yaşımızı dolduralı bir iki seneden fazla olmamıştı: beylik kalıplar, beylik oyunlar, beylik dünyalar içinde bunalmış kalmış olan şiire yeni imkânlar arayalım dedik. (...) İlk işimiz, bilinen sanatları bir tarafa bırakıp, şiiri bu sanatlar dışında şiir yapan özellikleri aramak oldu. Böylelikle onu bir reçete, bir tarife matahı olmaktan kurtaracaktık. Bu işi başarabilmek için de şiir tarifelerinin verdiği tertiplere karşı gelmek gerekiyordu. O tertipleri bulmuş olan şiirle o şiire sıkıca bağlı kimselerin bu dikine giden hareketten memnun olmayacakları hesbelli idi. Üstelik biz de görmek istediğimiz işin ne olduğunu belirtmek için, birtakım softaların damarına basmaktan hoşlanıyorduk. Şiirlerimizin yadırganışı sadece alışılmış kalıplar dışına çıkışından değil, çıkmak isteyişinden, bunda ayrı bir keyif buluşundandı. Gayretimizin nasıl bir sebebe dayandığı anlaşılmca biz de biraz yumuşar gibi olduk. Gel gelelim, bu arada şiire girmiş olan bazı şeyler, şiirin öz malı imiş gibi, yerleşti kaldı. Bunlardan biri eski şiirin yüksekte konuşmasına karşılık olarak şiire sokulan alelde konuşma; biri de eski şiirin büyük konularının, büyük beyecanlarının yanı başında yer alan küçük, alelde olaylar, küçük, alelde insanlardı. İlk niyet hiçbir şeyin şiir dışı kalmamasını sağlamaktı. Ama, bu yeni şiir yavaş yavaş yayılıp birçok kimse tarafından da tutulunca iş değişti. Genç okur yazarlar, hatta bu işle uğraşanlar, sandılar ki şiir yalnız küçük olayların, yalnız alelde bir dille anlatılmasından meydana gelir. Böyle böyle bu basitlik, bu aladelik şiirin bir tarifi, bir şartı oldu. Basitlik, aladelik derken belki de biraz insaflı davranıyorum. 'Basitlik, aladelik' diyeceğime 'boşluk, biçlik' desem daha doğru olur. Şairin, mısraları içinde, okuyucuya hiçbir şey söylememesi bir yana, söyleyişteki basitliğin de gerektiği gibi anlaşıldığını sanmıyorum. kolay okunan mısraın kolay yazılır bir şey olmadığı pek bilinmiyor. Bunu anladığımız an şiirin güçlüklerini görecektik, emeğe saygı göstermesini öğreneceğiz. Yalnız şairin emeğine değil: bütün insanların emeğine. Ondan sonra da kolay kolay boş lakırdı edemeyeceğiz. (...) Yazımın baş tarafındaki sözlerden de anlaşılacağı gibi, şiirimizin bu hale gelmesinde de galiba bizim neslin büyük payı var. (...) Zaman zaman alelde şeylere de dokunabilmek başka, durmamacasına alelde olmak başka. Ayrıca, türlü işlerde çalışan milyonlarca insanın, iş görmüş adam olmanın hakkını kazanabilmek için, göbeği çatlarken iki lakırdı çırpıştırıp bir iş yaptım sanmanın kolay kolay boş görülemeyeceğini bilmek lazım.

"Yahya Kemal bir gün bana, 'Siz, dedi, 'Dempsey'in karşısına browning tabancasıyla çıkıyorsunuz. Yüzyıllardır süregelmiş kuralları inkâr ediyoruz diye. (...) Yıllarca düşündüm. Browning tabancasını kullanan aslında biz değiliz. Büsbütün tersine, kurallardan vazgeçmeyenlerin çifte tabancalarla geldiklerini gördüğümüz halde, işe, elimizdeki tabancayı bir kenara bırakmakla başlıyoruz. Vezinle kafiye den vazgeçmenin, bütün özellikleri keşfedilmiş sanatlardan vazgeçmenin şiir işçiliği adına, ne büyük bir fedakârlık olduğunu erbabı bilir. (...) Ne yalan söyleyeyim, bu işi dört başı mamur bir şekilde beceremiyoruz. Zaman zaman işin kolayına kaçmaktan, Yahya Kemal'in bağ saydığı kurallara sığınmaktan kurtulamıyoruz. (...) Ben kaç defa kendimde farketmişimdir; şiiri kendi özellikleri içinde kıvramadığım zamanlar kafiyenin, ses benzerliklerinin yardımına sığınmışım"

– Orhan Veli Kanık

GALATA KÖPRÜSÜ

Dikilir Köprü üzerine,
Keyifle seyredirim hepinizi.
Kiminiz kürek çeker, sıya sıya;
Kiminiz midye çıkarır dubalardan;
Kiminiz dümen tutar mavnalarda;
Kiminiz çımacıdır halat başında;
Kiminiz kuştur, uçar şairâne;
Kiminiz balıktır, pırıl pırıl;
Kiminiz vapur, kiminiz şamandıra;
Kiminiz bulut, havalarda;
Kiminiz çatanadır, kıldığı gibi bacayı,
Şıp diye geçer Köprü'nün altından;
Kiminiz düdüktür, öter;
Kiminiz dumandır, tüter;
Ama hepiniz, hepiniz...
Hepiniz geçim derdinde.
Bir ben miyim keyif ehli içinizde?
Bakmayın, gün olur, ben de
Bir şiir söylerim belki sizlere dair;
Elime üç beş kuruş geçer;
Karnım doyar benim de.

(1947)

İSTANBUL'U DİNLİYORUM

İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;
 Önce hafiften bir rüzgâr esiyor;
 Yavaş yavaş sallanıyor
 Yapraklar, ağaçlarda;
 Uzaklarda, çok uzaklarda,
 Sucuların hiç durmıyan çingirakları;
 İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı.

İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;
 Kuşlar geçiyor, derken;
 Yükseklerden. sürü sürü, çığlık çığlık.
 Ağlar çekiliyor dalyanlarda;
 Bir kadının suya değiyor ayakları;
 İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;

İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;
 Serin serin Kapalı Çarşı;
 Cıvı cıvı Mahmutpaşa;
 Güvercin dolu avlular.
 Çekiç sesleri geliyor doklardan,
 Güzelim bahar rüzgârında, ter kokuları;
 İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;

İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;
 Başında eski âlemlerin sarhoşluğu,
 Loş kayıkhaneleriyle bir yalı;
 Dinmiş lodosların uğultusu içinde
 İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;

İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;
 Bir yosma geçiyor kaldırımından;
 Küfürler, şarkılar, türküler, lâf atmalar.
 Bir şey düşüyor elinden yere;
 Bir gül olmalı;
 İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;

İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;
 Bir kuş çırpınıyor eteklerinde;
 Alnın sıcak mı değil mi, biliyorum;
 Dudakların ıslak mı değil mi, biliyorum;
 Beyaz bir ay doğuyor, fıstıkların arkasından
 Kalbinin vuruşundan anlıyorum;
 İstanbul'u dinliyorum.

(1947)

HÜRRİYETE DOĞRU

Gün doğmadan,
 Deniz daha bembeyazken çıkacaksın yola.
 Kürekleri tutmanın şehveti avuçlarında,
 İçinde bir iş görmenin saadeti,
 Gideceksin;
 Gideceksin ırıpların çalkantısında.
 Balıklar çıkacak yoluna, karşıcı;
 Sevineceksin.
 Ağları silkeledikçe
 Deniz gelecek eline pul pul;
 Ruhları sustuğu vakit martıların,
 Kayalıklardaki mezarlarında,
 Birden,
 Bir kıyamettir kopacak ufuklarda.
 Deniz kızları mı dersin, kuşlar mı dersin;
 Bayramlar seyranlar mı dersin, şenlikler cümbüşler mi?
 Gelin alayları, teller, duvaklar, donanmalar mı?
 Heeey!
 Ne duruyorsun be. at kendini denize :
 Geride bekleyenin varmış, aldırma;
 Görmüyor musun, her yanda hürriyet;
 Yelken ol. kürek ol, dümen ol, balık ol, su ol;
 Git gidebildiğin yere.

(1947)

DALGACI MAHMUT

İşim gücüm budur benim,
Gökyüzünü boyarım her sabah,
Hepiniz uykudayken.
Uyanır bakarsınız ki mavi.

Deniz yırtılır kimi zaman,
Bilmezsiniz kim diker;
Ben dikerim.

Dalga geçerim kimi zaman da,
O da benim vazifem;
Bir baş düşünürüm başımda,
Bir mide düşünürüm midemde,
Bir ayak düşünürüm ayağımda,
Ne haltedeceğimi bilemem.

(1949)

BEDAVA

Bedava yaşıyoruz, bedava;
Hava bedava, bulut bedava;
Dere tepe bedava;
Yağmur çamur bedava;
Otomobillerin dışı,
Sinamaların kapısı,
Camekânlar bedava;
Peynir ekmek değil ama
Acı su bedava;
Kelle fiyatına hürriyet,
Esirlik bedava;
Bedava yaşıyoruz, bedava.

(1949)

SİZİN İÇİN

Sizin için, insan kardeşlerim,
 Her şey sizin için;
 Gece de sizin için, gündüz de;
 Gündüz gün ışığı, gece ay ışığı;
 Ay ışığında yapraklar;
 Yapraklarda merak;
 Yapraklarda akıl;
 Gün ışığında binbir yeşil;
 Sarılar da sizin için, pembeler de;
 Tenin avuca değişti,
 Sıcaklığı,
 Yumuşaklığı;
 Yatıştaki rahatlık;
 Merhabalar sizin için;
 Sizin için limanda sallanan direkler;
 Günlerin isimleri,
 Ayların isimleri,
 Kayıkların boyaları sizin için;
 Sizin için postacının ayağı,
 Testicinin eli;
 Alınlardan akan ter,
 Cephelerde harcanan kurşun;
 Sizin için mezarlar, mezar taşları,
 Hapishaneler, kelepçeler, idam cezaları;
 Sizin için;
 Her şey sizin için.

(1949)

"Eşit olmak için başkalarının da eşit olması gerekiyordu. Başkalarının eşit olması başkalarının da hür olmasına bağlıydı. (...) Bunun için o insanları uyandırmak, okutmak, yazdırmak gerekiyordu. (...) Bu işi başarabilmek için, elbette, elindeki araçların en kuvvetlisini kullanacaktı. O araç da şiir olduğu için toprağına bağlı Cumhuriyet devri şairi şiirini kendinin, yurdunun ve insanlığın yararına kullanmaya başladı. (...) Şiirin özü, şiirin ödevi oldu."

– Orhan Veli Kanık

KARŞI

Gerin, bedenim, gerin;
Doğan güne karşı.
Duyur duyurabilirsen,
Elinin kolunun gücünü,
Ele güne karşı.

Bak! dünya renkler içinde!
Bu güzel dünya içinde
Sevin sevinebilirsen,
İnsanlığın haline karşı.

Durmadan işliyen saatlerde
Dişli dişliye karşı;
Dişlilerin arasında,
Güçsüz güçlüye karşı.
Herkes bir şeye karşı.
Küçük hanımı, yatağında uykuda,
Rüyalarına karşı.

Gerin, bedenim, gerin,
Doğan güne karşı.

(1949)

MACERA

Küçüktüm, küçücüktüm,
Oltayı attım denize;
Bir üşüşüverdi balıklar,
Denizi gördüm.

Bir uçurtma yaptım, telli duvaklı;
Kuyruğu ebemkuşağı renginde;
Bir salıverdim gökyüzüne;
Gökyüzünü gördüm.

Büyüdüm, işsiz kaldım, aç kaldım;
Para kazanmak gerekti;
Girdim insanların içine,
İnsanları gördüm.

Ne yârdan geçerim, ne serden;
Ne denizlerden, ne gökyüzünden ama...
Bırakmıyor son gördüğüm,
Bırakmıyor geçim derdi.

Oymuş, diyorum, zavallı şairin
Görüp göreceği.

(1950)

BİRDENBİRE

Her şey birdenbire oldu.
Birdenbire vurdu gün ışığı yere;
Gökyüzü birdenbire oldu;
Mavi birdenbire.
Her şey birdenbire oldu;
Birdenbire tütmeye başladı duman topraktan;
Filiz birdenbire oldu, tomurcuk birdenbire.
Yemiş birdenbire oldu.

Birdenbire,
Birdenbire;
Her şey birdenbire oldu.
Kız birdenbire, oğlan birdenbire;
Yollar, kırlar, kediler, insanlar...
Aşk birdenbire oldu.
Sevinç birdenbire.

(1950)

DENİZ KIZI

Denizden yeni mi çıkmıştı, neydi;
Saçları, dudakları
Deniz koktu sabaha kadar;
Yükselip alçalan göğsü deniz gibiydi.

Yoksuldu, biliyorum
– Ama boyna da yoksulluk sözü edilmez ya –
Kulağımın dibinde, yavaş yavaş,
Aşk türküleri söyledi.

Neler görmüş, neler öğrenmişti kim bilir,
Denizle buğaz buğaza geçen hayatında!
Ağ yamamak, ağ atmak, ağ toplamak,
Olta yapmak, yem çıkarmak, kayık temizlemek...
Dikenli balıkları hatırlatmak için
Elleri ellerime değdi.

O gece gördüm, onun gözlerinde gördüm;
Gün ne güzel doğarmış meğer açık denizde!
Onun saçları öğretti bana dalgayı;
Çalkandım durdum rüyalar içinde.

(1943/1950)

Okтай Rifat (1914-1988)

Trabzon'da doğdu. Doğduğu sırada babası Samih Rifat oranın valisiydi. Birinci Dünya Savaşı başlamak üzereyken, altı aylık bebek olarak İstanbul'a getirildi. Babası Kurtuluş Savaşı'na katılmak için Anadolu'ya kaçınca, annesi Münevver Hanım da bir süre sonra oğulları Seyda ile Oktay'ı alıp onun yanına Antalya'ya gitti, oradan hep birlikte Ankara'ya geçtiler. Okul çağına gelince annesinin babası Enver Paşanın İstanbul'daki okuluna gönderildi. Bu örnek okulda Fransızca öğrenim yapıyordu. Fransızca'yı sökmeye başlamıştı ki, yeniden Ankara'ya döndü. Adliye binasının yanındaki iki okuldan biri Latife Hanımın, öbürü Gazi'nin adını taşıyordu. O Latife Hanım Okulu'nda okurken, Orhan Veli de Gazi Okulu'ndaydı. Ama arkadaşlıkları, şiire ilgileri ikisi de Ankara Lisesi'ne geçince başladı. İki yıl sonra Melih Cevdet de gelince Garip üçlüsü kurulmuş oldu. Yazın öğretmenleri Ahmet Hamdi Tanpınar'dı. Ankara Erkek Lisesi'ni bitirip girdiği Ankara Hukuk Fakültesi'nden 1936'da mezun oldu. 1937'de devlet sınavını kazanarak Maliye Bakanlığı hesabına hukuk doktorası yapmak üzere Paris'e gitti. Üç yıl Siyasal Bilimler Fakültesi'nde öğrenim gördü, ama İkinci Dünya Savaşı yüzünden doktora veremedi yurda dönmek zorunda kaldı. Bir süre Maliye Bakanlığı'nda, bir süre de Matbuat Umum Müdürlüğü'nde çalıştı. Ankara'da başladığı serbest avukatlığını, 1955'ten sonra İstanbul'da da sürdürdü. Sonunda gene memurluğa döndü. Devlet Demir Yolları Birinci İşletme avukatlığından 1973'te emekliye ayrıldı. 18 Nisan 1988'de, İstanbul'da öldü.

Şiir alanındaki başarısının yanı sıra oyunları, romanlarıyla da hep en üst düzeyde bir sanat adamı olarak nitelendi. Çeşitli yapıtlarıyla, 1955 Yeditepe Şiir Armağanı'nı, 1970 Türk Dil Kurumu Şiir Ödülü'nü, 1970 Ankara Sanat Sevenler Derneği Yılın En İyi Oyunu Ödülü'nü, 1970 TRT Sahne Eserleri Yarışması Başarı Ödülünü, 1980 Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülü'nü, 1981 Madaralı Roman Ödülü'nü, 1984 Behçet Necatigil Şiir Ödülü'nü aldı.

Şiir kitapları *Garip* (Orhan Veli ve Melih Cevdet'le), 1941; *Yaşayıp Ölmek Aşk ve Avarelik Üstüne Şiirler*, 1945; *Güzelleme*, 1945; *Aşağı Yukarı*, 1952; *Karga ile Tilki*, 1954; *Perçemli Sokak*, 1956; *Âşık Merdiveni*, 1958; *Elleri Var Özgürlüğün*, 1966; *Şiirler*, 1969; *Yeni Şiirler*, 1973; *Çobanlı Şiirler*, 1976; *Bir Cıgara İçimi*, 1979; *Elifli*, 1980; *Denize Doğru Konuşma*, 1982; *Dilsiz ve Çıplak*, 1984; *Koca Bir Yaz*, 1987

Çıkışını Garip hareketinin üç öncüsünden biri olarak yapan Ok-

tay Rifat, 1945'te yayımladığı ilk kitabıyla belli bir anlayışa bağlanıp kalmayacak, şiirin her türlüsünü deneyecek bir şair olduğunun işaretlerini vermişti. Kitaptan kitaba geçerken değişik anlayışlarla kurduğu şiirlerini hiçbir zaman belli bir başarı çizgisinin altına düşürmedi. Şairliği şaşmaz bir öznel eleştiri gücüyle donanımlıydı.

Ölçülü ölçsüz, uyaklı uyaksız yazdı. Yerli yabancı eski kalıpları kullandı, kendine özgü yeni yapılar kurdu. Kapalı yazdı, açık yazdı. Batı geleneğini de, doğu geleneğini de değerlendirdi. Dile ağırlık verdi, imgeye ağırlık verdi. İnsanın iç dünyasına yöneldi, topluma yöneldi. Sırasında durgun, sırasında kıpır kıpır bir görünüm çizdi. Ama her durumda taptaze bir şiire ulaştı. Türkçeyi şiirin doruklarına taşıdı.

VAZİFE

Rengi üzümünden kara
Beli iğneden ince
Bu yükle çıkılır mı
Yokuşlardan karınca

Nedir bu dünya hali
Nedir bu bozuk düzen
Dün çıktı yumurtadan
Bugün sevdalı kumru

Kaşla göz arasında
Şahin kapar kırlangıcı
Ceylan kanına girer
Su başında canavar

Bütün yük benim üstümde
Düşünmek lazım hepsini ayrı ayrı
Dünyasından habersiz
Dünyaya gelen yavru

Güneşin şarktan doğmasını sağlamalı
Şaşırmaya gelmez
Sonra bana düşer tasası
Çocuğu soksa arı

Ayağı kanasa tilkinin
 Bir hal olsa kuzuya
 Oktay şu kurdun kuşun
 Sana lazım mı derdi

ANİŞ

Her dakikasını ayrı hatırlarım
 Erenköy'de geçen zamanımın
 Rüyama girer bir arada
 İstanbul bahar ve Türkân'ım

Bir odamız vardı etrafı sarmaşık
 Bostanlara bakan penceremiz
 O güller kadar taze
 Ben ona deli gibi âşık

Bir yastıkta dinlenir başlarımız
 Saçlarım saçlarına karışırdı
 O güzel bir kızdı ince alımlı
 Ne giyse yaraşırdı

Yeter ki gönüller şen olsun
 Şarkılar söyledik yolda
 Hep karşıma otururdu ellerini tutardım
 Akşamüstü eve dönerken paraşolda

Ağaçlar çiçekteydi
 Türkân'ım sağ beraberimde
 Kalbim sevda içindeydi
 İstanbul bahar içinde

[1945]

"Yeni şiirlerin manasız olduğunu ileri sürenler, önce, yeni şairlerin akılla, mantıkla ilgisi olmayan, batta aklın, mantığın kabul edemeyeceği şiirler yazdıklarını söylüyorlar. Yeni şairlerin çoğu zaman bu manada manasız şiirler yazdıkları doğrudur

– Oktay Rifat

MOR KALEM

Her kořmana bir öpücük var dedi
Yaktı beni canevimden sürmelim
Durulur mu bunu bize yâr dedi
Haydi kalem nazlı kalem mor kalem

Boş kâğıdı çizik çizik çizersin
Güzelleri övmesini bilirsin
İsteyince hûlbûl olur ötersin
Haydi kalem nazlı kalem mor kalem

Ela gözlüm sonra bize darılır
Bir koşmaya boynumuza sarılır
Has bahçenin gülü böyle derilir
Haydi kalem nazlı kalem mor kalem

Oktay der ki mor kalemim bir tane
Güzeller emrine gelmiş cihana
Gayrı ela gözlüm olsun bahane
Haydi kalem nazlı kalem mor kalem

[1945]

KADEH

Burası dalyan kahvesi
Ortalık süt mavisi
Apostol bu ne biçim meyhane
Tabağımda bir bulut
Kadehimde gökyüzü

"Birtakım sanatçılar vardır ki hayat kavgasının en civcivli noktasında göz açtıkları, yetiştikleri için ister istemez sanatlarında bu kavgayı güderler. (...) Öyle sanatçılar da vardır ki, güzelliğın, güzellikten ayrı bir gayesi olabileceğini akıllarına sığdıramazlar. (...) Bütün hünerin güzel söylemede, güzel bir bütün kurabilmede toplandığını" söylerler. (...) "Madem ki bütün mesele söylenen de değil, söyleyiş tarzında, öyle ise ha aşktan bahsetmişsin, ha hürriyetten; (...) ha iç macerandan bahsetmişsin, ha büyük yığınların macera-

O GÜN BUGÜN

İlk padişah Sultan Osman
 Sultan Osman'dan
 Kalmış bize yadigâr bu vatan
 İleri ileri arş ileri
 İran seferi Bağdat seferi Girit seferi
 Estergon kalesi bre dilber aman
 Niş Kosova Çaldıran
 Altın toprak üstüm yaprak
 İleri ileri arş ileri
 Kırım seferi Rus seferi Irak seferi
 İleri ileri
 Pesarofça Karlofça Kaynarca
 Kaynarca Pesarofça Karlofça
 Karlofça Pesarofça
 İleri be kardeşim ileri
 İnebahtı Pireveze Pilevne
 Ilgıt ılgıt kanım damlar çimene
 İleri ileri
 Mısır seferi Yemen seferi Kanal seferi
 Tanzimat Meşrutiyet Cumhuriyet
 Dayan hey dizlerim dayan
 Viyana Sevir Lozan
 Ve dünya kadar nutuk
 Ve dünya kadar ferman
 Yine köylümüzün elinde kara saban
 Yine halkımız yarı aç yarı tok
 Perişan

sından. (...) Yalnız bir nokta var. Herhangi bir meseleyi bir şair için ele alıp söyleyivermek o kadar kolay bir iş değildir. Bütün ömrünce aşktan, yalnızlıktan, ölümden bahsetmiş bir şairin birdenbire sosyal dediğimiz meselelerden söz açması o kadar kolay olmaz. (...) Biz sosyal meselelerden söz açmaya uğraşmanın şiirimiz için yeni bir gelişme kaynağı olacağına, (...) üstelik (...) yeni şiirin balk arasında büyük bir rağbet kazanacağına inanıyoruz.

– Oktaý Rifat

GÜZEL

Kadın vurmuş maltıza tencereyi
 Fasulye pişiriyordu
 Adam düşünüyordu
 Altmış beş fasulye diyordu
 Yirmi beş de soğan
 Doksan
 İki yüz de yağ
 Etti mi sana iki yüz doksan
 Yaaa
 Adam düşünüyordu
 Bir kundura almalı diyordu
 Hayrı kalmadı bunların
 Su alıyor bunlar diyordu
 Nasıl etsem diyordu
 Çocuk zıpzip oynuyordu
 Kedi sıçan tutuyordu
 Kedinin tuttuğu sıçan
 Ecel terleri döküyordu
 Fasulyeler helme döküyordu
 Çocuğun zıpzipları
 Kilimin sarısından mavisine
 Mavisinden alına geçiyordu
 Yoldan adamlar geçiyordu
 Adamların kafasından hayaller geçiyordu
 Kiminin han hamam geçiyordu
 Soğan ekmek kiminin
 Gökten bulutlar geçiyordu
 Gök mavisini titriyordu bulutların ötesinde
 Güzel güzel

"Şiirde muhtevanın şairin katında gereği kadar saygı görmesi şiirimizin yüzünü iyiden iyiye ak edecek gibi geliyor bana. Şiirimiz bir oyun olmaktan çıkacak. Büyük çağlardaki vakarına kavuşacak. Birtakım cambazlıklar yerine derli toplu iri kıyım sanat eserleri vereceğiz. İlkın muhteva üstünde durmak, alışmadığımız, bilmediğimiz yeni şekiller bulmamıza da yarayacak. (...) Halkla şair arasındaki uçurum kapanacak.

FADİK İLE KUS

Fadik kız Fadik kız
 Kuşa bak kuşa
 Süzüm süzüm süzülüyor havada
 Kuş musun
 Şeytan uçurtması mısın ağabey
 Bu ne keyif böyle
 Kedi desen öyle
 Köpek desen öyle
 Tavuklar horozlar öyle
 Ağaç ver yansın etmiş pembeyi yeşili
 Donanma sanki mübarek
 Deliye dönmüş çayır çimen
 Halı gibi kara toprağın üstü
 Fadik kız Fadik kız
 Fırlat çarığı çorabı
 Yürü
 Bir daha söyletmedi Fadik kız yürüdü
 Az gitti uz gitti
 Dere tepe düz gitti
 Ballıbabaları emerek
 Burnunu çekerek
 Ver elini çekelek
 Ben sana küselek
 Gide gide bir ağacın dibine vardı
 Ağaç büyük
 Üç adam kucaklayamaz
 Dalları nalı belim gibi
 Yaprakları yeşil
 Ama ne yeşil
 Karaya çalar yeşillikten
 Ağaç dile geldi

Fadik
 Buyur ağaç
 Karnın aç mı
 Aç ağaç aç

Çelerden dili dolaştı Fadik'in

Ağaç sordu

Ne yersiniz sizin köyde
Ekmek yerik
Başka
Tarhana yerik
Başka
Pancar yerik
Başka
Başka ekmek yerik

Ağaç kızdı

Bana hak Fadik
Doğru söyle
Başka ne yersiniz köyde
Erik yemez misiniz erik
Yerik

Ağaç küplere bindi

Ulan piç kurusu
Siz et yersiniz köyde
Yerik
Siz börek yersiniz köyde
Yerik
Ha şöyle imana gel
Yerik
Siz makarna yersiniz köyde
Yerik yemezik yerik
Vay

Ağaç sıyrıp köklerinden birini toprağın altından
Bir tekme salladı Fadik'in kıcına
Fadik balon gibi
Yükselmeye başladı havalara
Bereket
Şu bizim kuşa
Hani canım

Şu yukarda lafı geçen kuş
 Kaptığı gibi Fadik'i
 Gak deyince et
 Guk deyince su
 Yerden yedi kat arşa kanatlandı o hızla
 Baktılar cennet
 Cennette bir kalabalık
 Bir kalabalık
 İğne atsan yere düşmez
 Çukurova ırgat kahvesi sanki mübarek
 Ama öylesine değil
 Lüküs kibar
 Duvarlar silme muhallebi
 Ayın on dördü gibi gilmanlar
 Gilmanların peşi sıra rintler
 Kırk dokuzluk ab-ı kevserler patlatılmış
 Ciğer kebapları sulu sulu
 Kimi güler
 Kimi konuşur
 Kimi
 Canib-i rahmete son çektiği sagarla döner
 Kısacası âlem
 Rintlerden biri Fadik'e sordu

Ciğer yer misiniz sizin köyde
 Yerik
 Hindi dolması
 Yerik
 Libido
 Yerik
 Mr. Pickwick
 Yerik
 Eveleme develeme deve kuşu kovalama
 Yerik
 Peki şey yer misiniz şey
 Yerik
 Miyan kökü
 Yerik
 Mısır koçanı

Yerik
 Hayal Şehir
 Yerik yemezik yerik

Bir tekme Fadik'in kıcına
 Sür deveci develeri yokuşa
 Ak göğüste gül memeler tokuşa
 Bereket şu bizim kuşa
 Derken efendim cumburlop
 Yeni baştan yeryüzüne indiler
 Fadik iki göz iki çeşme doğru eve
 Kuş
 Seytan uçurtması gibi süzölmeye
 Bıdır bıdır söylenmeye havalara

SON SÖZ

Boğazından lıkır lıkır geçen
 Şu suyun kıymetini bil
 Nedir ki bu mavilik deme
 Pencereden görebildiğin kadar
 Göğün kıymetini bil
 Kıymetini bil çiçek açmış bademin
 Günesli odanın çamurlu sokağın
 Beyazın siyahın yeşilin
 Pembenin kıymetini bil
 Dirilik öyle bir şey yürekte
 Sevinçle çırpır
 Kavak yelleri eser insanın başında
 İnsanoğlu kızar öfkelenir savaşı
 Halk için girilen savaşta
 O korkulu sevincin
 Öfkenin kıymetini bil
 Bil ki bu
 Budur işte
 Güneş yalnız dirileri ısıtır
 Güneşin kıymetini bil

TELEFON

Gözlerin var ya çekik kara kara
 Önce gözlerini en güzel ışık
 Beyaz dişlerini bacakların omuzun
 Damalı örtüde bir kâse çorba gibi
 Buğulu bir lezzetti karıkocalık
 Şimdi bir çınar yeşeriyor içimde
 Bir şarkı söyleniyor uzun uzun
 Hürriyetin rüzgârlı bayrağı oldu
 Bize yeten aydınlığı sevdamızın

Aman dayanamazsam ne etmeli
 Bütün pencereler üstlerine açık
 Kimler soyar çocukları kimler örter
 Biri on bir yaşında öteki küçük
 Ya anne diye bağırsa uykusunda
 Belki korkmuş belki de susamıştır
 Geceleri su içmeye alışık
 Çorap öyle mi giydirilir don öyle mi bağlanır
 Gömleği bir tuhaf sarkıyor arkasında

Çocuklara bakma dayanırım
 Gide gide çoğaldım halkım ben artık
 Dağ taş kalabalık kalabalık
 Satar mıyım onları onlar da çocuklarım
 Ben kadının çocuklarıyla varım
 Telefon nafile açmam seni
 Söylemez dillerim yarınla bağlı
 Tutmaz parmaklarım kocamdan belli
 Telefon benimki de analık

Çocuklara bakma dayanırım
 Sevgiydim önce bir çeşit incelik
 Şimdi işe yarıyorum kaba saba
 Tuzlu bir deniz kokusu havada
 Benimle başladı bu müthiş tazelik
 Benimle yaklaştı güzel günler
 O günlerin eşiğinde beni hatırlayın
 Hatırlayın onların vahşetini
 Her telefon çalışta kesik kesik

PEMBE YALI

Kızlar vardır kıvrıcık salata gibi
 Ağzları burunları kıvrır kıvrır
 Bacak bacak üstüne vapurlarda
 Rüzgâr eser oraları buraları görünür
 Baktıkça fık fık eder adamın içi

Vay canına tükürdüğümün İstanbul'u
 Bir oynak olur Fındıklı önlerinde
 Elimde yüz iğnelik çaparı
 Poyraz gibi dalarım palamutlara
 Altımda Turgut Reis motoru

Rumelihisarı'nda Orhan'ın mezarı
 Ne gittim ne gördüm gitmek de istemem
 Taze ekmek bir parça beyaz peynir
 Şimdi olsa şuracıkta rakı içer
 Denize mi bakar kim bilir

Ben rıhtımdan suya atlarım
 Altımda balıklar
 Üstümde bulutlar
 Ağzımın kenarında çırpıntılı Boğaz suyu
 Pembe yalıya doğru yüzerim

[1954]

AYDINLIK

Gece olcu yandım
 Tepeden tırnağa donandım
 İndim şehre pırıl pırıl
 Geçtim ışıklar içinden
 Işıklar ışıklar ışıklar içinden
 Işıklar içinde

PERÇEMLİ SOKAK

(Önsöz'den)

"Bir sözün gözünnüzün önüne gelen görüntüsü, olabilecek bir şeyse o söze anlamlı, olmayacak bir şeyse anlamsız deriz. 'Ahmet düştü' sözünün bir anlamı vardır, çünkü Ahmet düşebilir. 'Lambanın saçları ıslak' sözünün bir anlamı yoktur, çünkü lambanın saçı olmaz. Bir kelime sanatı, bu yüzden bir görüntü sanatı olan şiirin sadece olabilecek görüntülere bağlanması istenemeyeceğinden anlamla da bağlı kalması istenemez. (...) Kelimeleri kullanmak, göz önüne birtakım görüntüler getirmek, gerçeğe oynamak, gerçeği kurcalamakla birdir. Kelime bu bakımdan bizi resmin çizgisinden, renginden, müzikinin sesinden daha çok gerçeğe yaklaştırır. Ama biz gerçeğe olan ilginizi de yitirmişsinizdir. Çünkü gerçeğe alışmışsınızdır. Gerçeğin gündelik düzenini değiştirmek, yabut başka bir açıdan bakabilmek elimizde olsaydı, daha çok ilgi duyardık ona. İşte gerçeğin düzeninde yapamayacağımız bu değişikliği, kelimelerin konuşma dilindeki gündelik düzeninde yapmak bize bu acıyı sağlayacak, birbirine yabancı samlan kelimelerin karşılıklı ışığında gerçek imittiğimiz yüzüyle çıkacaktır karşımıza.

– Oktay Rifat

PERÇEMLİ SOKAKTAN (1956)

I

Bulutların çıkınında

Mis kokulu güvercinleri gökyüzünün

Cıldırırlar insan gözlü kedileri

Ay doğar kuyulara yalınayak

Telgraf tellerinde gemi leşleri

II

İşte kara dutları güneşin

Papatyaların renkli camları

Başakları evlerin

Kan rengi kız çocukları yelesiz

Lokma lokma ağaçların altında

Tren yolunda eğri büğrü

Damları doğrayan makas

Gel bulutsuz masalara yaslan
 Elimi tut büyüsün
 Yüzüme bak çalsın
 İçimdeki çalar saat
 Dönüş yollarında sarmış dolas
 Vapurlar geçsin aramızdan

X

Güneşimi arılar yedi gecesiz kaldım
 Dört köşe taşların üstünde
 Denizin cırcısında yesil zeytin
 Balıklar geçti düdük çala çala
 Yaşamaya başladım kaldığı yerden
 Yosunlu kapıların ardında gizli
 İkiz martıları bulmak için

XII

Aydınlık gölgesi gibi gelir peşinden
 Yarı belinden yukarı damların üstünde
 Elini kaldırırsa kırlangıçlar uçar
 Dümen suyunda çıplak ağaçların
 Erir bakındıkça gözlerinin mumu

Böyledir bu şehrin saatleri
 Bu camların yüzdüğü karanlıkta
 Sallarım bağırarak mendilimi
 Yollar sende başlar sende biter
 Acık denize dökülmeden önce

XVII

Uykusuz camların kırmızı boynuzlu öküzü ellerimi yaladı mı
 yemyeşil kesilirim. Alnımın kuşları havalanır İçim dışım gözle
 görünmeye başlar. Başkaları seyrime dalmış ne fayda, ben mühür-
 lerin yalnızlığında erir giderim.

XXXI

Köşe başını tutan leylak kokusu
Yakamı bırak da gideyim

XLI

Beyaz mendiller vardı havada
Calgılı gemiler balkonlarda açık saçık
Bir kız vardı yok gibi öyle güzel
Ne yerde ne gökte belki tuzda
Acısında ekmegin dilim dilim buğusunda

Kendine göre evlerin damı çatanası
Bacaların şakırtısında akşam akşam
Saksılar sedirler tahtaların güvercini
Otursa kısa çoraplarını çekse dilenmese
Beş çocuk anası el

Ecis bücüs maydanoz bahçeleri
Düğümlü balıkları bekleyişin
Uzun etme iki gözüm biraz da bize uğra
Bu lambanın karpuzu benim işte
Benim işte bu testi
Benim işte bu soysuz sevdaların musluğu

"Yüz, yüz elli yıl içinde resmin de, şiirin de gerçeği kopya etmekle işe başlayıp, sonra gerçeği değiştire değiştire, sonunda gerçekten başka bir gerçek kurduklarını söyleyebiliriz. (...) Yeni şiir görüntüsü, tıpkı yeni resim görüntüsü gibi gerçeği yeniden kurma, başka bir deyimle bir sanat gerçeği kurma çabasıdır doğuyor

– Oktay Rifat

"Her şey insan içindir. Başka kimin için olabilir? Kurtlar, kuşlar için mi? Bilgi de, sanat da insan için. İnsanın, tabiatın ve toplumun yıkıcı kuvvetlerini yenerek daha rahat, daha kolay, daha insanca yaşaması için. Birtakım mantık oyunları ile bu ana kuraldan ayrılmak, bu ana kuralın tersine kürek çekmek şairliğe sığmaz gibi geliyor bana.

– Oktay Rifat

ÂŞIK MERDİVENİ

Dişli rüzgârlara karşı büyüttüm
 Düşman gecenin içinde seni
 Bir damlacık aydınlığım
 Kalemime kâğıdıma şavkı vuran
 Avucumda koruduğum bugüne

DEĞİRMİ

Ölürse balıkları güneşin
 Susuzluktan dağın ardında
 Düşerse kuluçkaların altına
 Bu ağır bulanık meydanda
 Dışimde denediğim yumurtası kayıkların
 Üşürse denizkızı mağazaları
 Dökerse yaprağını duru su
 Ot hürürse çaydanlığı
 Kâğıt kararır sa yenden
 Bir rüzgâr eser değirmi
 Kalkar dağlar dağların üstünden
 Evler evlerin üstünden

BAĞIMSIZ

Bütün karanlığı versem size giden geceyi durduramazsınız
 Işır odamızın havası kaçır çeşmelerinizden durduramazsınız
 Ben denize bakarım sandalca uzaktan
 Siz yüzersiniz bir kuş uçar bir gemi geçer durduramazsınız

BALIKLI

Bu köyde sokakları bile balığa benzetmenin yolunu bulmuşlar. Ergen yastığında balık düşü gören delikanlı "iki adımlık yol" der mi, "iki hamsilik yol" diyecek ister istemez, "köşedeki vatosu geçtin mi karşına çıkan iki torikli ev"

Bir avuç zeytin aldım, gittim çardağın altına oturdum. Ekmeği şu yana, balıkları bu yana koydum. Rüzgâr mı, ova mı, deniz mi bir şeyler esiyor, morumsu dağlar yüzüyor gökyüzünde. Komşu kızı saçlarını taramasa rüzgâr durur, güneş açar, yavru balıklar çıkar deniz kırlığına.

Domino oynuyorum. Bütün balıkçılar yarım. Bir deniz tarağına kaptıran yarısını soluğu çardağın altında alıyor. Ağzının yarısıyla düşünüyor yerdeki ikiliye avucunda ikili arayan delikanlı.

Deniz kızlarının beşikleri martıların çığlıklarına asılı. Yarı kuş, yarı adam, yarı balık, Balık-Adam-Kuş'lar, kanatlarında ateş almak bilmeyen sokak fenerleri bata çıka dolaşıyorlar üstümüzde.

– Onların işi postacılarla, diyor biri.

Burada pencereler, balık ağları, kediler, zeytin ağaçları, orada kayıkların cam saçlarına takılı salkım saçak deniz canavarları, honcuk honcuk çurçurlar, geceleri sardunyanların ışığında yüzümüzü doya doya görmek için sokak aralarına kadar sokulan kefallar.

– Oynasana, diyorum, koysana ikilini!

Elleriyle düşünüyor arkadaşım. Belki oynuyor ama rüzgârdan seçilmiyor.

[1958]

ELLERİ VAR ÖZGÜR.ÜĞÜN

1

Köpürerek koşuyordu atlarımız
Durgun denize doğru

2

Bir uçuş, güvercindeki,
Özgürlük sevinci mi ne!

3

Öpüşmek yasaktı, bilir misiniz,
Düşünmek yasak,
İşgücünü savunmak yasak!

4

Ürünü ayırmışlar ağacından,
Tutturabildiğine,

/

Satıyorlar pazarda;
Emeğin dalları kırılmış, yerde.

5

Işık kör edicidir, diyorlar,
Özgürlük patlayıcı.
Lambamızı bozan da,
Özgürlüğe kundak sokan da onlar.
Uzandık mı patlasın istiyorlar,
Yaktık mı tutuşalım.
Mayın tarlaları var,
Karanlıkta duruyor ekmekle su.

6

Elleri var özgürlüğün,
Gözleri, ayakları;
Silmek için kanlı teri,
Bakmak için yarınlara,
Eşitliğe doğru giden.

7

Ben kafes, sen sarmaşık;
Dolan dolanabildiğin kadar!

8

Özgürlük sevgisi bu.
İnsan kapılmayagörsün bir kez;
Bir urba ki eskimez.
Bir düş ki gerçekten daha doğru.

9

Yiğit sürücülerini tarihsel akışın,
İşçiler, evren kovanının arıları;
Bir kara somunun çevresinde döndükçe
Dünyamıza özgürlük getiren kardeşler.
O somunla doğrulur uykusundan akıl,
Ağarır o somunla bitmeyen gecemiz;
O güneşle bağımsızlığa erer kişi.

10

Bu umut özgür olmanın kapısı;
Mutlu günlere insanca aralık.
Bu sevinç mutlu günlerin ışığı;
Vurur üstümüze usulca ürkek.

Gel yurdumun insanı görün artık,
Özgürlüğün kapısında dal gibi;
Ardında gökyüzü kardeşçe mavi!

AGAMEMNON I

1

Gemileri sıyırarak yürüdük, dere içine vardık; birer cigara sardık
eksik ve yamuk parmaklarımızla; tütünle seyrelen zamana çömeldik,
taşlara verdik belimizi.

En çabuk eksilme bu! Ya ufalmak azar azar, ya bitmek temelli!
Ve sonra yeniden,

Yeniden büyümek, toprağa ve poyraz yeline aykırı! Sincap gibi
solumak kuşkuda, en sürekli kuşkuda!

Nemiz varsa dağın ardında. Onlarsa ansızın kalkışında kekliğin,
kaçarken durup bakışında kertenkelenin, her delikte, her taşın altın-
da.

Kesici, delici ve yakıcı silahlarını çevirmişler üstümüze, uzun
gölgeli kargılarıyla korkak, topları, havanları, obüsleri, bazukaları gi-
bi öldürücü.

Büyümez desek de büyürler! Bize benzer yüzleri. Tanrıları var
zırhlar içinde... Işıltılı gözleri en korkuncu!

"Suçumuz ne ki! diye sorduk. Ne ki suçumuz, deyin de bilelim!"
Biliriz suçlu olmanın yükünü. Belimiz bu taşla iki hüklüm, dişleri-
miz bu suyla karardı.

Hasta koğuşlarına düşmekse düşelim, hapis damlarında yatmak-
sa yatalım, ırgat pazarlarında satılalım, sudan ucuz!

Bakalım tel örgüler ardından, akken yoğurt bakracının bezi, ışık-
ken en büyük Dam, şıpşakçı resim alırken şuna buna!

Kimi gün taşta, kimi gün beton üstünde, bütün kuşlarımız çeker
gider, suyumuz tükenir testide akşamüstü;

Bir lokum durur güllü tabakta – Bilinmez ne gibi durur! –, daldaki yemiş emer geceyi bizler için.

Bizler için öyle ya! Agamemnon güler bu işe, Diomedes kılıçlarını kuşanır, ölümsüz destanların konusu olmak için.

Sazları ezerek yürüdük, dere içine vardık; bir cıgara içimiyle belli çağların taşlarına dayadık belimizi.

Biz toprağa çömeliriz – Canım toprak! –, onlarsa ayakta dikilir. Beş parmak bir olmaz! Tanrılardan türemiş onlar, onların konakları şadırvanlı;

Çift anlamlı masalarda oynarlar kanlı pokerlerini, kâğıt düzerler durmadan, kemik fişlerini atarlar sonralara,

Gümüş tastan içerler suyu – Canım su! –, bizlerse avucumuzla. Onların parmakları tımaksız, bizimkiler kemikli ve işlek,

Kanar ve düşer çürük üvezler gibi, sancır da bütün gece. Kağınlara hineriz uzaklara göçmek için. Gece vakti dağların yolu düz!

Ötse diye bekleriz, seyrek tüylü o evcil kuş; susar amansız, susar uzaktan uzağa dalımızda!

Kesici, delici ve yakıcı silahlarını çevirmişler üstümüze, uzun gölgeli kargılarıyla mutsuz, topları, havanları, obüsleri, bazukaları gibi öldürücü!

Kütükleri budadık, tütünleri tekledik, pamukları çapaladık bakmadan. Bakmamak da olmaz temelli!

Yavrulu geyik gibi karılarımız, burunsuz ve terli; kimi çapada, kimi orakta, ve bir gelincik kanaması ovada içten içe.

Akşam olur. Yıldız doğar hışırtilı, bir titreme alır dağı taşı, duvarın yünü gibi ak, anca ona benzer. O "Gel!" dedi mi bırakıp gideceksin, gitmemek olmaz!

Gökkuşakları iki zaman arasında, hüyük hortumlar emici, karanlıkla devinen, taşla, toprakla fışkıran gökyüzüne,

Ve donsuz hebeler, kene gibi köy damları, camsız, kiremitsiz, üremez bir dağın yamacında, çaresiz ve kerpiç kendiliğinden.

"Yeni şiirin görüntüleri ilk bakışta gerçekçi görüntülere benzemiyorsa, bundan yeni şiirin gerçekçi olmadığı sonucunu çıkarmak doğru değildir "

YAĞMUR

1

Neye uzansam soyut bir örümcek
 Çıkıyor altından, tombulsu, titrek.
 Camlarda yağ kandili kasabalar,
 Sabahın gecesinden akşama dek.
 Olasılık içinde, hiç olmayan
 Bu masalı kimler yazar böyle pis,
 Bunca yıldızsız ve ödle!

Durma gel, tanımla beni!
 Bu yağmurda taş bile eksik ve az,
 Bu yağmurda her bilim ufak tefek.

2

Ölmüş etleri yokluyorum, yoğun;
 Kanlı çengelimi unutmak için.
 En yalnız kamışlardan örülmez mi
 İnce hasırlar? Neden bu yitmişlik?

Mavimsi akan kanında halkımın,
 "Su ver!"den daha yüklü dil bilmeyen
 Bir güneş hitlenir, ilkel; kimdir o?
 Bizi kimler ayırdı, birleşmeden?

Olanları anlamak zorundayız;
 Bir düdük ötse ne demek? Ne demek
 Doğurmayan topraklar? Ben ne demek?
 Ne demek direnme? Kapılar, ölmek?

Yol yol kırbaç yaralan sırtımda,
 İğrenç sancısı böğrümde geçmişin.
 Bu akıl benim büyüttüğüm akıl,
 Erimek ister evrensel doğruda.

Umutla bezenelim, tek yarınli;
 Kalksın düzlerdeki azılı duman!
 Neyse, çıksın da ortaya görelim,
 Ne demekse yaşam!

Kolay ve ürkek.

AĞZIMIN TADI

Ağzımın tadı yoksa, hasta gibiysem,
 Boğazımda düğümleniyorsa lokma,
 Buluttan nem kapıyorsam, vara yoğa
 Alınıyorsam, geçimsiz ve işkilli,
 Yüzüm öfkeden karaya çalıyorsa.
 Denize hile iştahsız bakıyorsam,
 Hep bu boyu devrilesi bozuk düzen.
 Bu darağacı suratlı toplum.

[1969]

ELÇİLER

Gümüş kupalar, keten ve ipekli
 Dolusu heybeler, saf kan atlarla
 Elçileri geldi ilkin. Ökseler
 Ve ağlarla kuşçuları göründü
 Arkadan, simsarları çıkageldi.
 Kırk gün kırk gece yenildi içildi.
 Kırkinci gün ve gece tamam olup
 Kırk birinci sabaha basıldıkta,
 Yağmur ve kar sularıyla kabarmış
 Delice Irmak gibi köpürerek
 Masraf ve vergi payı çıkardılar,
 Kancık demirle yazdılar haracı
 Ve dilleri kalp akçayla mühürlü
 Beyleri devirerek iki yanlı
 Çöktüler sedirlerde baş köşeye.
 Keskin kokulu şarap ve sirkede
 Yondular, aşındırdılar, yüzdüler.
 Maden işçileri mahallesinde,
 Çitlembik ağaçları serpilmeden
 Döktüler yapraklarını kurşunla.
 Tüyü düşürülmüş oğlak derisi
 Gibi çıplak bıraktılar öksüzü.
 Kimlerdi bu ortaçağ uzmanları,
 Yurttaşlığa alınmış bu dürzüler
 Ki gecikmiş pencereden en tiksinc

Damgalarını çaktılar toprağa!
 Kuş tutan, kuş satan, kuşla beslenen
 Kapıkulu bezirgânlar türedi,
 Bütün darılarımızı yediler.
 Baktık ki gitti gider gaz da, tuz da,
 Dayandık dizlerimizi doğrulduk,
 Bir korsan gemisine döndü mintan.
 Baltalar, yabalar, yanar cıralar
 Bitiverdi bir gecede ovada.
 Yürüdü eski zaman dağlarımız,
 Kaldırdılar başlarını göğe dek,
 Geyikli ve hovarda, dumanlı, gür.

BATAK

Gökteki uçurumdan başım dönse de,
 Sokulurdum az daha, az daha.
 Gömük yanı belimize kadar, büyük
 Yarı belimizden öte, cıvık
 Bataкта. Bir sarmaşık gibiydi bataк,
 Bir tuz ki aşımıza karışmış,
 Oyar köstebekleriyle etimizi.
 Kelepçelidir kirpiklerimiz,
 Acır bir ışığa dönsek yüzümüzü.
 Aydınlığa versek elimizi,
 Uzuyor koyu bir katranla yapışkan
 Parmakların ucunda ip gibi.
 Ak bir güvercin alsak avucumuza,
 İnım inım karayel yerine,
 Güvercinin tüylerinde bataк. Bataк
 En uzak ışıltılı yıldızda.
 Çektik kentin yorganını üstümüze,
 Düşler kurduk, düşlerimiz bataк.
 Ve bataк kişiler sardı yöremizi:
 Suratları insana boyalı
 Bütün o alıp satanlar, üleşenler;
 İçimizde açan karanfili
 Kara tımaklı yaldızla kirleterek,
 Sıkınca bir irin çıksın diye

Yalnızlığa gömenler, ün tacirleri,
 Bağnazlar, despotlar ve ödlekler;
 Havasız odalarda duman kişiler;
 Yoksulun cebinden aşırılmış
 Beşlikleri yutturanlar altın diye.
 Durgun bataklık, leş kokulu bataklık!
 Atımı getirin benim, kır atımı!
 Bataktan dörtlüye çıkmak gerek!

FATİH'İN RESMİ

Ayasofya kubbesinde ak bir bulut,
 Baktım, gitti gider. Balrengi tesbihim
 Kehribar günler, düştü yaprak ve umut,
 Güz yağmuru indi camdan düğüm düğüm.

Benimdi savrulan kaftanlar, benimdi
 Atların boynu, yerinde yeller eser!
 Surların taşlarına sürdüm elimi,
 Benimdi İstanbul, burçlar bana benzer.

Altın sahanlarda aş yedim, su içtim
 Altın kupadan, zorlu Tuna'dan geçtim,
 Ben Sultan Mehmet. Avni, tuğlarla yüce.

Bir resimde kaldım cüce, ben değilim,
 Sarıgım, soğuk kürküm, kokusuz gülüm,
 Ararım, aranırım yerde delice.

[1973]

"Şiir hem şiir olmalı, hem de okunmalı, okunabilmeli. Yeni araştırmalar yapmalıyım demek istemiyorum. Şiir asıl bu gözüpek araştırmalarla gelişir. Ne var ki sonunda tilkinin dönüp dolaşıp geleceği yer yine kırkçü dükkânı. diyeceğim, balkın beğenisi olmalı. Şiirimiz bızla gelişiyor. Kırk elli yıl içinde dalı budaklı bir çınar görünümü alırsa hiç şaşmayın.

– Oktay Rifat

PAZAR

Barbar tanrılar gibiydiler
 Yavaş ve ağırbaşlı
 Kara donları kasketleri
 Bıyıkları şalvarları
 Lastik pabuçlarıyla
 Geyikli duvar kilimleri
 Top top açılmış basmalar
 Peynir tulumları domates incir
 Küfelerinin arasında

FADİME KIZ

İki elinde su dolu iki kova
 Bahçe dibi serviye doğru
 Fadime kız geliyordu
 Anası çamaşırları yumuş
 Çitin üstüne seriyordu
 Ağası çömelmiş duvar dibine
 Çenesi dizlerine dayalı
 Tütün içiyor.

BULUT

Kara bir ata binmiş bulut
 Dörtal inerken gökten
 Demirci çekici bırakır elinden
 Tavuk başını kaldırır ve gıdıklar
 Kararır ovaya doğru
 Kasaba gündüzünün yarısı
 Bulut geçip gider
 Güneş görünürer yeniden
 Yollar güneşli yeniden
 Dağlar uzak yeniden.

SAĞANAK

Tane tane konuştu ilkin
 Sonunda boşandı sağanak gibi
 Kınalı kuzum benim, kekliğim.

KOYUNLAR

Yüce yaylalardan inmişler
 Yayan yapıldak
 Başka bir soyun
 Durgun insanları gibi bakıyorlar
 Anlaşılmaz gözlerle
 Ot mu istiyorlar su mu
 Belli ki yaz kış ağaç toprak
 Ayı değil dillerinde
 Gelişleri var sevgiye benzer
 Elleri değil söylemek.

[1976]

DEMİN VE ŞİMDİ

Daha demin buradaydı, ter kan içinde, mintanı sıırıslıklam.
 Ot bürümüş bahçeyi belledi bütün gün, belle keseklere vurdu.
 Yabani kökler, otlar ayıkladı, yığı öbek öbek.
 Hep o toprak, o güneş, o gök gün boyunca,
 sonra gitti. Bizse burada kalçlık, söğütlerin altına oturduk.
 Soğan, domates, biber doğradık sahana, yağ gezdirdik.
 Şarabı şişeden içiyoruz. Gün battı batacak.
 Kıpırtılı otlar gibi düşünce gidene bağlı.

"Hegel'e göre şiir rubun söze dönüşerek nesnelleşmesi, algılanabilir hale gelmesidir Bu tanımlı kabullenmek için ille de rubçu ya da ideacı olmaya gerek yoktur.

– Oktay Rifat

BİZ VE ONLAR

İçlerinden geçenleri anlıyorduk, söylemediklerini.
 Yoksulsunuz, iğrençsiniz, diyorlardı,
 ne giysiniz var dolabınızda, ne iki türlü yemeğiniz, ne de paranız,
 sevginize karnımız tok, özgürlükse özgürlük bizim için.
 Sırtımıza bile gerek duymadan arkalarını dönüyorlar soframıza.
 Oysa biz alın terimizi bölüşürüz, yağma ve haraç bilmeyiz.
 Tütünü öküz için icat ettik, çift sürerken bir cıgara içimi dinlensin diye.
 Öküz bizsek, hani soluk alacak vakit nerde!
 Bu yüzden hor bakıyorlar bize, kanımızı içtiklerinden.
 Bencillik en büyük bereket onlara, beylikleriye
 en büyük dolap.

KAF

Bezdik yüzlerini görmekten, gözlerine bakmaktan gece gündüz.
 Bizi de götür, Keloğlan, padişah sarayının olduğu o kente,
 ayağımızda demir çarık, elimizde demir asa, kırk gün kırk gece,
 kimi yollarda yayan yapıldak, kimi Anka'nın sırtında,
 gak deyince su, guk deyince et.

Evlerinin önü mersin.

Bıktık gölgelerinde yaşamaktan, kırıntılarıyla geçinmekten,
 patlangaç kesekâğıtları gibi yozlaşmış sözler duymaktan.
 Bir onların ellerine bak, bir bizimkine, bizimkiler yarık.
 Nicedir kazarız toprağı, toprak bize, bereket onlara,
 gak deyince su, guk deyince et.

Evlerinin önü nane.

[1979]

*"Şiir bir özdür, düzyazıyla da verilebilir. İçeriktir önemli olan.
 İçerik derken kavramsal içeriği, başka bir deyimle anlamı değil, du-
 yarlık yükünü anlatmak istiyorum.*

– Oktay Rifat

EŞEKLİLER

Akşam alacasında ya da erkenden,
Kasketleri boz, mintanları yamalı,
Sağrıya doğru geride, sallanırken
Bir o yana bir bu yana ayakları,

Kıl heybelerde hazlama, tuz ve erik,
Ova düzündə sanki bir katar turna,
Öterken karatavuk, kokarken kekik,
Böğürtlenli yoldan inerler art arda,

Lastik pabuç, yırtık pantol, eşekliler,
Yayladaki köylerinden kasabaya.
İnce bir toz şeridi düşer ovaya.

Büyümüş gözlerinde ne mut ne keder,
Bakar üstlerinden babaca gökyüzü,
Durgun, öyle masmavi, giderken dizi.

YILDIZLI GÖRÜNÜM

Dar giysi, kara gözlük, indiler cipten,
Dişlerini gösteriyor köpekleri,
Gözleri yarı açık, morarmış deri,
Uzun adamı kesip aldılar ipten,

Uzattılar, havalandı sinekleri,
Öfkenin homurtusu geliyor dipten
Ve kadın İskilip'ten ya da Nizip'ten,
İnce kıyım, kalem gibi bilekleri,

Kapanırken ölüsüne ağlayarak
Öttü bacadan puhu, ürperdi kavak.
Artık duramazdık, bağladık çıkını

Dere boyuna vardık, toktuk, sıcaktık,
Otlarda sırtüstü yıldızlara baktık,
Duyduk acımızda uzağı, yakını.

KAVAL

Mezarlığı bir koyun sürüsüne benzettiği gün
ya da ona öyle geldiği gün : "Ölüm sürüye katılmaktır"
diye yazmıştı bir kâğıda. Oysa ne mezarlık vardı
bu tümcede, ne kaval sesi, ne de çoban.
Kaval sesi ötelere geliyordu, hafif, oyuncaklı.
"İşte çobanları!" diyerek bir mezara döner dönmez
susmuştu düdük, koyunlarda bir kıpırtı.
Yazmamış bütün hunları gömmüştü, böylesi daha iyi,
tek bir satıra : "Ölüm sürüye katılmaktır."
Artık çalıyordu kaval, yalnız ona, ama birden susabilir.

TANDIRNAME

Dolambaçlı yolları vardı köyümüzün, damları, avluları, servileri
ince minareleri, kaleleri, kalelerinde mazgal delikleri.
Yedi kat yer altında kentleri vardı dünyamızın,
kör kuyuda kara koyunun sırtına atlayınca gidilen.
Top ağaç oradaydı, üstünde Zümrüdünka'nın yuvası,
ağaçtan yuvaya süzülen yılan, ki her yıl yavrularını yer kuşun
şehzade hançerlemeden önce. Periler vardı güvercin olup uçan,
soyunup çimerler pınarda, sonra güvercin urbalarını giyinip
köşklerine dönerler. Devler, kırk haramiler varsa da
bizden değil. Bir dudağı yerde, bir dudağı gökte bir arap
biter yanı başında, dile henden ne dilerse,
üç başlı, yedi başlı ejderhalar bir kılıç üşürüşte geçerci.
Oğlanlar peri kızlarına vurulur, kaçırlar,
anası peşlerinden koşunca, kız bir tokatta bahçe yapardı oğlanı,
kendi de bahçıvan olur, hileye karşı hile, zora karşı zor,
ama kötü her zaman yenik düşerdi.
Ve padişahın tek derdi, çocuğu olmaz, ama her derdin çaresi var.
Bir pir görünür çeşme başında, koynundan bir elma çıkarıp uzatır,
elma yenince hanım sultan nur topu gibi bir oğlan,
kısarak al bir tay doğururdu.
Ayva güler, nar ağlar, Çengi Cane şehzadenin düşüne girer,
et dururdu atın önünde, aslanın önünde ot, olacak şey mi,
otu ata, eti aslana verirdik biz.
Bütün engeller yenilir sonunda, Keloğlan padişaha vezir olur, ./

alır kızını, kırk gün kırk gece düğün dernek,
onlar erer muradına. bizler çıkardık kerevetine.
Şimdi nerde!

VIDALAR

İşçi demir dikmeleri boyuyor duvarın üstüne binmiş,
boya kutusuna banarak usulca fırçayı. Gündeliği kaç?
Doyarlar mı dersiniz çoluk çocuk! Tahtaları çakmak için
usta vida almaya gitti motosikletle, kavakların altından.
Bir toz bulutu yükseliyor upuzun ardında. Kasabaya vardığında
nalbura girecek "Vida, diyecek, beşlik, küf kokan dükkânda.
Bir kutunun içinden vidalar çıkaracak nalbur, uzatacak.
Alışverişle dönüyor dünya, mevsimler gelip geçiyor.
Tahtalar dökülüyor ne denli sağlam çakılsa yıllardan sonra
ve otlar, dikenler, ısırganlar bürüyor duvar diplerini.
Ama şu bulutlar, maviliğin içinde, yıllardan sonra da
gelip geçecek göçük ya da yeni duvarların üstünden.
– Beşlik vida kısa düşer, ustam, altılık ister bu tahtalara,
günün birinde yine çürür düşerler ya, şimdilik.

GEMİDE

Kadınları bebeleriyle girdiler güverteye. Kimi çöktü,
bağdaş kurdu kimi. Arkaları basık yabanlık pabuçlarını
düşürüp yere, parmaklarını yokladılar çorabın altında.
Asma yapraklarıyla örtülü kiraz dalı sepetlerinde
kara üzümler görünüyor, yuvarlak taneli, puslu.
Gemi kalktı, yol alıyor iki yana savurarak denizi,
bulutlar uçuyor, sıra geride.
Bir deniz eri dalgalara bakıyor ve batan güneşe. düşünceli.
Bir çocuk ağlıyor. Az sonra azık çıkınları açıldığında
çökelek peyniri yiyecekler, çimdik çimdik, keçilerinden
sağdıkları sütle kotarılmış. yanında sivri biber,
domates sarı çekirdekli, pashı çakıyla ince dilinmiş
ve uyuyacaklar başları geride, ne mutlu ne mutsuz,
alinyazılarına yabancı.

KARANFİLLİ İŞÇİ

Bir karanfil kasketinde kulak ardı
bahçeyi atmış omuzuna kartal kanat
yaprak yolarak geçiyor önümden
türkü çağırıyor güneşinden
bulut değil kاردığı kumla kireç
mavisi dolarken testiye
yeşili akıyor elekten
usulca ayırıyor kumrunun halkasını
damların çengelinden.

Bu ne biçim boşalma hangi tür
bir benzeyiş ki menevişli gök
üleştirilmiş gecikmeden ekmeği tuzu
altı taşlık üstü sofa
denize bırakmış salını merdivenin,
yeterince balık var tortusunda
bütün yaralarım açık önüm ova,
yorlar akşamın alacakaranlığında
içinde bir işçiyle gözlerimi.

HARÇ ÇEKEN İŞÇİLER

Harcını çekiyorlardı yapının,
kara bir don, belden yukarı çıplak.
Yıldızlarını çekiyorlardı evin omuzlarında,
pencereden görünecek dallarını, komşunun yarısını,
ağaçların arasında kaybolan yolunu,
durulacak yerlerini çekiyorlardı, bütün o noktaları,
aşkı, ki saklanırsız çoğu kez sevişmek için,
köşeleri çekiyorlardı, merdiven başını,
mutfağın sofaya vuracak aydınlığını,
bir kızın ölüşünü ansızın
iki kapı arasında, yaz başlangıcı olabilir,
saksılar olabilir, hasekiküpesi, cezayirmenekşeleri,
yalnızlıkları çekiyorlardı, öpüşleri,
karşı çıkışları, susmalara karışan böğürtleni,
bir denizden uzaklara çıldırmanın sevincini,

bükük beli, koltuktakini, sofada yürüyeni,
 kaynayan çaydanlığın mutfığa diktiği
 o kokulu ağacı, kabuklarını döktükçe büyüyen,
 semizotunu masada, maydanozu, domatesi,
 kaşığa uzanmayan eli ve lokmayı boğazda düğümlenen,
 doğacak oğlanı ölmeden önce
 bir nisan yağmurunda avucunda güneşle.
 Çay soğumasın, bu reçeli seversin sen,
 orasını çekiyorlardı işte, tam orasını,
 umutların ömrümüzden döküldüğü yeri
 ve ev yükseliyordu yavaş yavaş kaderine doğru.

Onlarsa gün hatmadan gidecekler.

[1982]

ESKİ KOLTUKTA

Güzel ne güzel
 yıpranmış incelmış yüz gibi ak
 köşkler ayakucumda
 açıyorum kapılarını girip çıkıyorum
 ölü bir bahçıvanla dikiyorum
 sardunyayı saksıya, gülü
 saydam gemilerin uzaktan geçtiği yola.

Tren duruyor arabalar duruyor yol duruyor
 yıkanmalar duruyor gözleri sabunlu
 büyümüyorlar ölümsüz çağlarını
 bir çocuk kiraz ağacında bir çocuk dutta
 başka nem var leyleklerin eski çıkartmalardan
 doğradığı iki başlı sessizlikten başka.

Dirisin ölmekle, uzaktan uzağa
 konuşmalar, eski püskü konuşmalar
 duruyor gece kuşları gibi camda
 bir çil basması eski zamanda
 bir kız hiç bitmeyen gününde
 güzel ne güzel
 havuzlu bahçede eski koltukta.

ARACI

Bağlı kollarımı çözmek kimin aklına gelir
 kelepçeli o zamanlar
 bir kız kaşıkla su içirir
 başımı çevirince – yeter demekti bu –
 kaybolurdu

büyük ağaçların gölgesiyle
 geldiği çok oldu
 arada bir geceleri
 yarı çıplak
 ve daha çok
 saçları uzadıkça

denize inerdik
 ben yüzerdim o girmez
 rıhtımdan suya bakardı
 denizden çıkardım
 yok

şaşırmazdım
 ben onun doğumunu bilirim
 doğmadan öncesini
 yokluğunu.

[1984]

BOŞLUKLAR

Yağmur karışık rüzgâr
 dövüyor akşamla kirli camları
 camlarda yağmur düğümleri

bulutların savurduğu
 boz mavi o bulanık su
 çamurdaki fildişi ateş
 İstanbul'un yağmurunda rüzgârla
 dövüyor camları

akşamla kirli camları.

AKŞAM BALIĞIN KARNINDA BEKLİYOR

Bir yağmurla çıkıyor rıhtımına
sıkıntının, büyük kayıkların
dönüşünü gözlüyordu,
akşam balığın karnında bekliyor.

Fitili tütüyordu servilerin
ve yazılar dallar arasında.

Mahallenin deniz koktuğu
kamburun atla dolaştığı
saatlerin saatlere benzediği
bir günde bekliyordu
insanların dönmesini oraya
oysa bir delik kalıyordu
yerinde umutların, kara bir yelken
yarını olmayan iskelede.

Mevsim, tonozların altından
geçerek basıyordu toprağa,
çöp yığınları leşler
yeni sözcükler otta ve yaprakta
yabancı bir kıpırtı ruhumuzda.

Bir tüy düşüyordu suya
karayelin dişlerinden geçirdiği.

Akşam balığın karnında bekliyor.

[1987]

"Şiir olmasaydı, yaşama dediğimiz oluşun çarklarından biri eksilirdi. Belki kıyamet kopmazdı ama insanlar sevişemez, öpüşemez, beğenemez, yarınların yeni düzenine şiirli dünyanın hızıyla kavuşamazdı.

– *Oktay Rifat*

Melih Cevdet Anday (1915-2002)

Bahasının yedeksubaylığı sırasında Çanakkale'nin bir köyünde doğdu. Aslında İstanbullu olan ailesinde tıp alanında ünlenmiş paşalar vardı. Babası ise önce yazarlığa, gazeteciliğe heves ederek Edebiyat Fakültesi'ne girmiş, sonra Hukuk Fakültesi'ne geçip avukat olmuştu. Çocukluğu ailesinin Kadıköy Bahariye'deki üç katlı ahşap konağında geçti. İlkokulu Fenerbahçe Stadi'nin yanındaki Taşmektap'te, ortaokulu gene oradaki Kadıköy Sultanisi'nde okudu. Babası avukatlık yapmak üzere Ankara'ya göç edince, Gazi Lisesi diye de anılan Ankara Lisesi'nin dokuzuncu sınıfına yazıldı. Orhan Veli ile Oktay Rifat onuncu sınıftaydılar. Şiire duydukları ilgi bu üç öğrenci arasında sıkı bir arkadaşlık doğmasına yol açtı. 1936'da liseyi bitirince önce Hukuk Fakültesi'ne, sonra Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'ne yazıldıysa da, devam etmedi. Devlet Demir Yolları'nda memur olarak çalışıyordu. Bu kuruluşun yarattığı olanaklarla, 1938'de, Belçika'ya toplumbilim okumaya gitti. İkinci Dünya Savaşı patlayınca, geri dönmek zorunda kaldı. Aydın'da yedeksubaylığını yaptı. Askerlik sonrası, 1942'de, Hasan Âli Yücel'in önerisiyle Milli Eğitim Bakanlığı Neşriyat Müdürlüğü'nde çalışmaya başladı. Bu arada ikinci kez askere alındı, önce Ankara'da, sonra Balıkesir'in Ömerköy'ünde görevini tamamlayarak işine döndü. 1946 seçimlerinden sonra Milli Eğitim Bakanlığı'na Reşat Şemsettin Sırer getirilince, Konya Kitaplığı'na atandı. Kütüphaneler Genel Müdürlüğü'nün araya girmesiyle, Ankara Kitaplığı'nda tasnif memuru olarak çalışması sağlandıysa da, iki yıl sonra bu görevinden ayrılarak İstanbul'a döndü. "Akşam" gazetesinde sayfa sekreterliğiyle basın dünyasına girdi. Gazetenin "Sanat-Edebiyat" sayfasını hazırlıyordu. Solcu olduğu için görevine son verildi. Doğan Kardeş Yayınları'nın kitap bölümüne girdi. Aynı gerekçeyle bu işinden de çıkarıldı. 1956'da *Yanyana* adlı kitabı Türk Ceza Yasasının 142. maddesine aykırı görülerek toplandıysa da, yargılama sonucu aklandı. 1958'de "Tercüman" gazetesinde önce takma adla, sonra kendi adıyla köşe yazıları yazdı. Sağcı bir yazar transfer edilirken onun gazeteden uzaklaştırılmasını şart koştu. Bir süre çeşitli yayın organlarında takma adlarla köşe yazıları, denemeler, tefrika romanları yazarak geçimini sağladı. 1960'tan sonra Nadir Nadi'nin önerisiyle "Cumhuriyet'te yazmaya başladı. 1964-1969 yılları arasında TRT Yönetim Kurulu'nda görev aldı. 1954'ten beri fonetik-diksiyon öğretmenliği yaptığı İstanbul Belediye Konservatuvarı Tiyatro Bölümü'nden 1977'de emekli oldu. 1979'da UNESCO Genel Merkezi kültür müşaviri olarak Paris'e gitti. Ertesi yıl hükümet

değişince geri çağrıldı.

Şiirlerinin yanı sıra, oyunları, kendi adıyla yayımladığı dört romanı, denemeleriyle de, yazın dünyasında çok saygın bir yer edindi, çeşitli yapıtlarıyla ödüllere değer görüldü. 1967-1968 İlhan İskender Armağanı'nı, TRT 1970 Sanat Ödülleri Yarışması Başarı Armağanı'nı, 1971 Ankara Sanat Sevenler Derneği Armağanı'nı, 1973 Türk Dil Kurumu Çeviri Ödülü'nü, 1976 Yeditepe Şiir Armağanı'nı, 1978 Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülü'nü, 1981 İş Bankası Büyük Ödülü'nü aldı.

Şiir kitapları *Garip* (Orhan Veli ve Oktay Rifat'la birlikte), 1941; *Rahatı Kaçan Ağaç*, 1946; *Telgrafhane*, 1952; *Yanyana*, 1956; *Kolları Bağlı Odysseus*, 1962; *Göçebe Denizin Üstünde*, 1970; *Teknenin Ölümü*, 1975; *Sözcükler*, 1978; *Ölümsüzlük Ardında Gilgamiş*, 1981; *Tanıdık Dünya*, 1984; *Güneşte*, 1989; *Yağmurun Altında*, 1995; *Rahatı Kaçan Ağaç* (Toplu Şiirler I Başlarken; *Rahatı Kaçan Ağaç*; *Telgrafhane*; *Yanyana*; Masal; *Kolları Bağlı Odysseus*; *Göçebe Denizin Üstünde*; *Teknenin Ölümü*; Yaşarken), 1996; *Ölümsüzlük Ardında Gilgamiş* (Toplu Şiirler II *Ölümsüzlük Ardında Gilgamiş*; *Tanıdık Dünya*; *Güneşte*; *Yağmurun Altında*), 1996.

1941'de Orhan Veli'nin *Garip* adlı kitabında yer alan şiirleriyle, bu akımın üç öncü şairinden biri olarak adını duyurmuştu. 1950'ye kadar üç arkadaş çok yakın bir ilişki içindeydiler. Orhan Veli'nin ölümünden sonra Oktay Rifat'la da yolları ayrıldı. Kendi şiirlerini geliştirirken, birbirlerini ancak uzaktan uzağa izlediler. "Yaprak"ta üçü birlikte başlatmış oldukları ince alaya dayanan toplumsalcı şiir anlayışını Melih Cevdet iki kitap boyu sürdürdükten sonra, 1956'dan 1962'ye kadar altı yıllık bir suskunluk dönemi geçirdi. 1962 yılının Aralık ayında yayımlanan *Kolları Bağlı Odysseus* ile yeni bir şiir anlayışının ürünlerini vermeye başladı. Sonraki kitapları genellikle anlamı yüzeyde olmayan, derin düşünsel ağırlığıyla ilgileri çeken şiirler getirdi.

RAHATI KAÇAN AĞAÇ

Tanıdığım bir ağaç var
Etlik bağlarına yakın
Saadetin adını bile duymamış
Tanrının işine bakın

Geceyi gündüzü biliyor
Dört mevsimi, rüzgârı, karı
Ay ışığına bayılıyor
Ama kötülemiyor karanlığı

Ona bir kitap vereceğim
Rahatını kaçınmak için
Bir öğrenegörsün aşkı
Ağacı o vakit seyredin.

ALATURKA

Çık benim şair tabiatım, çık orta yere
Fakir güzelinden söyle
Hasret ateşinden çal
Çal, söyle benim derdimi sevdalı sesinle.

Hep bilinen şarkılar gibi olsun
Hani, dil-i biçâreden
Sun da içsin yâr elinden
Yani bilinen şarkılardan olsun.

Yeni sözler arama nafile
Derdim yeni olsa anlarım
Gel, hazırından söyle bu akşam
Üzme yetişir üzme firakınla harabım.

Sonunda ah çekeriz derinden
Kim anlayacak sahiden olduğunu
Sen söyle yalnız
Zülfündedir baht-ı siyâhım bestesini
Dede'den

"Garip hareketi şiirde sulandırılmış bir duygululuğa karşıydı. (...) Bu şiir, yavaş sesle konuşmayı ereklemiş bir şiirdir. (...) Eğer şiirde bir görev söz konusuysa, bugün o şiir bu görevi yapmış denebilir Ama şiirin sayısız olanaklarından yararlanmamak diye bir çizgi de konamaz. Bizim ozanlarımızın çoğu sürekli bir değişim süreci içinde bulunmuşlardır. Bu, çağdaş şiirimizin bir karakteri olarak alınsa yeridir (...) Bana gelince, belki ben de bu genel tavrın içindeyim; ama şurada hemen söyleyeyim ki, Garip şiiri artık geçmişte kaldı, yapacağını yaptı o şiir. Ben yeni biçimler, yeni konular denemeyi sevdim hep. (...) Şair kendi alanında devrim yapar (...) Garip hareketi devrimci bir harekettir Burjuva duygularını yıktık. Etkisi hâlâ devam ediyor

– Melih Cevdet Anday

TOHUM

Dörtnala haberci ilkyazdan
Aşağıdan inceden beyazdan
Dumanı tüten sıcak tohum
Dolan kara toprağı dolan
Ulaş yeryüzüne ak tohum

Hey gücüne kurban olduğum
Dağ taş dinlemezim hey aman
Göster o gül yüzünü göster
Önce yeşil yeşil bak tohum
Sonra sarı gülüver

Donansın donansın daneler
Kız oğlan kız, alaca kına
Tarlalar sebil tek bedava
Ver güzelim ver yiğitim ver
Pir aşkına fakir aşkına

Anladım farkı neden sonra
Tohumdan başka şeymiş bitki
Bu küçük deli fişekteki
Ne ki? Ağaç mı allı pullu
Yoksa ayrık mı, başak mı ki?

Kim bilecek... kapalı kutu
Ama bulut, yağmur bulutu
Gelir kararır nerdeyse
Tohum altta nefes nefese
Kulağı gök gürültüsünde.

DÜZENLİ DÜNYA

Bayılırım şu düzenli dünyaya
Kışı yazı
Baharı güzü
Gecesi gündüzü sırayla.
Ağaçların kökü içerde
Dağların başı yukarda
Bütün dağların başı yukarda
İnsanların aklı başında
Bütün insanların aklı başında
Beş parmak yerli yerinde
Baş işaret orta yüzük serçe.
Diyelim kalksa da serçe
Orta parmağa doğru yürüse
Ne haddine!
Yahut akasyanın biri
Başını toprağa daldırdığı gibi
Bir gezintiye çıksa
Merhaba kestane, merhaba çam
Selâmün aleyküm, aleyküim selâm
Kimsin nesin nerelisin derken
Laf açılır mı bizim akasyanın kökünden
Bir uğultudur başlar rüzgârda
Kökü dışarda, kökü dışarda...
Yahut ne olur koca bir dağ
Baş aşağı gelsin...
Aman Allah göstermesin.
Bayılırım şu düzenli dünyaya
Altta ölüler
Üstte diriler
Gel keyfim gel!

BOĞAZİÇİ'NDE AYIN ON DÖRDÜ

Ben Boğaziçi'nde ayın on dördü
 Nazlı nazlı, aheste beste... derken zil zurna
 Def keman dümbelek çiftenağra
 Hey habam hey...
 Yamandır Boğaziçi'nde ayın on dördü yaman
 Çileden çıkarır adamı dinden imandan eder
 Komaz zengin fakir farkı
 Kör eder, sağır eder, dilsiz eder.
 Kimi der ki, "Gel de inanma Allaha
 İspatı işte ortada
 Bu şehriyin, bu nur...
 Yeter ki ruh olsun insanda.
 Ruh ruh... üst tarafı yalan
 Para mal mülk han hamam yalan
 Şu karşiki koru benimdir ya
 Şu yalı, şu çayır, şu fabrika
 Ama sonra
 Sonunda fakir zengin bir arada.
 Bir yanda pırıl pırıl Göksu testileri
 Ayışığında dipdiri, büyümekte kolları, elleri...
 Bir yanda ağlar, alabanalar
 Yavaş yavaş uyanan fakir balıkçı köyleri
 Bir yanda yalılar, sahilsaraylar
 Kimi yanmış, kimi çökmüş, kimi...
 Kiminin Hürriyet'te beli hükülmüş
 Kiminin Hürriyet'te atılmış temeli.
 Bir yanda betonarme kübik yalılar
 Betonarme kübik yalıların salonlarında
 Mor kadife yastık üstüne çiğ beyaz
 Yağlı boya hülyalı bir mehtap.
 İki sahil boyunca yalılar
 Eski yalılar, yeni yalılar
 El ele diz dize sıralanırlar
 Şevki Paşa yalısı, Zarifi Bey'in yalısı
 Elmasyan'ın yalısı, Sabuncular'ın yalısı
 Mısırlı'nın yalısı, Arnavut'un yalısı, Acem'in yalısı
 Amcanın yalısı, dedenin yalısı, silsilenin yalısı

Ali Bey'in, Hasan Bey'in, Hüseyin Bey'in yalısı
Yezidin yalısı, hınzırın yalısı, domuzun yalısı
Kedinin köpeğin yılanın çıyanın yalısı
Yalısı da yalısı da yalısı da yalısı.

TELGRAFHANE

Uyuyamayacaksın
Memleketinin hali
Seni seslerle uyandıracak
Oturup yazacaksın
Çünkü sen artık o sen değilsin
Sen şimdi ıssız bir telgrafhane gibisin
Durmada sesler alacak
Sesler vereceksin
Uyuyamayacaksın
Düzelmeden memleketin hali
Düzelmeden dünyanın hali
Gözüne uyku giremez ki...
Uyumayacaksın
Bir sis çanı gibi gecenin içinde
Ta gün ışıyınca kadar
Vakur metin sade
Çalacaksın.

[1952]

FALTAŞI

Havada kuş yok
Yaprak kıpırdamıyor
Deniz bi kalıp olmuş
Boşandı boşanacak

Çın çın ötüyor sessizlik
Gerilmiş kolum bacağı
Faltaşı gibi bekliyorum
Tıkanacağım.

KAPI

Ağacın yanından geçiyorum
Ağaç yerli yerinde
Dönüp bakıversem birdenbire?

Soğuk taşlara basıyorum
Bütün ısınıyor tenim
Bu yangın bu kıyamet ne?

Güneşi yanıma alıyorum
Açıyorum önüme denizi
Ağaç taş güneş deniz
Aç bilâc hepsi.

Ben de sizdenim ben de
Yerli yerimdeyim ben de ağaç gibi
Taş gibi soğuk
Güneş gibi sıcak
Rahat mı rahat deniz gibi.

Bir gün dedim ki kendi kendime
Gözlerim de varmış demek
Ellerim ayaklarım gibi.
Bunu aklımla buldum.
Önce ellerim ayaklarım akıllandı
Sonra ellendi ayaklandı aklım
Artık işbölümü hak getire.

Ben yıktım bu kapıyı ben
Deliler gibi hayvanlar gibi
Karşıma çıktı ansızın
O mutlu güvenli doğa
O yalansız duru ilk
Yitik evren.

YANYANA

Bu güröl güröl otların yanı başında
 Ağacın gölgesine değdi degecek
 Tam şeftalinin kokusu başlarken
 Öpüşmeye kıl kadar bitişik
 Akarsuyun hurnunun dibinde

Bu zulüm, bu haksızlık, bu işkence

"Ben özgürlüğümü, diyebilirim ki, ozan olmama borçluyumdur. Çünkü yaratma, mecaz, imge, simge yoluyla, özgür olarak düşündüklerimi söyleyebildim diyemesem de, özgür olunabileceğini sezdim. Şunu yüzde yüz eklemem gerekir Düşündükten sonra değil, şiir olarak düşünebiliyorum ancak. Şiir benim aklımdır Akılcı şiiri bu anlamda anlıyorum. Yasaklar konusuna gelince; yasaların akla yasak koyabileceğine hiçbir zaman inanamadım. Tarihe inanıyorsanız bu sözüme de inanırsınız. İnsan düşüncesinin ilerlemesi hep yasaklar içinde olmuştur Demek 'Yasaklar var, ben düşüncemi söyleyemiyorum, düşüncesi yanlıştır Akıl hep yasakları aşmıştır Düşünemeyenler ya da yaratamayanlardır yasaklardan yararlanmak isteyenler Benim 'Yanyana' kitabım çıktığı zaman mahkemeye verildim. Savcı yedi buçuk yıl hapis istedi. Gerçi aklandım ama bugün size söyleyeceğim şudur Mahkemede söz konusu edilen şiirlerden birinin, 'Anı' şiirimin, Rosenberglar için yazıldığı o gün kanıtlanıyordu yatacaktım. Ama aradan bu kadar yıl geçti, Rosenbergların suçsuz olarak öldürüldükleri gerçeği bizim televizyonumuzda da bir filmle gösterildi. Ben en güç durumda o şiirimi yazıp yayımladım. Okurlarım da biliyorlardı bu şiirin kimler için yazıldığını. Sloganlar her zaman mahkûm edilebilir, ama şiiri mahkûm etmek güçtür, mahkûm edilse de mutlaka yengin çıkar. Çünkü zamana dayanan bir şeydir şiir

– Melih Cevdet Anday

ANI

Bir çift güvercin havalansa
Yanık yanık koksa karanfil
Değil bu anılacak şey değil
Apansız geliyor aklıma

Nerdeyse gün doğacaktı
Herkes gibi kalkacaktınız
Belki daha uykunuz da vardı
Geceniz geliyor aklıma

Sevdiğim çiçek adları gibi
Sevdiğim sokak adları gibi
Bütün sevdiklerimin adları gibi
Adınız geliyor aklıma

Rahat döşeklerin utanması bundan
Öpüşürken o dalgınlık bundan
Tel örgünün deliğinde buluşan
Parmaklarınız geliyor aklıma

Nice aşklar arkadaşlıklar gördüm
Kahramanlıklar okudum tarihte
Çağımıza yakışan vakur, sade
Davranışınız geliyor aklıma

Bir çift güvercin havalansa
Yanık yanık koksa karanfil
Değil, unutulur şey değil
Çaresiz geliyor aklıma.

OLSUN DA GÖR

O gün gelsin neşemiz tazelensin de gör
Dünyayı hele sen bir barış olsun da gör
Sevreyle gülü bülbülü

Çifter çifter aylar gökyüzünde
Her gece ayın on dördü

Kuşlar geçecek damların üstünden
Kuşlar konacak dallara
Kanat seslerini duyup uyanırlarsa
Gene kuşlarla uyusun çocuklar
Olanı biteni anlatma

Hiç görmediğim şey bu
Kurdun gözü yılmış sürüden
Elmanın yarısı soğuk yarısı sıcak
Ağulu bitkilere dolanmış salkım
Güneşten yağmur boşanacak

Yetsin demir çağının heyliği
Yeni bir gün başlıyor demek
Yeryüzünde korkusuz yaşamak
İki milyar kişiye bir dünya
İki milyar kişiye iki milyar ekmek

Yazık olur bu düş yarı kalırsa
Barış günü insan hakkı yenirse
Köroğlu'nun sözü dinlenmelidir
Sivas ilinin Banaz köyünden
Pir Sultan Aptal dirilmelidir

Ah günüm yetse görmeye seni
Seni övmeye gücüm yetse
Barış çağı altın çağ
Son ozanı ben olayım bu özlemin
Bu özlem bitse

O gün gelsin neşemiz tazelensin de gör
Dünyayı hele sen bir barış olsun da gör
Seyreyle deli ozanı
Baştan başa sevda baştan başa tutku
Dili baldan tatlı

"Kapalılık şairi halktan uzaklaştırıyor, ama ~~bu~~ demek değildir ki halk kapalılıktan anlamaz. Halk deyimlerinden başka, tekerleme, bilmece gibi birtakım halk sanatları var ki, halkın da konuşma dilinden ayrı, girdili çıktılı ifadeleri yarattığını ve sevdiğini gösteriyor

– Melih Cevdet Anday

"Halkın beğenisini ölçü olarak savındım mı artık onun geri bırakılmışlığından, onun bilincini yükseltmek gereğinden, onu eğitmekten söz edemezsin. (...) Bütün sol atılımlar, halkın yalnız ekonomik bakımdan değil, eğitim, yaşayış biçimi ve kültür bakımından da ihmal edilmiş olmasından doğar ve halka maddesel rahatllıkla birlikte kültürü de götürmeyi yüklenir Beğeni, kültürsüz de olabilir Daba doğrusu, eskimiş kültürlerin ürünü durumunda kalmıştır, böylece de zamanla yozlaşmış, bayağılaşmıştır Amaç çağdaş bir insana yakışır beğeniyi yaratmaksa, halka sanat ve bilim eğitimini de götürmek gerekir Geri bırakılmış halkın beğeni düzeyine seslenmek halkçılık değil, yeteneksizliğin örtbas edilmesidir

– Melih Cevdet Anday

KOLLARI BAĞLI ODYSSEUS'TAN (1962)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

1.

Kara gemi Okeanos ırmağının
Akıntısından kurtulup tanrısal
Denizde Ayaye adasına varınca
Onu kumsala çektik ve uykuya
Dalarak tanrısal şafağı bekledik.
Sabah sisi içinde doğan
Gül parmaklı şafak
Elpenor'un yüzüstü yatan ölüsünü
Bulmuştu ilk önce kıyıda.
Martı leşleri ve deniz kabukları arasına
Törenle gömdük onu kederli
Gönülle ve yanık yüzlü şaraptan
İçerek dinledik Kirke'yi.

2.

Tanrıçaların en tanrısı
Güzel belikli Kirke eyitti
"Sen Odysseus iki ölümlüsün
Hades'i gördün daha yaşarken
Güneş doğmayan neşesiz ülkeyi
Günlerce karanlıkta kaldın
Çünkü İthaca yaşıtıyordu seni
Tanrısız denizde ordan oraya
Bin yıldır aradığın ada...
Konağının sarsılmaz temeli
İkarios kızı Penelopeia
Ve erdemli dölün Telemakhos
Bütün ülkün ve sevgin olan İthaca.

3.

"İyi dinle söyleyeceklerimi
Her şeyi olduğu gibi anlatacağım sana
Ki yeni uğursuzluklar yüzünden
Denizler ortasında kalma bir daha.
Önce Sirenlere rast geleceksiniz
Koruyun onlardan kendinizi
Yabancı ezgilerle büyüleneceksin
Ordan çarçabuk uzaklaşmalı ki
Büşbütün yok olmasın İthaca.
Sirenleri aştıktan sonra kürekçilerin
İki yol çıkacak karşına birden
Acaba bunlardan hangisi?
Artık onu orda sen bileceksin!"

4.

Oysa İthaca'yı hiç görmemiştim
Penelopeia yoktu, Telemakhos da,
Ama İthaca kafanda onlardan kurulu idi.
Tanrıçaların en tanrısı
Kirke'nin bile söyleyemediği

Bu yolu bulup geçeceğim;
 Ama ne denli güç olursa olsun
 Bilerek varmak istiyorum şimdi
 Sirenlerin ezgilerini dinleyeceğim
 Dedim ve büyük bir mum peteğini
 Tunç hançer ucu ile ezdim çabuçak
 Tıkadım kürekçilerin kulaklarını bir bir
 Orta direğe bağlattım kendimi.

5.

Kürekçilerim hasatsız denizi
 Köpürttüler kürekleriyle,
 Tez yürüyüşlü gemi gün batarken
 Ulaştı Sirenlerin adasına,
 Yüreğim kopacak gibiydi
 Kanatlanıp uçacak gibiydi, ama
 Sirenlerin izi bile yoktu ortada.
 Yalnız bir ezgi, ta derinden
 Ta içimden gelen bir ezgi
 Başladı yavaş yavaş yükselmeye;
 O yabansı, o büyük türkülerini ben
 Söylüyordum sağır gemicilere
 Yalnız ben duyuyordum Sirenleri.
 Kirke, bilge tanrıça, selam sana!
 Sağ salım geçtim kendimi.

"Anadilimize dayanan şiirimiz diyalektik bir gelişim içine girmiştir. Garip akımı Hececilerin açtığı çığıraya karşı çıkmıştır; İkinci Yeni, Garip şiirine tepki ile doğdu. Gerçekte Garip şiirinin İkinci Yeni'cilere 'basit' görünen yanı, sulandırılmış bir ozanca duyarlılığa tepkinin anlatımı idi. Ama doğrusunu söylemek gerekirse, o şiir, yalnızca bu değildir; o şiirde en karmaşık anlatım ve duyarlılık biçimlerinin örnekleri vardır (...) O şiiri 'anlamsız' diye eleştirmişlerdi. Bütün yeniliklerin başına gelir bu. Fakat sonra bakarsanız, o anlamsız sayılan şiirin bütün gizleri çözülmüş, bütün anlamları bir bir ortaya konmuştur. İşte burada şiirin halk ile ilişkisi konusuna kendiliğinden geldik. Şiir ve genellikle sanat akımları, daha taze iken, değil yalnızca halka, aydınlara da yabancıdırlar

– *Melih Cevdet Anday*

ŞİİR YAZMAK

Kimi bir sözcükten yola çıkarım
Aç kalmış güzel bir kurttur o

Kimi bir düşünden ki
Kör bir gül gibi dönerir

Bedevi bir sabır gibiyimdir
Ey tesellisiz gece

GÜVERCİN

Güvercin
Pencerede kopan alkış

AĞULU MANTAR

Yağmur bir adım ötemizde
Kabarmış ağulu mantar

Sessizliktir ateşin yanındaki kütük
Suyun ışıık değmiş kabuğu

Sen tane tanesin sevgilim
Denizim ben batık aşklarla dolu

DEFNE ORMANI

Köle sahipleri ekmek kaygusu çekmedikleri
İçin felsefe yapıyorlardı, çünkü
Ekmeklerini köleler veriyordu onlara;
Köleler ekmek kaygusu çekmedikleri için
Felsefe yapmıyorlardı, çünkü ekmeklerini
Köle sahipleri veriyordu onlara.
Ve yıkıldı gitti Likya.

Köleler felsefe kaygusu çekmedikleri
 İçin ekmek yapıyorlardı çünkü
 Felsefelerini köle sahipleri veriyordu onlara;
 Felsefe sahipleri köle kaygusu çekmedikleri
 İçin ekmek yapmıyorlardı, çünkü kölelerini
 Felsefe veriyordu onlara.
 Ve yıkıldı gitti Likya.

Felsefenin ekmeği yoktu, ekmeğin
 Felsefesi. Ve sahipsiz felsefenin
 Ekmeğini. sahipsiz ekmeğin felsefesi yedi,
 Ekmeğin sahipsiz felsefesini
 Felsefenin sahipsiz ekmeği.
 Ve yıkıldı gitti Likya.
 Hâlâ yeşil bir defne ormanı altında.

ANA TANRIÇA

*Arkeolog James Mellaart'ın
 Çatal Höyük'te bulduğu dokuz
 bin yıllık yeraltı kenti için*

Kurt eti yemezdik
 Çok böğürtlen şarabı ve badem yağı
 Yeryüzü ölüm gibi güzeldi korktuk
 Kentçe toprağın altına kaçtık basamaklı
 Odalarımız ve boynuzlu mezarlarımızla.

Mavi geyikler vururdum
 Obsidian satardım Kıbrıs'a
 Büyükayı yılında gezdim teknil Pamphilia'yı
 Keramiksiz Belclibi'ne kırmızı kablar verdim
 Boğa kızı Dentalia'yı aldım karşılığında.

Ana tanrıçanın önünde yattık
 Konuşmadan ve acıkmadan ölesiye
 Damın üstünde aslanlar dolaşıyordu
 Alt katta ölümlerimizin kemik sepetleri
 Gebe Tanrıça, duvarda resimler ve meme.

Yangında alev aldı Dentalia – duvar gibi –
Acı burçak yedim o gece
Odamın altına gömdüm kızı
Mavi yeşil apatitli gerdanlığı
Ve kırmızı halhalları ile.

[1970]

KARDEŞLER

İskender'i gören Giulia'dan kalmış
Saçma sapan bir hikâye.
Giula şimdi nerede?

“Yalınayak bir dilenci geldi yanıma,
Granikos suyunun kanlı kıyılarında.
– Kesenin yarısını bana ver, dedi,
Hakkımdır benim o para.
– Neden? diye sormuşum dalgınlıkla.

Dalgınlıkla sormuş Giulia.

[1975]

SALYANGOZ

İşçi geliyor ağaç budamaya,
O ne tavra, o ne krallık,
Bir omuzunda balta, ötekinde ısıklık,
Yer değiştiriyor kuşlar dallarda.

Kente dönen çılgın mızıkacılar,
Çiçek tozu içinde tunç bir davul,
Borular arı gibi parlıyor güneşte.

At da sallanıyor, sevinç de,
Sokağa dökülen sesin demeti.

Kadın çıkmış salyangoz toplamaya,
Etekliğinde yılın beşinci mevsimi,
Bakıyor gürültüsüyle memelerinin.

Ve ağzında nar çiçeğiyle
Çocuk gider tayı sevmeye.

Yüreği tedirgin eden hilgelik.

GELİNLİK KIZIN ÖLÜMÜ

Salâ verilirken kalktık kahveden,
Cumaydı, yılın en beklemiş günü,
Yemeni gibi üstünde tabutun,
Gölge veren ağaçsız bir gökyüzü.
Kızın habası yanımızda, boyu uzun,
Zayıf, ağzında mırıltılar.
On köylü, iki subay, bir tezkereci er,
Sıralandık ahşap mescidin avlusunda,
Namaz kılmadı adam, ağlamıyordu da,
Alnı bir uzun sabrın kabaran gelgiti,
Sürgün duvarı bekleyişin,
Dünyaya çok yakın bir gece gibi.
Aldık cenazeyi sarımsadan, iğreti
Ve hafif, gözlerimiz yerde,
Kayıp bir tayın izini süreriz sanki.
Kapılarda başları çatkılı kadınlar
Sallanıyorlardı sisli giysilerinde
Yüklüğe saklanmış çevreler gibi soluk,
Bölünmüş gibi yılın en katı ekmeği
İmece sofrasında hıçkırığın,
Kim bilir kaç ölümden kalma saçı gibi.
Susmuştu çekirgelerin kabuğu,
Toprak kumruları güneşin,
Ve köpeklerin yediği kemiksiz sabah,
Susmuştu göğün sarnıcı, boş.
Cemaat yürüyordu kaplumbağa gibi,
Mezarlığa doğru yüzyıldan,
Sarısabırların yanından, acelesiz.

Ayrık otu yolmaya gidiyor sanırsın,
 Davul vurmaya, ay tutulmuş,
 Tarladaki yarılmış toprağı görmeye,
 Susuzluğun kirli rengini, ayıbını,
 Dağa taşa vurmuş açlığı.
 Dayanan dayanır, yağsız bulgular ve ahlat,
 Gençleri alır ölüm ilk ağızda,
 Sabah yıldızının uğrağı.
 Bögürtlensiz mezarlığa vardığımızda,
 Bir melek lale sümbül dikiyordu,
 Lalelerden birini aldı adam,
 Girdi kızının mezarına,
 Sarıldı, öptü, bıraktı laleyi sonra,
 Kefenin üstüne, uykusuz.
 Yedi çocuğı gömölüymüş, söylediler,
 Bizi aç bırakan bu toprak
 Açlıktan ölenlerle beslenir, dediler.
 Dönüşün bir kişı omuzladı tabutu,
 Toz toprak içinde vardık kahveye,
 Yaşlı adam doğru çeşmeye gitti,
 Elini yüzünü yıkadı konuşarak
 Kendi kendine, duasız, bir tanrı gibi.

[1981]

"Bugün sanattan anlamak bir eğitim konusu olmuştur; anlamayı bir yana bıraksak da, sadece tat almayı, hoşlanmayı ele alsak bile, durum değişmez; sanatçı ile alıcı arasına. sanat uzmanları gibi, öğretmen ve devlet gibi kişiler ve kurumlar girmiştir."

– Melih Cevdet Anday

"Şiirin de öteki uğraşlar gibi, kendine özgü bir öğrenimi, bir uzmanlığı olması gerekli gibi görünüyor, oysa böyle bir öğrenim yoktur. Burada 'uzmanlık' sözcüğünün durumu da sanırım epey değişikliğe uğrar, çünkü yıkıcı ozanlar belli bir uzmanlığı kaldırır, yerine bir başkasını koyarlar, şiir de böylece sürüp gider. Şiirin nasıl ortaya çıktığı belli değildir, sonradan kurulmuş olan şiir öğretimi ise ozan yetiştirmez, öğrenimi bulunmayan bu sanatı öğretenleri yetiştirir. Şiirin bilgisi başka, ozanın bilgili olması başkadır."

– Melih Cevdet Anday

DEĞİŞTİRMELER

1

Dönebilir miydik soluk güllerle,
Nemli göklerindeyken mevsim,
Adanacak gün yitiverdi böyle

Yolda arpalar gibi döküldükçe,
Tartıya kalmaz sözcüklerim,
Dönebilir miydik soluk güllerle!

Ayrık gibi sürer geçmiş gelende,
Ben yağmurun kum saatiyim,
Adanacak gün yitiverdi böyle.

Testide şarap köpürürcesine,
Arınacak nem kaldı benim,
Dönebilir miydik soluk güllerle!

Nice göğün düşüp öldüğü yerde,
Taşın ilkçağıdır yüreğim,
Adanacak gün yitiverdi böyle.

Çıtırtılarla bölünüyor gece,
Kuru böcekten bir değişim,
Dönebilir miydik yaban güllerle!

Adanacak gün yitiverdi böyle.

9

Kan kardeşim değildir yazgı
Kömürsüz şafakları aşındırdım
Koyu kan rengindeki yazgı.

Gördüm acılığın tamaylarını
Saklanmış defneydi umarsızlığım
Kan kardeşim değildir yazgı.

Esrik yüreğin adımları
Sulara çarpan bir geceydi kanım
Koyu kan rengindeki yazgı.

Buldum giderayak tarlayı
Savrulmuş arpanı, yulafını, buğdayım
Kan kardeşim değildir yazgı.

Sabahın uyandırmadığı
Gökteki fitilli lambayı kıstım
Koyu kan rengindeki yazgı.

Geçtim yürüyerek azmağı
Karanlığı elimle yoklayayım
Kan kardeşim değildir yazgı.

Bulayım kendi ışığımı.

KARACAOĞLAN'IN BİR ŞİİRİ ÜZERİNE ÇEŞİTLEMELER

I

Atımla yola çıkıyoruz seherde
Sabah, büyük bir kuş uyanıyor,
Ağırlaşmış ay gibi susuyorum,
Yaşı bilinmeyen yağmur önümde,
Bin yıl ötedeki ufak çiçekler.
Dün gece dün gece gördüm düşümde
Kömür gözlümden ayrı düşmüşüm
Sevdamin avucunu bastırıyorum geceye
Yağıyor dağlara kar benim için
Güz ağaçları ile karıştırıyorum sisleri
Beni yola bırakan ırmağa dönüp hakıyorum
Uzaklıkların sınanmış bıçağı
Bir şey demek gelmiyor içimden
Kanımın buğdayını savuruyorum.
Atımla, atımla yola çıktım seherde

Lale sümbüller içinde hüma kuşları ötüyor,
 Avcılar yolu tutmuşlar dağlara erken erken,
 Dar sokaklardan geçiyorlar,
 Sağlarına sollarına gümüşlü hamayıl asmışlar
 Al atlarının,
 Mücevherli tüfekler asmışlar omuzlarına,
 Yeterince şarapları var gün batımı için
 İnsan gibi bakan kartalları gördüklerinde.

IV

Gençliğimin karını serpiyorum ocağa,
 Atımla Kırım'ı aştıktan sonra
 Boynuna bırakırım dizgini düşsün,
 Aksu'yun köprüsünü geçerim konuşkan bir arı ile,
 Yağmur yağarken hendeğe, soyluluk getiren tan,
 Şebboyların içinde saçını tarar havai sabah,
 Ulu kuşlar semah kurar yukarda,
 Orman ve cırcırla büyümiş çılgınlık.
 Güneşin kara dikenleri bölüyor yorgunluğumu,
 Akarsuyun tüyleri birikmiş sesini incelten acıma,
 Kuş sürüleriyle türkü çağırıyor yaşamın egemen otu.
 Kismetimiz varsa bu gece Maraş'ta yatarız,
 Bir han gördüm üç yüz altmış kapılı,
 Kimini açtık, kimini ördük, çekik kaşlı yıldız,
 Altın kafeslerde öter bülbülleri düşümdeki zamandan,
 Tazıları gökboncukludur, seslenelim diye gök,
 Yeşil ördek yayılmıştır çemenin şaşkın seline.
 Bir buğday benizli, zülfü dolaşık
 Gitme kal dedi, oyaladı beni ateşböceği evinde,
 Perdelerin çiçeklerini topluyordu elma ağacı,
 Saçındaki gülü koparmıştı bahçe.
 Şarabı çam testilerden içti, dokunulmamış gün,
 Toros'tan göç ediyor gibi,
 Sonra Batı rüzgârı girdi uykumuza,
 Güvercinler girdi, kuğu kuşları, turnalar,
 Uyuyup uykuya kanamaz oldum,
 Uyandım ağladım,
 Sarhoştum daha.

VIII

Üç derdim var birbirinden seçilmez
 Bir ayrılık, bir yoksulluk. bir ölüm,
 Daracık daracık bir yerim de yok.
 Akşam geçiyor yaban arısını iterek,
 Yüreğimin toprak yığını kuşlarla hafifliyor,
 Acı, sıcak çorbasını arıyor tenceremde,
 Ağlayayım diye bir cam,
 Camın mendiline silinen yağmur,
 Bu ılık yaz yağmuru yeşertir yüreği
 Yapraktan önce kız memelerine değer.
 Yüzümüzü yıkadığımız akşamın esintisinde
 Rüzgârın kederli arabası oyalar bizi,
 Pencerenin lambasını söndürmüştür batan güneş,
 Sel gibi kurumuştur gün, geceye yürüyen dal,
 Varırsız atım, tokmağını çalarız
 Ayışığında kuzulu kapının, sisle yanyana.
 Selvi yuvarlayıp durur yıldızları tıngır mıngır,
 Ayın kınalı elleri sevgilimin yüzüne değer.
 Konuşan kuşlar götürürüz ona saydam gagalı,
 Görülmedik yemekler, Fizan tarakları,
 İpek mahreme, çift yanlı fildişi ayna...
 Atım sende küheylanlık varsa
 Gece yâr koynunda yatarız atım.

XII

Pervaneyi öptü sevdi
 Yanık bir türkü söyletti ona
 Bense akşamın koca denizine doğru
 İndim, yüreğim yanık.

ELMAS DORUK

Gece yarısı durdu ay, yıldızlar, uyku.
 Ölü, zamanın adılını mırıldanıyordu
 Hiç bilmediği yabanıl bir dille,
 Ay gibi karanlıkta dinliyorduk bizse,
 Neden hep sonumuza doğru benziyoruz,
 Madem aramaya çıkmış tohum bu
 Ölüyü saklıyoruz evde.

Bu ölü açık denizdeydi, kılıç gibi,
 Başlamanın hiç bilmediğimiz istenci,
 Bilgeliğin altın kemeri başımıza değdikçe
 Her sabah her akşam görünür gözümüze
 Yaşlı bir kiral gibi sağına soluna bakan
 Zamanın duvara yazılmış ikiz resmi,
 Ölüyü saklıyoruz evde.

Bir ölü gerekli her eve
 Dalmış parmaklarının kalenderliğine,
 Hiç bilinmez ki öldüğümüz
 Bu yağmur hem gece yağar hem gündüz,
 Söndürüp camlara damlayan ayı
 Gündüzle gece yanyana iner denize.
 Ölüyü saklıyoruz evde.

"Bugünkü şiirimizin dil bakımından hem balkın diline yaklaştığını. hem de yeni Türk dilinin kurulması için gereçler hazırlayıp işlediğini sanıyorum.

– *Melih Cevdet Anday*

"Dilin olanaklarını deneme. araştırma... Buna biçim-anlam ilişkisi de diyebiliriz, olanakları sonsuzdur, ama bir noktada gelir odaklanır. Düzyazı ile besaplaşma. Şiirin ölüm kalım savaşıdır bu. Her şiir, şiirin kurtuluşu için verilen bir savaş olmalı. Şiir düşüncesinin yoğunlaştırılması değil, düşüncesidir.

– *Melih Cevdet Anday*

GÜNEŞTE

Çünkü saatler dardır, her şeyi almaz
 Güneşte çözülür ve kayarlar bir yana.
 Mısırlar güçlkle hüyükken yağmursuzluk
 Kaygılandırır dilsiz bahçıvanı.
 Sessiz kuşlar, bir keçi, ağır iğde ağaçları.
 Bir araba geçti incelmış yoldan
 El salladı biri, belki tanıdık,
 Belki değil, süreksizliğin eşanlamı.
 Ve denizin yorgun çağındaydı çocuklar
 Çılgınlıkları titretir balkondaki sarmaşığı,
 Çünkü dardır saatler, sığmaz biraraya
 Dalgınlık, deniz ve sardunya.
 Rüzgâr alıp götürdü balıkçı teknelerini
 Uzaktaki kılıçlara, ki bilemeyiz
 Hangi derinlikte dölleyerek denizi
 Gidiyorlar öyle ağırbaşlı, doğuya.
 Ve ocaktan çorbanın kokusu geldi demin
 Burun deliğine kedinin ve köpeğin.
 Rafta kitaplar, mavi bir şişe ve gül
 Donmuş kalmışlar tek başlarına.
 Duvarı bir resim, resimde kalabalık
 Köy alanı, çocuklar, çember ve zaman,
 Bruegel nasıl da toplamış bunca
 Ortaklığı ve uyumu biraraya,
 Çünkü saatler dardır, sığdırılmaz,
 Güneşte her şey çözülür gider bir yana.

İKAROS'UN ÖLÜMÜ

Doğum çoğuldur, ölüm tekil
 Mumıdandı aç tutkumun kanatları
 Uçuyordum sevinç içinde.

Herkes işinde gücündeydi
 Yok olmuş damlar ki unuttum.

Ve güneşin basamağından döndüm geri
Üfür üfürü uçardı yalnızlık
Zamansızlığın kanadı yalnızlık.

Hiç yıldız doğmadı ben gökte iken
Ne düşlediğimi unuttum.

Çift sürüyordu bir köylü iki hüklüm
Kalkmak üzereydi ak bir gemi limandan
Denize düşeni kimse görmedi.

Herkes işinde gücündeydi
Ve acı çekmeği unuttum.

Belleğimde hâlâ gökyüzü dünya
Yüreğin yaban arısı yalnızlık
Yaşantısız daldı yalnızlık.

Tükenmiş tutkumun neşeli ağırlığı
Göksel erincimi unuttum.

Ölmeden bütün sabahlarımı unuttum
Denize düşeni kimse görmedi
Gökten indiğimi kimse görmedi.

Ak bir gemi kalkıyordu limandan
Görmediklerini unuttum.

Bölünmemişti tarihsiz gün
Varlığın kanatsız adı yalnızlık
Sudan dışarda kalmış ayakta yalnızlık.

Soyağacına tırmanmışım putsuz tanrının
Ölümün dilini unuttum.

Düşüncem yavaş yavaş giriyordu varolana
Tam bir uygunluk yoktu aramızda
Saydam yağmur gibiydi canlandıran ölüm.

Herkes işinde gücündeydi
Olani biteni unuttum.

Yaşadığıma inanılmaz benim
Masal kahramanı gibiyim
Kimse görmeden yittim gittim.

SÖZLER VE İŞLER

Herhangi bir sözcüğün işitimsel imgesini, anlıkta ona karşılık düşen kavramla buluşmadan yakalamak ve anlamak bir tansıktır, bütün tansıklar gibi de şiirle eşdeğerlidir. Bilmediğimiz bir yabancı dilin işitimsel imgeleri bizde bu tansığı yaratamaz. Ama bilmediğimiz bir yabancı dilin onomatopeleri yaratabilir. Ne var ki onomatopeyi dil saymak yanlış olur, dil ile doğa arasında, daha çok doğaya yakın bir ses topluluğudur o. Dil doğadan çıkmamıştır, çünkü en arı kültüredür. Böyle olmasından ötürü de içeriğinden kolayca soyutlanabilir. Hiçbir sözcük, simgelediği nesneden bir şeyler taşımaz kendinde. Nesnelerle sözcükler birbirlerinden kesinlikle ayrılmışlardır, böyle olduğu için de yanyana yaşamak zorundadırlar. Nesneleri anlamamanın olanağı yoktur. Herhangi bir otu topraktan koparıp bakın, onu elinizden atacaksınızdır, başka bir şey yapamazsınız; çünkü ot kendi kavramını bilmez ve dil söylemek için değil, işitmek içindir. Her şey kulakta oldu bitti. Rimbaud, yıldızların hafiften fru-fru ettiklerini duymuştu. Öyle ise ne dediklerini de anlamıştır. Anlamak nesneleri yatsılamakla gerçekleşir. Anlam dünyası bomboştur ve orada gözün hiçbir yeri yoktur. Biz bu boşluğu, tam öğrenirken kaçırmışızdır. Şimdi şiirle yoklamaya çalışıyoruz onu. Öğrenmek anlamakla ilişkili değildir. Bir kömür parçasını öğrenmeye çalışın, anlamını yitirecektir. Aynaya uzun uzun bakmaya benzer bu, yüz yok olup gider sonunda. Boşluk hiçbir şeyin söylenmediği, ama her şeyin işitildiği yerdir. İşitimsel imge işte bu yüzden anlamın ta kendisidir. Nesnelerin üzerinde anlam rüzgârları eser. Şeyleri zaman zaman karıştırmamız bundandır. Onların adları silbaştan verilebilir. Nasıl olsa çağırıyoruz. Çağırmaı denesek çatal yerine mendil basını kal-

dırır. Çünkü bütün şeylerin bir tek ve aynı adları vardır. Çoğul tekildir demek istiyorum. Kavramlar hiçbir işe yaramazlar, çünkü gerçek değildirler. Ama anlam dünyasının tersi ve yüzü vardır. Ters ve yüzü attınız mı, ortada hiçbir şey kalmaz. Duyu verilerini araya karıştırmıyorum, çünkü dilin sınırları orada durur. Tözün alanı başlar. Oysa dil yok edilmeden töze varılamaz. Renk bizi kör etmiştir. Bir çizgi çizmek için üç yıl yeter. Ama onun üzerinden atlamak olanaksızdır. Belki müzik yapabilir bunu. Çünkü dizeyi tanımamıştır. Dize ise ele alınamaz, ete işler. Duyarsınız, bir şey yapamazsınız. Benzer ve benzeşen sözcüklerden ne denli kaçsanız yeridir. Sıfat-eylemler ise doğrudan düşmanınızdır. Atasözüne ya da şarkı sözüne benzemeyin! Ne çok acı olun, ne çok tatlı. Düşünerek başlamayın. Bir şey yapılırken, başka şey düşünülür. Bu kuralı unutma! Akli oyalamak için en iyi çaredir. Çünkü kemik, etten sonradır. Bir tabak uzatılıyorsa, hiçbir kadın ikiz doğuramaz. Ağaç silkelense yıldızlar dökülür. Yere topukla vurun, dünyanın sizden uzaklaştığını görürsünüz. Oraya yeniden geldiğinizde kimse sizi tanımaz. Herkes işiyle, gücüyle uğraşmakta, ya da keyif sürmektedir. En iyi dize gözden kaçandır. Sözcükler arasında akrabalık yoktur. Bütün iş fenomenlerin yaşamına girebilmekte. Bu öyle inanılmaz bir yaşamdır ki, insan bütün nesneleri duyabilir. Sınırın orada bittiğini unutma! Ölümsüzlük vardır. Gördüğümüz dünya, yemin ederim, aslına benziyor.

DENİZ

Deniz
İşte esiyor rüzgâr
Deniz
Taş ocağı hüznün
Deniz
Gelincik tohumu kokar
Deniz
Ağıt dinledim ondan
Deniz
Kuş kılığında
Deniz
Kayıtsızlık.

KAYIP

Sen ve ben ve mavi perdeden
Tepeleriyle camın rengi

Şurada çıkarmıştın eteğini
Şurada inmiştin gecedan

Mutsuzluk için dediğini
O gün nereye koymuştun ki

Şimdi anlat bana bilmeden
Geceyi, görmediğimiz geceyi.

[1989]

YAĞMURUN ALTINDA

Yirminci yüzyılı yaşadım
Ertelenmiş bir yüzyıldı bu
Yıkık bir sur yazgımızın uydusu
Bekletir ömrü yürüyen ayla birlikte
Bırakmaz günün adını koyalım.

Yanıtsız bir yaşamdı erdemimiz
Herkes içindi ve kimse içindi
Okunmamış bir yazı, umudu doyuran,
Duaları düşünmek neye yarar
Kurgular tutuşturdu bacalardan.

Yirminci yüzyılı taşıdım
Tedirginliğimizin zorbalığıdır sanrılar
Ve tohumun beklenmedik gürültüsüyle
Çıplak su gibi yinelenir zaman
Gökyüzünde usumuzun dirliği.

Aklın başarısızlığa uğradığı içtenlik
Bir şive gibidir insan, ey öldürölmüş insan
Bilinmeyen bir hayvana özgü bir ses gibi

Sabırsız testi, hep dolar gibi olan
Her şeyin sese dönüşeceği bilinemez ki!

Bilip de diyenimiz yok.

Yirminci yüzyılı yaşadım
Parlak suyunda boğulmuş sahipsiz
İnsan yeryüzünde durur, bulutlar
Bulutlar düşümüzde doludizgin
Soylu bir çılgınlıktı gündemimiz.

Ellerinde oyuk gözlü idoller
Yüreğimin yalanını besler üç güzel
Bir dağın tepesinde buldum üç güzeli
Ama ses yok, sessizlik yok, önce erte yok
Bir mezar gördüm içinde kimse yok.

Yirminci yüzyılı taşıdım
Golgota'ya, dirilemem ki,
Taşlar arasında yabanıl erinç
Ölümü diriltiyorduk hep
Yaşam tabular arasında bir esinti.

Mevsimler kurgularla oyaladı bizi
Tarlaya bırakılmış bir at gibi
Bağlı, yalnız ve özgür,
Umutumuz sabrın tutamadığı ırmak
Umutsuzluğumuz insan kalmak içindi.

Yirminci yüzyılı yaşadım
Dingin karşıtlıkların adını bulmalı
Sel gibi kuruyor yaşlılık, gençlik
Sanki melekleri gördük uzun saçları
Tanrının unutkan kuzgunu idik.

Nasıl unuturum ey doğa
Bana bir diyeceğin vardı, kalakaldım,
Vaktim yetmedi, ölüm kalım,
Bütün yüzyılları yaşadım
Vaktim yetmedi anlamaya.

Yirminci yüzyılı taşıdım
Atalardan kalma huysuzluk
Kuşku, yeryüzü deliliği,
Kıralımız doğuştan yarım
Âmâ tanrımız Ara Ara idi.

Yaşayamadım yirminci yüzyılı
Kim yaşadı ki kendi yüzyılını
Akarsuyun dilinden sezenimiz yok
Orpheus'tan sonra ben geldim
Giz dönüp baktığımız yerde kaldı.

Görüp de bilenimiz yok.

Ah acımasızdır uykusuz soru
Delice zeytin yerdı atamız Homeros
Biz yemezdik, aşılı zeytindi bizimki
Suskun arpa, uyur uyanık harlı toprak
Ama yüzyılımız hamdı, delice idi.

Yirminci yüzyılı yaşadık
O çağa bu çağa gömüldük
Bir şey var, susar, bakar durur
Ölümün soluduğu denizle varolan
Gökyüzünden başka çağ yoktur.

Oysa ne çok geçmiş var, ne çok zaman
Ne çok gelecek, ne az zaman
Benzerlikle karşılaştık, susalım,
Kapalı bir avuçtur sözcük
Neden açıp da sormak ister insan?

Sorup da dönenimiz yok.

Hiçbir yüzyılı yaşamadım
Tüy kuşun ruhudur, ses teni
Hep anlar gibi oldum duvara vuran güneşi
Nesne ve bilinç birdir, çağ ağılattı beni
Bir hoş bilmece içinde yaşadım.

Dingin ol ruhum, belki uzaklarda
 Bir yerde nicedir ilk dizeleri
 Yaratılıyor acıklı destanımızın
 Çağlar sonra hayranlıkla okunmak için
 Belki benzer umarsızlığımız kahramanlığa.

Kalk dostum ormana gidelim
 Geyik sesleri içine çökelim
 Yeniden doğuş, kıvanç, uyum
 Kurgular bir yana, biz bir yana
 İlk kez düşünmeden görelim

Martılar gibi yağmurun altında.

[1995]

"Bilinmeyen şiir 'Bilinemez' mi deseydim yoksa? Bu kadar yakın ve bu kadar bilinemez olan başka bir konum yok benim. Şiiri duyuyorum, batta görüyorum, dokunuyorum sanki ona, yıllardır yapıyorum da, ama onunla ber karşılaşmamda bir şaşkınlığa düşüyorum. Bütün tarikte, bütün dünyada şiir var, ama onun ne olduğunu bir bilen yok. Uğraşacağız, didineceksiniz, sizi sevindirdiğini görüvereceksiniz, tanımış gibi olacaksınız, ama yitiverecek o, başka sefer başka bir kılıkta çıkacak karşımıza. Son günlerim daha çok bunu düşünmekle geçiyor "

– Melih Cevdet Anday

Garip'le Garip'e Karşı

*Garip şiiri çıkışında çok sayıda yenilikçi şairle
dayanışma içinde olduğu gibi, çok sayıda toplumsalcı
şairi de karşısına almıştı. "Yaprak" dönemi bile
bu karşıtlığa son vermedi.*

*1950'lerin ortasında yeni bir kuşakla
kapalı şiir öne çıkınca, yalnızca Garip'i izleyenler
değil, Garip'i getirenler de şiir anlayışlarını
gözden geçirdiler.*

*Şairlerin gelişmelerini izlerken,
Türk şiirinin gelişmesini de yanılmadan
izleyebilmek için, şiirlerin altındaki tarihlere
dikkat edilmesi gerekir*

Asaf Hâlet Çelebi (1907 - 1958)

İstanbul'da doğdu. Babası Dahiliye Nezareti memurlarından Mehmet Sait Hâlet Bey idi. Mekteb-i Sultani'de (Galatasaray Lisesi) sekiz yıl okuduktan sonra, Sanayi-i Nefise Mekteb-i Âlisi'ne (Güzel Sanatlar Akademisi) girdi. Üç ay sonra buradan ayrılıp geçtiği Adliye Meslek Mektebi'nden mezun oldu. Üsküdar Asliye Ceza Mahkemesi'nde zabıt kâtibî, Osmanlı Bankası'nda, Devlet Deniz Yolları İdaresi'nde, İstanbul Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü kitaplığında memur olarak çalıştı. Bu son görevindeyken, 15 Ekim 1958'de, İstanbul'da öldü.

Şiir kitapları *He*, 1942; *Lâmelîf*, 1945; *Om Mani Padme Hum*, 1953.

Doğu kültürünü çok iyi bilen, mistik dünya görüşüne dayanan bir kişiydi. Bu alanın uzmanı denecek bir araştırmacıydı. Şiire gazeller, rubailer yazarak başlamıştı. 1937'deki yenilik arayışlarına katılarak Batı şiirine yöneldi. Beyazıt'taki Küllük Kahvesi'nde Arif Dino'nun çevresindeki şairlerle birlikte, Garip'e giden yollara ilk taşları döşeyenlerden oldu. Aykırı şiirini, aykırı davranışlarla destekledi. Doğulu bir yenilikçi olmanın gizine ermişti.

HE

vurma kazmayı
ferhâaad

he'nin iki gözü iki çeşme
âaahhh

dağın içinde ne var ki
güm güm öter
ya senin içinde ne var
ferhâaad

ejderha bakışlı he'nin
iki gözü iki çeşme
ve ayaklar altında yamyassı

kasrında şirin de böyle ağlıyor
ferhâaad

İBRÂHÎM

ibrâhîm

içimdeki putları devir

elindeki baltayla

kırılan putların yerine

yenilerini koyan kim

güneş buzdan evimi yıktı

koca buzlar düştü

putların boyunları kırıldı

ibrâhîm

güneşi evime sokan kim

asma bahçelerinde dolaşan güzelleri

buhtunnasır put yaptı

ben ki zamansız bahçeleri kucakladım

güzeller bende kaldı

ibrâhîm

gönlümü put sanıp da kıran kim

HARPÛT

harpût

kulaklarını sarkıt

eski korkutlar çıkıyor

karanlıklardan

bacadan düşen

harpût

görmek istemiyorum

gözümünden ye beni

duymak istemiyorum

kulağımdan ye beni

düşünmek istemiyorum

kafamdan beni yût

harpût

İNSANLAR

yeryüzünde olmuşlar

kafaları kafama benziyor

elleri ayakları var

benim de var

su istiyorum

su veriyorlar

meramımı anlıyorlar

ağzımın kımıldanışından

dokununca gövdelerine

kaçmıyorlar

soruyorum kim olduklarını

insanız

diyorlar

[1945]

MARİYYA

Lizbonlu Maria Barbas'a

lizboa

boa

simsiyah saçlı kadın

mariyya

bir masal söyle bana

kan nasıl çıkmadı taştan

o ölen kimdi

mariyya

öleni bilmem

buna şarkı derler

lizboa

ben bir şarkıyım

atlas denizlerinden geldim

önümde dalgalar vardı

arkamda dalgalar

dalgalar bitince

ben de biterim

MARİYYA

Preguntias que significa
 Saudade: voute dizer
 Saudade e tudo o que fica
 Depois de tudo morrer

Maria Barbos

çin kadar uzaklardan
 can kadar yakından
 sen bir masal kızısın
 dün

 çinden gelmiştin
 bugün
 lizboa'dan

yüzünde tarçın kokusu
 gözünde cîn
 bir gün buradan gidersin
 mariyya

can kadar yakın
 çin kadar uzak
 lizboa boyalı haritalarda kapanır

bir gün buradan gidersin
 mariyya
 aynalarda seni ararım
 bu şehirde seni ararım

bu dünyada seni ararım
 mariyyaaa

[1953]

Orhon Murat Arıburnu (1920-1989)

İstanbul'da doğdu. Babası subaydı. İlköğrenimini Anadolu'nun çeşitli illerinde yaptı. 1935'te Konya Askeri Ortaokulu'nu, 1938'de Haydarpaşa Lisesi'ni bitirdi. Üç yıl kadar İstanbul Hukuk Fakültesi'ne, bir süre de Edebiyat Fakültesi Alman Filolojisi'nde devam etti. İkisini de bitirmedi. Öğretmenlik, gazete muhabirliği, düzeltmenlik gibi işlerde çalıştı. Bir ara İstanbul Belediyesi Hukuk İşleri'nde memurluk etti. 1946'da bir filmde rol alıp başarılı olmasından sonra, oyuncu, senaryo yazarı, yönetmen olarak sinema dünyasına geçti. 1936'dan beri dergilerde şiir yayınlıyordu. 1940'ta bir de kitabı basılmıştı. 1947'de Türkiye'de ilk Şiir Sergisi'ni açtı. Hem şair, hem film yönetmeni olarak iyice tanındı. Kendi film yapım şirketini kurdu. 1980'den sonra bir süre Almanya'da yaşadı. İkinci şiir kitabını orada yayımladı. 11 Nisan 1989'da, İstanbul'da öldü.

Şiir kitapları *Koran*, 1940; *Bu Yürek Sizin*, 1982; *Buruk Dünya*, 1985.

Şaşırtıcı buluşlarla, yergiyle, ince alayla biçimlenen kısa şiirler yazarak Garip anlayışına yöneldi. Şairanelikten uzaktı. Konuşulan dili işliyordu. Ama ele aldığı konularla, dünya görüşüyle toplum-salcılara daha yakındı.

ŞİFRE

Kaşın şifre
Gözün şifre
Gülmen konuşman şifre
Yaradan şifre yaratmış.
Seni çözmek için
Şifre müdürü mü olmalı?

AYNA

O, yalnız ayna satardı.
Ve bir gün aynalı çarşıda öldü.
Talih bu ya
Tabutunu taşıyanlar
Aynasızlardı...

ZURNA

Zurnadan kazandı
Zurnadan yiyor

Zurna gibi
Peşrevsiz yaşayıp
Peşrevsiz ölecek

Zurnam
Zurnam

Ben buralarda dururum
Gitmem!

(1940)

MAHKÛMLAR

Ekseriya sabaha karşı
Kurşuna dizilir mahkûmlar

Bir sünger taşına döner
Anne sütünden yapılan heykel

Bari şu trampetler çalmasa
İnsan gürültüye gitmese

(1940)

UMUT

Dünya döndükçe
Umut, fakirin ekmeği

Ye Mehmet ye
Ye Mehmet ye!...

(1940)

ZAMPOK EYİN Pİ

İki cambaz bir iptе oynamaz
Bir iptе bir sürü cambaz
Hilebaz, Madrabaz, Kumarbaz

İki cambaz bir iptе oynamaz
Bir iptе bir sürü cambaz
Ateşbaz, İşvebaz, Hokkabaz

İP NİYE KOPMAZ
ZAMPOK EYİN Pİ!

(1946)

KASAP

İşlerin yolunda gidiyor kasap
İşlerin yolunda
Satırın
Saldırman belinde.
Elin hayvanı emrinde.
Yere yatırıp biçersin,
Çengele geçirip yüzersin.

Mal derdinde kasap
Can derdinde koyun
Ne çirkin oyun
NE BERBAT KAFİYE!

(1950)

DÜNYA

Eski dost
Düşman olmaz

Gün gelir
Eski sevgili
Düşman olur

(1950)

SELİM

Seliim
Selim
Bu eller kimin
Benim
Bu gözler kimin
Benim
Afferin Selim

Seliim
Selim
Bu dağlar kimin
Benim
Bu bağlar kimin
Benim
Yapma Selim

Seliim
Selim
Uçan kuşlar kimin
Benim
Esen rüzgâr kimin
Benim
Allah mısın Selim

Aaah Selim
Vah Selim
Bu insanlar kimin
Benim

Kör ol Selim

(1955)

Sait Faik Abasıyanık (1906-1954)

Adapazarı'nda doğdu. Varlıklı bir ailenin çocuğuydu. Öğrenimine Rehber-i Terakki Mektebi'nde başladı. İki yıl Adapazarı İdadi-si'nde okuduktan sonra, ailesinin İstanbul'a yerleşmesiyle İstanbul Sultanisi'ne (İstanbul Erkek Lisesi) girdi. Arapça öğretmenine yapı-lan bir şaka yüzünden olaya karışan öğrenciler başka okullara dağı-tılınca, Bursa Erkek Lisesi'ne gönderildi. 1928'de mezun oldu. İki yıl, İstanbul Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümü'ne devam etti. Ba-basının isteği üzerine, 1931'de, iktisat öğrenimi görmek için İsviç-re'nin Lozan kentine gitti. On beş gün dayanabildiği bu kentten, sa-natsal etkinliklerini, doğal güzelliklerini çekici bulduğu Fransa'nın Grenoble kentine geçti. Orada iki yılı aşkın bir süre kaldı. Doğru dürüst bir öğrenim görmediğini anlayan babasının geri çağırması üzerine, 1933'te, İstanbul'a döndü. Bir süre Halicioğlu Ermeni Yetim Mektebi'nde Türkçe öğretmenliği yaptı. Yanına bir ortak vererek aç-tıkları ticarethaneyi de yürütemedi. 1936'da ilk kitabı *Semaver* ya-yımlanınca yolu belli oldu. 1939'da babası öldü. Annesinin koruyu-culuğu altında başıboş bir yaşam sürdü. 1953'te A.B.D. Uluslararası Mark Twain Derneği'ne onur üyesi seçildi. 11 Mayıs 1954'te uzun süre çektiği siroz hastalığı sonucu, İstanbul'da öldü.

Şiir kitabı *Şimdi Sevişme Vakti*, 1953.

Öykülerinin şiirselliğiyle ünlüydü. Çok az şiir yazdı. Şiiri salt duyarlıkta aradı, biçime, yapıya önem vermedi.

YEİS

Akşamüstleri geliyor
Tam insanlar işten çıkarken.
Salkım salkım tramvaylardan
Bir güzel çocuk yüzüyle gülümsüyor
Namussuz, akşamüstleri geliyor.

Neremden yakalıyor; bilmiyorum
Ben tam sevmeye hazırlanırken
On altı yaşındaki sevgilimi
Elini elimde tutmak
Yirmi dört saatte bir
Sıcak bir laf dinlemek isterken...
Rezil... Tam o saatlerde geliyor.

BİR MASA

Bize bir masa ayır Yanakimu
Aleksandramla benim için
Bir masa
Üstü çiçeksiz
Örtüsü gazeteden
Şarabı aşktan
Hem hülyadan

Aleksandram mızıkla çalsın
Siyaha çalar parmaklarıyla
Güftesi bayağı şarkılar
Adi havalar
Meyhane acı zeytinyağı koksun
Sen hoşnud ol Yanakimu

BİR ZAMANLAR

Bazı akşamüstleri, oturur
Hikâyeler yazardım,
Deli gibi!

Ben hikâye yazarken
Kafamdaki insanlar
Balığa çıkarlardı.

Kadınlar,
Kahve cezvelerini ısıtan, mavi ışıklı ispirto lambalarını yakarlardı
– geceleyin, karanlıkta, bir dağ başında –
Bir değirmenci,
Yüzükoyun kapanırdı uzun uykusuna.

Köylüler gelirdi
Bakraçlarıyla pazara
Yoğurt satmaya.
Çıplak bir çocuk ayakları avucumda idi
Sokakta diz boyu kar vardı.
Bir köprü başında

Bıçaklardım istediğimi;
 Atardım kendimi, büyük şehirlerin
 Asma köprülerinden suya,
 Duyardım suyu yardığımı.
 Görürdüm
 Suya düşüşümün
 Köprüye fışkırttığı suyu.

MARİKULA DOĞUR

İstemem eski rüyalarındaki kadın resimlerini
 Tombul ve beyaz.
 Bana bir taze dişin, yazın kumsalda kızarmış
 Tüyü altın bacağıın yeter
 Ve tren yollarında tüten öğlelerin...
 Kışın şarap içtiğimiz kahvelerdeki
 Boyalı kadınlar rüyası.. bitsin.

Ne su başlarında tavus tüyleri gibi çeşitli böceklerin hasreti
 Ne çayır içinde gülüşen çocukların yırtık mintanları
 Sen Taze dişlerinde hıyar kokusu...
 Ağzında olgun domateslerin çekirdeği,
 Karpuz ve erik
 Ve kesilen Tahan helvası hışırtılı Marikula.

Doldursun bütün bu sahili Marikula
 Çıplak dizlerinde ağları ördüğün zaman
 Birdenbire sancılanarak yapacağın çocuklar.
 Vapurlara seslenecekler Marikula
 – Hey, kaptan, dur!
 Marikula doğur
 Her dokuz ay on günde ikizlerini
 Sandallar boş bekliyor.
 Balık yalnız tutulmuyor Marikula;

Bacakları çevik çocuklarım sendedir!
 Doğur Marikula doğur!

Hasan İzzettin Dinamo (1909 - 1989)

Trabzon'un Akçaabat ilçesine bağlı Ahanda köyünde doğdu. Ailece önce İstanbul'a göç ettiler, burada tutunamayınca 1914'te Samsun'a yerleştiler. Bahçıvanlık yapan babasının Sarıkamış'ta savaşırken ölmesi üzerine kardeşleriyle birlikte Darüleytam'a (Yetimler Yurdu) yerleştirildi. İlköğrenimini Halicioğlu, Salimpaşa, Amasya yurtlarında kalarak tamamladı. İki yıl Amasya Ortaokulu'nda okudu. 1931'de Sivas Öğretmen Okulu'nu bitirdi. Malatya ile Adıyaman'da iki yıl ilkokul öğretmeni olarak çalıştı. Sınavla Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümü'ne girdi. Son sınıfta okurken, örgüt kurma, bildiri yayımlama eylemleriyle suçlanıp dört yıl ağır hapis cezası yiyince öğrenimi yarım kaldı. 1939'da cezaevinden çıkınca İstanbul'a gelip yazarlık yapmaya başladı. Nâzım Hikmet'i dışlayan T.K.P çevrelerinin umutla baktığı genç şair olarak ünlendi. 1942'de dergilerde yayımlanan şiirlerinden ötürü bir yıl ağır hapis cezası daha yedi. Arkasından zorlu bir askerlik dönemi geçirdi. 1949'da yeniden İstanbul'a dönünce, yaşamını sürdürebilmek için, kimliğini gizleyerek fotoğrafçılık, özel öğretmenlik, çevirmenlik gibi işler yaptı. Değişik yöntemlerle sürekli rahatsız edilerek, çok çetin koşullar altında yaşadı. 1955'te 6-7 Eylül Olayları sırasında tutuklanıp altı ay içerde kalcıktan sonra suçsuz bulunarak salıverildi. Kurtuluş Savaşı'nı anlatan *Kutsal İsyan* adlı sekiz ciltlik bir roman yazdı. Kurtuluş Savaşı sonrasını anlatan *Kutsal Barış* adlı yedi ciltlik romanıyla ise 1977 Orhan Kemal Roman Armağanı'nı aldı. Son yıllarını yazarlığı tek uğraş edinerek gecekondusunda geçirdi. 20 Haziran 1989'da, İstanbul'da öldü.

Şiir kitapları *Adsız Kitap* (Vehbi Cem, Mehmet Cevad ile), 1931; *Deniz Feneri*, 1937; *Karacaahmet Senfonisi*, 1960; *Özgürlük Türküsü*, 1971; *Mapushanemden Şiirler*, 1974; *Sürgün Şiirleri*, 1975; *Gecekondumdan Şiirler*, 1976; *Çoban Şiirleri*, 1982; *Nâzım'dan Meltemler*, 1989; *Tuyuşlar*, (ö.s.) 1990.

İlk şiirlerini hece ölçüsüyle yazmıştı. İlk kitabında büyük oranda Faruk Nafiz Çamlıbel'in etkisindeydi. 1930'larda Nâzım Hikmet'in etkisine girerek serbest nazımla yazmaya, toplumsal konuları ele almaya başladı. 1937'de kendisi cezaevindeyken yayımlanan *Deniz Feneri* adlı kitabıyla ilgileri üstüne çekti. Bir eylem adamı oluşuyla okurlarının yakınlık duydukları bir şairdi. Öte yandan, çalışmaları engellenerek, yayın olanakları kısıtlanarak, bu yakınlık hep soğutuluyordu. Nitekim *Deniz Feneri*'ni izleyen şiir kitaplarını ancak 1960'tan sonra yayımlayabildi.

KÖROĞLU'NUN TÜRKÜSÜ

Bir zamanlar çamlıbel dağındasın oğlum,
Yirmi üç yaşındasın
Ömrün altın çağındasın oğlum.
Bağla koluna pazu bendini,
Kır atının üstünde yel gibi uçarken
Alı cepkeninle seyretsin bir daha
Şu ardıçlı, meşeli, yemyeşil dağlar seni.
Bolu Beyi'nin zindanında
Babanın

gözlerini oyduklar
Sırtından sarı kirli gömleğini soydular.
İlkyaz bulutları, ebemkuşağı ve sen,
Dağ başındasınız her gün beraberce,
İnerken Çamlıbel'e
kanatlarından
yıldız damlayan gece
Heheheyy nağranı çekip
Şöyle bir esişini bekliyorum
Yedi dağdan yedi dev gürleri gibi
Kaytan bıyıklarını burup
şöyle bir esişini, oğlum.

Kulen!
İlkyaz bulutları, kartallar ve sen.
Genç çamlarda salınıp karıtavuklar öter.
Şöyle fundalıkta sevda türküleri
tabur-tabur keklikler.
Köroğlu çeşmesinden
barış türküleriyle
içer tarla kuşları
Birer sorguçla süslü başları.

Bolu'nun kıyı mahalleleri
Kuru ekmeğini kemirip
Başına dikmeden önce kırık destisini
Son kez kulak veriyor geceye
Ve düşlerinde gelinlik kızlar
Mutlu insan türküsü bilmez

Senin türkünü dinliyor denizciler,
Senin türkünü kömürcüler.
Senin türkünü söylüyor
 kunduracı çırakları
Senin türkünü söylüyor
 kaydırak oynarken
 mahalle çocukları.
Eriş Köroğlu, eriş,
Baban öc almak ister
ve Bolu şehri mutlu türküler söylemek.
Genç kızlar seni diler
Boş sofralar yemek.
Heheheyy nağrasını çekip
Şöyle bir esişini bekliyorum
Yedi dağdan yedi dev gürleri gibi
Kaytan bıyıklarını burup
 şöyle bir esişini, oğlum.

(1939)

MEYDAN OKUMAK

Bizde neden ağlayan bir Fuzulî çıkmış
Şimdi anlıyorum bunu derinden.
Kaç Fuzulî, Fuzulî olmadan önce
Kahrolup gitmiştir üzüntülerinden.

Öyle çekmişim ki
Artık benden sonra
Birkaç satırımın yaşaması bile
 bana vızgeliyor.
Artık bahçemdeki yemişlere
 ne güler yüzlü bir dost
 ne hırsız geliyor.

Demek, diyorum, bu duruma gelirmiş
 budana budana bir şair.
Ölümsüzlüğe sırtını dönmüş şiir
Artık acıya meydan okuyabilir.

[1974]

DOKUZUNCU SONNET

Yağmur yağıyor. kış yağmuru şakır şakır
 Gecekonduumuz birkaç yerinden yine damlıyor.
 Üstümüz eski püskü, tel dolap tamtakır
 Umutsuzluk aç karga sesleriyle bizi selamlıyor.

Pusmuş kilimin üstünde altın gözlü sarman
 Bir huzur müziği üflemede mırıltıları.
 Gürültüler kopmada evin ardında zaman zaman
 Dağı çökertmekte üstümüze yağmur suları.

İçiyorsunuz Şerife'nin yorgun eliyle koyduğu çayı
 Isınıyorsunuz, peri padişahının sarayı
 Bizim gecekonduyla hemen yer değiştiriyor.

Tepe koptu dayandı gecekonduya ama ne zarar!
 Yoksulluk şiirleri yazan ele yarın yine iş var
 Burada zor insanı da şiiri de pekiştiriyor!

DOKSAN YEDİNCİ SONNET

Varlığımın yetişemeyeceği gelecek zamanlarda
 Tıpkı şu andaki gibi tatlı bir akşamüstü
 Düşlerin sarhoş düştüğü pembe dumanlarda
 Okuyucum duyarsa kalp atışına benzer bir gürültü

Bilsin ki benim yüreğimdir içli içli atan
 Bu acılar ocağının acımtrak gülleridir
 Ufukları şiire benzer güzelliğiyle donatan.
 En içli düş görme vakti akşamüzeridir.

Bırakılmış olacaksın bir kırdan yapayalnız
 Akşam yıldızının gözünden başka bir görenin yok
 Senin gibi yaşlanmıştı uzakta eskiden sevdiğin kız.

Eski düşlerinden başka bir evrenin yok.
 Herkes şiirine, düşüncene, ekmeğine düşman,
 Bir tek sarı bir ışık sızmakta gelecek yüzyıllardan.

Rıfat Ilgaz (1911 - 1993)

Cide'de doğdu. İlkokulu orada başlayıp Terme'de tamamladı. Ortaokul için 1924'te ablasının yanına, Kastamonu'ya gitti. Liseden ayrılıp yatılı olarak girdiği Kastamonu Muallim Mektebi'ni 1930'da bitirdi. Gerede, Akçakoca, Gümüşova'da altı yıl öğretmenlik ederken, 1933-34'te, askere gidip geldi. 1936'da sınavla girdiği Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü'nden 1938'de mezun oldu. Kısa süre Adapazarı'nda, daha sonra, verem tedavisi görmek için gönderildiği İstanbul'da, önce Karagömrük, sonra Nişantaşı ortaokullarında Türkçe öğretmenliği yaptı. 1944'te yayımladığı *Sınıf* adlı şiir kitabının ceza yasasının 142. maddesine aykırı görülmesi üzerine tutuklandı. Aklıldığı halde altı ay içerde kaldı. Cezaevinden çıktıktan uzun süre sonra, Yozgat'ta Boğazlıyan Ortaokulu'na atandı. İki ay sonra İstanbul'a, Validebağ Sanatoryumu'na gönderildi. Hasan Âli Yücel Kenan Öner davasında mahkemeye sunduğu tanıklık mektubu, Milli Eğitim Bakanı Reşat Şemsettin Sırer'i güç durumda bırakınca, öğretmenlikten de, sanatoryumdan da çıkarıldı. Türkiye Sosyalist Partisi'nin "Gerçek" gazetesi ile haftalık "Gün" dergisinin hazırlanmasına yardım etmeye başladı. Sabahattin Ali ile Aziz Nesin'in çıkardıkları "Markopaşa" "Malumpaşa" "Merhumpaşa" dergilerinde yazılar yazdı, yazışları müdürlüğü yaptı. 1952'de "Âdembaba" adlı gülmece dergisini çıkardı. Bu dergilerde yazdığı yazılarla, 1953'te yayımladığı *Devam* adlı şiir kitabı için açılan davalar yüzünden 5 yıl 5 ay 25 gün tutuklu kaldı. Şiir yayımlaması ise yazın dergileri üzerindeki polis baskısıyla engellendi. Takma adlarla düzyazı gülmece kitapları, çocuk kitapları yazdı. 1959'da yayımlanan *Hababam Sınıfı* ile büyük bir üne kavuştu. 1960'tan sonra ise gülmece dışı öykülere, romanlara geçerken, şiire de döndüğü izlendi. 1982'de hem Madaralı, hem de Orhan Kemal roman ödülleri, 1988'de ise Ömer Faruk Toprak Şiir Ödülü'nü aldı. Sivas'ta aydınların yakılmasına duyduğu üzüntüyle, 7 Temmuz 1993'te, İstanbul'da öldü.

Şiir kitapları *Yarenlik*, 1943; *Sınıf*, 1944; *Yaşadıkça*, 1947; *Devam*, 1953; *Üsküdar'da Sabah Oldu*, 1954; *Soluk Soluğa*, 1962; *Karakılçık*, 1969; *Uzak Değil*, 1971; *Güvercinim Uyur mu?*, 1974; *Kulağımız Kirişte*, 1983; *Bütün Şiirleri*, 1983; *Ocak Katırı Alagöz*, 1987.

Şiire geleneksel nazım biçimleriyle başlamıştı. 1940'tan sonra toplumsalcı dünya görüşüne bağlandı. Alışılmış kurallardan uzaklaşarak, kendine özgü, süssüz, oyunsuz, aydınlık bir söyleyişle, yoksul kesim insanların duyarlığını yansıttı. Son dönem şiirlerinde ise 1940 toplumsalcı şairlerinin ortak söyleyişini benimsedi.

KASABAMIZ

Martıların düşürdüğü tohumdan
 Filizlendiğine inandığım kasabamız
 Yosun kokardı evleri
 Çarşıları midye kokardı
 Çekirdeği çölden gelen mesçitin
 Boy attığına şaşardım
 Bu deniz yüklü havada
 Nedense gelişemedi bir türlü
 En şirin yerine dikilen
 İrili ufaklı mezar taşları

Belki de ölümler böyle istiyor.

(1940)

ALİŞİM

Kasnağından fırlayan kayışa
 kaptırdın mı kolunu Alişim!
 Daha dün öğle paydosundan önce
 Zileli'nin gitti ayakları.
 Yazıldı onun da raporu :
 "İhmalden!"
 Gidenler gitti Alişim,
 boş kalçlı ceketin sağ kolu...
 Hadi köyüne döndün diyelim,
 tek elle sabanı kavrasan bile
 sarı öküz gün görmüştür,
 anlar işin içyüzünü!
 Üzülme Alişim, sabana geçmezse hükmün
 Ağanın davarlarına geçer...
 Kim görececek kepenek altında eksiğini
 kapılanırsın boğazı tokluğuna.
 Varsın duvarda asılı kalsın bağlaman
 beklesin mızrabını.
 Sağ yanın yastık ister Alişim,
 sol yanın sevdiğini.
 Ama kızlar da, emektar sazın gibi,
 çifte kol ister saracak!

KİTAPLAR

Üç odalı bir ev kiraladığım gün,
 kurtulacak kitaplarım
 merdiven altındaki şeker sandığından.
 Belki de gün geçtikçe,
 tabanında halı döşeli
 bir kitaplığım olacak.
 Benden söz açıldı mı
 önce kitaplarımın sayısı söylenecek
 sonra baremdeki derecem...
 Bense her şeyden uzak,
 kitaplarımın ortasında kendimi unutacağım!
 Evde bulunmadığım günler
 "Meşgul!" diyecek beni soranlara
 güler yüzlü hizmetçim.
 Başka bir gün masamın başında
 en kalın kitabımı okur görünürken
 bastırarak misafirlerim...
 En yakın dostumun bile
 dalgın dalgın bakıp yüzüne
 adını soracağım!
 Çıkarırken gözlüğümü
 eski mahalle arkadaşına
 "Nerde tanıştık,
 yabancı gelmiyor yüzünüz?" diyeceğim;
 dalgınlığım onları güldürmeyecek.
 Sorarlarsa dünyanın gidişini
 duvardaki büyük adam resimlerine bakarak
 Eflatun'dan satırlar okuyacağım.

(1941)

KOMŞULUK

Derdimiz bize yeterken
 komşularınki de tuz hiber eker.
 Kâtiplerde gürültü çıkar
 çorap yüzünden,
 tasası bizim evdekilere...
 Malmüdürlüğe nüzül iner

bir tahkikat sonunda
 derclini bizimkiler çeker,
 hozulur ağzımızın tadı...
 Ev dediğin dırıltısız olmaz
 hele böyle günde...
 Bizim de kendimize göre,
 gürültümüz eksik değil;
 küçük başın küçük derdi.
 Hırlaştığımız olur
 et yüzünden, ekmek yüzünden;
 hakarsın düşüvermişiz
 komşuların diline...
 Zaten saklayamadı içyüzümüzü
 raptiyeyle tutturduğumuz perdeler,
 sırrımızı bilmeyen kalmadı...
 Gördüler tencereye tavaya
 fazlaca işimizin düşmediğini...
 Çamaşır günlerinde öğrendiler
 donuma gömleğime kadar.
 Söz oldu soğuk günlerde
 yatakta roman okuduğum...
 Hele sülalemizdeki sadelik
 gitmedi kimsenin hoşuna...
 Ne olacaktı,
 yedi atası devletli olmazdı ya
 bodrum katındaki kiracının!..

(1942)

KAHVELER, GAZETELER

Kimini vurguncu yaptı 39 harbi,
 Kimini karaborsacı.
 Laf olur diye dost çayı içmeyenler,
 Mahkemelik oldu rüşvet yüzünden.
 Gaz fişi, ekmek karnesi derken
 Kimler karışmadı ki, piyasaya.
 "Kimini sefil etti 39 harbi,
 Kimini şair etti."
 Beni de gazete tiryakisi.

Dadandık kahvelere ajans yüzünden,
 Bir bardak ıhlamur bedeline
 Yeni nizamdan demvuran yazılar okuduk
 Düştük eli kalem tutup da
 Eli silah tutmayanların peşine,
 Cenk meydanlarını dolaştık.
 Denizler geçtik, dağlar aştık,
 Gün oldu kırıldı kanadımız,
 Kaldık çöllerde.
 Gün oldu, Urallardan vurup
 Ulaşmak istedik Kızıl elma'ya.
 Yürüdük şehir şehir,
 Bir de ne görelim,
 Arpa boyu yol gitmişiz!
 Düşenin dostu mu olur,
 Zafer nerde, biz orda:
 "Meserret"te kurtardık Sivastopol'u,
 "İkbal"de girdik Berlin'e,
 Atikali kahvesinde patladı
 Atom bombası.
 Pes dediler, bir yaz akşamı
 Şehzadebaşı'nda Japonlar,
 Çektik zafer bayrağını kapıya!

İÇELİM!

İşte bir aradayız!
 Sağlığından haber beklediklerimiz yanımızda;
 Ve aramızda uzun zamandır
 Yüzünü görmediklerimiz!
 Kimimiz mahpustan dönmüşüz
 Kimimiz sürgünden!
 Bu akşam keyfimiz yerinde,
 Günlük dertlerimizden sıyrılmışız,
 Nasıl kazanıldığını unutmuşuz paranın
 Elimiz o kadar açık;
 Harcayalım neşemiz için!
 İyisi gelsin şarabın,

Yüklü olsun mezeler!
 Nöbetçisiz geçiyor akşamımız demek,
 Kilitlessiz, demir parmaklıksız;
 İstersek hurda keser konuşmamızı,
 Çıkarız kol kola, kelepçesiz.
 Dolaşırız canımızın çektiği sokakta.
 Özlemini çekmişiz uzun zaman
 Dostların ve aydınlığın.
 Duymuşuz her çeşit yalnızlığı
 Tek başımıza.
 İki çift laf etmenin karşılıklı,
 Ne demek olduğunu öğrenmişiz.
 Konuşalım,
 Bir suç olduğunu bilerek her sözümüzün.
 Güzel günlerin yaklaştığını söyleyelim,
 Dört yanımızı kollayarak.
 Ne olacak, bilir miyiz birazdan?
 Belki hesabı sorulacak neşemizin.
 Kaldıralım son kadehleri,
 Ayrılalım arkadaşlar,
 Ayrılırken öpüşelim!

[1948]

YAŞIYORUZ

Lütfü Erişçi'ye

Ben ölmedim...
 Beni öldürmediler de;
 Yaşıyorum, yaşıyorum işte,
 At kıcında sinek gibi.
 Töööbe, töbe!
 Kapandı yüzümüze dergi kapakları,
 Bir varmış bir yokmuş olduk sağlığımızda.
 Şiir... O yosmanın boyuna.
 Gazete... Gelene gidene başyazı.
 Ara ki bulasın sayfalarda
 Şair Rıfat Ilgaz'ı.
 Düştükse itibardan
 Ölmedik ya, yaşıyoruz işte,

Yaşıyoruz dedik, yaşıyoruz he,
Heeeeey, fincancı katırları!

[1953]

AYDIN MISIN

Kilim gibi dokumada mutsuzluğu
Gidip gelen kara kuşlar havada
Saflar tutulmuş top sesleri gerilerden
Tabanında depremi kara güllerin
Duymuyor musun

Kaldır başını kan uykulardan
Böyle yürek böyle atardamar
Atmaz olsun
Ses ol ışık ol yumruk ol
Karayeller başına indirmeden çatını
Sel suları bastığın toprağı dönüm dönüm
Alıp götürmeden büyük denizlere
Çabuk ol

Tam çağı işe başlamanın doğan günle
Bul içine tükürdüğün kitapları yeniden
Her satırında buram buram alıntı
Her sayfası günlük güneşlik
Utanma suçun tümü senin değil
Yırt otuzunda aldığın diplomayı
Alfabelik çocuk ol

Yollar kesilmiş alanlar sarılmış
Tel örgüler çevirmiş yöreni
Fırıl fırıl alıcı kuşlar tepende
Benden geçti mi demek istiyorsun
Aç iki kolunu iki yanına
Korkuluk ol

(1968)

BİR SINAVSA EĞER

Girdiğim çıktığım yerler tanışımıdır
 Kapımı çalanlar gece yarılarında
 Okunan kararlar yüzüme karşı
 Korkmuyorum duygusal bitişlerden
 Tükenen kurşunkalemler tanışımıdır

Ölümlle burun buruna bir gençlik boyu
 Sıtmasında vereminde Anadolu'nun
 Dönölmez bekleme kamplarında
 Suçsa suç sorguysa sorgu hapis hapis
 Yaşamak gezin gözün arpacığın ucunda
 Elimde hep böyle tükenen bardak

Yaşamak bir yürek işçiliği günümüzde
 Ölümün anlamı değışti birden
 Eskiden yataklarda beklerdik
 Ders mi sınav mı görev mi belli değil
 Gelecekse ayakta bulsun dimdik
 Açılan bir sorumsuz yaylım ateş
 Bir top karanfildir göğsümüzde

(1971)

KARDEŞLİK

Okullarda hep kardeşiz,
 Şaban kardeş, Ali kardeş, Osman kardeş
 Yıldız kardeş, Sevil kardeş...
 Hele hele kitaplarda
 Şan kardeşi...
 Kan kardeşi, din kardeşi...

Durmadan kardeş üretiyoruz :
 Tilki kardeş...
 Karga kardeş...
 Biri peynirimizi kapar,
 Biri tavuklarımızı yer!

Tüplerde mi üreteceğiz,
 Kendi öz kardeşimizi?
 Benim saygıdeğer Hoca'm,
 Tabancasız kardeşliği öğret bize,
 Kafeteryalarda.
 Alfabe'den, Anayasa'dan önce
 Kurşunsuz sevişmeyi!

SALTANAT

Aydın Ilgaz'a

Sen otellerde benim konuğum
 Bense dar günlerde senin evinde...
 Kim ne derse desin
 Saltanatımız haba oğul
 Sürüp gidiyor işte!

Ne saray, ne yalı, ne köşk,
 Ne bir dairecik, kooperatiften...
 Ne Bebek sırtlarında bir çadır,
 Bir gecekondu da yok, memleket işi
 Taşıtlarla'larda...

Diyelim ki, elden düşme bir Ford,
 Kilometresi üç kez silinmiş...
 Dört tekerim de olmadı bugüne kadar,
 Ayaklarımı yerden kesecek!

Her saltanatın bir sonu var oğlum,
 Buna musalla taşları şahit!

Son sözümü henüz söylemeden
 İşte geldim, gidiyorum,
 Altımda bir kuru tabut!

Tacım, tahtım sana emanet!

Bedri Rahmi Eyuboğlu (1913 - 1975)

Görece'de doğdu. Ortaöğrenimini Trabzon'da tamamladı. Trabzon Lisesi'nde okurken, 1927'de bu okula resim öğretmenini olarak atanan Zeki Kocamemi'nin öğrencisi oldu. Öğretmeninin yüreklen-dirmesiyle, 1929'da, İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi'ne girdi. Nazmi Ziya ile İbrahim Çallı'nın öğrencisi oldu. 1931'de öğrenimini bitirmeden Fransa'ya gitti. Dijon'da, Lyon'da özel atölyelerde çalıştı. 1932'de Paris'e geçti, kısa bir süre André Lhote'un atölyesine devam etti. Sonradan evleneceği Rumen asıllı eşi Eren'le orada tanıştı. 1933'te Londra'ya gitti, aynı yılın sonuna doğru Türkiye'ye döndü. 1934'te D Grubu'nun dördüncü sergisine otuz resimle katıldı, Bük-reş'te ilk kişisel sergisini açtı. Yarım bıraktığı öğrenimini tamamlama için katıldığı diploma yarışmasında üçüncü olunca, mezun ol-ması için gerekli işlemleri yaptırmadı. 1936'da yeniden girdiği yarış-mada "Hamam" adlı resmiyle birinci oldu. Moskova'da düzenlenen "Çağdaş Türk Sanatı Sergisi"ne katıldı. 1937'de Resim Bölümü Şefi Léopold Lévy'nin asistanı olarak Güzel Sanatlar Akademisi'ne girdi. Kaynağını halk sanatlarından alan çağcıl resmiyle başarıları birbirini izledi. Sergiler açtı, duvar resimleri, mozaik panolar yaptı, ödüller kazandı, uluslararası bir ün edindi.

Şiir yazmaya 1928'de lisedeyken başlamıştı. 1933'te dergilerde yer alıp çok beğenilen şiirlerini, 1941'den sonra birbirini izleyen ki-taplarında bir araya getirdi. Deyimlerle, halk söyleyişleriyle ördüğü, her hafta "Cumhuriyet" gazetesinde yayımlanan şiirli denemeleriyle de oldukça yaygın bir okur çevresi edinmişti.

Resim öğretmenliğini ise ölünceye kadar sürdürdü, Güzel Sanat-lar Akademisi'ndeki atölyesinde pek çok öğrenci yetistirdi. 21 Eylül 1975'te, İstanbul'da öldü.

Şiir kitapları *Yaradana Mektuplar*, 1941; *Karadut*, 1948; *Tuz*, 1952; *Üçü Birden*, 1953; *Dördü Birden*, 1956; *Karadut* 69, 1969; *Dol Karabakır Dol*, 1974; *Yaşadım*, (ö.s.) 1977

Bedri Rahmi Eyuboğlu'nun, resimlerinde olduğu gibi, şiirlerinde de kaynağı kırsal yörelerin halkıdır. Köylü yazınının yalnız şiirlerin-den değil, masallarından, öykülerinden, tekerlemelerinden, anlatıla-rından büyük oranda yararlanır. Bunları kendi potasında eritip çağ-daş bir görünüme sokmakta çok ustadır. Ödüllere, övgülere boğul-muş ressamlığının ister istemez arkasında kalan, ikinci işi diye bakılan şiirin her yönüyle kendine özgülüğü, başka bir şairin etki alanına girmemiş olması ilginçtir. Çağdaş şiirde halkın beğenisini aramanın değişik bir yolunu uyguladığı söylenebilir.

İSTİDA

Yarab!.. İnsanoğullarından çektiğim yeter
Gökyüzünden benim hisseme düşeni ver
Altına dilediğim gibi ömrümü sereyim
Mendil kadar olsun tarlamı ayır
Beni doyuracak ağacı göster.

Rabbim!.. İnsanoğullarından çektiğim yeter
Yalnız senin ellerin gezinsin ömrümde
Beni yalnız sen mahkûm eyle sen azat
Ve yalnız sen canımı iste benden ki
Nereye saklayacağımı şaşırmadan vereyim.

CAN ERİĞİ

Bir kelime buldum çın çın öter;
Adı candır.
Bir erik kopardım can dalından;
İçin can dolu,
Adı can, yaprağı can, lezzeti candır.
Bir gölge düştü önüme dedi ki:
Bir yüküm var benden ağır
Bir yüküm var beni taşır
Adı candır.

Toprak dedi ki:
Can Allahın yongasıdır
Fakat ben bir deri bir kemik
kaldım
Bir de misafirim var adı candır.

Işık dedi ki:
Renklerden, kokulardan,
Seslerden önce koşup geldim
İnsanoğluna nur topu gibi
Bir müjde getirdim,
Adı candır.

PARAMPARÇA

Ağaç bütün
Işık bütün
Meyve bütün
Benim dünyam paramparça.

Büyük bir ayna kırılmış
Kırılıp yere dökülmüş
Kâinat içine düşmüş
Düşmüş amma paramparça.

Yaprak yaprak yapıştırdım
Diyar diyar dolaştırdım
Bir alevdir tutuşturdum
Yandım amma paramparça.

KARA SEVDA

...ve nihayet gelip çattı
Bir dilimi zehir zıkkım
Bir dilimi candan tatlı.
Masallarla indi yere
Sebil oldu cümle hikâyelere
Kara kara kazanlarda kaynadı
Diyar diyar al kanlara boyandı
Türkülerde ateş alev yandı tutuştu
Gördes kiliminde nakış
Minyatür bahçelerinde suret kesildi.
Ve nihayet gelip çattı
Elveda belirsiz bedava sevince
Uçan kuşa eşe dosta elveda
Bütün haşmetiyle gelip çattı
Bir dilimi zehir zıkkım
Bir dilimi candan tatlı.

KARADUT

Karadutum, çatal karam, çingenem
Nar tanem, nur tanem, bir tanem
Ağaç isem dalımsın salkım saçak
Petek isem balımsın ağulum
Günahımsın, vebâlımsın.
Dili mercan, dizi mercan, dişi mercan
Yoluna bir can koyduğum
Gökte ararken yerde bulduğum
Karadutum, çatal karam, çingenem
Daha nem olacaktın bir tanem
Gülen ayvam, ağlayan narımsın
Kadınım, kısrağım, karımsın.

SİTEM

Önde zeytin ağaçları arkasında yâr
Sene 1946
Mevsim
Sonbahar
Önde zeytin ağaçları neyleyim neyleyim
Dalları neyleyim
Yâr yoluna dökülmedik dilleri neyleyim.
Yâr yâr
Seni kara saplı bir bıçak gibi sineme sapladılar
Değınnen misali döner başım
Sevda değil bu bir hışım
Gel gör beni darmadağın
Tel tel çözölüp kalmışım
Yâr yâr
Canımın çekirdeğinde diken
Gözümün bebeğinde sitem var.

HÜZÜN GELDİ

Türküler bitti
 Halaylar durdu
 Horonlar durdu
 Al damar, mor damar, şah damar sustu
 Bahçeler put kesildi birer birer
 Meyveler salkım saçak taş.
 Bir bulut uçardı
 Başı boş hedava
 Yandı kül oldu.

Hüzün geldi baş köşeye kuruldu
 Yoruldu yüreğim yoruldu.
 Ağaç hüyük arkasında koşamam
 Kervan yürür peşi sıra düşemem
 Yıldız akar uçsam da yetişemem.
 Hüzün geldi baş köşeye kuruldu
 Yoruldu yüreğim yoruldu.

GİTTİ GİDER

Gönül!
 Kararın bulurum
 Ten yıpranır elden gider
 Üstüne kilit vururum
 Kul köle kurban olurum.
 Can çekişir elden gider
 İki gözüm iki çeşme
 Düşerim canın peşine
 Yâr tükenir elden gider.

İNSAN KASİDESİ

Yaradana Mektuplar'a Cevaptır

Oğul oğul

Şair olmasına şairsin

Amma velâkin itiraf eyle ki

Hep kadınlara ve meyvalara dairsin.

Kabahatin hepsi senin değil

Böyle doğmuşsun

İnsan olmadan önce erkek olmuşsun

Sen de farkındasın ki bu dünyanın

Ağacına ağaç, taşına taş,

Bulutuna bulut dediğin gün;

Minaresini uzarken, balığını yüzerken,

Fidanını büyürken sevdiğin gün

İtiraf eyle ki henüz sabi,

İtiraf eyle ki henüz toydun.

Gözlerin ot kokardı

Ağzın süt.

İnsanlar o yanda sürü sepet mahşer

Sen bu yanda

Zata mahsus kişilik dünyanda

Nefsi azizinle ilâ maşallah

Al takke ver külah!..

Evvelâ gökyüzü alıp başını çekip gitti

O gökyüzü ki gözünün bebeğinde mihenk taşı

Kırk yıllık dost, çocukluk arkadaşı

Derisi derine bitişikti

Evvelâ gökyüzü alıp başını çekip gitti

Sonra göç eyledi çınar dalları

Arkasından yola düzüldüler

Martılar, çakıl taşları, güvercinler.

Velhasıl yüzünü güldüren cümle incik boncuk

Bir başka diyara göç ettiler aziz çocuk

Bir de baktım ki dikilivermiş karşına,

Bir endam aynası misillü

Bütün heybetiyle insanoğlu.

Ama gösterdiğin suret senin suretin değil,

İnsanoğlu bu;

Sadece meyvalardan ve hazlardan ibaret değil.
 Bir dilimi zehir zıkkım,
 Bir dilimi candan tatlı
 İnsanın tarifi bu oğul, sevdanın değil.
 Bir de baktın ki etrafını insanlar almış
 Halka halka, dizi dizi, arşa kadar
 Bir yapı içresin ki insandan kurulmuş
 Duvarları insandan örülmüş,
 Harcı insan, tuğlası insan,
 Tavanı döşemesi insan,
 Acısıyla, sızısıyla
 Alnının kara yazısıyla
 Korkudan tutulmuş dilleri,
 İç içe çapraşık yolları
 Bin türlü acaip halleriyle insan.
 Bir de gördüm ki insanmış her ne var âlemde
 Meğer her şeyin aslı astarı insanmış
 İnsan âlemde hayal ettiği müddetçe değil,
 Aziiiiiz şair,
 İnsanları sevdiği kadar yaşarmış.
 İnsanları seven mis
 Sevmeyen bir hoş kokarmış,
 Bundan ötesi yalan
 Allı yalan, pullu yalan
 Yalan oğul yalanmış.
 1950 senesinde Mernuş
 Bu şiiri böyle söylemiş.

PUL PUL

Yedi tepeye kurulmuş
 Pul pul
 Gümüş gümüş balıkları
 Pul pul
 Işıktan sudan örülmüş
 Canım İstanbul

KÜÇÜK RESSAM HASAN KAPTAN'A

İçimde renkler uçuşur
Al yanar yeşil tutuşur
Ne sihirdir ne keramet
Ne de el çabukluğu marifet
Bu bir ressam oğlu ressam işidir
Sağ yanımda usul usul
Morla turuncu konuşur
Beri yanda kuzgunî siyahlardan
Ödü patlamış beyazlar
Ötede çil yavrusu gibi dağılmış pembeler
Kenarda yüzlerce senedir
Özlediği kahverengine kavuşmuş bir sarı
Beride Bursa çinilerine değmiş
Yunmuş yıkanmış bir memleket rüzgârı
Bazan ılık bazan serin
Işıl ışıl yanıyor mavilerin
Dilerim Allahtan dert görmesin
İki kocaman çiçek gibi açılmış gözlerin
Minicik ellerin.

[1952]

BİGÜZEL

Seni bigüzel giymişim içime gâvurun kızı
Bir kurşunda vurdular ikimizi
Gün ışıır, yaprak titrer, tohum üşür
Acı güller kızarır hikâyemizi.

ARKADAŞ DÖKÜMÜ

Evvelâ dişlerimiz döküldü
 Sonra saçlarımız
 Arkasından birer birer arkadaşlarımız
 Şu canım dünyanın orta yerinde
 Yalnız başına yapayalnız
 Kırılmış kolumuz kanadımız
 Tatlı canımızdan usanmışız

Bir şüphedir sarmış yüreğimizi
 Ya kendini aldatıyor demişiz ya bizi
 Bir şüphedir demir atmış ciğerimize
 Pamuk ipliği ile bağlamışlar bizi
 Düğüm üstüne düğüm şöyle dursun
 Bir çalım bir kurum hepimizde
 Nereden inceyse oradan kopsun

Bu canım dünyanın orta yerinde
 Hayvanlar kadar bağlanamamışız birbirimize
 Yalan mı? gözünü sevdiğim karıncalar
 İşte: hamsiler sürü sürü
 Arılar bölük bölük geçer
 Leylekler tabur tabur

Ya bizler? Eşrefi mahlûkat!..
 Boğazımıza kadar kendi murdar karanlığımıza gömülmüşüz
 Bizler bölük bölük, bizler tabur tabur
 Bizler sürü sepet
 Yalnız birbirimizi öldürmüşüz.

MAVİ TOHUM

Bu gelene bahar derler
Bu gülene yeşil
Bu uçana mavi derler
Mavi mavi tohum
Uyyy üreme sevincine
Uyyy gücüne kuvvetine
Uyyy betine bereketine kurban olduğum

Bu gelene bahar derler
Bu gülene yeşil
Bu uçana mavi derler
Allah mavisi
Düşünmeden sevmek en iyisi

Bu gelene bahar derler açın
Açın kapıları mavi kuşlara
Uzatın ellerinizi yüreklerinizi
Uzatın yüzünüzü gözünüzü
Uzatın horoz şekerleri gibi
Uzatın canlarınızı uzatın
Bırakın bırakın kuşlar konsun

Tepeden tırnağa civıltı
Tepeden tırnağa tomurcuk
Tepeden tırnağa tohum
Uyyy üreme sevincine kurban olduğum.

[1969]

Halim Şefik (1913-1990)

İstanbul'da doğdu. Beykoz'da büyüdü. Babası Ali Şefik ömrü zindanlarda, sürgünlerde geçmiş bir Jön Türk'tü. Doğru dürüst okuma olanağı bulamadı. Liseyi dışardan sınava girerek bitirdi. Camda, kundurada çalıştı. 1943'te ilk şiirleri "Servetifünun"da yayımlandı. Gümrük ve Tekel Bakanlığı'nda bir iş bularak devlet hizmetine girdi. Haydarpaşa gümrüğünden emekliye ayrılana kadar aralıksız bu işte çalıştı. Emekli olduktan sonra gezici kitap satıcılığına başladı. Hoşa giden satış yöntemleri buldu. Bir yandan kitap satarken, bir yandan da müşterilerine şiirlerini okudu. Herkesin tanıdığı, ama şairliği pek önemsenmeyen ilginç bir adam konumundaydı. 1978'de kendi bastırduğu *Otopsi* adlı kitabını dostlarına dağıttı. Melih Cevdet Anday bu kitabı şöyle karşılamıştı

"Ozan Halim Şefik neden sonra çıkardı kitabını; oysa birlikte başlamıştık şiir yazmaya; gerçi az yazardı ama yazdıkları belleğimizde kalırdı hep. (...) Orhan Veli'nin Beykoz'dan çocukluk arkadaşı idi, demek dostluğumuz kırk yılı aşkın. Kafadar olduğumuz birçok konu vardı, ama bunların en başında hep şiir gelmiştir. Halim Şefik'in şiir beğenisi bütün yaşamında gösterirdi kendisini, diyebilirim ki düşüncelerinin temizliği, tutarlılığı, uyumluluğu da hep bu üstün beğeninin ürünüdür. (...) Halim Şefik bu küçük kitabı ile bizim kırk yıllık şiirimizi temize çıkarmıştır. Evet, küçük bir kitap, ama yaşamı savaşımlar içinde geçmiş, acı çekmiş bir kişinin tanığı.

Ölünceye kadar şiir yazdı. Yazdıklarını gittiği her yerde, hepsini bir tuttuğu insanlara okudu. 1984'te Adam Yayınları'nda *Otopsi*'nin genişletilmiş ikinci basımı yayımlandı. Daha sonraki şiirleri dergilerde kaldı. 1990'da İstanbul'da öldü.

Şiir kitabı *Otopsi*, 1978; *Otopsi* (Genişletilmiş 2. basım), 1984.

Garip şiirini yıkıcı değil de, yapıcı yönleriyle benimsemişti. Onun için de Garip akımı sona erdikten sonra da şiir anlayışında hiçbir değişme olmadı.

SOMUT

Şiir bir emekçidir
Hep güzel şeyler üretir
Bir yerde rastlarsan ona
Gir koluna bize getir.

KIZ

Bilir
İskelenin üstünde uçan kırlangıçlar
Bilsinler
Ben ölürüm de söylemem ölürüm de
Sana niçin bakamadığımı
Bir yaz akşamı

GAZEL

“Mihnet-i dünya ile mahzun olan
Bir ben miyim”

Ne gezer

SİS

Ayın çevresinde bir ışık halkası
Denizden dumanlar tütmeye başladı
Islak ince bir ayaz
Ağacına kadar işledi sandalın
Sis ağır ağır kesti yolunu
Nerde el ele venmiş o eski manzaralar

İstanbul limanı bu günlerde تنها
Dövizimiz az da
Yalnız bir şilep o da bizim
İki sayılı şamandırada
Ambar kapakları örtülü yüklü
Yüklü sigortada

Vardiyada Rizeli Ahmet
Görünce sisi atladı baş tarafa
Haydi kampana

Feyhaman Beyin bizzat sürdüğü kadillac
Atatürk Köprüsü'nden geçerken

Bindirdi kaldırırma
Hali tasvire ne hacet
Vah yavrum vah
Fazla azgınlık daima felaket

Derken efendim
Şehirde limanda trafik mayna
Sis bu sığar mı ele avuca
Yayıldıkça yayıldı
Yerleştikçe yerleşti
Çıktı dağların sağrısına yokladı dorukları
İndi baştan başa doldurdu dereleri
Durdu terazilendi

Dahası var mı arkadaş dahası
Ta Fatih'te Eskialî'de
Şeyh Bedrettin Sokağı'na kadar girdi
Ne sisti

ALİ ŞEFİK

"Yok yüzünde nuru Yezdan
Özke Zillullahtır
Gölgesi böyle ise Allahın
Nasıl Allahtır"

A. Ş.

Gençliğinde kızıl sultanla dalaşmış
Cezası önce yedi yıl sürgün
Vazgelmeyince savaşından
İki yıl da Bitlis zindanına atmışlar
Hürriyet'te çıkınca mapustan
Mavi gözlü bir kadın almış ki anam
Çok daha önceleri
Vezinli kafiyeli şiirler yazmış
Ve o dönemin ünlü gazetelerine
Başmakaleler döşenmiş
Son günlerinde serçelere isketelere
Yem serpiyordu sabahları
Bilseniz ne kadar ihtiyarlamıştı

GEZGİN KİTAPÇININ TÜRKÜSÜ

Bayanlara baylara
Kafası olanlara
Bir de kitapsızlara
Ben kitap satıyorum

Yelkenlere serenlere
Emmilere yeğenlere
Emek emek diyenlere
Ben kitap satıyorum

Ben atlarım taştan taşa
Sen çok yaşa Mahmutpaşa

BURASI

Şimdi nerde olmak isterdim
Kadıköy'de Fikirtepesi'nde
Murat Sineması'nın karşısındaki kahvede
Ya da
Sarıyer'de iskeleye çok yakın bir evde

Ama
Burası da iyi

YAZIT

Burda Halim Şefik yatıyor
Biz yakından tanıdık onu
Pek cana yakın bir çocuktu
Varsın uyusun ağzında biberonu

Cahit Irgat (1916-1971)

Lüleburgaz'da doğdu. Edirne Öğretmen Okulu'nun son sınıfından ayrılıp çeşitli tiyatrolarda oyunculuk etmeye başladı. 1932'de Ankara Devlet Konservatuarı Tiyatro Bölümü'ne girdi. 1936'da bu okulu da bırakıp Fransa'ya gitti. Kısa bir süre Paris'te yaşadı. 1940'ta İstanbul Şehir Tiyatrosu'nda çalışmaya başladı. 1951'de Küçük Sahne'ye geçti. 1957'de Devlet Tiyatrosu'na girdi. Bir yandan da 1935'te başladığı şairliğini, 1940'ta başladığı sinema oyunculuğunu sürdürüyordu. Her alanda başarılıydı. Ama sanat çevrelerinin bohem yaşamına kendini fazlaca kaptırması gelişmesini sürekli engelliyordu. Bir ara Adana Şehir Tiyatrosu'nda çalıştıktan sonra, İstanbul'da kendi adına Oda Tiyatrosu'nu kurdu. Başarılı olamadı. 1962'de Dormen Tiyatrosu'na girdi. Bir süre sonra ikinci eşi Cahide Sonku ile Cahitler Tiyatrosu'nu kurdular. Bu topluluk da kısa sürede dağıldı. 1970'te 35. Sanat Yılı'nı bir jübileyle kutladı. 5 Haziran 1971'de, İstanbul'da öldü.

Şiir kitapları *Bu Şehrin Çocukları*, 1945; *Rüzgârlarım Konuşuyor*, 1947; *Ortalık*, 1952; *Irgatın Türküsü* (toplu şiirleri), 1969; *Irgatın Türküsü* (bütün şiirleri) (ö.s.), 1991.

İlk şiirleri 1935'te Cahit Saffet adıyla "Varlık" ile "Servetifünun" dergilerinde çıktı. Duygu yüklü, lirik şiirlerdi. 1942'den sonra ise "Yürüyüş" "Ant" "Yığın" gibi dergilerde, yoksul halkı savunan, barış, paylaşma, özgürlük isteyen, savaş karşıtı toplumsalcı şiirler yayımlamaya başladı. 1940 kuşağı toplumsalcı şairleri arasında biçim anlayışıyla Garip akımına en yakın duranlardandı. Orhan Veli'yi seviyor, "Yaprak" dergisindeki kavgasını şiir vererek destekliyordu. İki kez o dönemde şiire konan yasakların kıyısından döndü. *Rüzgârlarım Konuşuyor* ile *Ortalık* adlı kitapları yüzünden Ceza Yasası'nın 142. maddesine aykırı yayım yapmaktan mahkemeye verilmiş, zorlukla aklanmıştı. Şiirlerinden başka, biri gazete sayfalarında kalmış iki romanı, gene gazete sayfalarında kalmış anıları vardır.

İNSAN SESİ

Dağlarda insan sesi var
Şehirde insan sesi
Rüzgâr değil, insan sesi
Dünyamızda dolaşan.

DERT Mİ ARARSIN

Malum paradan yana çektiğimiz,
 Dert mi ararsın sen bizde,
 Dertten yana salkım saçak yüklüyüz;
 Gülümse talihimiz, göster çocuk yüzünü
 Hasretiz neşeye, güler yüze, sevince.

Nemiz eksik
 Bu gökyüzü altında?
 Soyunmuş dökünmüş bizi bekliyor
 Bütün nimetleriyle, yaşamak.

Sevda mı istiyorsun, komşu kıza sevdalan.
 Yolculuk mu? İşte vapur, işte tren.
 Meyveler dallarında geçen mevsimden güzel,
 Ellerini uzatmanı bekliyor.

MEMNUNUM DİYEMEM

Memnunum diyemem yaşadığıma,
 Bana bir şey söylemiyor
 Bu deniz parçası, bu taka.

Gün bitti, yollara düştü kahr
 Ötme vapur, gelemem
 Dört duvarla sarılmışım.

Sarmadı gitti beni
 Bu yandan çarklı dünya;
 İki yakam bir araya gelmiyor
 İviri zıvırı caba.

Parmak parmak çürüdü
 Bir karış ömrüm,
 Yalan şeyleri özlemişim, nafile
 Nafile şiir yazmış, kahrıyla yıkanmışım,
 Gülmüşüm söylemişim, boşvermişim her şeye,
 Senin için yaşamışım insanoğlu, nafile!

RÜZGÂRLARIM KONUŞUYOR'DAN (1947)

İthaf

Niçin yaşadığını, öldüğünü bilmeyen
Dert çeken dost
Çürüyen dost,
Sizin için söylüyorum
Milyonlarca harp ölüsü adına
İyiliğin, kardeşliğin, ümidin
Aynı hakkın, hürriyetin
İnsanlığın şarkısını.

II

Biz insanlar
Bir avucun
Beş parmağı kadar kardeş
Boyun eğmiş, razı olmuş
Gömülmüşüz çamuruna alın terinin
Mayasına hamuruna kara ekmegin.

Fabrika bacaları çatlayacak hırsından
Sefaletler, felaketler ve kötü niyet
Her gün götürüyor içimizden birini
Şu fabrika, şu vapur, lokomotif düdüğü
Şarkısını tekrarlıyor ezilmişler şehrinin.

IX

Meyvesini esirgeyen ağaca
Omuz veremiyoruz,
Bunun için adımız kötüye çıktı
Tecrit kamplarında çıldırdı
İşçiler, talebeler, genç kızlar.

XIII

Birer birer dert yanıyor
Gaziler:

– Biz ne kazandık bu harpte?

– Bir çift pabuç kâr etti
Kesilen ayaklarım,
Ama siyah gözlük lazım
Görmeyen gözlerime.

Bir ağızdan söyleniyor şarkılar :

– Şimdi yabancısıyız
Yaşadığımız toprağın
Ellerimiz, gözlerimiz, bacaklarımız
Toprak olduğu halde.

XIV

Ve bir nefer çıldırmış

– Babam diyor

Şu nar ağacı,
Geçen harpte ölen babam.

Ve bir gazi soruyor :

– Kaç dostumun kanındansın
Nar?

Kan kardeşi bir halin var
Gelincikle
Kızılıkla
Karpuzla.

İçin seni, dışın bizi yakıyor

Kan ağlıyor içimiz

İçimiz karpuz içi

Gelincik ve kızılıkla kokuyor.

Her tanende bir dostumun kanı var,

Ömrümüz gübre olsun

Helal olsun köküne,

Kanımızdan, terimizden şerbet ol

Serinlet yüreğini dünya mahkûmlarının

Her yetime, her yoksula

Sebil ol.

İkinci Bölüm'den

II

Şehir değil
Tabut bu,
Kol kola dolaşüyor
Ölüler.

VI

Ben bir harp esiriyim
Korku, tehdit, sefalet var
Bu şehrin havasında,
Bu şehrin mahzenleri
İrin kokar, kan kokar
Şehrin mahzenlerinde
Cinayet var, ölüm var.

XIII

Anne girmem bu oyuncak dükkânına
Orda toplar, tayareler, tanklar var.

Seviyorum söğüt dalı atımı
Tekme atmaz, ısırmaz

Ben yaşamak istiyorum
Ağaç gibi sessiz sessiz ve rahat.
Karıncı kararınca değil,
Serile serpile boylu boyumca.

Anne girmem bu oyuncak dükkânına
Orda toplar, tayareler, tanklar var.

XVIII

Ağlamayı unutarak yaşamak
Yer altında, yer üstünde
Sevgi sevinç tarlasında

Aşk ve dostluk denizinde
 Çocuklar gibi mağrur
 Dertlerden uzak,
 Başlamakta şimdi huzur
 Kardeşliğe, muhabbete
 Hürriyete inanarak.

XIX

Yetişir kendimize acıdığımız
 Bir topraktan bir toprağa
 Nehir nehir boşalan
 Ezilmişler, suçsuzlar
 Yetişir kendimize acıdığımız
 Affetmeyecek bizi bir gün
 Çocuklarımız.

XXI

Gül be toprak, gül yüzüne
 Öp elini çiftçinin.
 Gül be güneş saz benize
 Gül de güller açılsın.

Kahvede kâğıt açan avare
 Şu duvarcı, arabacı, amele
 Bel bağlamış yedi karış ömüre.

Biz de hakabilelim
 Bir ıdıklı pencereden.
 Bize de pay düşmeli
 Şehirlerden, caddelerden, denizden.

İnsan insan paylaşalım
 Yaşamayı, komşuluğu, dostluğu
 Bağdaş kurup yarı yana
 Bir sahandan yiyelim
 Dünyamızın sofrasında.

AĞAÇ

Ağacım, dört kol çengi kıyamet
Her dalımda bir memleket
Uzar kollarım uzar
Taşımda toprağımda hareket
Köklerimden başlar hürriyet
Bana çarptıkça anlar
Yağmur yağmur olduğunu
Rüzgâr, rüzgâr.

Taşımda toprağımda kıyamet
Köklerimden başlar hürriyet.

PERİŞAN

Gözlerinde deniz, gözlerinde gemi
Gözlerinde çırılçıplak çocuklar

Rüzgâr esiyor rüzgâr, meltemdir
Güzel dünya üzerinde matemdir

Kalbimizin üç köşesi yangın yeri, perişan
Güzel şehir diri diri perişan

Güzel yağmur, çirkin olur yoksul gözünde
İsyan değil, arzudur, şimşek şimşek parlayan
Konuş toprak, konuş meydan
İnsanoğlu her gün daha perişan.

İNADINA

İnadına mı güzelsin
Akşamüstleri,
Demir parmaklıktan gördüğüm deniz?
İnadına mı fiyakan
Yan yan gidişin
Tombul kıçlı gemi?

YAPI

Alinteri var temellerinde
 Merhametine girdiğin yapıların
 Ve avuç sıcaklığı
 Ayı ayrı her taşında,
 İnsanların.

MELODRAM

Birinin bıçak vardı elinde,
 Birinin beyaz bir gül,
 İkisi de yorgundu,
 Sokak çocukları halinde

Bıçaklısı bıçağını sapladı,
 Çiçeklisi çiçeğini koklattı,
 Kayboldular meyhaneler içinde,
 Kaldırımında gül ve bıçak
 Kardeş kardeş kaldılar.

YAŞAMAK İSTEDİKÇE

Ağaçlara kara kuşlar dadanmış
 Elmalar delik deşik,
 Baba ölmüş, alacaklı sarmış evi
 Yüreğimiz delik deşik,
 Rüzgârların çeneleri çözülmüş
 Toprak bizi çekiyor
 Dünyamız delik deşik.

[1952]

ADAM
 OLANA
 ÇOK BİLE

Ekmeğimi gözyaşıma bandım da yedim.

KOPUK GÜN

Nalını kaybetmiş kısarak
 Sekişi acı nazlı
 Boş denizde dalgaların geyiği
 Çarpıyor boynuzunu kırarak.

Elbise askıları kırmızı sedir
 Vantilatör beş yüz devir
 Ve kadınlar aranır çöplükte kömür
 Yağsa da bir yağmasa da bu yağmur.

Kopmuş günün yetmiş rengi
 Atlılar dörtnala mahmuzlu
 Onların ha yaşamak, bizim ağlamak
 Toprağa basmış gökyüzü yalınayak.

Bir gemici vardiyada voltadır
 Boynu hükük çocuklar şeker yalar sevinir
 Bir adam karşı evde hep kitap okur
 Bir hizmetçi türkü söyler, dokunur.

Solak çocuk topa vurdu soluyla
 Ay göründü dilimiyle
 Bey pazardan geliyor hanımıyla
 Akşamcıdır içer içer sarılır.

Kundura kalıpları kırmızı sedir
 Saat durmuş mevsim güzdür gecedir
 Ezan sesi beş seriliş seccadedir
 Bir köpek ulur.

Köylü kısmı çarığından bilinir
 Cici beyim arabasına kurulur
 Dar geçitten geçen garip yorulur
 Biri ölür biri dirilir.

Yağsa da bir yağmasa da bu yağmur.

Niyazi Akıncıoğlu (1916- 1979)

Kırklareli'nin Kurudere köyünde doğdu. Bir öğretmen ailesinin çocuğuydu. Ortaöğrenimini Edirne ile Bursa'da tamamladı. İlk şiirlerini lise öğrencisiyken yazdı. 1943'te İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Kırklareli'ne yerleşip avukatlığa başladı. 4 Nisan 1953'te Köy Enstitüsü çıkışlı öğretmenlerle bir gizli dernek kurduğu savıyla tutuklanıp yargılandı. Yirmi ay cezaevinde kaldıktan sonra, 11 Aralık 1954'te aklandı. 1957'de Hürriyet Partisi'ne, 1960'tan sonra Yeni Türkiye Partisi'ne yakınlık gösterdi. 1 Şubat 1979'da, Kırklareli'nde öldü.

Şiir kitapları *Haykırışlar*, 1938; *Umut Şiirleri*, (ö.s.) 1985.

İlk şiirlerinde hece ölçüsünü kullandı. Kahramanlık, gurbet, aşk, doğa konularını işledi. 1938'de yayımladığı kitapta bu tür şiirleri yer aldı. İstanbul'da geçirdiği üniversite öğrenciliği yıllarında dünya görüşüyle birlikte şiir anlayışı da çok değişti. Halk şiiri geleneğinden hız alan toplumsalcı şiirleriyle 1941'den, 1959'a kadar ilerici dergilerde ilgiyle izlendi. Sonra şiir yayımlamaz oldu. Toplumsalcı şiirleri ölümünden sonra bir kitapta toplandı.

YAĞMUR DUASI

Görünmez ellerin sağdığı bulut,
Yağmur ki Allaha bağlanan umut;
Ellerini göğe kaldıra açık tut:
Tarlada çamur teknede hamur
Ver Allahım ver sellice yağmur!

Ve bağrını toprak, avuçlarını el
Açıyor göklere; yağmur tek emel.
Ağlanmaz götürse yavruyu bir sel
Tarlada Çamur teknede hamur
Ver Allahım ver sellice yağmur!

Çatlak dudaklarını ıslatmıyor kan,
Toprakta yangın var. toprakta volkan.
Allaha gönderilen elçi: Kurban.
Tarlada çamur teknede hamur
Ver Allahım ver sellice yağmur!

Bursa iyi, Bursa güzel.
Bursa için destan yazılır,
Bursa için iğneyle kuyu kazılır;
Fakat yalan :

“Bursa’da zaman,
Billûr bir avize” gibi değil.
Değil ama,

Bir ölmek arzusu veriyor adama.
Dünyayı bırakıp gitmek haseti,
Yaşamak hasleti,
Dünya sevgisi;

Yeşil yeşil yeşeriyor,
Mavi mavi gülüyor.
Ve sonra “Yeşil”in türbelerinden,
– Daha çok yatsı üstleri,
Yıldızlı gecelerde –
Bir aksi cevap yükseliyor perde perde.
Zaman-ı evail kokuyor burcu burcu
Yaprak yaprak dökülüyor
İmkânsızlığı ve nimet bolluğu.

Korkunçtur bu saatte ezan sesleri;
Allahla konuşur müezzinleri,
Karşılıklı sâlâ verilir.
Bu saatte Bursa’dan
İki eli kanda olan insan,
Koltuk değneklerini unutan,
Dost elini kaybeden âmâ;
Ve herkes

Kaçıp gitmelidir.
Her şeye rağmen dünyayı
Dünya bilmelidir.
Bursa iyi, Bursa güzel.
Eminim ki ben,
Bâsühadelmevt
Orda olurdu :

Yalan yazmasa kitap,
Yıkılmasaydı mihrap!..

EDİRNE

Bir yerde görürsen ki
 Ağır ve edalı akar
 dal dal söğütleri öperek
 samur üç belik gibi
 üç koldan sular;
 müjdeler olsun efendim:
 Edirne'desin.

Mevsim, fasl-ı bahardır;
 gecedir ve mehtap vardır.

Ve sen,
 bir kavs-ı kuzakta yürür gibi
 Köprüler'desin.

Şataraban makamından bir şarkı dudaklarında
 düşünür, çözemezsin:

Bu naz-ı istiğna. bu âvâz neden;
 neden yarı eğilmiş suya dallar?

Öyle fermân etmiş eden
 kimseler bilmez.

"Gönül bir top ibrişim
 Sarılırsa çözülmez"

Burda her şey.
 bakınır hüsnüne hayran.
 Seyreyler cemâlini eğilmiş suya
 mermer ihtişamında serhadd-i vatan.
 Aşına bir çehre sezer belki diye
 devr-i saltanatından Edirne;
 bir deste alev güldür, mahzun,
 yâr elinden düşürülmüş şimdi suda
 Ve sular;
 şimşir kelâmı dilinde
 destan okur-okur akar.
 Ve bihaber Yıldırım'da, bir evcikte
 – akan sudan, uçan kuştan –
 yeşil dut yaprağında
 ak bir ipeklöceği,
 kozasını dokur dokur ölür.

Uyanır veda etmiş gibi artık uykuya,
 konuşan bir dil olur
 çiler uzakta;
 bülbül sesi yağmur gibi
 Bülbül Adası'nda.

Kanadı gümüşlü kuşlar geçer
 iki şâk hölüp mehtâbı;
 Kıyık'tan uçurulmuş.

Salınır bahçeler içre kızlar ki :
 Nazardan kaçırılmış.

Ağzında kan kırmızı bir caneriği,
 mehtapla beraber düşmüş gibi arza;
 kızlar ki güzel,
 dört başı mâmur ve murassa.
 Sevdaya tutulmak bile mümkün
 yeni baştan

söylemek kolay olsa eski türkümü :
 "Edime köprüsü taştan
 Sen çıkardın beni baştan.

(1945)

KUŞ KANADINDAN

Halim selim değilim,
 baştan kara ettiğim günler olur benim de.
 Sevdiğim olur dert olur halim;
 ezbere mecnunum bazı çöllerde.

Kırılır kolum kanadım,
 naçar kalırım türkülerde;
 anasız babasız, öksüz kalırım.
 Yeşil kurbağalar öter yeşil göllerde.
 ben garip, perişan gurbet ellerde.

Gurbet eller yoldur:
 bir ucunda tevellüdüm müjdelenir,
 kara haberim gelir öbür ucundan;
 ve her çeşme başında üçe ayrılır.

Üç kardeşin en küçüğü ben avareye
kervan geçmez yollar salık verilir.
Gitmem demem.

Böyle yazmış yazan, aklı karalı
dere tepe, yokuş demem giderim.
Giderim de kanlı yaşlar dökerim,
akman demem, aksın varsın, silerim.

Elin olsun gül memeler arası,
meskenimdir benim hanlar, kahveler;
olmazsa, bahçeler, bağlar benimdir.
Benimdir ovalar, kartallar semti,
nerde akşam orda sabah ederim.
Yastıceğim taş olur,
"Altım toprak, üstüm yaprak"
ama gönlüm hoş olur.

Rumeli'nden bir türkü çalmayagörsün hele,
çıkmayagörsün Aliş Tuna Boyundan,
ilk kadehte sarhoşum.
İflah olmam artık, hekim kâr etmez,
efkârlanır içerim, içer efkârlanırım.
Komşu kızları mı, ölüm mü geçmez,
neler geçmez hatırımdan, bir ben bilirim.
Evvel ve ahir geçer,
Yunus-u biçare, Şair Nedim, sakiya,
ömrün tesellisidir, geçer,
Sultan Süleyman'a kalmayan dünya.

Unuturum da sonra garipliğimi,
heheyyt!... derim bir, kuşlar, ağaçlar!
Ve çıkarım dağlara.
Nereli bu rüzgâr, bu su deli mi?
İznim olmayınca yasak macera.
Selamım, baş üstüne,
Kavgam. dert-yaş üstüne,
mazlumun ahıdır başımda esen
gocunsun paşalar, beyler
alimallah komam taş-taş üstüne.

Ve döğünsün eller, eller;
Ayvaz'ımın perçemi düşmüş sol kaş üstüne.
Çok sürmez velakin bu saltanatım,
tüfek icat olur,
hasetinden Kır-At'ım,
ben, arımdan ölürüm.

(1948)

ALBATROS

Ben böyleyim işte
Çoğu mahzun, yanmış harman misali
Özrüm sorulmaya!

Unumu elemiş değilim ama
Eleğim asılı
Özrüm sorulmaya!

(1957)

AKA KARA DEMEM

Ekmek parası bu
Avukatlık ediyoruz işte...

(1958)

SİR

Yerin kulağı var
Çiçeğin yok

(1958)

UZAKTAN SEVGİLERLE

Bilirim, beni bekler rafında
sararmış bir ayva, bir kış-kavunu.
En tatlı yerinden böler uykunu

bilirim, her gece bir korkulu düş.
 Ve o kuş,
 hep aynı yerededir, aynı saatte;
 bacanın üstünde, kış-kıyamette.
 Bırak onu taşa tutsun çocuğum,
 Kuşlar değil fetva veren;
 bak gün doğuyor.

Selam üzre
 kanlı kaputlar içinde,
 kalk borusu çaldı askere.
 Ve kıyam üzre
 hazır beyi, paşası;
 işbaşı yaptı, hazır
 Defterdar içinde Feshane Fabrikası.
 Ve donanmış dört bin yanı Haliç'in,
 donanmış da olan olmuş;
 alabora iskele.

Kışlanın önünde bando-müzika,
 "Açıldı kale yolu"
 Şarkılar değil sade
 dost şahit, düşman şahit :
 "Göründü Gelibolu"

Beyaz mendiller hazır,
 nerdeyse sallanacak;
 gelinlik esvabını çıkar sen de sandıktan.
 Ceketimi, gömleğimi ütüle
 sol cebime unutma kırmızı mendilimi;
 hazır olsun benim de adamlık urbalarım.
 Pabuçlarım gıcır gıcır cilalı
 ve sen ilk defa böyle;
 yeşermiş göreceksin, dallanmış. çiçeklenmiş,
 kapıdan kovsan Mayıs, hacadan girecektir.
 Bu yolda işte ahval,
 en güzel günündeyiz takvimin.
 ve ela gözlü yağmurla beraber
 resmidir geldiğimin.

Behçet Necatigil (1916-1979)

İstanbul'da doğdu. Ortaöğrenimini Kabataş Lisesi'nde, yükseköğrenimini İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu'nda tamamladı. 1940'tan başlayarak Kars, Zonguldak, Kabataş liselerinde, Yıldız Teknik Okulu'nda, Şişli Terakki'de, İstanbul Eğitim Enstitüsü'nde yazın öğretmenliği yaptı. Sevilen bir öğretmendi. İlk şiiri, daha öğrenciyken, 1935'te, "Varlık" dergisinde basıldı. İlk kitabı *Kapalı Çarşı'yı* 1945'te yayımladı. 1957'de Yeditepe Şiir Armağanı'nı, 1964'te Türk Dil Kurumu Şiir Ödülü'nü aldı. 1972'de emekli oldu. 13 Aralık 1979'da, İstanbul'da öldü.

Şiir kitapları *Kapalı Çarşı*, 1945; *Çevre*, 1951; *Euler*, 1953; *Eski Toprak*, 1956; *Arada*, 1958; *Dar Çağ*, 1960; *Yaz Dönemi*, 1963; *Divançe*, 1965; *İki Başına Yürümek*, 1968; *En/Cam*, 1970; *Zebra*, 1973; *Kareler Aklar*, 1975; *Sevgilerde*, 1976; *Beyler*, 1978; *Söylersiz*, (ö.s.) 1980.

Alçak sesli, ama derinliğine eleştirel bir yaklaşımla, büyük kentlerde, yaşamını güçlükle kazanan yoksul kesimlerin, onurlu bir yaşam sürebilmek için çırpınan, tükenircesine çalışan insanların dünyasını, içiyle, dışıyla yansıtan çok duyarlı, çok usta bir şairdi.

BARBAROS MEYDANI

Biliyorum, ayıp ve manasız
Ama peşlerinden gidiyorum
Gezmeye çıktıkları vakit
Ana kız.

Utanır da belki
Anasının sırtındaki
Yeldirmeden,
Kız bir adım önde gider
Sezdirmeden.

Beşiktaş'ta Barbaros Meydanı
Sağı anıt, solu türbe
Ortası kare şeklinde,
Parkıdır yoksulların
Bilhassa yaz ayları.

Fidanların, mezarların önünde
Yontulu taşlar çepçevre,
Yer yer banklar konulmuş
Meydana dolmuş millet,
Sıra sıra oturmuş.
Ah genç kız kalbi,
Sıralara bakar elbet.

Meydanın ilersi deniz kıyısı
Karaya çekilmiş kayıklar,
İskele gazinosu yanda
Sulara dökülmüş ışıklar,
Üsküdar şu karşısı.

O nemli topraklara
Ana çöker yorgun argın,
Kalmış gözü arkada
Kendi ayakta kızın.

En gürültülü şarkılar
Çalarken plakta,
Onlar orda oturur
Denize bakarlar.

Avunmaya muhtaç bu gençlik
Ey kız anası ihtiyarlar,
Ey denizlerden esen serinlik.

(1947)

RENKLİ FENER

Kızlı kadınlı Beyoğlu geceleri
Gülüşleri bir tuhaf
Yürüyüşleri garip
Yollu oldukları belli.

Yerleri :

Pastaneler, duraklar, sinema önleri
Allahın talihsiz kulları

Onlar, pazarlıkta uyuşulan,
İnce eleyip sık dokumadan
Alıp çıktığımız kadınlar
Beyoğlu'nda, geceleri.

Zevkettiklerimiz önce
Tiksindiklerimiz ayrılınca
El ağız sildiklerimiz
Hastalıklı bildiklerimiz
Sellere kapılınca
Gene de gittiklerimiz
Onlar, Beyoğlu'nda.

(1947)

EVLER

İnsanlar yüzyıllar yılı evler yaptılar.
İrili ufaklı, birbirinden farklı,
Ahşap evler, kâgir evler yaptılar.
Doğup ölenleri oldu, gelip gidenleri oldu,
Evlerin içi devir devir değişti
Evlerin dışı pencere, duvar.

Vurulmuş vurgunların yücelttiği evlerde
Kalbi kara insanlar oturdu.
Gündelik korkuların çökerttiği evlerde
O fıkara insanlar oturdu.

Evlerin çoğu eskidi gitti tamir edilemedi.
Evlerin çoğu gereği gibi tasvir edilemedi.
Kimi hayata doymuş göründü,
Bazıları zamana uydular.
Evlerin içi oda oda üzüntü,
Evlerin dışı pencere, duvar.

Evlerde saadetler sabunlar gibi köpürdü :
Dışardan geldi bir tane, nar gibi,
Arttı, eksilmedi.
Evleri felaketler taunlar gibi süpürdü :

Kaderden eski fırtınalar gibi,
Ardı kesilmedi.

Evlerin çoğunda dirlik düzen,
Kalan bir hatıra oldu geçmişte.
Gönül almak, hatır saymak arama.
Evlatlar aileye asi işte,
Bir çığ ki kopmuş gider, üzüntüden.

Evlerde nice nice cinayetler işlendi,
Ruhu bile duymadı insanların.
Dört duvar arasında aile sırları,
Dört duvar arasında dünyanın kahırları.
Bunca çocuk, bunca erkek, bunca kadın
Gözyaşlarıyla beslendi.

Küçükler, büyük adam yerine evlerin kiminde :
Çocukları işe koştu kalabalık aileler.
Okul çağlarının kadersiz yavruları
Ufacık avuçlardan akşamları akan ter,
Tuz yerine geçti evlerin yemeğinde.

İnsanların kaderi hesbelli evlere bağlı
Zengin evler fakirlere çok yüksekten baktılar,
Kendi seviyesine evler kız verdi, kız aldı
Bazıları özlediler daha yüksek hayatı,
Çırpındılar daha üste çıkmaya
Evler bırakmadılar.

Yeni yeni tüterken ocakların dumanı
– Kadın en büyük kuvvet erkeğinin işinde –
Erkekleri kaçtı, kadınları kaçtı
Evler dilsiz şikâyet kaçmışların peşinde.

Şu dünyada oturacak o kadar yer yapıldı :
Kulübeler, evler, hanlar, apartımanlar
Bölüşüldü oda oda, bölüşüldü kapı kapı
Ama size hiçbir hisse ayrılmadı
Duvar dipleri, yangın yerleri halkı,
Külhanlarda, samıçılarda yatanlar !

DUMAN

Bir dumanla dolmuş dünya
Boğucu bir duman
El yazması bir kitapta
Bir hikâye okudum :

Bakırcılar bir zaman
Bir koca kazan yaptılar.
Bakırcılar gece oldu, evlerine gittiler
Kazan kaldı dükkânda
Sabah ola, aşlar pişe
Sabah ola, o da gide
Bakırcılar gittiler
Kazan kaldı dükkânda.

Kazan bekler
Saatler geçer gece
Bir hüyükü gelir girer içeri
Çalıp gider bu kazanı gizlice.

Issız bir dağ başında
Ateş yakar hüyükü
Yanma ateşim yanma
Ateşin elinde mi?
İçinde tılsımlı su
Kazanım kaynama
Kazanın elinde mi?

Şeytan gelir, sorar
Kaynattığın kazana
Açlık, ölüm kattın mı?
Kattım.
Fitne, fesat attın mı?
Attım.

Kazan kaynar
Kaynadıkça kara kara
Bir duman çıkar
Duman gider dağlara.

Karşı yatan yüce dağlar
 Eğilin de duman geçe!
 Dağlar saf, çocuk gibi
 Kötülük olduğun ne hile?
 Dağlardan esen rüzgâr
 Dumanı iletin hele!
 Rüzgâr saf, çocuk gibi
 Kötülük olduğun ne hile?

Duman aşar dağları
 Azar azar
 Şehirlere, köylere
 Duman uzar.

Odalara, evlere
 Duman sızar,
 Gören gözler görmez olur
 Duman girer kıvrıla kıvrıla
 İnsanların kalplerine kadar.

Göz gözü görmüyor bu zamanda
 Bu dumanı yok etmenin çaresi
 Kitap yazmıyor.

PERİLİ EV

Bak, masa, işte
 Yerini bulmuş şimdi.
 Biz yokken bu eve
 Besbelli biri girdi.

Allahım, çamaşır
 Yıkanmış, ütülü!
 Ben giderken bu kitap
 Yere düşmüştü.

İçemezdim suyundan
 Dibi yosundu, sahi!
 İmkânı yok, inanmam
 Bu başka sürahi.

Emektar çul keçe
Yeni gibi, tertemiz.
Ocakta ateş yanıyor
Yanıyor lambamız.

Hemen yatasım geldi
Bir hal olmuş perice,
Tüyden hafif
Yatağıma değince.

Gezmiş eşyada belli
Bir kadının elleri.

(1952)

EVLERLE SAVAŞ

Körükler cılız olmak
Evlerin hiddetini,
Evlerle savaşımız
Savaşların çetini.

Evler her gün yollar bizi dışarı:
– Git, getir!
Emredilen ekmeği akşamları
Alın terlerimiz getirecektir.

Evler ezer insanları dağ gibi,
Dışardan küçücük!
Çeker evler boynumuzdaki ipi:
Taşı develerce yük!

Nedir anlamıyorum
Evlerdeki hırısı:
Cansızlarla birlik
Canlılara karşı.

Tencerenin azgınlığı başta,
Sofralarla beraber: – Getir!
Dünya durdukça
Tencere pişirecek, sofra eritecektir.

Eşyaların azgınlığı tamam
Hepsi evlerden taraf.
Kopar musluk, kırılır cam
Hiç yoktan bir masraf.

Geri mi kalır kumaş, deri
Onlar da zalim, kalleş.
Alalı kaç gün oldu
Eskir üst baş.

Erzaklar halimizden anlasa ya,
Anlamaz.
Biter sabun, biter şeker, biter yağ
Biter gaz.

Bir yılan güneşlerde uyanmış
Ateş yak, der oda.
Dışarda karakış,
İstersen yakma.

Körükler cılız olmak
Evlerin hiddetini,
Evlerle savaşımız
Savaşların çetini.

(1952)

KEYİF

Meyhane sen güzelsin
Satıcıların olmasa.
Ezilir siteminde kısılmış gözlerin
Masalar, bir masa.

İhtiyar adam gelir, açlıktan kalma, yanık
Börek satar, taze.
Aldınız, yiyemezsiniz
Oturur midenize.

Siz kızarsınız başka, irin gibi yüzü
Çiçekçi kadın gelir :

Çoğaltır bardaktaki hüznü,
Uzattığı karanfil.

– Karides, deniz gülü karides..
Tatmadınız ömrünüzde.
Duyarsınız al bir utanç gibi bikes
Pörsük antenleri gönlünüzde.

– Parfümlerim var, esans..
Babacan bir adam.
Muhteremdir,
Dayatıyor madem.

– Dolması, midye, sıcak..
Kirli beyaz önlüğü.
Gizler bir parıltı, içli, yaltak
Uykulu gözlerdeki yorgunluğu.

Sen küçük kız, ver bir gazete
Hangisi olursa olsun!
Öperdim ellerini kötüyeye çekilmese,
Çocukluğunu satıyorsun.

Hiç düşündünüz mü, sarhoşsunuz..
İğrençtir adeta.
İsteddiğiniz kadar yoksul olunuz,
Keyfediyorsunuz ya!

(1952)

“Ben mum alevinde pervane gibi hep aynı odakta yazdım şiirlerimi. Ev ve her günkü yaşamalar Rilke’nin Panter’i gibi aynı parmaklıklar içinde. Tophumun ve imkânlarımın bana bağışladığı dar dörtgende gözlerimi her açtıkça karşımda büyük şehrin orta-fakir sınıfı ev, aile ve çevrelerini buldum. Benim bugüne kadar varmak istediğim gerçekler, hiçbir zaman bu sınırların ötesinde olmadılar. Eşyalar ve yaşantılar bende temel, esas, çekirdek niteliğine daraldılar. Bu eşya ve yaşantıların imge süslemelerinden yana yoksullukları, kendilerini en doğal biçimlerinde, yalın halleriyle gösterebilmeleri içindi.

– Behçet Necatigil

GÖZLERİ BADEM

Ben annemin evinde
Fındık fıstık üzüm
İlerde evlenince
Çuvalla düşünürdüm.

Aşk idi beni iten
Heyamola
Ben onsuz yaşar isem
Dünyalar haram ola.

Aşk idi beni iten
Sev seni seveni
Bir yavru ceylan iken
Yad avcı vurdu beni.

Evlendim kocam
Bir güzel âdem
Odalarda fıstık yok
Gözleri badem.

Mavi değilmiş deniz
Hey gidi fındık üzüm
Kızlar günün birinde sevip evlenirseniz
Sizleri de görürüm.

(1952)

GİZLİ SEVDA

Hani bir sevgilin vardı
Yedi sekiz sene önce,
Dün yolda rasladım
Sevindi beni görünce.

Sokakta ayaküstü
Konuştuk ordan burdan,
Evlenmiş, çocukları olmuş
Bir kız, bir oğlan.

Seni sordu.
Hiç değişmedi, dedim,
Bildiğin gibi..
Anlıyordu.

Mesutmuş, kocasını seviyormuş,
Kendilerininmiş evleri..
Bir suçlu gibi ezik,
Sana selam söyledi.

(1953)

GEÇİM

Hepsini birden istemek
Yersiz,
Zamanı var
Biz zengin değiliz.

Duvara astım liste,
Eksikleri yaz.
Sıra hangisindeyse
Para olur olmaz...

Ayda bizim elimize
Ne geçer, şu kadar.
Ayır önce kirayı;
Günde yemeğimize
Ne gider, şu kadar.
İyi kullan parayı,
Bu aylık bize yeter.

Duvardaki liste..
Kes üç kuruş ekmekten,
Beş kuruş etten kıs.
Sıra hangisindeyse
Çarşıya gider, alırsız.

(1953)

"Ben kendini kendisinden ve çevresinden (...) uzakta tutabilen, sadece kelimelerin saltanat ve sefasını sürmek isteyen sanatçıları her zaman yadırgamışımdır. Usta şair iseler bayranlık duymuş, ama hiçbir zaman içten sevememişimdir (...) Bu şekilde, kendimi ve zamanımı hiçe sayan bir sanatçı olmaktansa, eserlerinde çağından kopmamış, çağının gölgesini satırlarda sürüklemiş bir sıra adamı olmayı tercih ederim. Mallarmé'nin sözü doğru tabii 'Şiir duygulardan değil, kelimelerden doğar. Ama seçtiği kelimelere şair, kendinden ötede, uzakta, bağımsız; gündelik yaşantılarından, saplantılarından kopmuş, boşlukta bir dünyayı değil; katıldığı, çekim alanı içinde bulunduğu şeyleri koyacaktır. (...) Şiirin sadece bir hüner olduğunu sanmıyorum.

– *Bebçet Necatigil*

"Yazdıklarım kendi büyük değerlerimizden, yüzyıllardan bu yana sürüp gelen diri sözcüklerden, deyimlerden, söz ve edebiyat sanatlarından beslensin isterdim. Batı eseri bir yerde bana beni vermiyor. Onun bir de benden geçmesi; bizim koşullarımızda değişmeler geçirip yeni biçimlere girmesi gerek.

– *Bebçet Necatigil*

"Günüümüz Türk şairleri, kendilerine özgü diller, yapılar, biçimlerle ayrılıyorlar birbirlerinden. Tek tip üniforma giymemeleri, özgürlükleri için gerekli. Sanatın standartlaşması yozlaşma olur. Şairlerimiz arasında, daba şiire göz atar atmaz seziliveren farklılıklar, değişik bakış açıları oldukça, bugünkü şiirimizin gücünden şüphe edebilir miyiz?"

– *Bebçet Necatigil*

"Bugünkü şiirim 'Eski Toprak'tan sonra başladı. (...) Orhan Veli kuşağı, şiiri gündelik hayatın gürültüsünde ayağa düşürdü. (...) Banal nüktelerle şiir yazılacağı sanısı uzun bir süre genç şairlerin barcanmasına yol açtı. Bunda suç yüzde seksen Ataç'tadır (...) Eskiden tenasüp, leff ü neşr gibi soylu sanatlar vardı. İtiraf ederim, 1940 şiiri benim uzağı görmeme engel oldu. (...) Çağa içerledim şimdi. Geçmişin büyüklüğünü savunuyorum. İlle de bunları konuşmalarla tahkim mi edeyim! Kendi ana dilimden kopmuşluğa, yabancılaşmaya bir tepkidir bu. (...) Bizim başkaldırmamız başka tür-lü. Başkaldırma gibi görünmeyen bir şiir. Aslında bütün sanat başkaldırmadır. Bütün sanat protestodur.

– *Bebçet Necatigil*

GÖRGÜ

Yığın yığın söz kodular önüme
Öğren dediler öğreniyorum.
Hepsini yerli yerinde
Kullan dediler kullanıyorum.

Yarım ağız :
Harika, pek sevdim!
Buyurmaz mısınız?
Aman efendim!

İçinizden gelmese de idare
Ne şeref!
İnci, mercan sözlerim
Lale, sümbül her taraf.

Kibarlık başka şey, mermeri
Gıcır gıcır yıkadım.
Karşıdan şaşkın bakıyor
Hamam böcekleri kabalıklarını.

Duvarların ardını
Görebilene bravo!
Öyle bir zırh giydim ki
Kırabilene bravo!

(1954)

BAŞSAĞLIĞI

Ben uzaklarda olmalıyım, çok uzaklarda
Acılar unutulduktan sonra
Dönmeliyim.

Ölümlerin karşısında şaşıyorum
Ne desem ki
Düşünüyorum.

Kalanları ağlıyor gidenin
Benim gözlerim kuru

Herkes bana bakıyor, biliyorum
İçlerinden geçenleri.

Başsağlığı dilemek
Garibime gidiyor
Ölen öldü, sen yaşa
Küçültmeye benziyor.

Beni böyle kitaplar mı yaptı ne
Kâğıtlarda gidenlere içlenip ağlayan ben
Hayattaki ölümlerde put gibi duruyorum.

Ben canavar ruhlu muyum
Bir ölü evinde tek söz söylemeden
Put gibi duruyorum.

Kimse anlamaz derdimi
Ben uzaklarda olmalıyım, çok uzaklarda
Bir yakınım öldümü.

(1954)

SAKLI SU

Ürperen yaralara çıplak
Havaların değmesi
Acır.
Korkunuz nerdeyse
Bir şey söylenecek, bir şey sorulacaktır.

Sekiz sokak önceden sezmeniz
Adımlar yöneldi,
Bir daralış gönlünüzde
Ortalık karardı.

Anla sıkıntımı geç git dost,
Nedendir sorma.
Gür bitkiler altında bir benim için akar
Alingan, onurlu
İstemez görsünler saklı su.

(1954)

EDEBİYAT MATİNESİ

Kaykılmış koltuğunda bir kız
Çiğner ciklet.
Bir oğlan dalgada,
Geldiğine pişman uyuklar
Bir başkası arkada.

Hiç bulabilir mi beyaz evi çok uzak
Uçurduğunuz kuş?
Kılıç gibi keskin karlı dağ.
Hiç yeri miydi açmak kalbi
Bu çiğ ışık altında?

Sizden önce birisi bir fantezi okudu,
Kırdı geçirdi.
Yayvan gülüşlerden ağızlar çok geç döner;
Şimdi sıra sizde üzgün ağır,
Ne güzel!

Olsa bari henzeri duygularla tedirgin,
Sizdekini yaşamış
Birkaç kişi.
Işıktasınız seçilmiyor,
Karanlıkta hepsi.

Okudunuz.
Bittiğine memnun,
Anlamamış;
Bozuk paralar gibi düşer önünüze
Alkış.

Gördünüz işte yerde
Çürük domatesler gibi ezik,
Avuçlarda mıncıklanmış kalbiniz.
Büyürken leke ince ipekte,
Yeniden eğiliniz!

(1955)

SEVGİLERDE

Sevgileri yarınlara bıraktınız
Çekingen, tutuk, saygılı.
Bütün yakınlarınız
Sizi yanlış tanıdı.

Bitmeyen işler yüzünden
(Siz böyle olsun istemezsiniz)
Bir bakış bile yeterken anlatmaya her şeyi
Kalbinizi dolduran duygular
Kalbinizde kaldı.

Siz geniş zamanlar umuyordunuz
Çirkindi dar vakitlerde bir sevgiyi söylemek.
Yılların telaşlarda bu kadar çabuk
Gececeği aklınıza gelmezdi.

Gizli bahçenizde
Açan çiçekler vardı,
Gecelerde ve yalnız.
Vermeye az buldunuz
Yahut vakit olmadı.

(1955)

KİTAPLARDA ÖLMEK

Adı, soyadı
Açılır parantez
Doğduğu yıl, çizgi, öldüğü yıl, hitti
Kapanır parantez.

O şimdi kitaplarda bir isim, bir soyadı
Bir parantez içinde doğum, ölüm yılları.

Ya sayfa altında, ya da az ilerde
Eserleri, ne zaman basıldığı
Kısa, uzun bir liste

Kitap adları
Can çekişen kuşlar gibi elinizde.

Parantezin içindeki çizgi
Ne varsa orda
Ümidi, korkusu, gözyaşı, sevinci
Ne varsa orda.

O şimdi kitaplarda
Bir çizgilik yerde hapis,
Hâlâ mı yaşıyor, korunamaz ki,
Öldürebilirsiniz.

(1957)

KUYRUK

En uzun kuyrukların en sonunda bendim
Sokakların ayazı sırtımda hurra
Bana gelmeden sıra bitti kıştı
Bir cıva baktım otuz sekiz beşti
Sonra yataklarda
Acaba.

Bu bir yerden ötekine yetişmeler koşmalar
Bu taşıtlar bu ekmek bu et kömür yağ
Sizin böyle âdi konularla işiniz yok
Böyle küçük geçici
Ah siz ne cici
Süzülmek bulutlarda
Acaba.

Bu kuyruklar yüzünden benim hunca kaybım
Meselâ
Hem bazı kayıplar bir bakıma kazançtır
Netekim kuyruklarda ben hava aldım
Ya başka alanlarda
Acaba.

(1958)

ÇOCUKLAR

Çarşılarda bir şey
Biz pek aramazdık çocuklar olmasaydı.

Kasaplarda manavlarda bazı yorgun kadınlar
Hep de تنها saatleri seçerler
Sonra yavaş bir sesle
Çocuk için hasta kaç gündür yemiyor
Biraz et biraz meyva isterler.

Sevdiği bir reçeli gün aşırı yalnız ona
Kaşıklarla beraber büyür bir üzüntü
Yağların şekerlerin çayların
Uykularda bile bitiyorsa
Annelere düşündürdüğü.

İnsanlara tezgâhlara kâğıtlara kolaydı
Biz bu kadar eğilmezdik çocuklar olmasaydı.

(1958)

ÖLÜME YOL!

Dağların ardından ölüm doludizgin gelir
Terkisinde biri vardır.
Ama yollar insanlarla kaynaşır
Ama dünya telaşında hepsi
Ama ölümün işi hepsinden aceledir
Ama yollar tutulmuş, geçilecek gibi değil.
Bir anda her şey bir yana itilir
Önce ölüm! Ölüme yol!

– Hiç halim yok, ayakta duramıyorum.
Dopdolu bir taşıtta sanki bir kadın
Ama çok yaşlı bir kadın
Sanki yavaşça böyle demiştir.
Ama sağır uğultuda duyulacak gibi değil,
Ama herkes havasında, hain, bencil --
Bir anda her şey bir yana itilir
Önce ölüm! Ölüme yer!

(1958)

TÖRE

Alttaki odada yaşıyor hapis
 Çekindiğim düşünce.
 Zorladığı kapıda sürgü bir kopsa
 İşim bitik, bilirim.

Nasıl yarım kalmaz herhangi bir sevincim
 Sustuğunu sandığım sırada başlarsa
 Haykırmaya derinden
 Alttaki.

Ben onu oraya keyfimden kitlemedim
 Güçbela kandırdım da girdi.
 Yarı sinsi bir gülüş, yaltakçı bir bakış:
 – Vakti değil şimdi...

Olacak, ilerde, istediğin,
 Sonra.
 Anladı, aldatılmış, şimdi
 Öfkeden deli gibi orda.

Kimsenin görmediği o karanlık yerde
 Ondan önce niceleri yattı.
 Yalvardı yakardı, derken öldü çoğu
 Pek azı dayandı, bir gün ışığa çıktı.

Ben aslında hiç de cellat değilim,
 İster miyim can versin yaşamak özlemi hapis.
 Ama böyle yapmasam
 Benden önce sizin töreleriniz.

(1959)

"Şairin içinde bir gurbet vardır, devamlı... Şiir gözetiminde biz hep o gurbete gider geliriz. Şiir bir nevi ağarmadır, bir nevi beyazlaşma, yani gece karanlıksa bari geceliğimiz beyaz olsun deriz, isteriz. Şiire ben bir böyle teselli gözüyle bakarım. Şiir bir kelime yatırımıdır, bir anılar toplamıdır Bir dili mümkün olduğu kadar enine boyuna değerlendirme çabasıdır

– Bebçet Necatigil

DÖNME DOLAP

Nerden niçin mi geldim
Bilmeden bir şey diyemem, ya siz?
Hem hiç önemli değil
Geldim, yer açılar, oturdum
Girip çıkanlar vardı
Zaten ben geldiğimde.

Başka şeylerde vardı, ekmek gibi, su gibi.
Gülüşler öpüşler ne bileyim hepsi.
Doğrusu anlamadım bir düğün dernek mi
Sonra da kimileri düşünceli, durgundu
Gidenler neye gitti doğrusu anlamadım
Zaten ben geldiğimde.

Bir lunapark mı bir konser bir gösteri
Bilmem pek anlamadım önüm kalabalıktı
Sıkıştığım yerde vakit çabuk geçti
Bak dediler baktım pek bir şey göremedim
Hem her yer karanlıktı
Zaten ben geldiğimde.

Benim tek düşüncem hüzüldüğüm köşede
Nasıl çekip gideceğim kalk git dediklerinde
Çünkü çıkmak sıkışık sıralardan mesele
Kalkacaklar yol vermeye bakacaklar ardımdan
Az mı söylendilerdi şuracığa ilişirken
Zaten ben geldiğimde.

(1960)

YORUM KORKUSU

Gitmek geçse aklımdan
Hemen yorum
Nereye, nasıl, ne zaman?
Oysa ben vazgeçtim
Uyu yorum.

Demek geçse aklımdan git
Git mi yorum
Kime, nerde, ne zaman?
Oysa ben haddim mi
Uyu yorum

Ne gitmek geçebilir aklımdan
Ne de git demek.
Eli kolu bağlı ben, ağzı dili bağlı
Yaşa yorum
Sevin emi yorum.

(1960)

SERĞİ İZLENİMLERİ

Ağlar lake duvarlarda gri bir grizu
Ve irin yeşili bir trahom.
Gelir en lüks çiçekçiden çiçekler
Asılı çocuksa çullar içinde
-- Açıldı, geldiler.

Onlar çarmıhlarında birer İsa idiler :
Çivi yaralarından sızarken mavi kan
Ellerde tuzlu badem, dudaklarda içki, teyp
Rimel, ruj, floresan...--
Başlarını yavaşça biraz daha eğdiler.

Biz hep böyle okuduk en acıklı yazıları
Perlon ve astragan..
İçkili, yarım göz ve ikindi vakti
Sonra gösteri bitti, konfora koştuk
Onlarsa en lüks kâğıtlara geçti.

(1961)

SOLGUN BİR GÜL DOKUNUNCA

Çoklarından düşüyor da bunca
 Görmüyor gelip geçenler
 Eğilip alıyorum
 Solgun bir gül oluyor dokununca.

Ya büyük şehirlerin birinde
 Geziniyor kalabalık duraklarda
 Ya yurdun uzak bir yerinde
 Kahve, otel köşesinde
 Nereye gitse bu akşam vakti
 Elleri ceplerine sokuyor
 Sigaralar, kâğıtlar
 Arasından kayıyor usulca
 Eğilip alıyorum. kimse olmuyor
 Solgun bir gül oluyor dokununca.

Ya da yalnız bir kızın
 Sildiği dudak boyasında
 Eşiğinde yine yorgun gecenin
 Başını yastıklara koyunca.

Kimi de gün ortası yanıma sokuluyor
 En çok güz ayları ve yağmur yağınca
 Alçalır ya bir bulut, o hüzün bulutunda.
 Uzanıp alıyorum, kimse olmuyor
 Solgun bir gül oluyor dokununca.

Ellerde, dudaklarda, ıssız yazılarda
 Akşamlara gerili ağlara takılıyor
 Yaralı hayvanlar gibi soluyor
 Bun alıyor, kaçıp gitmek istiyor
 Yollar, ya da anılar boyunca.

Alıp alıp geliyorum, uyumuyor bütün gece
 Kimildiyor karanlıkta, ne zaman dokunsam
 Solgun bir gül oluyor dokununca.

SES

Kopan çığlar altında kalanlar olduğu
Oysa görülüyordu.

Bir kadının ilerde
Bir şeyler hıçkırdığı;
Bir erkeğin, birine,
Görünmeyen birine bir şeyler seslendiği
Oysa görülüyordu.

Ama duyulmuyordu. -- Ses!
Sanki ses olmayınca hiçbiri olmuyordu.

(1962)

NİLÜFER

Ben oraya koymuştum, almışlar,
Arasına sıkışık saatlerin.
Çıkarır bakardım kimseler yokken;
Beni bana gösterecek aynamdı, almışlar.

Kışken ilkyaz, sularımda açardı;
Buzlu dağlar gerisine kaçırarak ne vardı?
Eski defterlerde sararmış yaprak.
Beni bana gösterecek anlamdı, almışlar.

Bir ışıktı yanardı yalnız gecelerde;
Akşam, çiçekler uykuya yattı,
Sardı karşı kıyıları karanlık --
Beni bana gösterecek lambamdı, almışlar.

(1962)

"Şiir ve edebiyatın katı, haince, şarlatacı olmadığı ölçüde İnsanlık, ahlak, uzlaşma, kaynaşma, beraberlik erdemlerini duyurduğu ölçüde bayatı düzenleyeceğine, güzelleştireceğine tabii inanıyorum. İnsanlarda o erdemleri gerçekleştirme atılımlarını, sağlarsa şiir sağlar, edebiyat sağlar.

– Bebçet Necatigil

ABDAL

Yürür asfalt ovalarda abdal.
Vitrinlerin düşen kepenklerinde
Hep hüznün çeşmeleri: lambalar.

Yüzer gibi önce bir tulum yavaşça
Yanaşır kıyımıza eski dicelerden
Ve fırlar ilk bedevî, dalar çadırımıza.

Nerde bu leylâ, aslı nerde?
Çıkartmalar, yağma ve leylâ!
Vurur ferhat dağlarına abdal
Bir fener olacak ilerde bir yerde.

Sığ sulara dönen yorgun gemiler
Yangın ve tütün içinde arar da
Görmez geçer sönmüş eski feneri
Bir ses çınlar karanlıkta Kayalar!

Ateşin daha yeni bulunduğu çağlarda
Yine böyle yanardı bu lambalar,
Sonra asfalt ovalarda
Akan seller ve abdal.

(1962)

PANİK

Artık ıssız kırları bıraktı Pan;
Şimdi birçok ülkelerin milyonluk kentlerinde
Asfaltlarda, betonlarda dolaşıyor
Kızgın, uzun yazların öğlen saatlerinde.

Blok apartmanların şahane katlarından
En çalimli taşıtlara atlıyor.
Devcileyin arkalar, koskoca bankalardan
Yanında yordakçılar, yaşıyor.

Sessiz dilsiz kimseleri kestiriyor gözüne,
Dişlilerden kaçıyor.
Fabrika duvarları sağır kale kapıları
Yılgin yorgun adamlar, bezgin ürkek kadınlar..
Çullanıyor onların az ekmek sevincine.

Değil yalnız yazların kızgın sıcaklarında
Hemen her gün, hele büyük kentlerde
Bulvarları tarıyor, hain gülüşleri sessiz.
Pan'la karşı karşıya, gözleri kararıyor
Kati cıvık asfaltta yalınayak bir işsiz.

Yoksullar açlar hastalar sürünürken
Kentlerin göbeğinde, kuytu köşelerinde;
Hincını alamamış sanki insanlardan
Uygarlığı zalim, daha da azıtıyor
Atom bombalarında, uzay füzelerinde.

Yarınlar? Gizli kara gazte haberlerinde
O varsa ekmeklerde, sulara ağulu
Hattâ çocuk yüzlerine düşmüşse gölgesi,
Keser bizim gibiler yarınlardan umudu.

Renklerde, emeklerde, ırklarda...
Yahudiler, işçiler, zenciler... Pan!
Şu dünyada insanca yaşamak da yoksa
Ne kalıyor geriye, yüzyıllardan?

(1962)

RİNG

Bir kişi ringde
Boğuşur yokken karşıda kimse.

Bizi hep erdemlere ittiler
Döktüler tarlamıza mayın.
Kaçırdılar yangında mal ve kaçak
Yıkılan dünyalar bizcileyin.

O neydi cepleri
Ben ben diye diye paralar.
Cıvı cıvı caddelerinden biri
Kentın, bankalar.

Geçti. Gece :
Ger bu saat bu caddede olsalar
İssız ve karanlık -- görüp görecekleri.

İttilerdi, indi gece, el ayak çekildi
Ve onlar vardılar --
Hangi yoldan anlatsam ki?

Bir kişi ringde
Boğuşur çokgen karşıda kimse.

(1963)

ÇEMBER

Yıkılışlar, kalkışlar aynı güne raslamasa!
Öğlen bir dostu gömdüm, gece eğlentideydim
Suç benim miydi, çağ.

Demin ezan okundu, uydum Tanrı çağrısına
Derken yollara düştüm, dik aç bacakların
Birleştigi nokta
Suç benim miydi, çağ.

Bir erdemi sayıkladım helki uzun bir süre
Sanki bir tapınakta
Bu çok açık bir kitaptır, belli oluyor
Suç benim miydi, çağ.

(1965)

ALIRSIZ

Alırsız satarsız bu ne alışverişi?
Parçalardı bilmezdi parçaları
Tutturur bir leş tirirler.

Sağında solunda boşluklar olan
Yuvarlak ya da yumurta biçimi
Kapları sevsem de yer az kaplar
Birleşmek yoksa bitiş
tirirler.

Buna benzer bir müzik terimi hatırlıyorum.
Çok canlı ve ritmik idi hatırlıyorum.
Takvimde şubatsa neden samanyolları
Temmuzdan bir geceyi takvimde şubat diye
Çok تنها caddelere ge
tirirler?
Bizi burda fazla gö
türürler.

(1966)

DAĞ

Ette cızırtı keyy
Bir kuzgunun indiği bir/ine değdiği
Bizi hep o aşağılar --
Bağrında her dakika keyy.

Bu hangi ocaktır tav, akşam ezâ
Sürdürür hastalığı iyi etmez
Tahta perde sevgililer
Yaslanır bakarız özlemle uzaklara.

Ağaçlara dönülür sonra kararır bahçe
Boşluk -- açıkta her şey
Düşünce midir kırılır dal ince
Akşam en/cam ve keyy.

(1968)

HASSAS TERAZİ

Ben nerde a
orda
ibresi
kımıldayan terazi.

dediysem
a
sağa sola

Az uzağınıza
böyle daha iyi
bir hafif yankı
ses eder

gittiysem
göresiz
denizler ötede
siz.

Hep kendim için mi
gizlediysem
başka dünyalarda
görülür hesabı

bazı şeyleri
bilmeseniz
a vardı
ben/de a dediysem.

(1970)

ÇATIŞMA

Yazıyorsa
kendinden
bağışlanır
nasıl

kendini
ötesi
hangisi
ayıracağız.

utanç
gurur

bağışla
ben

Büyür
bencillik
küskünlük
nasıl

çıkamaz
umut sevgi
gibi bir şey
barışacağız.

yıkılır
baraj

çöker
kurtuluş

(1970)

K T L

Korkum bu bu şehir beni
 Daha da yer yedi sekizden önce
 On yirmi kırk elli daha çok sekizden önce
 Bir kuru yer bu yağmurda
 Hâlâ aramasındayım.

Parayı atıyorum bardağım doluyor
 Nah doldu her şey otomatik yavru
 Gelir avuntusunda çekçek arabasındayım.

Bilsem bir Buridan'ın eşşeği
 İki zaman -- farkı ne peki saman
 Hangisi daha iyi ölüp gidiyorum yahu
 Tekil çoğul k t l güzel ya farkı ne
 İkin ara bu dünya etin itin yağması
 Sonra dokuz üçün kaç biri ya da fazlası
 Sekiz sakız biz yokuz sülük salak sinekler
 Yedi iklim dört köşe
 Hani yani isterse arayan hulsun beni
 Yedi matinasındayım.

(1972)

*"Ben şiirde en uç noktalara kadar gidip geldim. Yani Türk şiiri-
 nin zengin macerasından yararlanarak kelimeler üzerinde hatta
 sentetik diyebileceğimiz analizlere kalkarak kelimelerin, bir kelime-
 nin birçok anlamından yararlanarak böyle çokgen bir şiir sağlama-
 yı bile denedim. Yalnız bu biçim araştırmalarının yanısıra öz biç
 değişmedi diyebiliriz.*

– Bebçet Necatigil

*"Hayat görüşüm olduğu gibi kaldı. Yazış tarzında, anlatış biç-
 minde zamanla değiştim çok. Ana dilimin, Türkçenin yani, türlü
 imkânlarından, kelimenin türlü anlam gücünden faydalanmakta
 az şair, benim gösterdiğim çabayı göstermiştir.*

– Bebçet Necatigil

KAR KAR

Farı, kalbim, farı da
Kapına yığılacak karları
Kürüyeme!

Ben senin necinim, kalbim
Kulun, kölen, müneccim
İşlerin, açmazlar -- koş aç, koş aç!

Rafında kapkacak, torbanda un
Al bir lenger kar
Deve hamurunu kendine kendin!

Yokum ben. bıktım, gerçek bıktım
Kapan derdinle içerde
Acılar mı anılar mı kar kar.

(1975)

ÇAĞIN TANIĞI OLMAK

Fırlat at uzağa
Döner gelir bumerang.

Yukardan aşağı, boş küpler,
Soldan sağa
Hangi harfleri koymalı
Ki çözülsün bilmece?

Diş diş
Kalıntı çağ mazgalları
Sonra yeni katmanlar
Bir intihar gibi içerde.

Aldatışı yakınların
Bilinseydi
Kime inanacaksın
Ki hangi yolları yürümeli?

Çocukluk, gene ancak çocukluk
Gerçi o da acı
Ama iyi ki var
Yerine hangi mutlu yaşantı?

O nineler, o kızlar, o evler
De yoksa
Kimin bu toprak
Çok düşünmüşümdür.

Onu benden, beni ondan ayıran
Düzenler
Bırakmaz bizi bize, bölücü
Ölmüş nice değerler, ben de ölmüşümdür.

İçindeyim, diretiyorum çağa
Size ne miyim ben, siz bana nesiniz?
Bir hayal, bir masal mı eski
Ama ben görmüşümdür.

Fırlat at uzağa
Döner gelir humerang.

(1977)

BİR BİREY, BİR RAPOR

Umutların bittiği, anıların yıkıldığı
Çokların artık bizden bıktığı
Anlaşılmıştır.

Haykırı bu şiire çok aykırı
Karanlık geçlere kalındığı
Eski vardiya yalnızlığın arttığı
Anlaşılmıştır.

A. Kadir (1917-1985)

İstanbul'da, Eyüp'te doğdu. Küçük yaşta annesiyle babasını kaybetti. 1933'te Eyüp Ortaokulu'nu bitirerek girdiği Kuleli Askeri Lisesi'nden 1936'da mezun oldu. 1938'de Kara Harp Okulu son sınıf öğrencisiyken, okulda örgüt kurup zararlı kitaplar okudukları savıyla tutuklandı. Nâzım Hikmet'le birlikte yargılanan Kara Harp Okulu öğrencilerindendi. On ay hapse mahkûm oldu. Cezaevinden çıkınca er olarak Çorum, Diyarbakır, Sapanca'da askerliğini tamamladı. 1941'de İstanbul'a gelip Hukuk Fakültesi'ne girdi. Bir yandan da "Tan" gazetesinde düzeltmenlik yapıyor, arkadaşlarıyla "Yürüyüş" dergisini çıkarıyordu. 1943'te yayımladığı *Tebliğ* adlı şiir kitabı toplatıldı, Sıkıyönetim Komutanlığı'nca İstanbul'da bulunması sakıncalı görülen kişilerden sayılarak sürgüne gönderildi. Muğla, Balıkesir, Konya, Adana, Kırşehir'de geçirdiği sürgünden 1947'de döndü. Önce bir bisküvi fabrikasında çalışmayı denedi, sonra gazetelerde, ansiklopedilerde düzeltmenlik yaptı. 1955'te Abdülhaki Gölpinarlı'nın yardımıyla Farsça aslından çevirdiği Mevlâna şiirlerini serbest nazma döken *Bugünün Diliyle Mevlâna* adlı kitabıyla bütün ilgileri üstüne çekti. 1958'de Azra Erhat'la birlikte yaptıkları *İlyada* çevirisi de yayımlanınca şiir çevirmeni olarak iyice ünlendi. *Bugünün Diliyle Hayyam* (1964), *Bugünün Diliyle Tefik Fikret* (1967) adlı kitapları, 1970'te gene Azra Erhat'la birlikte yaptıkları *Odysseia* çevirisi izledi. Arada, başta Brecht ile Eluard olmak üzere, pek çok Batılı şairden de çeviriler yaptı. Bütün bu çalışmalarıyla 1959 Habîb Edip Törehan Ödülü'nü, 1961 Türk Dil Kurumu Çeviri Ödülü'nü, 1980 Hasan Âli Ediz Edebiyat Çeviri Ödülü'nü, 1983 Yazko Çeviri Ödülü'nü aldı. Bir yandan da kendi şiir kitaplarını yayımlıyordu.

Şiir kitapları *Tebliğ*, 1943; *Hoş Geldin Halil İbrahim*, 1959; *Dört Pencere*, 1962; *Mutlu Olmak Varken*, 1968; *Mutlu Olmak Varken*, (bütün şiirleri) (ö.s.), 1988.

Başlangıçta Nâzım Hikmet'i ustası olarak kabul eden, onun gibi yazmaya çaba gösteren bir şairdi. Sol bir dergiye sürgünden takma adla gönderdiği şiirlerin Nâzım'ın şiirleri olup olmadığı konusunda dergi çevresindeki seçkin kişilerin uzun uzun tartıştıklarını tadını çıkararak anlatırdı. Bu özverili bağlanmadan, 1950'de, ustasının ısrarlı uyarısıyla vazgeçti. Kısa sürede 1940 toplumsalcı şiirinin kimsenin tapusunda olmayan ortak söyleminde kendine özgün bir yer edindi. Dile çok titizlenen, aykırılıklardan hoşlanmayan, açık, aydınlık bir şairdi. Sanattan beklediği en güç koşullarda yaşayan, sömürülen, acı çeken insanları mutlu etmekti.

ÇİLE

Sen orda bağrına bas dur en büyük çileyi,
 ben hurda en büyük çileyi doldurayım,
 ekmeğe muhtaç, hürriyete muhtaç, sana muhtaç.
 Sen orda dalından koparılmış bir zerdali gibi dur,
 ben hurda zerdalisiz bir dal gibi durayım.

BEŞİKTAŞ TRAMVAYI

Bahçemdeki dut ağacı
 vurdu ince dallarıyla penceremin camına,
 bir Beşiktaş tramvayı geldi aldı beni,
 bir Beşiktaş tramvayı götürdü sana.

Çemberlitaş, Şehzadebaşı, Saraçhane.
 Almışım parmaklarını ellerime,
 Beşiktaş tramvayında giderim yâne yâne.

Terzi Âdem, berber Ali,
 dikimanneden Emine Teyze
 ve Makhbule.
 Üç sarışın birader,
 Kapalıçarşı terlikçileri.
 Bir küçücük simitçi çocuk,
 levent bir hizmet eri.

Hep iyi insanlar bunlar.
 Dert yüzü görmesinler.
 Eksik olmasınlar.
 Vatman ağabîğimiz de eksik olmasın.
 Her akşam böyle götürsünler seni evine,
 bir elinde gönlüm benim,
 bir elinde sefertasin.

DAĞ BAŞINDA

Beni hir dağ başında böyle yapayalnız kodular,
rüzgârlara, kuşlara, bulutlara yakın,
senin etinden, tımağından ayrı,
senin kokundan uzak.

Benim güzelim,
benim ceylan bakışım,
benim kafamın ateşi,
yüreğimdeki.

Mümkün mü şu anda rüzgâr olmak, kuş olmak,
şu anda üç dört portakal almak, getirmek sana,
sana tuzlu badem,
kabakçekirdeği.

Şu anda hiçbir şey mümkün değil.
Şu anda her şeyden ayrı, her şeyden uzağım ben.
Şu anda sadece yalnızlık ve kahr.

Hayır, güzelim,
hayır, ceylan bakışım,
hayır, kafamın ateşi, hayır,
hayır, yüreğimdeki.

Şu anda mümkün ve güzel olan tek bir şey vardır:
Yanarak sevmek seni.

NEDEN

Başımı sokacak bir damım yok
uçsuz bucaksız dünyaya karşı.
Ellerimde sıcak yüzü yaşamının
dosta karşı, düşmana karşı.
Kanım damlar ılık ılık sabaha dek
düşüme giren aydınlığa karşı.
Ovada nurlu bir ağaç ısır
altın başaklı aşkıma karşı.
Kardeş kardeş yaşamak varken
neden kuzular tek tek, kurtlara karşı.

HOŞ GELDİN HALİL İBRAHİM

Bu yıl kayısı kurutamadık, Halil İbrahim.
 bu yıl üzüm kurutamadık.
 Sen İzmir taraflarındaydın,
 bir soğuk geldi aldı götürdü
 neyimiz var neyimiz yok.
 Bu yıl kayısı kurutamadık, Halil İbrahim.

Ağaçlarda ne zerdali, ne erik.
 Ağaçlarda ne armut, ne elma.
 En güzel aylar hasret gitti, Halil İbrahim,
 en güzel aylar iki salkıma.
 Bağlarda kütükler utandılar.

Bizim çocukların kimisi Karabük'te, Halil İbrahim,
 kimisi Kırıkkale'de,
 Zonguldak'ta kimisi.
 Ağzlarına bir şey komadan gitti çocuklar, Halil İbrahim,
 ağızlarına bir şey komadan gitti çocuklar,
 bir avuç kuru üzüm,
 bir kaşık bal pekmezi.

Ağaçlarda ne zerdali, ne erik.
 Ağaçlarda ne armut, ne elma.
 En güzel aylar hasret gitti, Halil İbrahim,
 en güzel aylar iki salkıma.
 En güzel aylar bükte belimizi.

Böyle kötü zamanlar görmediydik, Halil İbrahim,
 böyle kötü zamanlar görmediydik.
 Son ineğini kesti kavurdu kimi,
 kimi son keçisini kesti kavurdu,
 kıyıldı çocukların sütüne.
 Sattı savdı başından nesi varsa kimi.

Hepsinin üstüne Hacı Nâfi oturdu, Halil İbrahim,
 hepsinin üstüne Hacı Nâfi oturdu.

CİBALİ

Cibali dendi mi,
 aklıma siz gelirsiniz, kadınlar.
 Kiminizin beş çocuğu,
 kiminizin nar gibi yanakları var.
 Kiminiz kocasız kalmış,
 kiminiz ihtiyar,
 kiminiz daha körpe henüz.
 Bana umulmadık,
 eskimiş türküler düşündürür
 siyah başörtüsü altında yüzünüz.

Parmaklarda tütün kokusu.
 Tütün kokusu pazen entarilerde.
 Biriniz ekmek alır fırından,
 biriniz durmuş öksürüyor ilerde,
 geçiyor bizim mahalleden biriniz.

Cibali dendi mi,
 aklıma siz gelirsiniz, kadınlar.
 Çarpık ayakkaplarınız gelir,
 kahraman elleriniz.

GECE İÇİNDE

Sıcacık bir yağmur siner
 kara gecenin içine,
 toprak somun gibi kabarır.
 Tak tak vurulur kapıma,
 kişner kapımda kır atım,
 dünyam gümüşler kuşanır.

BU SU ÇOĞALA ÇOĞALA

Yaşlılara saksılar dizdim, bahçeler yaydım.
 Yorgunlara diri beden verdim, taze yürek.
 Döşekler serdim hastalara, rahat, yumuşacık.
 Nerde yalan dolan gördüysem kızardım.
 Yiğit yüreklere, dedim, canım armağan.
 Ardına kadar açtım çocuklara kapıları.
 Dostluklar boy attı yeryüzünde,
 dostluklar orman orman.
 Ehemkuşakları gökyüzünde fır dolandı.
 Yürüdü dağlardan ovalara doğru
 gümbür gümbür bir deli su,
 yıktı bu su önüne geleni,
 bu su, çoğala çoğala.
 İnsanlar insanları alçlı götürdü.

Ne kavga kaldı. ne zulüm, ne korku.

[1959]

DÖN, GERİ BAK

Kaç bu kokudan, kaç bu pislikten, bu sürüden kaç,
 insan mısın, bu pazarda mısın, iki pula mısın,
 kaç bu kokudan, kaç bu pislikten, bu sürüden kaç.
 At denize kendini git boğul.
 Düş bir kör kuyuya, ordan çıkama.

Bir kere dön ama, bir geri bak,
 şu kolu gör bir kere, şu kolu,
 pisliğin, sürünün içinden uzanan şu kolu,
 durur dimdik, hembeyaz havada,
 budaklı bir ağaç gibi güzel.

[1962]

Cahit Külebi (1917-1997)

Tokat'ın Zile ilçesine bağlı Çelték köyünde doğdu. Ortaöğrenimini 1936'da Sivas Lisesi'nde, yükseköğrenimini 1940'ta İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde tamamladı. Antalya Lisesi'nde (1942-1945), Ankara Devlet Konservatuvarı'nda (1945-1954), Ankara Gazi Lisesi'nde (1954-1956) yazın öğretmenliği yaptı. 1956'da milli eğitim müfettişi oldu. 1960-1964 yılları arasında hem kültür ateşesi, hem de öğrenci müfettişi olarak İsviçre'de görevlendirildi. Dönüşünde Milli Eğitim Bakanlığı başmüfettişliği (1964-1969), kültür müsteşar yardımcılığı (1969-1972) yaptıktan sonra emekliye ayrıldı. 1983'e kadar Türk Dil Kurumu'nda çalıştı. Son görevi bu kurumun genel yazmanlığıydı. 1983'te SODEP ve Sosyal Demokrat Halkçı Parti kuruculuğu, Merkez Yönetim Kurulu üyeliği yaptı. 20 Haziran 1997'de, Ankara'da öldü.

İlk şiiri 1938'de "Gençlik" dergisinde yayımlandı. İlk kitabı *Adamın Biri*'ni 1946'da bastırdı. Başlangıçta daha çok kırsal kesim insanların duygularını, kent yaşamına ayak uydurma çabalarını işledi. 1952'de bastırdığı *Atatürk Kurtuluş Savaşında* adlı yapıtı Nevit Kodallı'nın *Atatürk Oratoryosu*'nun temelini oluşturdu. Şiirleriyle 1955 Türk Dil Kurumu Edebiyat Ödülü'nü, 1981 Yeditepe Şiir Ödülü'nü aldı.

Şiir kitapları *Adamın Biri*, 1946; *Rüzgâr*, 1949; *Atatürk Kurtuluş Savaşında*, 1952; *Yeşeren Otlar*, 1954; *Süt*, 1965; *Şiirler*, 1969; *Türk Mavisi*, 1973; *Sıkıntı ve Umut*, 1977; *Yangın*, 1980; *Bütün Şiirleri*, 1982; *Güz Türküleri*, 1991; *Bütün Şiirleri* (9. basım), 1997

Köyde doğmuş, köyde büyümüş bir çocuk olarak, kırsal kesim insanının duygularını, kentleşme olgusu karşısındaki tedirginliğini, uyum sağlama savaşımını içinden bilen bir şairdi. Halk şiirlerini taklit etmeden, köylü sanatı duyarlılığını çağdaş şiire taşıyarak bir tür "Yeni halk şiiri"nin öncülüğünü yaptı.

İSTANBUL

Kamyonlar kavun taşır ve ben
Boyuna onu düşünürdüm,
Kamyonlar kavun taşır ve ben
Boyuna onu düşünürdüm,
Niksar'da evimizdeyken
Küçük bir serçe kadar hürdüm.

Sonra âlem deęişiverdi
 Ayrı su, ayrı hava, ayrı toprak.
 Sonra âlem deęişiverdi
 Ayrı su, ayrı hava, ayrı toprak.
 Mevsimler ne çabuk geçiverdi
 Unutmak, unutmak, unutmak.

Anladım bu şehir başkadır
 Herkes beni aldattı gitti,
 Anladım bu şehir başkadır
 Herkes beni aldattı gitti.
 Yine kamyonlar kavun taşır,
 Fakat içimde şarkı bitti.

(1939)

ÖZLEM

Şimdi tarlalarda güneş vardır,
 Karlar donmuştur otların uçlarında,
 Artık akşamları dinlenemem
 Başım avuçlarında.

İçi korku dolu kış gecesi
 Hiç yatağın yok mu sıcak!
 Dağları dolduran kır çiçeği
 Hangi rüzgârlar seni koklayacak!

Saçlarımı kesip rüzgâra atacağım!
 Ta ki haber götürsün bir gün sana!
 İçimde bir şeytan var, diyor ki :
 Aklına ne gelirse yapsana.

Ben bu şiiri yazdım atlı talimde
 Bulunduğum şehir İstanbul'du,
 Ağır ağır kar yağıyordu,
 Atımın yelesi bulut renginde.

(1940)

SIVAS YOLLARINDA

Sivas yollarında geceleri
 Katar katar kağırlar gider
 Tekerleri meşeden.
 Ağız dil vermeyen köylüler
 Odun mu, tuz mu, hasta mı g t r rl r?
 Ağır ağır kağırlar gider
 Sivas yollarında geceleri.

Ne, yıldızlar kaynaşır gökyüzünde,
 Ne, sevdıyla dolar taşar gönüller.
 Bir rüzgâr eser ki bıçak gibi
 El ayak şişer.
 Sivas yollarında geceleri
 Ağır ağır kağırlar gider.

Kamyonlar gelir geçer, kamyonlar gider
 Toz duman içinde,
 Şavkı vurur yollara,
 Arabalar dağılır şoförler s ver
 Sivas yollarında geceleri
 Katar katar kağırlar gider.

Y RM NC  YÜZYILIN  LK YARISI

Yirminci yüzyılın ilk yarısı
 Ölüm  ağı oldu
 Zulüm  ağı oldu
 Yalan  ağı oldu.

Yirminci yüzyıl insanları
 Asıp kestiler
 Kesip bı tılar
 Tepeler gibi  l  yığıp
 Deryalar gibi kan içtiler.
 Çocukları ağılattılar
 Kadınların ırzına geçtiler.
 Yirminci yüzyıl, insanların
 Ağılamasın da kimler ağılasın!

HİKÂYE

Senin dudakların pembe
 Ellerin beyaz,
 Al tut ellerimi bebek
 Tut biraz!

Benim doğduğum köylerde
 Ceviz ağaçları yoktu,
 Ben bu yüzden serinliğe hasretim
 Okşa biraz!

Benim doğduğum köylerde
 Buğday tarlaları yoktu,
 Dağıt saçlarını bebek
 Savur biraz!

Benim doğduğum köyleri
 Akşamları eşkıyalar basardı,
 Ben bu yüzden yalnızlığı hiç sevmem
 Konuş biraz!

Benim doğduğum köylerde
 İnsanlar gülmesini bilmezdi,
 Ben bu yüzden böyle naçar kalmışım
 Gül biraz!

Benim doğduğum köylerde
 Kuzey rüzgârları eserdi,
 Hep bu yüzden dudaklarım çatlaktır
 Öp biraz!

Sen Türkiye gibi aydınlık ve güzelsin!
 Benim doğduğum köyler de güzeldi
 Sen de anlat doğduğun yerleri,
 Anlat biraz!

YURDUMUZ

Pasinler'deki köyümüzün
 Sokakları beyazdı;
 Pasinler'deki köyümüzün
 Sokakları beyazdı;
 Sonra ovalar gördüm ki
 Ya çöldü, ya ayazdı.

Uzak ovalar
 Çorak ovalar
 Göklerinde uçan koca uçaklar
 Nereye giderler, nerden gelirler?

Türkiye bayrağımız gibi
 Dalga dalgadır;
 Türkiye bayrağımız gibi
 Dalga dalgadır;
 Sivas kiliminden yolları
 Gökte yıldız kadar köyleri vardır.

Uzak köyler
 Harap köyler
 Uzak köylerimizde doğan hemşeriler
 Neler konuşurlar,
 Neler düşünürler,
 Ne yerler?

Ya yurdumuzun kadınları
 Hep yanık tenlidirler;
 Ya yurdumuzun kadınları
 Hep yanık tenlidirler;
 Hepsi de çınar gibi
 Yahut veremlidirler.

Uzak kadınlar,
 Sıcak kadınlar,
 Ya onların doğurduğu karacaoğlanlar,
 İşçiler, balıkçılar, çobanlar.

RÜZGÂR

Şimdi bir rüzgâr geçti buradan
 Koştum ama yetişemedim.
 Nerelerde gezmiş tozmuş
 Öğrenemedim.

Beshelli denizden çıkıp
 Kıyılar boyunca gitmiştir.
 Tuz kokusu, katran kokusu, ter kokusu
 Yüreğini allak bullak etmiştir.

Sonra başlamış tırmanmaya dağlara doğru
 Bulutları koyun gibi gütmüştür,
 Okşayıp otları yaylalarda
 Büyütmüştür.

Köylere de uğradıysa eğer
 Islak, karanlık odalarda beşik sallamıştır
 Güneş altında çalışanlara
 İmdat eylemiştir.

Sonra başlayıp alçalmaya ovalara doğru,
 Haşhaş tarlalarında eflatun, pembe, beyaz,
 Kiraçlarda mavi dikenler...
 Toz toprak gözlerine gitmiştir.

Kentlere de uğramış ki yanımdan geçti.
 Haşhaş çiçeğine benzer kızlar görmüştür.
 Bir gülüş, bir tel saç, allık pudra
 Alıp gitmiştir.

Şimdi bir rüzgâr geçti buradan
 Koştum ama yetişemedim.
 Sorsaydım söylerdi herhalde
 Soramadım.

CEBECİ KÖPRÜSÜ

Cebeci köprüsünün üstü
 Karınca yuvasına benziyor.
 Hamallar, körler, topallar
 Oturmuş nasibini bekliyor.

Cebeci köprüsü yüksek,
 Altından tren geçiyor.
 Ya benim aklımdan geçenler?
 Kimse bilmiyor.

Şu dünya güzelim dünya
 Tıkır tıkır işliyor,
 İnsanlar insanlar insanlar
 Neden böyle çekişir durur?
 Aklım ermiyor.

Cebeci köprüsünün korkulukları
 Kara boyalı.
 Daha böyle köprülerden geçersin çok
 Cahit Külebi!

(1946)

"1940'ta 'İstanbul' adlı şiirim yayımlandı. 1942'de 'Sivas Yollarında', 1944'te 'İlikâye' adlı şiirim yayımlandı. O şiirler benim çıraklık dönemimin ürünleridir. Bugün arkama dönüp bakarsam ne içerik, ne biçim, ne de şiir gereçlerini kullanmış yönünden büyük bir fark yoktur kamıstayım. Anadolu'ya yöneliş, köylü dilini aydın edebiyatına aktarış, kendime göre belli bir romantik açı, batta zaman zaman belli ölçüler içinde açığa vurduğum siyasal anlayış. Sanıyorum ki 1938'den 1975'e değin yazdıklarım arasında büyük bir ayrılık yoktur

– Cahit Külebi

"Yeni romantizm yapıcıdır Fertçi değil, toplumcudur. Hayal ile ilişkisi pek azdır. Gerçeğe sağlam bağlarla bağlanmıştır. Tazedir Çoğu zaman iyimser ve neşelidir. Hüznü de, kederi de başkadır."

– Cahit Külebi

KUŞUN HİKÂYESİ

Evin önünde hark vardı,
Harkın üstünde alçacık köprü,
Köprünün üstündeki çocuklar
Hayalet gibi bir kuş gördü.

Eğilip baktık tahtalar arasından
Uzaklardan gelme bir garip kuş.
Kuzgun gibi, balıkçıl gibi bir şey.
Köprünün altına yorgun düşmüş.

Kutupların, denizlerin. romanların
Sihriyi taşıyordu.
Biz ona bakıyorduk, o bize
Korkusuyla karanlık ormanların.

Kimimiz değnekle dürte dürte...
Kimimiz de kaynar su döktük,
İşedik bir güzelce üstüne,
Garip kuşu öldürdük.

Yaralı bir gemi gibi yüze yüze
Köprünün dışına çıktı.
Vura vura eğlendik,
Attık birbirimize.

Uzaklardan gelme garip kuş
Mürekkep rengi gözlerinle
Artık dünyamızı göremezsin!
Bağrıışmamız gitmez kulaklarına,
Yaprakların arasında güneşe karşı
Çiftleşemezsin.
Dişiyse yumurtlayamazsın da!

Böyle deyip kuşun dört yanında
Akşama kadar hora teptik,
İnsan olduğumuzu iyice
Garip kuşa öğrettik.

DOSTLARA TÜRKÜ

Dostlarım bilin ki burda
 Bir yalnız Cahit Külebi
 Garaja çekilmiş hurda
 Paslanmış kamyonlar gibi
 Bekler durur Ankara'da.

Ne kadın, ne aşk, ne kumar
 Ne çalışmak, akşama dek;
 Yüz vermez oldu sokaklar
 Bir bardak su, biraz ekmek,
 Yaşa yaşadığın kadar!

Gel be dünyalık hevesim
 Sokul bir parça yanıma!
 Toplasalar çıkmaz sesim
 Bütün kızları başıma,
 Gelmez elimi süresim.

Özlemi yeşerten, ufak
 Ufak esen mavi rüzgâr
 Nerde rüyalı ve uzak
 Bildir gezdiğim o kırlar!
 Dul bir kadın kadar sıcak!

[1949]

YURDUM

1917 senesinde
 Topraklarında doğmuşum,
 Anamdan emdiğim süt
 Çeşmenden, tarlandan gelmiş,
 Emmilerim sınırlarında
 Seninçin dövüşürken ölmüşler,
 Kalelerinin burcunda
 Uçurtma uçurmuşum.
 Çimmişim derelerinde,

Bir andız fidanı gibi büyümüşüm
Topraklarının üstünde.

Koca koca kamyonlara binmişim
Daha büyük şehirlerine
Okumaya gitmişim,
Eşkiyalar yolumu kesmiş,
Alacak şey bulamamışlar.

Topraklarının üstünde
Top oynamış, âşık olmuş, düşünmüş
Ahlâp edinmişim.

Kederlendiğim günler olmuş
Naçar dolaşmışım sokaklarında
Sevinçli günlerim olmuş
Başım havalarda gezmişim.

Bağrımı açıp ılgıt ılgıt
Esen serin rüzgârlarına
İlk önce kıyılarından
Denizi seyretmişim
İssız çorak ovalarında
Günlerce yolculuk etmişim.

Ağladığım senin içindir!
Güldüğüm senin için;
Öpüp başıma koyduğum
Ekmek gibisin!

[1949]

"İlk şiirlerimde yaşama sevinci, çocuksu neşe, iyimserlik daha fazlaydı. Daha sonraları yaşam sıkıntılarının üzerimdeki ağır baskısı (...) ve toplumsal kötülöklere karşı duyduğum tepki zaman zaman karamsar şiirler yazmama neden olmuştur. (...) Yeni akımlar ne denli etkisini sürdürürse sürdürsün ben fazla bir değişmeye uğramadım. (...) Ve yaşama sevincinden kötümser başkaldırmaya yönelişten başka bir değişme göremiyorum.

– Cahit Külebi

ÖLÜMLÜ İNSANLAR İÇİN

Hepiniz öleceksiniz!
Tanrı katına çıkacaksınız utanmadan!
Ruhlarınız koyup kaçacak sizi!
Topraklara gömüleceksiniz.

Kurtlar, böcekler, solucanlar
Sevinçle saldırarak üstünüze.
Elleriniz bomboş kalacak,
Kimse bakmayacak resminize.

Sevilmiş kadınların hayali
Dumanlar gibi dağılacak;
Faydaydı, şöhretti, merhametti
Seminize uğramayacak.

Gözleriniz yok artık!
Dünyamızı göremeyeceksiniz!
Okşamak, gülmek, konuşmak
Yok olmuş bir selde yüzeceksiniz,

Yavaş yavaş çürüyeceksiniz.

PARİS

Paris deyince aklıma
Boğuk sesli bir kadın gelir.
Şarkı söyler uykusuzluğa
Göğsü bir iner bir yükselir.

İçi sıkılır müşterilerin
Yine de hepsi kadını dinler,
Vefasızlık üstüne bir şarkı
Olur mu kalkıp gitsinler.

Işıklar kadehlerde
İçilmeyi bekler kapkara,

Su katılmış rakı gibi bir duman
Çöker mi üstelik sokaklara.

Bu kadın durmadan sabaha kadar
Aşk ile şarkısını söyler,
Ben gitmedim ama Paris'e
Gidenler gördüler.

FARENİN ÖLÜMÜ

Umutsuzdu, yalnızdı, hali yoktu,
Canı çok yanıyordu günlerden beri.
Ne alnında dolaşan bir dost eli
Ne yardım isteyecek kimsesi vardı,
Ne Tanrısı, ne de peygamberi.

Günlerdir karanlık deliklerde
Yanıp sönüyordu gözleri.
Sevinç değil ki paylaşılısın
Kendi kendinindi kaderi.

Sürüne sürüne dışarı çıktı.
Kıvrılcı ateşte pençeleri.
Kurtuldu rahat etti farecik,
Rahat etti dişleri.

Kibardı, incecikti kuyruğu,
Vücudu, küçücük pençeleri.
Bir makara gibi çözüldü,
Unuttu kedileri.

Farecik! Nazlıcık! Garipçik!
Canı çok yanıyordu günlerden beri.
Kibardı, incecikti kuyruğu;
Boş koydu delikleri.

Bir varken bir yok oldu,
İşte dünyamızın işleri.

GİDEN

Ey benim aydınlık günlerim,
Kopup gitmek acı!

Çayır kokusu türküler gibi,
Türküleri işitmek acı!

Bir uçak durur gökyüzünde,
Uçup da gitmemek acı!

Tanrı mı, dost mu, düşman mı?
Ayırt etmek acı!

Kalıcı değiliz şu dünyada,
Düşünmek acı!

[1973]

DOĞU

Yüzlerce, binlerce bit vardı
Çarşaf, giysiler üzerinde.
Kimi yayılırdı, koyun sürüsü,
Kimiye yanaşık düzende...

İşte Doğu bu. Bit, deprem ve acı.
Mutluluk dediğin, bir lavaş ekmek.
Bir avuç ateştir, umut dediğin.
Gerisi kar, çamur ve tezек.

Kara kan akar gecelerden.
Ölüm akar, çaresizlik akar.
Yalazlanan ışık, köpek sesleri,
Horoz sesleridir, toz gibi kalkar.

İşte Doğu bu. Kalmışlık, suskunluk ve acı.
Gül dediğin orda kır çiçeğidir,
Işıktır, çayırdır yemiş dediğin,
Ecel şerbetidir yârin elinden
İçtiğin içeceğin.

İşte Doğu bu. Kesilmiş koyun başı
 Gibi bakar orda insan gözleri.
 Sevdalar, sıcaklık, yumuşaklık
 Türkülerde kalmış, bin yıldan beri.

(1977)

BİR BATAKLIK TÜRKÜSÜ

Siğ sulardaydık. Aydınlıksızdık. Kan ısısındaydık.
 Kıl bir yorgandı gökyüzümüz. kavruluyorduk.
 Uzaktaydı derin sular, ulaşamıyorduk.
 Dağların derin suları yukarıya yükseliyordu, varamıyorduk.
 Yoksunduk. Gitgide azalıyorduk, başkaldıramıyorduk.

Damarda kandık, sıza sıza tükeniyorduk.
 İnsandık, mutsuzluk emiyorduk. Birbirimizi kemiriyorduk.
 Rüzgârdık, durmuştuk. El kadar maviler döküyorduk.
 Yağmurduk, kesilmiştik. Dolam dolamdık.
 Pörsük memelerdik, sarkıyorduk. Unduk, eleniyorduk.

Topraktık. Avuç büyüklüğünde bin kez çatlıyorduk.
 Pınardık. Bir parmak suyumuz bin kez kesiliyordu.
 Ağaçtık, bin kez kuruyorduk, kabuklaşıyorduk.
 Doğanın koyaklarına bakıyorduk. Oraları bile yeşilsizdi.
 Bir tutam dişilik bulamıyorduk.

İnsan yüreğiydik. Usturalarla, sırim çekiyorlardı.
 Delikanlıydık, asıyorlardı, tutuşan sarkaçlardık.
 Havaydık, boğuluyorduk. Bir yere sızamıyorduk.
 Kursaktık, düğüm atıyorlardı. Tıkaniyorduk.
 Milyon gemiydik, teker teker batırılıyorduk.

Çiçek açmasıydık; yeşil üstüne, kızıl yağmasıydık,
 Sarı yağmasıydık, mor yağmasıydık, mavi yağmasıydık.
 Neyleyim ki, bir türlü açılmıyorduk.
 Doğanın mı bataklığındaydık biz, kişinin mi?
 Anlayamıyorduk.

(1974)

İÇİMDE ÇALKALANAN BİR DENİZ

İçimde çalkalanan bir deniz
Ya da kuşlar uçan bir orman
Çoktan geçip gitmiş gençliğimiz
Anladım ona vurulduğum an.
Arıyorum bir şey yitirmiş gibi.
Şairler gençken ölse daha iyi.

Kömür çağında yaşadığımızdan
Acı, her yerde bir keskin bıçak.
Ne kaldı geçmiş yaşantımızdan?
Onca genç ya çürüdü ya asılacak
Ortaçağ Avrupa'sında gibi.
Şairler gençken ölse daha iyi.

Koparmaya kıyamadığım kır çiçeği
Ayaklar altında çiğnenmeye hazır.
Hani bu dünyada en güzel, en iyi?
Aklığı zambağın gittikçe kararmaktadır,
Belki koynuna da alıyordur o hergeleyi.
Şairler gençken ölse daha iyi.

[1991]

ŞİİR YÖNTEMİM

Kimse yazmamı istemedi.
Beş yaşında kendim başladım.
Bu yüzden düşkünlüğüm yok.
Ayda yılda bir anımsarım.

Saçılır kır çiçekleri
Ağzımı açtığım zaman.
Sonra birleşir üçü beşi
Birer gümüşten mızrak olur
Gökyüzüne doğru atılan.

En çok yurdumdan söz ettim
Doğayla insanla içli dışlı.
Sevinçler, acılar, özlemler...
İlepsi de çatal dişli.

İlk ustam oldu benim halk
Belleğimde akıp giden ırmak...
Köylü diliyle türkü çağırdım
Onlarla gülüp ağlayarak.

İkinci ustamsa doğa
Şiirlerimde alın terim.
Bozkır türküsüyle doldu ciğerlerim.
Taşları düzleyen rüzgâr gibi
Doğayla yontuldu dizelerim.

Üçüncü ustamdı kadınlar.
Tekdüze yaşantıya.
Kaynar dururlar semaver gibi.
Onlar öğretti bana sevgiyi.
Gözleri çıra gibi yanar,
Ak badem olur tenleri.
Güvercin kanadına benzer elleri.

Eritip yüreğimde sevgiyi, acıyı özlemi
Kurşun döker gibi döktüm taşı.
Her biri bir başka biçim aldı.
Oyunlarda şeytanların aynası.

İşte doğrusu sözgelimi
Dokuyup yol üstüne attıklarım
Birer küçük köylü kilimi.

[1991]

Fethi Giray (1918 - 1970)

Eskişehir'in Söğüt ilçesinde doğdu. İlkokulu, ortaokulu Eskişehir'de okuduktan sonra gittiği Ankara Erkek Lisesi'nden 1938'de mezun oldu. Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'nde, Ticaret Bakanlığı'nda memur olarak çalıştı. 1951'de gazeteciliğe başladı. Önce muhabirlik yaptı. 1953'te "Ankara Telgraf" gazetesinin kurucuları arasında yer aldı. 1960'tan 1966'ya kadar "Kudret" gazetesini çıkardı. Bu gazeteyi kapattıktan sonra Ankara Telgraf Basımevi'ni yönetti. 25 Şubat 1970'te, Ankara'da öldü. İlk şiirlerini 1940'larda yayımlamıştı; gazeteciliğe başladıktan, 1950'lerden sonra, çok az şiir yayımladı.

Şiir kitapları *Sulha Selam*, 1941; *1943* (Suat Taşer ile), 1943; *Alaca Karanlık* (Seçilmiş Hikâyeler Dergisi özel sayısı), 1951; *Şiirler* (ö.s.), 1972.

Yoksul kesim insanların yaşayışlarını, çektiklerini ince bir duyarlıkla yansıtan, İkinci Dünya Savaşı'nın yıpratıcı ağırlığı altında, barışı, özgürlükleri özleyen bir şairdi.

RİZELİ ALİ'NİN HİKÂYESİ

Galata'da dostu varmış,
Mahpushanede postu varmış,
Rizeli Ali'nin.
Çok kahrını çekmiş denizin,
Anlattı bana:
Bu yıl balık vurmamış dalyana
Yuh olsun be!... diyor:
Şu koca, koskocaman denize,
Metelik hile vermedi bize.
Canına yandığının dünyasında,
Parasız yaşanmazmış,
Tütünü yokmuş tabakasında;
Dost varmış,
Düşman varmış,
Şu canına yandığının dünyasında.

Kaldırdı yırtık ceketinin yakasını,
Emdi yudum yudum son izmarit sigarasını.
Kimseye minnet etmezmiş
Satarmış takasını.

ALT ALTA ÜST ÜSTE

Yapraktan, çiçekten ötede,
Bir şey yeşeriyor,
Bir şey büyüyor içimde.

Masmavi benekli bir tırtıl,
Rahat uzanmış yaprağın üstünde.
Karıncı,
Kendinden büyük ekmegin üstünde.

El var, ayak var,
Göz var, kulak var,
Kalp var, dudak var,
Zulüm, işkence benim üstümde.

MAVİ GÖZYAŞLARI

“Yaslanmış başını bir yosun taşına balık,
Ağlıyordu...
Gözlerimle gördüm
Gözyaşları maviydi...”

İNSANCIKLAR

Avuç içi kadar yürekleriniz,
Türlü türlü büyük işleriniz,
Şanımız, şerefimiz var,
Sizler bana,
Ben sizlere acıyorum insancıklar!

Hanınız, apartmanınız,
Kulunuz, uşaklarınız,
Ufacık tabutlarınız var;
Ben sizlere acıyorum insancıklar!

ALACAKARANLIK

Dayan bakalım,
Dağları delen Ferhat!
Dizboyu çamurdasın.
Bütün gün parkta uyuyan insanların,
Resmini çizen Ömer,
Aslan Ömer!
Haklısın...

Yaprağın yeşili,
Vay anam vay!
İçimi dağlar göğün mavisi.
Dayan bakalım,
Dağları delen Ferhat!
Vakit alacakaranlıktır şimdi.

(1950)

USANÇ

Usandım,
Yeşermesi umutsuz bahçeyi beklemekten...
Usandım,
Tarla kuşunun sesinden...
Usandım,
Bu yürekten, kendimden...
Usandım,
Durup durup seni özlemekten!..

BİLİYORUM

Biliyorum
Bir gün bu şehirden gideceksin,
Pırıl pırıl ışıklı bir istasyonda,
Elinde ufacık valizin,
Ne yapalım hayat bu,
Yaşamak biraz böyle diyeceksin...

İçinde hür maviliklerin özlemi,
Küçücük odanı, kitaplarını
Ve mahzun bırakıp göklerle baş başa beni,
Biliyorum,
Bir gün bu şehirden gideceksin.

(1953)

ŞAŞKINLIK

Şaşıyorum!
İnsanoğlunun aya gönderdiği füzeye...
Şaşıyorum!
Ekmeklerin bu kadar küçülüp
Çocukların bu kadar büyüdüğüne...

Al takke ver külah,
Yaşayıp gidiyoruz.
Topu topu yumruk kadar bir yürek...
Şaşıyorum!

(1960)

Nahit Ulvi Akgün (1918-1996)

Milas'ta doğdu. Bir memur ailesinin çocuğuydu. Ortaöğrenimini İzmir İkinci Erkek Lisesi'nde tamamladı. 1948'de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nden mezun oldu. Milli Eğitim Bakanlığı kitaplıklarında çalıştı. Ödemiş ile İzmir liselerinde felsefe, ruhbilim öğretmenliği yaptı. İzmir Radyosu'nun "Şiir Saati" programını sundu. 1953'te Türkiye'de ilk olarak "sesli şiir sergisi" açtı. Karşıyaka Genel Kütüphanesi'ni kurdu. İlk şiiri İzmir'in "Akın" gazetesinde 1936'da çıkmıştı. Ölünceye kadar şairliği hep asıl işi olarak gördü. Yazma yayımlama sevincini hiç yitirmedi. 1967 Türk Dil Kurumu Şiir Ödülü'nü aldı. 1996'da İzmir'de öldü.

Şiir kitapları *Üç Gönül* (M. Serpin, K. Çatıkkaş ile), 1937; *Leyla*, 1937; *Irgat*, 1942; *Sebepl* (M. Serpin ile), 1945; *Birisi*, 1955; *Karanlıkta Bir Ağaç*, 1960; *Gerçek Düş*, 1965; *Evren Türküsü*, 1966; *Ağaçlar Uyanınca*, 1971; *Eksilen Gökyüzü*, 1980; *Güneş Açınca*, 1984; *Yolunuzun Üstünde Bir Adam*, 1991.

İlk şiirlerinde hece ölçüsünü kullanmış, Faruk Nafiz duyarlığına yakın şeyler yazmıştı. Garip şiirinin etki alanında serbest söyleyişlere, yeni aranıslara yöneldi. Kentteki küçük insanın duygu dünyasını hem doğayla, hem de toplumla ilişkileri içinde, sesini yükseltmeden yansıttı. İkinci Yeni coşkusunu, tavrını hiç değıştirmeden uzaktan izledi. Başlangıçta aşk şiirlerine özel bir ağırlık verirken giderek yaşamı daha çok yönlü yansıtmaya başladı.

HER ŞEY YERLİ YERİNDE

Hiçbir şey değışmeyecek o gün
Göçüvereceksin bu insan kalabalığından
Gelmemiş gibi olacaksın dünyaya
Sanki bu odada sen oturmadin
Sen giymedin bu elbiseyi
Ağlamadin
Gülmedin
Yemedin bu ağacın meyvasını
Bütün maceran
Bir varmış
Bir yokmuş

KÜÇÜK HANIMLAR

Faytona binmiş küçük hanımlar
O ne gülüş o ne kahkaha
Fayton geçer çarşı içinden
Kunduracı bakkal çıkar kapıya

Küçük hanımların boyalı dudakları
O ne eda o ne çalım
Durur bakar işçi kızlar
Dağılma vakti fabrikaların

Faytona binmiş küçük hanımlar
Atmışlar bacak bacak üstüne
O ne haylanlık o ne çapkınlık
Durur durur bakar delikanlılar

BEŞ

İki kere iki dört eder
Fakat ben beşim
Kaf dağından aşırdım beşimi
Kaf dağında şenlik var
Kaf dağındaki şenlikten kimin haberi var

BİRİSİ

Bir şey var aramızda
Senin bakışından belli
Benim yanan yüzümden
Dalveriyoruz arada bir
İkimizde aynı şeyi düşünüyoruz belki
Gülüşerek başlıyoruz söze
Bir şey var aramızda
Onu buldukça kaybediyoruz isteyerek
Fakat ne kadar saklasak nafile
Bir şey var aramızda
Senin gözlerinde ısıldıyor
Benim dilimin ucunda

ALSANCAK GÜLLERİ

Samantepe'den Gültepe'den Boğaziçi'nden
Gelirler Alsancak gülleri
Çamaşıra cam silmeye
Börtülmüş iri iri elleri
Fiskoslar beyler hanımlar üstüne
Sabah sabah yollarda şalvarları dallı güllü
Göğüsleri fırlayacak düğmelerinden

Gecekonduarda akşam duvarda gölgeleri
Büyür büyür de düşleriyle geç vakte dek
Ya bir boyacıya kaçarlar ya bir ipsize
En güzelini yaşarlar sevilerin
Samantepe'den Gültepe'den Boğaziçi'nden
Gelirler Alsancak gülleri
Gözlerinin altı çürük gölgeli

DUYULARA ÖVGÜ

Beden ölür ruh yaşar diyorlar
Ben yaşayamam yapayalnız o kadar
Gözüm olsun isterim bakmak için
Elim olsun isterim okşamak için
Ağzım dilim burnum kulağım
Caddeleri seslendirsın ayağım

[1980]

ÇAĞCIL GÜVELER

Her şey naylonla bozulmuş birden
Soluk almaz olmuş sebzeler meyveler
Karaya çalmış çayır çimen

Orada burada plastik şişeler
Kutular çantalar pörsümüş gün günden
Dumanlar yükselir yeryüzünden

Ne varsa kemirmiş çağcıl güveler

[1991]

İlhan Berk (1918-2008)

Manisa'da doğdu. İlkokul ile ortaokulu bu kentte okuduktan sonra gittiği Balıkesir Necatibey İlköğretmen Okulu'nu bitirince, iki yıl, Giresun'un Espiye ilçesinde öğretmenlik etti. Sınavla girdiği Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü'nden 1945'te mezun oldu. 1955'e kadar, on yıl, Zonguldak, Samsun, Kırşehir ortaokullarında görev aldı. Fransızca öğretmeni idi. 1956 yılından emekli olduğu 1969'a kadar ise Ankara'da Ziraat Bankası Yayın Bürosu'nda çevirmenlik yaptı. Şiirlerini yayımlamaya 1930'larda Manisa Halkevi dergisinde başlamıştı. Yaşamının tek ereği olarak bir tutkuya dönüşen şiir yazma coşkusu hiç durulmadı. 1979 Türk Dil Kurumu Şiir Ödülü'nü, 1980 Necatigil Şiir Ödülü'nü, 1983 Yeditepe Şiir Armağanı'nı aldı, 1988 Simavi Vakfı Edebiyat Ödülü'nü Ferit Edgü ile paylaştı. 2008'de Bodrum'da öldü.

Şiir kitapları Güneşi Yakanların Selamı, 1935; İstanbul, 1947; Günaydın Yeryüzü, 1952; Türkiye Şarkısı, 1953; Köroğlu, 1955; Galile Denizi, 1958; Çivi Yazısı, 1960; Otağ, 1961; Mısırkalyoniğne, 1962; Âşıkane, 1968; Taşbaskısı, 1975; Şenlikname, 1976; Atlas, 1976; Kül, 1978; İstanbul Kitabı, 1980; Kitaplar Kitabı, 1981; Deniz Eskisi - Şiirin Gizli Tarihi, 1982; Delta ve Çocuk, 1984; Galata, 1985; Güzel Irmak, 1988; Pera, 1990; Dün Dağlarda Dolaştım Evde Yoktum, 1993; İstanbul Kitabı (yeni derleme), 1994; Avluya Düşen Gölge, 1996; Şeyler Kitabı Ev, 1997; Çok Yaşasın Sayılar, 1998.

Sürekli araştıran, deneyen, dünya şiirini izleyerek alışılmışı zorlayan örneklerden etkiler alan bir şair olarak çok değişik anlayışlarla şiir yazdı. Başlangıçta toplumsalcı dünya görüşünü savunurken, Walt Whitman, Pablo Neruda gibi büyük ustaları çağrıştıran ürünlerle 1940 şiirinin çok ilerisinde bir aşamaya ulaşmıştı. İkinci Yeni şiir anlayışına yönelince, gene en önlere geçerek "Anlamsız Şiir"i savundu. Doğru yanlış her anlayışla şiire ulaşmayı başarması şaşırtıcıdır.

BİR ORMAN

Hanginiz aklınıza getirdiniz.
Benim bir gün insanlığımı
Bitkilere hayvanlara kadar
Bir gün tutup genişleteceğimi
Bütün bu dünyayı saracağımı sonra da

Şu esen rüzgâra bıraktım işte
Yaşayan duyan her şeyimi
Onların hesabına yaşayacaklar bundan sonra
Ellerime saçlarıma kadar
Her şeyim dünyada

İlk defa bu kadar iyi farkediyorum
Bu yüreği paramparça uçan kuş
Bu çamur gibi gökyüzü
Bu deniz, bu garip karınca
Cihanda ümit ölmez deyip yaşamışlar

Her şey bir başına yaşamış bundan önce
Toprakta bir başına yürümüş kökler
Gecenin içinde bir başına uzamış ovalar
Yalnızlıklarını duyurmayacağım bundan böyle
Bir daha hiçbirine

Yeni yeni anlıyorum
Her şey şu gecelerin içinde oluyor
Aydınlığa her şey hazır çıkıyor
Su geceleyin yürüyor dikkat ettim
Geceleyin biz uyurken ağaçlara

Hiç unutmam bir gün geç vakit
Tam benim geçtiğim zamana rastlamıştı
Büyüme saati bir ormanın
Şöyle iyice dinlesem sanırım artık
Bütün ormanları büyürken duyarım

Beni beklemişler kardeşçğim
Beni bu ağaçlar, nehirler, gökyüzü
Geleyim anlatayım diye bir gün kendilerini
Bir kere girdikten sonra şüirlerime
Bilmişler bir daha ölmeyeceklerini

AYRIĞIN YÜREĞİ

Sessiz sedasız yaşayan bir ayırık otuydu Orta Anadolu'da
Kıtlıktan önce.

En küçük şeyden coşardı

Mesela bir kuş uçmasın Kızılırmak'a doğru

Köklerine su yürümüş gibi sevinirdi.

Bir bulut geçsin üstünden

Ayrıklıktan çıkardı.

Dünyayı, derdi, dünyayı

Hiçbir şeylere değişmem.

Şimdi yaşamak istemiyor.

KIZILIRMAK

7 Ekim 1951

Bir soğuk, bir karanlık, bir ıssız geceydi

Otuz kişiydik, ağzımızı bıçak açmıyordu

Seni gördük kamyonun penceresinden

Keyifli keyifli akıyordun

Hepimiz tutup cigaralarımızı yaktık

Türkü söyledik.

KÖR HALİT'İN BULUTU

Bir bulut oynadı yolun ucundan

Ayaklandı yürüyor

Kör Halit binmiş atına geliyor

At arap atı bilekleri incecik

Kurulmuş üstüne kuş uçurtmuyor

Candarma takmış fişekleri baştan aşağı
Kesik Köprüsünde benim kollarım bağlı

Bu köy Kasımlar Köyü

Bu bulut Kör Halit'in bulutu

Bir çekirge sürüsü gibi

Peşin yavaş yavaş iner ovaya
Sonra insanların üstüsıra gidip durur

Dünyada esen rüzgârlar kardeş kardeş eser
Dünyada esen rüzgârlar vızgelir Kör Halit'e

Bu yıl harmanlar dağ dağ ovada
Kör Halit çatmış kaşını
Tabanca belinde dolaşıyor
Üç köy yalınayak ayakta
Bir kendilerine bir Kör Halit'e bakıyor

Kelepçe kolum sıkı halim yamandır
Böyle olursa kardeşler ölenece yerim zindandır

Kör Halit'in konağında ışıklar yandı
Aşiboyası perdelerini
Deli rüzgâr ucuruyor
Kör Halit oturmuş sedire
Buğday yüklü kamyonlara bakıyor

Dünyada bir cumartesi pırıl pırıl yaşanası
Kesik Köprüsünde benim kollarım bağlı

[1953]

"Ben şiirimi değiştirecek büyük yaşamalar, büyük inişler çıkışlar yaşamadım diye düşünürüm kendimi. Şiirle gittim geldim ben. Asıl alış-verişim onunla oldu. Onunla dövuştüm, cebelleştim, yattım kalktım. Bir değişiklik koyuyorsa, bu cebelleşmenin değişikliğidir bu. Şiirimin ana çizgisini saptamak her ne kadar benim işim değilse de, dilde, dili kullanışım da aranmalıdır bu. Öztün bende baştan beri pek değiştiği kanısında değilim. Öz gibi, biçim değişikliklerine de uğramamıştır şiirim. Değişik gibi görünen biçimler, özler dilden gelmektedir, dilin kullanılış biçiminden diye düşünüyorum. Ben bir dil simyacısıyım. (...) Konular, özler pek değişmez bende. Yıllardır sevi-ler, kent yaşamları, doğa, insan görüleri olmuştur konularım. Değişkenlik hep dili kullanışım dan..."

– İlhan Berk

RÜZGÂR

Bir rüzgâr ilk bakışta belli
 Gökyüzünü çocukları büyötmüş
 Denizle kuşlarla evlerle var
 Dünyaya aşk diye hürlük diye
 En yavuz gerçek tohumlar ekmiş
 Bir rüzgâr yosunlar kadar eski

O rüzgâr nerde olursak olalım
 Ana eli gibi her zaman yanımızda
 Bir anda dolaşan yeryüzünü
 Tüm silip süpüren kötölüğü
 Aşkî kardeşliği asıl kılan
 Her gün bu gökyüzü genişliğinde

Bir rüzgâr dünyalar kadar eski
 Anaların çocukların gözlerinde
 Toprağa suya öyküsü işlemiş
 Dolaşmış nice insan yüreğini
 Köroğlu'nda asıl yerini bulmuş.

SON YERİNE

Zulmün her türlüü
 Kötü kardeşler
 Hiçbiri
 İnsana göre değil
 Ağaç dikmek sabahları uyanmak iyi
 İyi hayvanlara bakmak çiçekleri sulamak
 Rahatsalar uyuyan insanların soluğunu dinlemek iyi
 İyi hürlüğü düşünmek
 Yaşamak onun için
 Bütün gün çalışmak onun için iyi
 Bütün çocukların uyuyuşu uyanışı iyi
 Zulmün her türlüü kötü.

ATIMI İSTEDİM EVİN GÖĞÜ GERİNDİ (Rondo)

Atımı istedim evin göğü gerindi
Çin gülleri bir yerden ordan geliyordum
Öyle sular dağların üstüydü isminiz
Yeşil, o solukları gibi rüzgârların
Bir bin yıl rüzgâr değirmeninizde kaldım

Tep kralları gibiydim öyle yalnızdım
Bir çağda seni bu beyazlığında tuttum
Ak, sabah kalyonlarım hep gökyüzündeydi
Ben rüzgâr değirmeninizde kaldım

İşte ellerin o dünya kadar Akdeniz
Hansı, gecenin pancurunda Berk kuşlarım
Ey benim sığlığını eskim karanlığım siz
Yitik gülüşünün açtığı sular şimdi
Ben o gecelerde saçıydım çocukların
Bir bin yıl rüzgâr değirmeninizde kaldım

BEN SENİN KRALLIĞIN ÜLKENE YETİŞTİM

Ben senin krallığın ülkene yetiştim
Kaldım gölge tanımayan güzelliğinle.
Her sabah büyüten denizimizi böyle
Gülüşlerindi o ülkede bilmez miyim.

Sen o çıktığım sularsın, zencim benim
Denize bakan evler gibiydim seninle.
Dur, geliyorum ellerin ne güzel öyle
Beni şey et gülüşlerini bekleyeyim.

Sen gittiğim o ülkesin varılmıyorsun
Vurmuş sonrasız nasıl en güzel sulara
Güzelliğin balıkları gibi İstanbul'un.

Şimdi her yerde ne güzeldiniz o kalmış
Yankımış denizlere öbür kadınlara
Dünyada sizinle İstanbul olmak varmış.

SİZ DEDİM DE F, O DENİZLER ALDI BENİ

Siz dedim de f, o denizler aldı beni
 Sabah haliniz o eski suları geçtim.
 Helene'nin baktığı denizlerde Paris'dim
 Yeni sesler buldum, renkler, diller yeni.
 Kral yalnızlıklarımda düşündüm sizi
 O çok günler Çin denizlerinde gittim
 Sular, güneşler onlardı karşılaştırdım
 İstanbul gibiydiniz belki daha da yeni.
 Bu denizler ne güzel böyle değil mi f?
 Hayır siz o denizlere bakıp geçtiniz
 Kaldı işte sonnet'lerimde olduğu gibi f
 Kaldı a'dan z'ye bütün baktıklarınız.

Eski zamanda gelseniz ölümsüz olurdunuz
 Benim zamanımda geldiniz ölümsüz oldunuz.

TROYA'DA SİZ SÖZÜ GÜZELDİ ESKİDEN

Troya'da siz sözü güzeldi eskiden
 Baktım öpüşündü duran baktım bungun.
 Benim şimdi Hitit çağı benim yorgun
 Benim ey gök çılgın uzaklığın hep ben.

Büyük sularına sen o hep geç gelen
 Beni çıktığınız gecelere tutun.
 Beyaz, kâğıtlarca gittiniz ya uzun
 Güzelliğimde bir yarı geceler sen.

Ellerin bir daha sarı ovalarını.
 Sesini dönmeyim bütün yalnızlığım
 Bütün gök gök gök, o akşamlara kadar.

Güzel yalnızlığım işte dünya kadar.
 Ne denizler gördüm hiç anmamışımıdır
 Bir sesim ben git git o binlerce yıldır.

İSKENDERİYE'DE BİR HOMEROS YAZISI

L

Denizini gördüm öbür denizlere bakıyordu
 eee T aa uu SSe C nnn EEE eee

[1960]

US ÇARŞAFI

geçiyordu soğuk tüccarları, bunalım tüccarları majestelerinin
 sakalı, tüccarlar tüccarı deniztüccarları / 4, 6, 8, / alplerin ötesinde
 galya / kral yolu ramses II / daha ağaçlı bir dünyada XII. paris
 kralları / küçük bir barbar kenti u n c h e u v r e i l a s s i s / kre-
 züs ve lidyalıların sonu

(Şimdi kim bilir deniz kenarına çıkıyorsunuzdur) altı büyük ev
 / bir kadının göğsü yazılar yazan elleri O MON REINE OBSCURE
 /// seni sevmekten uyandı roma / sonra giridin vergisi / libyaya
 uçan güvercin, çeliği sakıza ilk getiren glagus, kral ay / (yorganla-
 rını tütün kokuyordu) yunancada tep adını alan kent, epitaphe of
 a dog – ıssızlığımdaki bir çiçek / sarı uygarlar MISIRBALIKLARI
 prenses nefertiti / cebi kuş üzümüyle dolu izmirli tüccar /// mısır-
 kalyoniğne (devam) baktım geçiyordu

durdum isyana bir beyaz bir esmer

"Öykülü şiire karşıyım. Öykülü dediğim, konusu anlatılan, bir yerde başlayıp bir yerde biten şiir. (...) Bir öykünüz var, onu yazacaksınız; şiiri bu öyküyü yazmak için kullanıyorsunuz. Böyle şiir olmaz demiyorum. (...) Ben bu şiire, bu şiirin geçmişteki onca ustalarına rağmen, şiirin kendi serüveninin dışında bir olay diye bakıyorum. (...) Şiir, aslında, bir şey söylemez. Bir şey söyleyen şiir, usu allak bullak etmez, usu allak bullak etmeyen şiire ise, kolay kolay şiir diyemem.

– İlhan Berk

HAN YÜ YAZITI

Bir Çin erkeni yaşadığım evin üstündeki gök.
Hey, sıkıntının pencereleri! Beyazsakal. Sığınaklara girin!

Benim ülkemin güney sınırına yakın bir deniz sık sık kabarmakta.

Ölüyor musunuz, büyüyorum?
Sabahın kuyruğunda sizi bekliyorum.

İyi dedim az sonra sevgiye girdik. Kırmızı. rüzgârın elleri.
Çou dukası beyaz.

Hey yağmur! Doğa. hey! Girin sığınaklarınıza!

Baskıyı yazacağım.

[1962]

VADİ

Bir vadiyi uyandırıp döndüm:
Bir şiir işi için.

EBEMKUŞAĞI

Sığırcıkları gösteriyordum

Gök

/ düşüverdi

(Ebemkuşağına bakıyordum. İnimde.)

U

İstanbul'da kadınlar uzun boylu
U gibi güzel.

[1975]

NİGÂRİ

Nigâri, bir kâğıdı bir kalemi sevdi. Padişahları gördü Galata'dan.
II. Selim'le ava çıktı.

I. François'yı, V Charles'ı çizdi.

Büyük dedesi gibi satranç oynadı. Bir deniz kitabı yazdı. Bulunamadı.

Karanfili sevdi. Bunun için Barbaros'un, II. Selim'in eline karanfil verdi.

Kanuni'yi I. François'ya yazacağı mektubu düşünürken gördü. Kanuni onun için düşüncelidir. Gezdiği yerde yeşil bir dal vardır.

Padişahların yüzünü sevdi. Yavuz Sultan Selim¹ önünde bir elma gibi durmasını bilmedi.

İhtiyarlığında tanıdı Barbaros'u. Bu yüzden yeşil bir göğe bakar.

Ummanı dolaştı. Şiir yazdı.

Her sabah oturur kalemlerini sivriltirdi. Onun için eli hiç titremedi.

Neden sonra yeryüzüne bir Nigâri tavrı çıktı.

Artık Kanuni hep düşüncelidir. Doğan burunlu, seyrek dişlidir. Resimdeki gibidir.

II. Selim sarı pabuçlar giyer. Bir taşlığa basar. Ava çıksa bir adam sağ eliyle hedefi tutar.

Barbaros ne zaman arkasına bir şey giyse açık mavidir. Elini kaldırırsa, otursa resimdeki gibi oturur.

Bir kâğıt üstündedir artık V Charles. Başka hiçbir yerde de olmayacaktır.

Yavuz'un boyunu hiç bilmeyeceğiz.

Şimdi bir kuşbaz dursa, bıyığını hursa, yürüse, Nigâri'nin tavrında yürür.

Şimdi Galata'da bir XV yüzyıl denizi Nigâri'nin boyalarına giriyordur.

Sıkılıyordur bir kalem bir fırça bir kâğıt.

[1976]

(1) Yavuz Sultan Selim sıkılgandı. İstanbul'a gizlice girdi. Okurken gözlük takardı.

Lİ PO'YU OKURKEN

Koyundu ilk çağda ölçüsü buğdayın bezin aletin
Ve altının :

	40 gr. buğday
1 Koyun :	20 metre bez
	2 balta
	3 gr. altın

Altın aldı sonra yerini buğdayın bezin aletin,
yani ilk dolaşım.

Ve İlk kâğıt para Çin'de görüldü, diyor, Li Po, Çin şairlerinin en
büyüğü.

İlk sarsıntı.

O gün yavaş yavaş bıraktı sakalını, bıraktı uzasını.

HARFLER

Bir biçimler evrenidir harfler. Salt biçimleriyle vardı benim için. Özü yoktur, ya da görmem onu. Bir Aristoteles gizemciliği. Anlam olarak beni ilgilendirmezler, harfler olarak görmeye alışmışımdır çünkü. Böylece de özel ilişkiler kurdum. Böyle gördüğüm için de, biçimler, renkler, kokular kazanmıştır; yani benim olmuştur. Her harf benim yaşamımda çeşitli kılıklara, renklere, kokulara girip çıktı. Bir zamanlar büyük *A*'yı severdim, şimdi küçük *a*'yı büyük *A*'nın hiçbir biçimine değişmem. Ama *U* ile *f* her zaman sevdiğim baş harflerim oldu. Büyük bir aşk duymuşumdur *U*'ya. Bir esriklik simgesidir *U*: Dölyataklarında barınır. Bir zamanlar, *Y* de benim için böyleydi: Yarıklığını, ayrıklığını severdim. Büyük, güzel kokular bağışlamıştır bana. Sarı bir renk de bulmuşumdur onda. Baygın ve kızgın bir koku da. *V*, ise hep dışımda kalmıştır benim, salt bir anlam yükü bulurum onda ve sevmem. Oysa bir yazıyı ne güzel uzatır *V*:

durukluğu sevmez. Küçük *r* de sevgi doludur benim için. Fukara bir güzellik ve sevgi. Harflerin bunca ayrıntılarına girmemden olacak, hiçbir alfabeyi ezberden sayamam ve bilmem. Ayrıntılar yetiyor bana. Harflerin biçimleri, kokuları, renkleri daha da başka alanlara götürmüştür beni. İmgelem alanı bu. Özellikle evler, nehirler, eller, yüzler, ağızlar kuran bir imgelem evreni. O, en güzel imgelem alanı verir bana. Bütün bir sayfada tek başına bir

O

görmek gönendirir beni. Daha çok da bir yerinden kopmuş görmek isterim onu. Beyazla en güzel ilgiyi O'nun kurduğuna inanırım. Beyazın biricik yaşadığı içli dışlı olduğu alan. O ile vardır beyaz. Başka harfler siler, öldürür beyazı. O'yla nesnelleşir, doruklaşır beyaz. Büyük

T

renkler taşır; renklerle görürüm en çok onu. Pat diye bir kırmızıdır ya da bir mor. Bağırان bir kırmızı ve mor. Yatık bir *S*'yi de korkunç resimsel bulurum. Bir resim diye bakarım ona, duvara asılacak bir resim diye. Küçük *e* de *U*'dan *f*'den sonra en çok sevdiğim harftir. Alçakgönüllü ve uysal.

Böylece harfler bende bir harf ailesinden çok, bir bireyler topluluğu olup çıkmıştır. Birbaşlarına yaşar olmuşlardır. Birer kişidirler: Büyük *İ*, ağırbaşlı ve gülmez; *C*, içine dönük, kapalı bir ekonomi adamıdır; küçük *b* (sevdiğim dördüncü harf), duruk ve dışıdır, bir gizemsellik otağıdır sanki; *R*, canavar sesli; *b*, erotik; *j*, askersi; *g*, utansak; *K*, şövalye yüzlü; *Ö*, kalvenci; *Ş*, Yahudi duruşlu; *m*, sürük; *I*, fahişe;

f'yi

hep kendime benzetmişimdir: esmer, uzun, zayıf ve sabahları erken kalkan.

SARMISAK

Mitologyalar sarmısağı yeryüzüne Askleipos'un indirdiğini anlatırlar. Yağmurlar ölü Askleipos'un elindeki reçeteden oluştururlar onu. Böylece dünyaya gelen sarmısak, Homeros'un da elinden tutmasıyla, onunla birlikte, bir dünya vatandaşı olur. Artık girip çıkmadığı yer kalmaz; gittiği her yerde de saygı görür. Bunca yolculuğu boyunca pek değişikliğe uğramadığını kitaplar yazar. Doğrudur da : Başı her zaman bir avuca sığacak büyüklüktedir, ince, uzun saplı, uzun kuyrukludur. Zeki, ağırbaşlı, uysaldır. Kat kat giyinmiş, zırhlı, silahlı bir şövalyeye benzer. Ortaçağ şatoları gibi de içine surlar, asmaköprüler, iç, dış avlular, taş merdivenler, taş katlar, kapılar, odalardan, iç içe odalardan, mazgallardan, kulelerden geçilerek girilir. Dıştan kapalıçarşılar, ağı, keskin kokular satan miskçi dükkânları gibidir; ya da beyaz, küçük kapalı bir kutudur. Dışına hiç su sızdırmayan destiler gibidir. Uyuyan bir kilise, bir şato ya da (bütün pencereleri, kapıları kapalı, hiç ışık sızmayan, hiç hayat olmayan). Biçimiyle arı, yalındır. Kişiliğini hemen ele vermez, gizler. Bir biçim, içerik çatışmasıdır sanki. Ama bunca ağırbaşlı, sessiz duran, kendini bu denli gizleyen, ele vermeyen bu kapalı kutuyu elime bir almaya göreyim, kuru, sakın, suskun duran başını dış dış ayırıp, önce ilk kabuğunu, sonra ikinci, üçüncü, en sonra da o incecik, saydam zarını soymaya, o sıkı, duru beyaz etine bir dokunmayagöreyim birden nasıl değişip canavarlaşacak, yangınlar çıkaracak, dünyaya ilk geliyormuş gibi de birden bar bar bağıracaktır. Bütün şövalyeliğini takınıp ilk sözü de;

– BEN ANCAK KOKUMLA VARIM!

demek olacaktır.

Bunu demekle haklıdır da. öyle ya yeryüzünde başka hangi bitki kendini önce kokusuyla tanımlar. Daha adını söyler söylemez, hemen kokusunu saçar? (Biliyorum şimdi siz de sarmısak üstüne bu denemeyi okurken onun bu kokusunu duyuyorsunuzdur.) Et kokularının babası Homeros da onu önce kokusuyla anmaz mı? Ehli keyf IV Henri'nin (kadınlara cebinde sarmısakla saldıran IV Henri) kadınlar sarayda olup olmadığını sarmısak kokusuyla anlamazlar mıydı? Başka hangi bitki ününü bu denli kokusundan alır? Yalnız he-

kimler hekimi Hypokritos'la İbni Sina onun kokusunu duymaz, ve :

– SABAHLARI SARMISAK YİYİNİZ!

derler. Ya günümüzde sarmısağın büyük dostu Messegué'ye (YIL-BAŞLARINDA DOSTLARINIZA BİRER DEMET SARMISAK YOLLAYIN!) diyen Messegué'ye ne buyrulur?

Sarmisak böylece ününü bu büyük ünlülerle perçinledikten sonra, elbette haklı olarak, evlere, Gaskonyalı çocukların ağızlarına, Fatih'in, II. Beyazıt'ın, Abdülhamit'in, benim mutfağıma ellerini kollarını sallaya sallaya girecek, sonra da bütün o ağırbaşlılığını takınıp benim önüme düşecektir. İşte o kadar!

GALATA'NIN ESKİ BİR SOKAĞINDA

Kuşlar kalkıyor Aya İrini üstünden
Bir sap ot kulaklarının arkasında

Ben sonunda burdasın işte diyorum kendi kendime
Burda eski bir atlasın kesiştiği yerde

Bir kedi gözlerini dikmiş bana bakıyor
Ve aşağılarda gök ne kadar aşağılarda olursa

Ve karşıdan karşıya geçmeye çalışıyor bir kadın
Ben seni düşünüp korkunç ince diyorum görmediğim boynu

Önümden çerçiler askerler bıçak bileyicileri geçiyor
Ve asik suratlı kazmacıları dünyamızın

Bir ses seninle aynı yarımadaadayız diyor
Ve yitiyor sonra Galata'nın eski bir sokağında

Galata'nın eski bir sokağını tepiyorum ben böyle her akşam
Her akşam tabanımda senin çamurun

ÖLÜ BİR OZANIN SEVGİLİ KARISINI GÖRMEYE GİTMEK

'Kâğıtlar, kitaplar, dedi, nereye elimi atsam.
Kiminde yarım kalmış, nasılsa bitmiş bir şiir
Kiminde. Hem her şey şiirlerde değil miydi?
Bir gök şiirde ağar, bir sokak şiirlerde
Gider gelirdi.

Böyle yaşayıp gidiyorduk.'

Sesi,

sanki çok ötelere gelirmiş gibi
Ezik, suskun odaları dolaştı durdu.
Masada açık duran bir kitabı gösterdi sonra
Ölünün, son kez elini sürdüğü ve kaldığı.
'Burada işte oturmuş şu kitabı okuyordu,
Elinden kitabın düştüğünü gördük sonra.
Hepsi bu.

Böyle dedi, yüzüne kapayıp ellerini
Alınmış gibi bir bulutun yer değiştirmesinden.

[1982]

"Batı şiiriyle ilgim arthğı ölçüde (...) şiiri kalıcı yapanın her şeyden önce kendi yapı özelliği olduğunu anladım. Batı şiiriyle alışverişim bana bunu öğretti, bu bakımdan da Batı şiirine borcum büyüktür. Benim şiirle yakından ilgilenme çağımın ilki gözüyle bakılabilir buna. (...) Batılaşmak isteyen bir ülkenin bir bireyi idim. Onun ölçütünde ben de Batılaştım. (...) Benim ikinci dönemim diyebileceğim yerse, bu Batılı ozana karşı çıkmak. Bir Türk ozanı olmak. Buraya da, Batıya karşı, Batılı olmakla varılabileceğine inanıyorum. Batılı'nın, benim yazdıklarım, doğrudan doğruya, bir Fransız'sa, bir Alman'ın şiirine, bir Alman'sa bir Fransız'ın şiirine bakar gibi bakmasını istiyorum.

– İlhan Berk

"Okur, alışılmamışa kapalıdır; bir şey kendisini ilgilendirmezse elinden atar. Yeni bir şeyle karşı karşıya gelmek istemez. Sevdiği, bildiği şeyle yetinir. Bense baştan beri alışılmışa karşı çıka çıka buraya geldim. Karşı çıkmaksa her zaman yalnızlıktır. (...) Düzyazıda aradığını arıyor şiirde okuyucu.

– İlhan Berk

OTAĞ

Sevgilim, işte eylül
Ve işte senin usul usul seçiren yüzün.

Zaman ki sonsuzdur
Bitmemiş şiirler gibidir.

Bazı hüznüleri
Bazı nehirleri tutup anlatmak gibidir.

Biz ki zamanı tırnak içine alıp yaşadık
(İsteğin bulanık kıyısında).

Bundan değil midir bizim aşkımızda
Sürekli bir akşam hüznü vardır.

BİR KIYI KAHVESİNDE

Gün ağmıştı. Adaçaylarımızı söylemiş miydik?
Üç kişi bir köşede oturmuş ağ yamıyordu.
Kimimiz aznif oynuyor, cıgara üstüne cıgara
yakıyordu kimimiz. Sanki dünya durmuştu,
öyle dalmış gitmiştik. Kendi kendimizdik.
Bir sürü kırlangıç dışarda camlara vuruyordu.
Birden bir ses. yüzüne karışmış hıyıkları,
– Deniz çekildi, dedi. Hepimize tutup
denizde gezdirdiği gözlerini. Büyük
bir boşluk bırakıp sonra da arkasında
kalktı.

Biz işte o zaman gördük onu
ve çekilen denizi.

O zaman çıktık *kendimizden*.

Dışarda bir dilim ekmek gibiydi gök.

GÜZEL IRMAK

Küçüğüm, bu senin sesin, güzel ırmak
 Önce rüzgârın öptüğü, sonra benim öptüğüm
 Bu bitmemiş şiirler senin ayakbileklerin
 Soluğun, kokun, karnın, gölgeli gözlerin
 Bu böyle çözülüş göğsün, enine boyuna dudakların
 Sabahlara kadar ki büyük gözlerin böyle
 Bu dal gibiliğin, saçların, kırmızı ağzın
 Bu üstünde onca seviştığımız yatak sonra
 Sonra bu benim anı artığı eski yüzüm
 Tüylerin. tay boynun. küçücük çocuk ellerin
 Böyle yukarıdan aşağı gidiyorum seni
 Karışıyor, korkunç, ellerimiz ayaklarımız

ŞAİRİN KANINDAN

(Poetika)

Her şiir bir yolculuktur. Bunun için ilk coğrafyacılar şairler

*

Bir çeşit dervişlik, keşşiktir şairlik. Yıllarca küçük bir yeraltı suyu gibi yaşayacaksın; bir gün yeryüzüne çıkma özlemini de hiç yitirmeyeceksin, bunu büyük bir alçakgönüllülükle kabul edeceksin; ve bir gün, bir gün ışığını gördüğünde de, bir kıyıya çekilip oradan bakmasını bileceksin.

Bir çilebane adamıdır şair

Hayatı yoktur

Şair sözcükleri sonradan görür. Sis dağıldıktan sonra.

*

Gecedir şiir

Kapalı odalarda görür işini.

Kara kitaplar okur

*

Şiir her zaman iktidardadır.

*

Şair cehennemde yaşar.

DÜŞÜNMEK İSTEMİYORUM

Bu dünya kadar eski bir şey yok. Gök sayrılı. Güneş sıradan. Ağaçlar acemi. Her sabah devesiyle işe gidiyor bir Bedevi. Her akşam kuşunu dolaştırıyor iki Çinli.

Bir yinelemedir dünya. Bin yıl sonrayı görüyor bir ağaç. Bin yıl sonrayı bir dinozor. Gazali, kendini 7'ye benzetirdi. Homeros her sabah yürürdü.

Göz için yeni bir şey yok.

Korkunçluk bunda.

Zaman benim tarlamdır mı diyordu Goethe? Bilmek istemiyorum. Oturduğu yerden Montevideo'yu görüyor bir ev Sandalye kentsoylu. Pencere feodal. Su, belleksiz çıktı. Tin yalnız. Ben çocukken ırmak olmak istedim. Irmaklar hep çağırdı beni. Düşünmek istemiyorum. Dünya benim yerime düşünüyor.

Söz öldü.

Tunç : Monarşik.

Demir : Demokratik.

Bir akşam durup dururken dünyanın yaşlandığını gördüm. Görmek yordu beni.

[1993]

AĞACIN DEDİĞİ

Bırak beni
diyor bir ağaç
bırak

konusacağım

[1996]

Ceyhun Atuf Kansu (1919-1978)

İstanbul'da doğdu. Eğitimci kökenli ünlü bir siyasa adamının, CHP'li Nafi Atuf Kansu'nun oğluydu. Küçük yaşta annesini yitirdi. 1921'de, İstanbul Fen Fakültesi'ndeki görevini bırakıp Anadolu'ya geçen babasıyla birlikte Ankara'ya gitti. Ortaöğrenimini, 1938'de, Ankara Gazi Lisesi'nde tamamladıktan sonra girdiği İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni 1944'te bitirdi. Ankara Numune Hastanesi'nde uzmanlık eğitimi yaparak çocuk hastalıkları uzmanı oldu. 1948'den 1959'a kadar, kuruluşuna emek verdiği Turhal Şeker Fabrikası'nda çalıştı. Bir süre Ankara Şeker Fabrikaları Genel Müdürlüğü'nde, daha sonra, uzun yıllar Etimesut Şeker Fabrikası'nda görev yaptı. Çocukları çok seven, özveriyle çalışan bir hekimdi. Halktan yana düşüncelerini yaymak için şiirler, denemeler, öyküler, makaleler, çocuk kitapları, oyunlar yazdı, incelemeler yaptı. 1965 Türk Dil Kurumu Deneme Ödülü'nü, 1966 Yeditepe Şiir Armağanı'nı, 1970 Behçet Kemal Çağlar Ödülü'nü aldı. 17 Mart 1978'de, Ankara'da öldü.

Şiir kitapları *Bir Çocuk Bahçesinde*, 1941; *Bağbozumu Sofrası*, 1944; *Çocuklar Gemisi*, 1946; *Yanık Hava*, 1951; *Haziran Defteri*, 1955; *Yurdımdan*, 1960; *Bağımsızlık Güllü*, 1965; *Sakarya Meydan Savaşı*, 1970; *Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü*, 1970; *Tüm Şiirleri*, 2 cilt, (ö.s.), 1978.

Şiir yazmaya lise yıllarında başlanıı. Önceleri hece ölçüsüyle halk şiiri geleneğinde yazıyordu. 1940 Toplumsalçı şairlerine yakınlık duyarak serbest söyleyişlere geçince, yoksulluk içinde yaşayan kırsal kesim insanımıza seslenen bir Atatürkçü şair görünümü kazandı. Şiirine de yansıyan özverili havasıyla, içtenliğiyle çok sevilen bir yazardı.

KIZAMUK AĞIDI

Ben, gamlı, donuk kış güneşi,
Çıplak dallarda, sessiz dinleniyordum,
Köyleri, yolları, dağı taşı
Isıtıyor, avutuyordum.

Bir köy gördüm ta uzaktan,
Dağlar ardında kalmış bilmezsiniz,
Kar örtmüş, göremezsiniz karanlıktan
Yalnızlıkta üşür üşür de çaresiz.

Ben gördüm bu köyü, damlarının altında,
Çocukları kızamuk döküyor,
Gözleri, göğüsleri, yüzleri, ah bırakılmış tarla,
Gelincikler arasından öyle masum bakıyor.

Habersiz hepsi, kızamuktan ve ölümden,
Kirli yüzlerinde açan ölümden habersiz,
Ve düşmüş bir gül oluyorlar birden,
Bebekler ölüveriyor, ölümden habersiz.

Alilerin kızı Emineyi gördüm,
Öldü... Yusuf'ların Kadir öldü, emmesinin Durdu öldü,
İkinciye doğru evlerine vardım,
Gördüm Döne öldü, Ali öldü, Dudu öldü.

Bir bir saydım, yirmi üç çocuk,
Ah, Güllü Güllü Gülizar öldü,
Gördü kış güneşi, gamlı ve donuk,
Daldı oğlanlar, çiçekti kızlar, öldü.

Gamlı türkümle tepeden aşağı bıraktım,
Bıraktım kendimi düşesiye ölesiye,
Bu acıdan sonra nasıl doğacaktım,
Nasıl dönecektim aynı köye?

İniyor ve kar altında örtüyordum,
Bu çocukları, bu habersiz çocukları,
Görmediniz anlatamam, ürperiyorum,
Bir şey demek için açılmıştı dudakları.

Ah, ben bir gün tepelerden, tepelerden,
Varıp önünüze, önünüze dikilip duracağım,
Aydınlardan, hekimlerden, öğretmenlerden,
Bir gün soracağım, bu çocukları soracağım.

O çaresiz, o yalnız, o karanlık günde,
Siz neredeydiniz diyeceğim, neredeydiniz?
Ben, perişan, utanmış... bu köyün üstünde,
Kahrolurken siz beyciğim neredeydiniz?

Ben, bir günde yirmi üç küçük ölünün,
Gömüldüğünü gördüm bu köyde kızamuktan,
Ya siz ne gördünüz, söyleyin, söyleyin;
Bir şey söyleyin, bir şey söyleyin uzaktan.

Ah, ben gamlı kış güneşi, aydınlığın
Bütün suçlarını kalbimde taşıyım,
Görerek ah, görerek, bilerek bir yığın,
Karanlık gündüzün üstünde yaşarım.

Her mevsim dolanıp geldiğimde bu köye,
Güçük ayda, kar örtülü bu ovada,
Utancımdan, hıncımdan yaş dökerek böyle,
Gamlı ve perişan, asılı duracağım havada.

İkindiye doğru bırakıp kendimi
Bu küçük mezarların üstüne,
Bilmeyeceksiniz, perişan, çaresiz halimi,
Gül diyeceğim, gül dereceğim gül üstüne,
Yol kıyısında yirmi üç çocuğun mezarı,
Ah, diyeceğim, ah dökeceğim yol üstüne.

(1950)

DÜNYANIN BÜTÜN ÇİÇEKLERİ

"Bana çiçek getirin, dünyanın bütün
çiçeklerini buraya getirin.

Köy öğretmeni Şefik Sınığ'ın son sözleri.

Dünyanın bütün çiçeklerini diyorum
Bütün çiçekleri getirin buraya,
Öğrencilerimi getirin, getirin buraya,
Kaya diplerinde açmış çiğdemlere benzer
Bütün köy çocuklarını getirin buraya,
Son bir ders vereceğim onlara,
Son şarkımı söyleyeceğim,
Getirin, getirin... ve sonra öleceğim.

Dünyanın bütün çiçeklerini diyorum,
 Kır ve dağ çiçeklerini istiyorum,
 Kaderleri bana benzeyen,
 Yalnızlıkta açarlar, kimse bilmez onları,
 Geniş ovalarda kaybolur kokuları...
 Yurdumun sevgili ve adsız çiçekleri
 Hepinizi, hepinizi istiyorum, gelin görün beni,
 Toprağı nasıl örterseniz öylece örtün beni.

Dünyanın bütün çiçeklerini diyorum,
 Afyon ovasında açan haşhaş çiçeklerini
 Bacımın suladığı fesleğenleri,
 Köy çiçeklerinin hepsini, hepsini,
 Avluların pembe entarili hatmisini,
 Çoban yastığını, peygamber çiçeğini de unutmayın,
 Aman Isparta güllerini de unutmayın
 Hepsini, hepsini bir anda koklamak istiyorum.
 Getirin, dünyanın bütün çiçeklerini istiyorum.

Dünyanın bütün çiçeklerini diyorum
 Ben köy öğretmeniyim, bir bahçıvanım,
 Ben bir bahçe suluyordum, gönlümden,
 Kimse bilmez, kimse anlamaz dilimden,
 Ne güller fışkırır çilelerimden,
 Kandır, hayattır, emektir benim güllerim,
 Korkmadım, korkmuyorum ölümden,
 Siz çiçek getirin yalnız, çiçek getirin.

Dünyanın bütün çiçeklerini diyorum,
 Baharda Polatlı kırlarında açan,
 Güz geldi mi Kopdağına göçen,
 Yörükler yaylasında toroslarda eğleşen,
 Muş ovasından, Ağrı eteğinden,
 Gücenmesin bütün yurt bahçelerinden
 Çiçek getirin, çiçek getirin, örtün beni,
 Eğin türkülerinin içine gömün beni.

Dünyanın bütün çiçeklerini diyorum,
 En güzellerini saymadım çiçeklerin,
 Çocukları, öğrencilerimi istiyorum.
 Yalnız ve çileli hayatımın çiçeklerini,
 Köy okullarında açan, gizli ve sessiz,

O bakımsız, ama kokusu eşsiz çiçek.
Kimse bilmeyecek, seni beni kimse bilmeyecek,
Seni beni yalnızlık örtecek, yalnızlık örtecek.

Dünyanın bütün çiçeklerini diyorum,
Ben mezarsız yaşamayı diliyorum,
Ölmemek istiyorum, yaşamak istiyorum,
Yetiştirdiğim bahçe yarıda kalmasın,
Tarümar olmasın istiyorum, perişan olmasın,
Beni bilse bilse çiçekler bilir, dostlarım,
Niçin yaşadığımı ben onlara söyledim,
Çiçeklerde açar benim gizli arzularım.

Dünyanın bütün çiçeklerini diyorum,
Okulun duvarı çöktü altında kaldım,
Ama ben dünya üstündeyim, toprakta,
Yaz kış bir şey söyleyen sonsuz toprakta,
Çile çektim, yalnız kaldım, ama yaşadım,
Bilir bunu bahçeler, kayalar, köyler bilir.
Şimdi sustum, örtün beni, yatırın buraya,
Dünyanın bütün çiçeklerini getirin buraya.

(1950)

BİR BAKIR ÇAĞ HÖYÜĞÜ

Altın kazması iner binlerce yıl önceye,
Dizer sevinçlerini bilgin :
Yağdanlıklar, iğneler, çömlekte kavruk buğday,
Ama ne el kalmış, ne ayak,
Ne can izi, ne türkü, ne dernek.

Eller nerde, su taşımışlardı ibriklerde,
Kaba dokumaları diken eller,
Yaban tohumları arıtıp eğiten.
Eller nerde, iki taş arasında un eden, buğdayı.

Bizim höyüğümüz de kazılır bir gün sevinçle,
Fizik araçları, yıldız ölçekleri, uranyum atomları,
Ama, bulunmaz ellerimiz, ayaklarımız, gözlerimiz,
Ne can izi, ne türkü, ne dernek.

Hani sevişmemiz peki, o ılık geceyi bulun,
Hani dövüşmemiz peki, tozlu defneyi bulun,
Isındığımız ateşi, üşümemiz, urhalarımız,
Hani yaşamamız, onu bulun.

Höyüğün karşısında köy evleri,
Yuvak taşı, bulgur taşı, ağaç beşik,
Ova yeniden, yeşiller, morlar içinde,
Kollarını batan güne açan bebek,
Ellerimiz, yaşamaya kattığımız,
Yeşeren höyükler üzerinde her gün yeniden,
Can otu soluğumuz,
Yüzyılları aşı aşı ayaklarımız,
Yaşamaya kattığımız;
Can izi, türkü dernek!

[1960]

TAŞLAMA

Diren tutan, tornada iş başında
Çapasında düveninde tezgâhında
Senin alın terindir ekmeği aziz kılan
Ellerinle birleşmeyen ellere yuh olsun.

Dağ başısın yücelerde güneşlisin,
Ama derindedir asıl cevherin,
İşletmeyen cevherini, ısıtmayan kaderini
Zalimliğe, geriliğe, karanlığa yuh olsun.

Çarşı kahvesi, esnaf kahvesi, balıkçı kahvesi
Bunca uyuşturduğun kana
El değmediğin topraklara, madenlere
Koyverdiğin hunca boş zamana yuh olsun.

Halk dedim sözümün iptidasında,
Ne varsa yeryüzünde sana kul yazdım
Hürriyetini verirken yanılıp şaha
Şaha da, sana da, bana da hepten yuh olsun.

(1953 [1965])

YİTİK AİLE

Dört kardeştiler üç kız bir oğlan,
Oğlana ne oldu ben bilemem,
Uğramaz oldu gel zaman git zaman,
Çil basmış yüzünde gözleri ağulu,
On sekizinde kamyon şoförü.

İki küçük kız kardeş öyle dolaşır,
Ana taşevlerin birinde çalışır.
Ortanca okula gider yalnayak.
Ocak yanmaz ki, aş pişmez ki,
Kapısında küçük kızı görmese komşular,
Boş sanacaklar evi, duman tütmez ki!

Baba, bir kadını vurdu dediler,
Ellisinden sonra cezaevinde yatar.
Hiçbir şeye yanmam büyük kıza yanarım,
Yol kıyısındaki bağlar gibidir o kız,
Gelen koparır salkımlarını giden koparır,
Kara üzüm gözlerinin iri tanelerini,
Gelen geçen delikanlılar yiyip yiyip atar.

(1957 [1965])

LUMUMBA

Aldandın sen Lumumba
Aldandım ben.
Aldattılar akli ve özgürlüğü.
Bilmem gerekliydi ya, bunu
Ben kurtuluş savaşı çocuğu
Tanımalıydım bu eski yüzü
İzmirden Ankaraya yangınlar alazında
Çocukların çığlığından, anaların acısından.

Aldattılar seni Lumumba
Aldatıyorlar beni.
Aclanıyoruz düpedüz
Tutsak halkların sunduğu tepsi
Belçikalı sofralara (amanın adı özgür ekonomi)
Bakır uranyum ve altın madeni

Kauçuk tarlalarında sömürge şapkaları
En ucuz zenginlik el emeği.

Aldandın sen Lumumba
Aldandım ben.
Aldatıyorlar gazetelerle. televizyonlarla.
Batı – O, Eflatunda kaldı – Batı? neymiş Batı?
Anamalin sömürgeci saltanatı,
Veren bir elle, alan bin elle
Bağımsızlıklar satılan çarşılar Çombelerle
Ve kanlı yumruğu bekçilik edenlerin
Tefeci konaklarına Batılı Brükselin.

Aldattılar seni Lumumba
Aldatıyorlar beni.
Güçlüdür o yargıçlar yargılıyız aldanmaya
Bankalardan uçaklarla roketlerle geliyorlar
Uyandığını duydular mı halkın gerinerek
İniveriyorlar ossaat tepesine
Tutulmuş paralı askerlerle.
Kongo bir halk ormanı değil artık
Kanlı sürgün avı doyumsuz çıkarların.

Vurdular seni Lumumba
Vururlar bizi.
Vuruyorlar o karanlık ırmaklarda
Ormanları delip geçen namuslu hançer ısıltıyı
Kara sıcak senin kanın akar Afrika gecesinden
Yağlı pırıl pırıl yüzleriyle iş adamları
Çil paralar atıyorlar dünya radyolarından
Düpedüz dilini tutmuş insanlığa.

Güçlüdürler, güçlü onlar: Kongo zengin,
Ezilmişlikle yoksulluk her yerde dilsizdir,
Dilsizdir fakir beyazlar ve zenci milyonlar
Aldanıyoruz durmadan, elimizde ne var?
Asyada, Afrikada, Güney Amerikada,
Perulu kızlar, Viyetnamlı oğullar
Ve sen Lumumba
Bedeni delik deşik zenci baba!

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	7
İKİNCİ BASIM İÇİN	9
ON ÜÇÜNCÜ BASIM İÇİN	10
GİRİŞ	13

1920'lerde Serbest Nazım Öncesi Şiir Ortamı

AHMET HAŞİM (1885-1933)	55-57
Merdiven	56
Parıltı	56
Karanfil	56
Havuz	57
Yarı Yol	57
Orman	57
Sonbahar	57
YAHYA KEMAL BEYATLI (1884-1958)	58-61
İtrî	59
Düşünce	60
Eylül Sonu	61
Erenköyünde Bahar	61

Beş Hececiler

ORHAN SEYFİ ORHON (1890-1972)	63-64
Annemle Hashıhal	63
Maniler	64
ENİS BEHİÇ KORYÜREK (1891-1949)	65-66
Tuna Kıyısında	65
Gemiciler	66
HALİT FAHRİ OZANSOY (1891-1971)	67-68
Bugünkü Sâdahad	67
Mum Işığında	68
Denizde Ay	68

YUSUF ZİYA ORTAÇ (1895-1967)	69-70
Evim	69
Koşma	70
Bir Gün	70

FARUK NAFİZ ÇAMLIBEL (1898-1973)	71-76
Koşma	72
Çoban Çeşmesi	72
Han Duvarları	73

Heceyi İzleyenler

KEMALETTİN KAMU (1901-1948)	77-78
Gurbet	77
Bingöl Çobanları	78

AHMET HAMDİ TANPINAR (1901-1962)	79-82
Bütün Yaz	79
Ne İçindeyim Zamanın	80
Gezinti	80
Mavi, Maviydi Gökyüzü	81
Bursa'da Zaman	81

AHMET KUTSİ TECER (1901-1967)	83-84
Nerdesin?	83
Beshelli	84
Kır Uykusu	84

ÖMER BEDRETTİN UŞAKLI (1904-1946)	85-86
Deniz Sarhoşları	85
Tahtacı Güzelleri	86

Serbest Nazım

NÂZİM HİKMET (1902-1963)	88-141
Yaralı Hayalet	89
Kara Kuvvet	90
Açların Gözbebekleri	95
Salkımsöğüt	98

Bahri Hazer	99
Kerem Gibi	102
Üç Selvi	104
Karıma Mektup	105
<i>Şeyh Bedreddin Destanı</i> 'ndan	
2.	107
10.	108
14.	110
Memleketimi Seviyorum	111
Kıyamet Sureleri 1 Alâmetler Suresi	113
Kıyamet Sureleri 2 Tebahhur Suresi	114
Bir Cezaevinde, Tecritteki Adamın Mektupları	115
Kara Haber	118
Türk Köylüsü	119
Davet	120
<i>21-22 Şiirleri</i> 'nden	120
<i>Rubailer</i> 'den	125
Dünyanın En Tuhaf Mahluku	126
Yaşamaya Dair	127
Tahir'le Zühre Meselesi	129
Angina Pektoris	130
Hapiste Yatacak Olana Bazı Öğütler	131
Ceviz Ağacı	132
Kızçocuğu	133
Sofra	133
Sebastian Bah'ın 1 Numaralı Dominör Konçertosu	134
Kederleniyorum	135
Severmişim Meğer	136
Kırmızı sarı yeşil balonlarda	139
Dünyayı verelim çocuklara	140
Yorulduğun ağırlığımı taşımaktan	140
Kocalmaya Alışıyorum	140
Cenaze Merasimim	141
ERCÜMEND BEHZAD LAV (1903-1984)	142-149
Parsın Ölümü	142
Tohum	145
1912-1919	146
Rûhül Kudüs	148
Hasta Adam	149

İLHAMİ BEKİR TEZ (1906-1984)	150-155
Otuz Sekiz	150
Kırk Üç	151
Masal	152
Son kavga	154
Duvar	155
NAİL V (1910)	156-159
Dışarını Dışarı!	156
Ha Be, Dalgalar	159
NECİP FAZIL KISAKÜREK (1905-1983)	160-171
Akşam	161
Ölünün Odası	161
Üç Atlı	162
Kaldırımlar	162
Otel Odaları	164
Sayıklama	165
İstasyon	166
Keder	166
Geçen Dakikalarım	166
Bekleyen	167
Tabut	168
Bu Yağmur	168
Ölüler	170
Meçhul	170
Mukayese	170
Perdeler	171
 <i>Yedi Meşaleciler</i>	
SABRİ ESAT SİYAVUŞGİL (1907-1968)	173-174
Odalar ve Sofalar	173
Yolculuk	174
CEVDET KUDRET (1907-1992)	175-176
Gece Yarısı	175
On Ölüm Şarkısı IX	176
VASFİ MAHİR KOCATÜRK (1907-1961)	177-178
Özleyiş	177

Şairin Ölümü	178
YAŞAR NABİ NAYIR (1908-1981)	179-180
Bekliyorum	179
Onar mısra II, IV	180
ZİYA OSMAN SABA (1910-1957)	181-186
Çocukluğum	181
Rabbim, Nihayet Sana	182
Köpük, Ada ve Çiçek	182
Bütün Saadetler Mümkündür	183
Ayaklar	183
Çocuklar Bakıyorlar	184
Garip İstanbulumun Türküsü	184
Eller	185
Patik Yap, Kunduracı	186
Düşümde	186
MUSTAFA SEYİT SUTÜVEN (1908-1969)	187-190
Sutüven	187
Orşilim Kızları	189
AHMET MUHİP DIRANAS (1908-1980)	191-195
Olvido	191
Kar	193
Büyük olsun	193
Ayaklar	194
Köpük	194
Fahriye Abla	195
CAHİT SITKI TARANCI (1910-1956)	196-203
Gün Eksilmesin Pencereyden	196
Ölümünden Sonra	197
Memleket İsterim	197
Robenson	198
Paydos	198
Abbas	200
Bahar Sarhoşluğu	200
Otuz Beş Yaş	201
Memleket	202

Müjde	203
Karanlıktaki Hazine	203
Korkunç Güzel	203

FAZIL HÜSNÜ DAĞLARCA (1914) 204-237

Ağır Hasta	206
Ölü	206
İstek	207
Kızılırmak Kıyıları	207
Çirkin	209
Sıvaslı Karınca	211
Uyanık	212
Dünyaca	212
Geri Verilen	213
Taşla Toprak	214
Çırılçıplak	215
Yalnızca	215
Âsû	217
Âsû'nun Oğlu	218
Kocaman Bölü	221
Hoo	221
Ölü Yokluğum	222
En Çıplak	222
Gök Ekmeği	223
Dörtgen Değirmi	224
Yüksek Süre'de Olmak	225
Kuş Olayı	226
Göz Gece	226
Baltacı	227
Toplumda	228
Savcı'ya	228
Yeryağ	229
Ye Ye Ye	229
İşte Kendini Toplum Uğruna Yakanlar	230
Utanç Kesiti	231
Bura Hiroşimadır	231
Dört Yapraklı Çiçek	232

Uzaklarla Giyinmek (Sığmazlık Gerçeği)'nden

Giriş	234

Çok Sürezli Olmak	235
Çocuklarımız	236
Çıkış	237
CELÂL SILAY (1914-1974)	238-241
Başım	238
Sual	239
Gösteren	239
Deneme	240
Haziran Şiiri	241
MÜMTAZ ZEKİ TAŞKIN (1915)	242-244
Hayti Adaları	242
Davet	243
İtiyat	243
Ayağa Düşen Şiir	244
ARİF DİNO (1893-1957)	245-249
Bir Varmış	246
Seyahat	246
Beddua	246
Masal	247
Boğaziçi	247
Taştan mantar tarlası	247
Şiir	249
Çukurova	249
2+2=4	249
GARİP ŞAİRLERİNİN ŞİİRE İLK ADIMLARI	250-252
Oktay Rifat Yollar	250
Melih Cevdet Anday Ukde	250
Orhan Veli Oaristys	251
Helene İçin	252
GARİP'TEN (1941)	253-264
Kuş ve Bulut (Oktay Rifat-Orhan Veli)	255
MELİH CEVDET	
Serçe	255
Ellerimiz Gibi	255

Saadet Şiirlerinden II	256
Ağız Mızıkası	256
Bir Misafirliğe	256
Ölmüş Bir Arkadaştan Mektup	256

OKTAY RİFAT

Hayranlık	257
Ekmek ve Yıldızlar	257
Şehitlik I, II	257
Gelin	259
Manzara	259
Tecelli	259

ORHAN VELİ

Sabaha Kadar	260
Gemilerim	260
Bayram	261
Robenson	261
İnsanlar	261
?	261
Anlatamıyorum	262
Kitabe-i Seng-i Mezar	262
Güzel Havalar	263
Efkârlanırım	263
Harbe Giden	263
Kaside	264
Söz	264

Ağaç (Oktay Rifat-Orhan Veli)	264

ORHAN VELİ KANIK (1914-1950)

265-280

Gemliğe Doğru	265
Dedikodu	266
Tahattur	266
Altın Dışlim	267
Şanolu Şiir	267
Deli eder insanı bu dünya	267
Tren Sesi	267
İstanbul Türküsü	268

Değil	268
Misafir	269
Eskiler Alıyorum	269
Sere serpe	269
Pireli Şiir	270
Ah! Neydi Benim Gençliğim!	270
Denizi Özliyenler İçin	271
Galata Köprüsü	273
İstanbul'u Dinliyorum	274
Hürriyete Doğru	275
Dalgacı Mahmut	276
Bedava	276
Sizin İçin	277
Karşı	278
Macera	278
Birdenbire	279
Deniz Kızı	280

OKTAY RİFAT (1914-1988) 281-314

Vazife	282
Anış	283
Mor kalem	284
Kadeh	284
O Gün Bugün	285
Güzel	286
Fadik ile Kuş	287
Son Söz	290
Telefon	291
Pembe Yalı	292
Aydınlık	292

Perçemli Sokak'tan

I	293
II	293
X	294
XII	294
XVII	294
XXXI	295
XLI	295

Âşık Merdiveni	296
Değirmi	296
Bağımsız	296
Balıkli	296
Elleri Var Özgürlüğün	297
Agamemnon I	299
Yağmur	301
Ağzımın Tadı	302
Elçiler	302
Batak	303
Fatih'in Resmi	304
Pazar	305
Fadime Kız	305
Bulut	305
Sağanak	306
Koyunlar	306
Demin ve Şimdi	306
Biz ve Onlar	307
Kaf	307
Eşekliler	308
Yıldızlı Görünüm	308
Kaval	309
Tandırname	309
Vidalar	310
Gemide	310
Karanfilli İşçi	311
Harç Çeken İşçiler	311
Eski Koltukta	312
Aracı	313
Boşluklar	313
Aksam Balığın Karnında Bekliyor	314

MELİH CEVDET ANDAY (1915-2002)	315-346
Rahatı Kaçan Ağaç	316
Alaturka	317
Tohum	318
Düzenli Dünya	319
Boğaziçi'nde Ayın On Dördü	320
Telgrafhane	321

Faltaşı	321
Kapı	322
Yanyana	323
Anı	324
Olsun da Gör	324

Kolları Bağlı Odysseus'tan

Dördüncü Bölüm	326

Şiir Yazmak	329
Güvercin	329
Ağulu Mantar	329
Defne Ormanı	329
Ana Tanrıça	330
Kardeşler	331
Salyangoz	331
Gelinlik Kızın Ölümü	332
Değiştirmeler 1, 9	334
Karacaoğlan'ın Bir Şiiri Üzerine Çeşitlemeler I	335
Karacaoğlan'ın Bir Şiiri Üzerine Çeşitlemeler IV	336
Karacaoğlan'ın Bir Şiiri Üzerine Çeşitlemeler VIII	337
Karacaoğlan'ın Bir Şiiri Üzerine Çeşitlemeler XII	337
Elmas Doruk	338
Güneşte	339
İkaros'un Ölümü	339
Sözler ve İşler	341
Deniz	342
Kayıp	343
Yağmurun Altında	343

Garip'le Garip'e Karşı

ASAF HÂLET ÇELEBİ (1907-1958)	348-352
He	348
İbrâhîm	349
Harpût	349
Sidharta	350
İnsanlar	351
Mariyya	351
Mariyya	352

ORHON MURAT ARIBURNU (1920-1989)	353-356
Şifre	353
Ayna	353
Zurna	354
Mahkûmlar	354
Umut	354
Zampok Eyin Pi	355
Kasap	355
Dünya	355
Selim	356
SAİT FAİK ABASIYANIK (1906-1954)	357-359
Yeis	357
Bir Masa	358
Bir Zamanlar	358
Marikula Doğur	359
HASAN İZZETTİN DİNAMO (1909-1989)	360-364
Köroğlu'nun Türküsü	361
Meydan Okumak	363
Dokuzuncu Sonnet	364
Doksan Yedinci Sonnet	364
RIFAT ILGAZ (1911-1993)	365-373
Kasabamız	366
Alışım	366
Kitaplar	367
Komşuluk	367
Kahveler, Gazeteler	368
İçelim!	369
Yaşıyoruz	370
Aydın mısın	371
Bir Sınavsa Eğer	372
Kardeşlik	372
Saltanat	373
BEDRİ RAHMİ EYUBOĞLU (1913-1975)	374-383
İstida	375
Can eriği	375
Paramparça	376

Kara Sevda	376
Karadut	377
Sitem	377
Hüzün Geldi	378
Gitti Gider	378
İnsan Kasidesi	379
Pul Pul	380
Küçük Ressam Hasan Kaptan'a	381
Bigüzel	381
Arkadaş Dökümü	382
Mavi Tohum	383
HALİM ŞEFİK (1913-1990)	384-387
Somut	384
Kız	385
Gazel	385
Sis	385
Ali Şefik	386
Gezgin Kitapçının Türküsü	387
Burası	387
Yazıt	387
CAHİT İRGAT (1916-1971)	388-396
İnsan Sesi	388
Dert mi Ararsın	389
Memnunum Diyemem	389
<i>Rüzgârlarım Konuşuyor'dan</i>	
İthaf	390
II	390
IX	390
XIII	390
XIV	391
İkinci Bölüm	
II	392
VI	392
XIII	392
XVIII	392
XIX	393
XXI	393

Ağaç	394
Perişan	394
İnadına	394
Yapı	395
Melodram	395
Yaşamak İstedikçe	395
Adam Olana Çok Bile	395
Kopuk Gün	396

NİYAZİ AKINCIOĞLU (1916-1979) 397-403

Yağmur Duası	397
Bursa	398
Edirne	400
Kuş Kanadından	401
Albatros	403
Aka Kara Demem	403
Sır	403
Uzaktan Sevgilerle	403

BEHÇET NECATİGİL (1916-1979) 405-435

Barbaros Meydanı	405
Renkli Fener	406
Evler	407
Duman	409
Perili Ev	410
Evlerle Savaş	411
Keyif	412
Gözleri Badem	414
Gizli Sevda	414
Geçim	415
Görgü	417
Başsağlığı	417
Saklı Su	418
Edebiyat Matinesi	419
Sevgilerde	420
Kitaplarda Ölmek	420
Kuyruk	421
Çocuklar	422
Ölüme Yol!	422
Töre	423

Dönme Dolap	424
Yorum Korkusu	424
Sergi İzlenimleri	425
Solgun Bir Gül Dokununca	426
Ses	427
Nilüfer	427
Abdal	428
Panik	428
Ring	429
Çember	430
Alırsız	431
Dağ	431
Hassas Terazi	432
Çatışma	432
K T L	433
Kar Kar	434
Çağın Tanığı Olmak	434
Bir Birey, Bir Rapor	435
 A. KADİR (1917-1985)	 436-442
Mektup	437
Çile	438
Beşiktaş Tramvayı	438
Dağ Başında	439
Neden	439
Hoş Geldin Halil İbrahim	440
Cibali	441
Gece İçinde	441
Bu Su Çoğala Çoğala	442
Dön, Geri Bak	442
 CAHİT KÜLEBİ (1917-1997)	 443-458
İstanbul	443
Özlem	444
Sivas Yollarında	445
Yirminci Yüzyılın İlk Yarısı	445
Hikâye	446
Yurdumuz	447
Rüzgâr	448
Cebeci Köprüsü	449

Kuşun Hikâyesi	450
Dostlara Türkü	451
Yurdum	451
Ölümlü İnsanlar İçin	453
Paris	453
Farenin Ölümü	454
Giden	455
Doğu	455
Bir Bataklık Türküsü	456
İçimde Çalkalanan Bir Deniz	457
Şiir Yöntemim	457
FETHİ GİRAY (1918-1970)	459-462
Rizeli Ali'nin Hikâyesi	459
Alt Alta Üst Üste	460
Mavi Gözyaşları	460
İnsancıklar	460
Alacakaranlık	461
Usaң	461
Biliyorum	461
Şaşkınlık	462
NAHİT ULVİ AKGÜN (1918-1996)	463-465
Her Şey Yerli Yerinde	463
Küçük Hanımlar	464
Beş	464
Birisi	464
Alsancak Gülleri	465
Duyulara Övgü	465
Çağcıl Güveler	465
İLHAN BERK (1918)	466-483
Bir Orman	466
Ayrığın Yüreği	468
Kızılırmak	468
Kör Halit'in Bulutu	468
Rüzgâr	470
Son Yerine	470
Atımı İstedim Evin Göğü Gerindi	471
Ben Senin Krallığın Ülkene Yetiştim	471

Siz Dedim de F, O Denizler Aldı Beni	472
Troya'da Siz Sözü Güzeldi Eskiden	472
İskenderiye'de Bir Homeros Yazısı	473
Us Çarşafı	473
Han Yü Yazıtı	474
Vadi	474
Ebemkuşağı	474
U	474
Nigâri	475
Li Po'yu Okurken	476
Harfler	476
Sarmısak	478
Galata'nın Eski Bir Sokağında	479
Ölü Bir Ozanın Sevgili Karısını Görmeye Gitmek	480
Otağ	481
Bir Kıyı Kahvesinde	481
Güzel Irmak	482
Şairin Kanı'ndan	482
Düşünmek İstemiyorum	483
Ağacın Deddiği	483

CEYHUN ATUF KANSU (1919-1978) 484-491

Kızamuk Ağıdı	484
Dünyanın Bütün Çiçekleri	486
Bir Bakır Çağ Höyüğü	488
Taşlama	489
Yitik Aile	490
Lumumba	490

ÇAĞDAŞ

Türk Şiiri

3. ANTOLOJİSİ

MEMET FUAT

"Bize, dünya barışına hizmet ederken milli bir gurur sağlayacak sanatçılarımız, dünya milletleri karşısında alın aklıyla çıkacak şairlerimiz var. unutmayalım onları. Unutmayalım onları demek, milli menfaatlerimizi unutmayalım demektir."

-Orhan Veli (Yaprak, 1 Mart 1950)

Bu antoloji, 1920'lerin ikinci yarısından günümüze kadar uzanan bir zaman dilimini kapsıyor. Seçilen şiirleri baştan sona doğru, yazılış ya da yayın tarihlerine dikkat ederek okuyanlar, çağdaş şiirimizin 1929'da **835 Satır**'la başlayışını; 1941'de **Garip**'le yenilenip büyük bir yaygınlık kazanışını; bu akıma katılmayan toplumsalcı şairlerin Serbest nazmı çeşitli yönleriyle sürdürüşlerini; 1950'lerin sonlarına doğru ikinci yeni akımının parlayışını; bu akım içinde şiire başlayan gençlerin 1970'lerde yeniden toplum sorunlarına yönelen bir şiiri öne çıkarışlarını izleyeceklerdir.

ISBN 978-975-418-576-8

ISBN 978-975-418-575-1

